

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070

Innhold

Del I	4	Organisasjons- og struktur- endringer under Fiskeri- og kystdepartementet	28
Innledning til programområde 16			
Fiskeri- havbruks- og kystforvaltning	9		
1 Mål og utfordringer: Verdier fra havet – Norges framtid	11	4.1 Omorganisering av Fiskeri- direktoratet	28
1.1 Ressursforvaltning	12	4.2 Omorganisering av Havforsk- ningsinstituttet	28
1.2 Havbruk	12	4.3 Omdanning av Kystverket Produksjon til aksjeselskap	28
1.3 Nye marine næringer	13	4.4 Eksportutvalget for fisk	28
1.4 Marked, omsetning og industri	14	4.5 Omorganisering av matforvalt- ningen på departementsnivå	29
1.5 Helse og velferd hos akvatiske organismer og trygghet og kvalitet ved sjømat	15	4.6 Felles mattilsyn for tilsyn med sjømat og landbruksbasert matproduksjon	29
1.6 Kystforvaltning	15		
1.7 Bruk av hav og kystzone	16	5 Sektorovergripende miljøpolitikk	31
1.8 Havmiljø	16		
1.9 Forskning og innovasjon	16	5.1 Resultatområde "Vern og bruk av biologisk mangfold i marine og kystnære områder"	31
1.10 Kompetanse og rekruttering	17	5.1.1 Fiske og fangst	31
1.11 Kystkultur	18	5.1.2 Havbruk	32
1.12 Modernisering av offentlig sektor	18	5.1.3 Resultatområde "Kulturminner og kulturmiljøer"	35
1.13 Likestilling	19	5.1.4 Resultatområde "Friluftsliv"	36
1.14 Fyrtårnprisen	19	5.1.5 Resultatområde "Overgjødsling og oljeforurensning (Havforurensning)"	36
2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget	21	5.1.6 Resultatområde "Helse- og miljøfarlige kjemikalier"	37
2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon	21	5.1.7 Resultatområde "Avfall og gjenvinning"	37
2.1.1 Hovedtall	21	5.1.8 Resultatområde "Klimaendringer, luftforurensning og støy"	38
2.2 Programkategori 16.20 Forskning og utvikling	21	5.1.9 Resultatområde "Internasjonalt miljøsamarbeid"	38
2.2.1 Hovedtall	22	5.2 Oversikt over den samlede miljøpolitiske satsingen under Fiskeri- og kystdepartementet	40
2.3 Programkategori Fiskeri- og havbruksforvaltning	22		
2.3.1 Hovedtall	22		
2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning	22		
2.4.1 Hovedtall	22		
3 Oversiktstabeller	23		
3.1 Bruk av stikkordet "kan overføres"	25		
3.2 Årsverk under Fiskeri- og kystdepartementet	26	Del II	
3.3 Aksjekapital og fond	27	Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	43
		<i>Programkategori 16.10 Administrasjon</i>	43
		Kap. 1000 Fiskeridepartementet, jf. kap. 4000	43

Kap. 4000 Fiskeridepartementet, j. kap. 1000	45	<i>Programkategori 16.60 Kystforvaltning</i>	118
Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner	45	Kap. 1062 Kystverket, j. kap. 4062	123
<i>Programkategori 16.20</i>		Kap. 4062 Kystverket, j. kap. 1062	143
<i>Forskning og utvikling</i>	49	Kap. 1070 Loran-C, j. kap. 4070	143
Kap. 1020 Havforskningsinstituttet, j. kap. 4020	53	Kap. 4070 Loran-C, j. kap. 1070	145
Kap. 4020 Havforskningsinstituttet, j. kap. 1020	65	Programområde 33	146
Kap. 1021 Drift av forskningsfartøylene, j. kap. 4021	65	<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	146
Kap. 4021 Drift av forskningsfartøylene, j. kap. 1021	66	Kap. 2540 Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn	146
Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transporttettet FoU, j. kap. 4023 ...	67	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitlene 1000-1070, 2415, 2540, 4000-4070	149
Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transporttettet FoU, j. kap. 1023 ...	86	Vedlegg 1	
<i>Programkategori 16.30 Fiskeri- og – havbruksforvaltning</i>	87	Evaluering av driftsordningen for kystflåten	154
Kap. 1030 Fiskeridirektoratet, j. kap. 4030	102	Vedlegg 2	
Kap. 4030 Fiskeridirektoratet, j. kap. 1030	109	Rekrutteringskvoter og opplæringsfartøy	162
Kap. 1040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, j. kap. 4040	110	Vedlegg 3	
Kap. 4040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, j. kap. 1040	112	Ressurskontroll	168
Kap. 1050 Diverse fiskeriformål, j. kap. 4050	112	Vedlegg 4	
Kap. 4050 Diverse fiskeriformål, j. kap. 1050	115	Forkortelser	176
Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	115		

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Antall årsverk pr. 1. mars 2004	26	Tabell 6.2	Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhet 2004	56
Tabell 3.2	Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser	27	Tabell 6.3	Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhet 2002-2003	57
Tabell 5.1	viser fordeling på programkate- gori av utgifter som i sin helhet brukes til miljøforbedringer, eller miljøhensynet er avgjørende for at tiltaket gjennomføres	40	Tabell 6.4	Oversikt over områder i Norges forskningsråd som er finansiert av departementet i 2003 og 2004. Tall i 1000 kroner.	71
Tabell 6.1	Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2005	48	Tabell 6.5	Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2004 (i 1000 kroner)	83

Tabell 6.6	Viktige avgifter for fiskeflåten i 2004 og 2005	92
Tabell 6.7	Oversikt over kap. 1040 post 70 i 2004 (i 1000 kroner)	111
Tabell 6.8	Prosentvis fordeling av antatt effekt på resultatområder	124
Tabell 6.9	Oversikt over fiskerihavneanlegg 2003	126
Tabell 6.10	Oversikt over fiskerihavneanlegg 2004	126
Tabell 6.11	Oversikt over tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg 2003	127
Tabell 6.12	Oversikt over tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg 2004	127
Tabell 6.13	Oversikt over farledsanlegg 2003	128
Tabell 6.14	Oversikt over farledsanlegg 2004	128
Tabell 6.15	Krav til tilgjengelighet for navigasjonsinstallasjoner	129
Tabell 6.16	Oversikt over nyanlegg navigasjonsinstallasjoner	129
Tabell 6.17	Oversikt over utviklingen innenfor lostjenesten	130
Tabell 6.18	Tabell 6.18 Aktivitet ved trafikksentralene 2003	131
Tabell 6.19	Sammenligning av planrammen i Nasjonal transportplan 2002-2011 (NTP) og forslag til budsjett 2005 (alle tall i 2005-kroner, 1000 kroner)	140
Tabell 6.20	Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på virksomhetsområder (2005-kroner, 1000 kroner)	141
Tabell 6.21	Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk	142

Vedlegg 1

Tabell 1.1	Antall fartøy rettigheter involvert i strukturkvoteordningen 1. januar - 15. april 2004 fordelt på fylke, rettighetstype og størrelsesgruppe (hjemmelslengde)	155
Tabell 1.2	Antall fartøy kondemnert og deltakeradganger/konsesjoner inndratt i perioden 1. juli 2003-15. april 2004	156
Tabell 1.3	Antall rettigheter involvert i driftsordningen 1. januar-15. april 2004 fordelt på fylke, rettighetstype og størrelsesgruppe	157
Tabell 1.4	Spesialisering/utveksling av driftskvoter	157
Tabell 1.5	Utteksling av faktorer mellom fylker i medhold av driftsordningen 1. januar-15. april 2004 ...	158
Tabell 1.6	Bevegelser mellom fartøystørrelser. Driftsordningen 1. januar-15. april 2004	160

Vedlegg 2

Tabell 2.1	Status for rekrutteringskvoter, fordelt etter år (prosent)	163
Tabell 2.2	Bruk av rekrutteringskvoter, fordelt etter fylke (prosent)	164

Vedlegg 3

Tabell 3.1	Kystvaktens inspeksjonsstatistikk	168
Tabell 3.2	Fiskeridirektoratets inspeksjonsstatistikk	168

Figuroversikt

Figur 6.1	Havforskningsinstituttets organisasjon fra 1. januar 2004.	55
Figur 6.2	Oversikt over finansieringskildene til Havforskningsinstituttet og forskningsfartøylene i 2003 (eksklusiv investeringer)	56
Figur 6.3	Driftsresultat for instituttene som mottar basisbevilgninger 1999-2003	76
Figur 6.4	Fordeling av driftsinntektene for instituttene som mottar basisbevilgninger 2003	77
Figur 6.5	Utvikling i gytebestanden for bunnfisk i Barentshavet og Norskehavet i perioden 1986-2004	88
Figur 6.6	Utvikling i gytebestanden for pelagisk fisk i perioden 1986-2004	89

Figur 6.7	Totalfangst og førstehandsverdi norske fartøy 1990-2003	90	Figur 6.10	Oppdrett av laks, ørret og andre fiskearter. Solgt mengde og førstehandsverdi.	95
Figur 6.8	Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy større enn 8 meter 1990 – 2002	91	Figur 6.11	Rømming av laks og ørret 1993-2003 (i 1000 stk.).	96
Figur 6.9	Oversikt over nye tiltak som er iverksatt eller planlagt iverksatt innenfor havbrukspolitikken.	94	Figur 6.12	Norsk eksport av sjømat 1990-2003	98
			Figur 6.13	Tilskudd til fiskeriene i perioden 1979-2004 (mill. 2004-kroner)	111

Oversikt over bokser

Boks 1.1	Fiskeri- og kystministerens seks gylne løfter	18	Boks 6.5	Rekrutteringskvoter og opplæringsfartøy	92
Boks 6.1	Avlsprogrammet for torsk – status og videre framdrift	53	Boks 6.6	Ressurskontroll	92
Boks 6.2	Ressurssituasjonen	89	Boks 6.7	Utvidelse av EØS-området	100
Boks 6.3	Om kongekrabbe	92	Boks 6.8	Dok. nr. 8:82 (2003-04) Om salg av Østre Bolærne	123
Boks 6.4	Evaluerings av driftsordningen for kystflåten	92			

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070

*Tilråding fra Fiskeri- og kystdepartementet av 1. oktober 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Del I

*Innledning til programområde 16
Fiskeri- havbruks- og kystforvaltning*

1 Mål og utfordringer: Verdier fra havet – Norges framtid

Fiskeri- og kystdepartementets overordnede prioriteringer er:

- en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring
- en enklere hverdag for næringsutøverne
- styrket sjøsikkerhet.

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene. Den økonomiske politikken må legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innføring av oljeinntektene i økonomien, som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Den økonomiske politikken må samtidig bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Regjeringen har som mål over tid å holde den underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter lavere enn veksten i verdiskapingen i Fastlands-Norge.

For å opprettholde vår velferd i en tid med globalisering og stadig økende internasjonal konkurranse, må det satses på områder der Norge har særlige forutsetninger for å lykkes. Et slikt område er marin sektor. Norge har muligheten til å bli en verdensledende kunnskapsnasjon på dette feltet. Det kan sikre og utvikle verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunnene, så vel som i resten av økonomien. I tillegg til vekst i havbruksnæringen og verdiskaping basert på teknologiutvikling og videreforedling i fiskeindustrien, ligger det store muligheter i bedre utnyttelse av biprodukter, bioteknologi og utnyttelse av hittil uutnyttede marine ressurser (bioprospektering).

En lønnsom og bærekraftig fiskerinæring er en forutsetning for verdiskaping og sysselsetting langs kysten. Fiskeripolitikken skal derfor baseres på en bærekraftig fiskeriforvaltning, der hensynet til både fiskebestandene, miljøet for øvrig, næringsutøverne og samfunnet ivaretas.

Norge har en liten og åpen økonomi, og er derfor avhengig av å delta i det internasjonale varebyttet for å sikre velferden. Fiskeri- og havbruksnæringen er en av de største eksportnæringene. Næringen har naturgitte fortrinn gjennom tilgang på fiskeressurser, rent hav og tilgang på produktivt areal. For at fiskeri- og havbruksnæringen skal utvikles som en bærebjelke i norsk økonomi må det legges til rette for at næringen har en god konkurranseposisjon i det globale sjømatmarkedet. Dette krever gode rammevilkår bl.a. gjennom markedsadgang, innenlands kostnadsnivå, valutakurs, tilstrekkelig kapitaltilgang, en god ressursforvaltning og en høy og målrettet innsats på forskning og innovasjon. Det må også legges til rette for styrket lønnsomhet i hele verdikjeden. I tillegg må norske sjømatprodukter møte forbrukernes krav i alle markeder, bl.a. knyttet til kvalitet, mattrygghet, fiskehelse og fiskevelferd.

Regjeringens økonomiske politikk med en stram finanspolitikk har bidratt til en positiv utvikling for norsk fiskeri- og havbruksnæring det siste året. Norges Bank har siden desember 2002 satt ned styringsrenten med 5,25 prosentpoeng. Denne reduksjonen har medvirket til en 12 pst. nedgang i kronekursen fra januar 2003 til juni 2004. I dag opplever næringen stigende priser på sine produkter og dermed en forbedring i bedriftenes inntjening.

Fiskeri- og kystdepartementet skal stå for en moderne og effektiv forvaltning, med et sterkt fokus på sentrale forvaltningsoppgaver og brukernes behov. Lover og forskrifter skal forenkles. Unødig regelverk skal fjernes for å minske reguleringen av folks hverdag og redusere behovet for offentlig saksbehandling. Fiskeri- og kystforvaltningen skal være brukerorientert, serviceinnstilt og effektiv. Dette skal skje ved hjelp av regelverksforenkling, saksbehandlingsgarantier, brukerundersøkelser, delegering av beslutningsmyndighet og bruk av teknologi.

Visjonen *Verdier fra havet – Norges framtid* er retningsgivende for Fiskeri- og kystdepartementets arbeid. Et rent hav er en forutsetning for å bevare og utvikle det produksjons- og høstingspotensialet som er grunnlaget for fiskeri- og havbruksnæringen. Et overordnet mål for Fiskeri- og

kystdepartementets virksomhet er å sikre rammebetingelser for en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring og annet marint basert næringsliv, slik at disse næringene de nærmeste tiår kan realisere en verdiskaping mange ganger dagens. Visjonen og målet gjør det nødvendig å ha et langsiktig perspektiv på politikken for fiskeri- og kystforvaltning.

Planlegging og utvikling av havner og infrastruktur for sjøtransport skal legge til rette for økt verdiskaping gjennom en kostnadseffektiv transport for næringslivet. Dette skal skje gjennom utvikling av effektive havner og ved en optimal tilknytning til det landbaserte transportnettet. For at sjøtransporten skal kunne vinne fram som et effektivt og tidsmessig transporttilbud, vil Regjeringen styrke sjøtransportens konkurranseevne. Det er også avgjørende at sikkerheten ivaretas, og at det er god beredskap for å forebygge og begrense skadeeffektene ved akutt forurensning. Videre skal departementet legge til rette for økt verdiskaping i fiskerinæringen gjennom utbygging og vedlikehold av fiskerihavner.

1.1 Ressursforvaltning

Målet for ressursforvaltningen er å legge til rette for et uttak som sikrer et varig høyt utbytte av ressursene som grunnlag for marin næringsutvikling, samtidig som hensynet til det marine økosystemet ivaretas.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på å videreføre og utvikle bilaterale og multilaterale forvaltningsregimer. Særlig viktig i så måte er rammeavtalene om fiskerisamarbeid som Norge har inngått med EU, Russland og andre nordøstatlantiske kyststater. Innenfor disse avtalene blir det forhandlet fram årlige avtaler om kvoter og andre forvaltningstiltak. I tillegg til de bilaterale avtalene inngås det også multilaterale avtaler. 90 prosent av norsk fiske foregår på bestander vi deler med andre land. Norge er derfor avhengig av et velfungerende internasjonalt forvaltningssystem.

Regjeringen la våren 2004 fram en stortingsmelding om norsk sjøpattedyrpolitikk, med anbefalinger om hvilke tiltak som må treffes for å få etablert en økosystembasert forvaltning av de store bestandene av hval og sel. Stortinget behandlet meldingen i mai, og departementet er nå i gang med å følge opp meldingen.

En effektiv ressurskontroll er nødvendig for å forebygge og avdekke ressurskriminalitet. Kontrollinnsatsen har økt, det er foretatt endringer i regelverket for å gjøre det mer brukervennlig, preventive straffereaksjoner og administrative reaksjoner er benyttet ved overtredelser av regelver-

ket, og arbeidet med saker knyttet til fiskerikriminalitet har fått økt prioritet i politiet og påtalemyndigheten. Fiskeriforvaltningen har en god dialog med næringens organisasjoner om arbeidet med etikk og holdninger som et avgjørende ledd i arbeidet mot ulovligheter i næringen.

Ressurs- og miljørettet forskning og overvåking skal sikre et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og sjøområder. For eksempel utgjør innsatsen på dette området et sentralt grunnlag for den nasjonale og internasjonale rådgivningen om utnyttelsen av fiskebestandene, som blant annet blir utformet gjennom samarbeidet i Det internasjonale rådet for havforskning (ICES). En sentral utfordring for ressursforskningen er å redusere feilmarginene i den vitenskapelige rådgivningen om status og utvikling av fiskebestandene.

For å kunne legge hensyn til økosystemene til grunn i forvaltningen av ressursene, er det nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan bestander gjensidig påvirker hverandre. Økosystembasert forvaltning, der flerbestandsforvaltning og langsiktige fangststrategier er et steg på veien, og vil måtte utvikles i takt med økt kunnskap. Videre er det en utfordring å minimere effekter av fisket på miljøet, som uønsket bifangst, utkast og skader på bunnhabitater. Dette krever utvikling av mer selektive og skånsomme redskaper og fangstmetoder.

Fordeling av ressursgrunnlaget og reguleringene av fisket skal legge til rette for et langsiktig høyt og stabilt inntektsnivå. Stabilitet og forutsigbarhet i kvotefordelingen er en forutsetning for dette. Det er en særlig utfordring å sikre at alle grupper i fiskeflåten har tilgang til struktureringsordninger som kan bidra til å tilpasse fiskeflåten til ressursgrunnlaget og de økonomiske rammebetingelsene i næringen.

1.2 Havbruk

Norge har gode naturgitte forutsetninger for havbruk, og havbruksnæringen har et stort potensial for verdiskaping og sysselsetting. Dette gjelder både laks og ørret, skjell, nye marine arter, havbeite, fôrproduksjon og utvinning av produkter fra marin biomasse. Befolkningsvekst og begrensninger i ressursuttaket for tradisjonelle fiskerier tilsier en stadig økning i etterspørselen etter oppdrettsprodukter. Havbruk er en internasjonalt konkurranseutsatt næring. Det er derfor viktig å sikre rammebetingelser som bedrer den norske konkurransekraften.

Havbruk gir grunnlag for helårsdrift i deler av fiskeindustrien gjennom stabil råvaretilgang. Hav-

bruksnæringen i Norge produserer mer enn dobbelt så mye sjømat som landbruket tilfører det norske markedet av kjøtt fra gris, sau, storfe og fjærkre.

Videreutvikling av norsk havbruk og realisering av verdiskapingspotensialet forutsetter målrettet satsing på forskning, innovasjon og produktivitetsfremmende tiltak, gode rammevilkår og tilgang på tilstrekkelig sjøareal. Forvaltningen av havbruksnæringen må være tilpasset kravene i de ulike markedene og krav til mattrygghet, miljø og fiskehelse. Havbruksforskningen skal bidra til å styrke eksisterende næringsvirksomhet, åpne for nye muligheter for næringsutvikling og sikre en bærekraftig forvaltning.

Rundt årsskiftet 2003/2004 ble det tildelt 50 nye konsesjoner for oppdrett av laks og ørret. Departementet vil avvente ytterligere tildelinger av nye konsesjoner for oppdrett av laks og ørret. Konsesjoner for marine arter tildeles etter søknad, og blir innvilget når søknaden tilfredsstiller nødvendige krav knyttet til driftsopplegg, fiskehelse og miljø. Det skal ikke tas vederlag ved tildeling av tilatelser til havbeite og oppdrettskonsesjoner til andre arter enn laks og ørret.

Veksten i etterspørsel i EU har flatet noe ut i 2003 og 2004. Prisene har vært lave i 2003 etter bortfall av minsteprisordningen, men har tatt seg opp igjen i 2004. Eksporten til markeder utenfor EU, spesielt Russland, har imidlertid hatt en positiv utvikling.

Næringen er blitt regulert med førkvoter også i 2004. Det er lagt opp til at førkvoteordningen vil opphøre ved utgangen av 2004. Om det blir videreført en særskilt regulering med sikte på markeds-tilpasning i 2005, vil bli sett i sammenheng med den pågående dialogen med Europakommisjonen om en mer langsiktig løsning for norsk lakseeksport til EU.

Departementet vil innføre et nytt system for avgrensning av konsesjoner for laks og ørret. Nåværende system basert på beregnet merdvolum blir erstattet av maksimal tillatt biomasse fisk i oppdrettsanleggene. Den nye avgrensningsformen, som vil være operativ fra 1. januar 2005, vil både ivareta hensynet til bærekraftig forvaltning av miljøet, herunder lokalitetenes bæreevne, og hensynet til fiskehelse og fiskevelferd, samt bidra til å forenkle regelverket for oppdrett.

Arbeidet med en ny akvakulturlov er godt i gang, og et høringsnotat vil være klart høsten 2004. Lovforslag fremmes for Stortinget våren 2005.

1.3 Nye marine næringer

Det er et viktig mål for Fiskeri- og kystdepartementet å legge til rette for utvikling av nye marine næringsgrener. Eksempler på dette er marin bioteknologi, nye oppdrettsarter og driftsformer som kombinerer fangst og kultivering, herunder havbeite.

Oppdrett av andre arter enn laks og ørret er i begynnerfasen, og har foreløpig begrenset omfang og lønnsomhet. Verdiskaping i oppdrettsnæringen kan imidlertid økes betraktelig dersom flere arter kan utvikles til kommersiell matproduksjon. På oppdrag fra departementet er det gjennomført en utredning om utviklingskostnader og markedsmuligheter for ulike marine oppdrettsarter. Utredningen peker på torsk, blåskjell, kveite, hummer, berggylte og kråkeboller som de mest aktuelle artene. Dette arbeidet gir et godt grunnlag for en planlagt og sekvensiell offentlig tilnærming til utvikling av nye oppdrettsarter.

Et interdepartementalt utvalg la i 2003 fram et forslag til en nasjonal strategiplan for kommersialisering av torskeoppdrett. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider sammen med virkemiddelapparatet for å gjennomføre planens ulike forslag, også med sikte på å klarlegge overføringsverdien til andre oppdrettsarter. Planmessig forskning og utvikling, tiltak for nyskaping og dannelselse av nettverk er viktig for realisering av potensialet. Dette må skje i samarbeid med næringen og fylkeskommunene som regionale utviklingsaktører. Departementet arbeider for øvrig med samordning av lovverk, utprøving av mer effektive måter å klarere og drifte oppdrettslokaliteter for torsk og andre nye oppdrettsarter. Det er satt i gang et torskeavlsprogram i regi av Fiskeriforskning. Markedsretting og god sameksistens mellom verdikjedene for henholdsvis oppdrettet og villfanget torsk vil bli vektlagt i det videre arbeidet for næringsutvikling.

Det skal legges til rette for at villfanget fisk kan oppbevares eller føres opp. Omfanget av slik virksomhet vil være avhengig av markedet og lønnsomheten for den enkelte aktør. Virksomheten krever et regelverk som sikrer forutsigbarhet og som tillater næringen å utvikle seg, samtidig som ressurskontroll gjøres mulig. Fiskeridirektoratet og Mattilsynet skal utarbeide regelverk for levedelagring og oppføring av villfisk. Regelverket skal ta vare på mattrygghet, kvalitet, fiskehelse og fiskevelferd, samt den enkelte næringsutøvers interesser.

Våren 2004 ble det lyst ut 40 konsesjoner for havbeite med kamskjell og hummer. Tilretteleggingen for kommersiell havbeitevirksomhet vide-

reføres, også gjennom systematisk forskning og kompetansebygging på feltet.

Det er forventet betydelig vekst i næringsaktivitet basert på bioteknologi, og en satsing på marin bioteknologi vil kunne gi betydelige lønnsomhetsgevinster for fiskeri og havbruk. En interdepartemental arbeidsgruppe har vurdert utfordringer i fasene fra forskning og utvikling av nye produkter fram til kommersiell produksjon av disse. For å utløse potensialet knyttet til marin bioteknologi er det behov for styrket forskningsinnsats og kompetanseheving i forsknings- og næringsmiljø, og det er viktig å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater. Viktige råstoffer for bioteknologisk næringsvirksomhet er marine biprodukter og hittil uutnyttede marine ressurser (bioprospektering).

Innovasjonsevnen i norsk marin leverandørindustri er stor, og sektoren har et betydelig potensial. Departementet vil bidra til å legge til rette for utvikling av utstøys- og tjenesteproduksjonen rettet mot marin sektor, bl.a. ved styrking av nettverkene mellom leverandører og kjøpere, samordning av nasjonalt og internasjonalt rettede virkemidler og etablering av sertifiseringsordninger som kan fremme kvaliteten og renomeet til norskprodusert utstyr og tjenester.

1.4 Marked, omsetning og industri

Norge er i dag i stor grad eksportør av ubearbeidede fiskeprodukter. Norsk fiskerinæring møter kontinuerlig økt konkurranse i det internasjonale sjømatmarkedet. Bearbeiding av fisk blir i stadig større grad flyttet til lavkostnadsland som for eksempel Kina, og nye oppdrettstarter av fisk konkurrerer med norsk produksjon om å få innpass i det globale fiskemarkedet.

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål å legge til rette for at en større andel av de tilgjengelige fiskeressursene blir bearbeidet ved norske bedrifter. Utvikling av ny teknologi, størst mulig foredlingsgrad og utnyttelse av biprodukter fra marint råstoff er viktig for å kunne opprettholde og øke verdiskapingen innen fiskeri- og havbruksnæringen. Det er også nødvendig med sterkere markedsorientering og vekt på produkt- og prosessutvikling. Deler av fiskeindustrien satser nå på omlegging til mer høyt betalte produkter, bl.a. ved utvikling av produkter basert på ferskt råstoff.

Sem-erklæringen slår fast at det skal legges til rette for langsiktige leveringsavtaler. Praksis i salgslagene er gjennomgått, og departementet vil drøfte spørsmålet i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges fram våren 2005. Her

blir det også vurdert om lovendringer er nødvendig.

Hensynet til sysselsetting og bosetning langs kysten, herunder behovet for råstofftilførsel til mottaks- eller foredlingsanlegg på land, er hensyn av betydning for spørsmålet om dispensasjon fra aktivitetskravet. Departementet vil benytte dispensasjonsadgangen i deltakerloven aktivt før det eventuelt vurderes å fremme forslag om å gi industrien adgang til å eie fiskefartøy på lik linje med fiskerne.

Omlegging til en mer kunnskaps- og teknologi-basert fiskeindustri krever langsiktige investeringer. Det er derfor nødvendig å sikre gode og stabile rammevilkår, ikke minst knyttet til markedsadgang. Norsk fiskeri- og havbruksnæring må ha like god adgang til eksportmarkedene som våre konkurrentland.

I 2003 eksporterte Norge fisk og fiskeprodukter for om lag 26,3 milliarder kroner, som er reduksjon på 2,4 milliarder i forhold til foregående år. Reduksjonen skyldes utelukkende nedgang i pris for enkelte fiskeslag. Volummessig var eksporten både i 2002 og 2003 om lag 2,1 mill. tonn. I tillegg ble det omsatt sjømat for om lag 4,5 milliarder kroner i innlandsmarkedet, noe som er en økning på om lag 300 mill. kroner fra året før.

EU er fortsatt det desidert viktigste eksportmarkedet for fisk og fiskeprodukter med en andel på over 50 pst. av norsk fiskeeksport. Viktige enkeltmarkeder utenom EU er Japan, Russland, Ukraina, Kina, USA og Canada.

Det er en prioritert oppgave og en betydelig utfordring for Fiskeri- og kystdepartementet å sikre forutsigbare rammebetingelser som skal ivareta oppfølgingen av hovedmarkedet EU. Europakommisjonen satte 6. mars 2004 i gang en undersøkelse med sikte på å innføre beskyttelsestiltak knyttet til import av oppdrettet laks. Kommisjonen vedtok 13. august 2004 å innføre midlertidige beskyttelsestiltak knyttet til import av oppdrettet laks i form av importkvoter og avgift på 17,8 pst. på overskytende eksport. Den endelige undersøkelsen skal fullføres innen 6. februar 2005. EU innførte 17. september 2003 en midlertidig anti-dumpingsavgift på 21,4 pst. på norsk eksport av stor regnbueørret til EU-markedet. En permanent avgift på 19,9 pst. ble innført 8. mars 2004.

Det er imidlertid også viktig å legge til rette for å utnytte det store vekstpotensialet i andre markeder enn EU.

I den pågående forhandlingsrunden i WTO (Verdens handelsorganisasjon) forhandles det bl.a. om markedsadgang for industriprodukter, herunder fisk og fiskeprodukter, og om dumping- og

subsidieregelverket. Medlemskapsforhandlingene med Russland og Ukraina er langt på vei ferdige.

Andre viktige områder er inngåelse av nye EFTA-avtaler og arbeidet med å bedre handelsbetingelsene i markeder i Asia, Latin-Amerika og USA.

Arbeidet med sikte på avvikling av straffetollen på hel fersk laks til USA-markedet har høy prioritet, både hos myndighetene og i næringen.

1.5 Helse og velferd hos akvatiske organismer og trygghet og kvalitet ved sjømat

Fiskeri- og kystdepartementets mål er å realisere vekstpotensialet i fiskeri- og havbruksnæringen samtidig som sykdoms- og smittestoffsituasjonen hos akvatiske organismer skal være under kontroll. Økning i produksjonsvolum og antall arter, endringer i næringsstruktur og drift vil påvirke hvilke tiltak det offentlige og næringen selv skal sette i verk for å ha kontroll på sykdoms- og smittestoffsituasjonen.

Dyrevernloven omfatter også spørsmål knyttet til fiskevelferd. Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet samarbeider om å utarbeide forslag til ny dyrevernlov.

Det siste tiåret har mattrygghet fått en sentral plass i den politiske diskusjonen. At maten er trygg og blir opplevd som trygg er et hovedelement i regjeringens matpolitikk. Det offentlige engasjementet knyttet til mattrygghet i hele produksjonskjeden har derfor blitt styrket.

Samtidig har spørsmålet om sammenhengen mellom ernæring og helse fått sterkere fokus også for sjømat. Mattilsynet har bedt den nye vitenskapskomiteen for mattrygghet om å foreta en helhetsvurdering av inntaket av fisk i Norge. En slik helhetsvurdering innebærer at de positive ernæringsmessige aspektene ved å spise fisk vurderes i forhold til de negative aspektene knyttet til innhold av miljøgifter i fisk.

Norsk politikk knyttet til dette området blir i stor grad utformet i samsvar med internasjonal utvikling som kommer til uttrykk blant annet i EØS-avtalen og avtaler knyttet til WTO. Ikke-legitime handelshindringer og negativ omtale basert på sviktende faglig grunnlag kan bare imøtegås med solid vitenskapelig dokumentasjon. Norge må derfor være ledende internasjonalt innen forskning og risikovurderinger knyttet til sjømatområdet. Dette legger grunnlag for at vi blir hørt i de fora som fastsetter internasjonalt regelverk og standarder for sjømat. En rundebordskonferanse i Stavanger i juni 2004 har lagt grunnlaget for at forskningsinstitusjoner i lakseproduserende land

utveksler informasjon og forskningsresultater relatert til akvakultur. Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) har ansvaret for å koordinere informasjonsutvekslingen.

Etter en rekke år med overgangsordninger, har Norge nå fullt ut tilpasset seg EU-regelverket på fiskesykdomsområdet gjennom EØS-avtalen. Beskyttelsesnivået mot sykdommer i norsk oppdrett er opprettholdt.

EU utvikler nå et oppdatert regelverk på fiskehelseområdet, og det arbeides aktivt for at det framtidige EØS-regelverket på fiskesykdomsområdet også skal ta høyde for norsk havbruksnærings behov.

For at norsk sjømat skal foretrekkes av forbrukere i alle markeder, må den oppleves som trygg og av riktig kvalitet, og den må være produsert på en måte som forbrukerne forstår og aksepterer. Norsk sjømat må oppfylle forbrukernes krav til hva som er etisk riktig produksjon. Åpenhet om mattrygghet, kvalitet og hvordan sjømaten er produsert vil derfor fortsatt være høyt prioritert.

Problemstillinger knyttet til fiskevelferd har økende fokus. Det vil bli lagt vekt på å utvikle rammebetingelser som tar hensyn til de særegne forhold som gjelder for fisk.

1.6 Kystforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets mål er en maritim infrastruktur som stryker sikkerheten innen sjøtransporten og legger til rette for at sjøtransporten kan øke sine markedsandeler.

En god infrastruktur for sjøtransport er viktig for konkurranseevne, verdiskaping og sysselsetting i næringslivet. I norsk samferdsel spiller sjøtransport en sentral rolle, og sjøtransporten er dominerende i godstransporten til og fra utlandet. Som ledd i regjeringens arbeid med en helhetlig transportpolitikk, vil Fiskeri- og kystdepartementet styrke sjøtransporten ved å legge til rette for at havnene utvikles til effektive knutepunkter med god tilknytning til det landbaserte transportnettet.

Samferdselsdepartementet og Fiskeridepartementet har i samarbeid utarbeidet St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan (NTP) 2006-2015. Sjøtransporten skal videreutvikles som en attraktiv transportform for næringslivet. Det vil bli lagt særlig vekt på beredskap mot akutt forurensing, sikkerhet og framkommelighet. Det er et viktig transportpolitisk mål å bedre tilknytningen mellom transportformene der dette kan styrke samspillet og legge til rette for kombinerte/intermodale transporter. Kystverket utarbeider et handlingsprogram for oppfølging av Stortingets behandling av NTP 2006-2015.

Arbeidet med å revidere havne- og farvannsloven vil bli høyt prioritert i 2005.

Forskning og utvikling innen havner og infrastruktur for sjøtransport skal medvirke til et bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren og bidra til utvikling av teknologi, organisering og rammebetingelser.

Fiskeri- og kystdepartementet har gjennomført en rekke tiltak for å styrke sjøsikkerheten. Dette gjelder blant annet utbygging av automatisk identifikasjonssystem for skip (AIS), oppdatering av oljeverndepoter, arbeidet med etablering av trafikk-sentral for Nord-Norge og etablering av slepebåtbereidskap i Nord-Norge. Fiskeri- og kystdepartementet vil videreføre arbeidet med påbudte seilingsleder for skipstrafikk som representerer en miljørisiko. Videre vil departementet arbeide for at det etableres internasjonale regler om plikt til å forhåndsvarsle risikobetonte transporter. Samarbeidet med russiske myndigheter innenfor sjøsikkerhet og oljevernberedskap vil bli videreutviklet.

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider med en gjennomgang av hele gebyrstrukturen under Kystverkets område. Gjennomgangen tar for seg flere spørsmål, herunder kostnadsorientering i gebyrsystemet.

Fiskeri- og kystdepartementet er ansvarlig for norsk navigasjonspolitikk, og koordinerer sivile navigasjonsspørsmål.

Effektive og trygge fiskerihavner er en viktig del av infrastrukturen for fiskerinæringen, og dermed også for bosettingen langs store deler av kysten.

1.7 Bruk av hav og kystsone

Fiskeri- og kystdepartementets mål er å sikre tilgangen på tilstrekkelige sjøarealer for utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen, sikre framkommelighet og sikker sjøverts ferdsel langs kysten og sikre tilstrekkelige havneareal.

Planlegging i medhold av plan- og bygningsloven og arbeid med verneplaner i medhold av naturvernloven er prosesser som påvirker tilgangen på areal. Fiskeri- og kystforvaltningen vil derfor prioritere arbeidet med disse prosessene. Oppfølging av St.meld. nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona er viktig for Fiskeri- og kystdepartementet.

I St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) varslet Regjeringen at det skal utarbeides forvaltningsplaner for norske havområder, i første omgang Barentshavet. Dette vil bli et viktig arbeidsområde for Fiskeri- og kystdepartementet framover.

1.8 Havmiljø

Fiskeri- og havbruksnæringen er basert på fornybare, men ikke ubegrensede ressurser. Et rent og produktivt økosystem er nødvendig for vedvarende høsting. Økosystemet påvirkes av naturlige forhold og menneskeskapt påvirkning gjennom forurensning og høsting. Overvåking av fysiske, kjemiske og biologiske parametere over lengre tid er viktig for å få innsikt i samvirket og dynamikken i det marine økosystemet. Dette vil også gi informasjon om hvilken rolle klimaet spiller, hvilke endringer som er naturlige og hvilke som kan tilskrives menneskelig aktivitet. Slik overvåking er nødvendig for å kunne iverksette tiltak der dette er påkrevd.

Gode miljømessige betingelser er en viktig forutsetning for fornying og vekst av havets levende ressurser. Det er en utfordring for myndighetene å hindre utslipp av miljøgifter som på kortere eller lengre sikt kan forringe havmiljøkvaliteten og føre til dårligere leve- og vekstbetingelser. Dette omfatter petroleumsvirksomhet, landbasert industri og skipstrafikk. Forekomst av radioaktive stoffer og miljøgifter i havet og i sjømat blir jevnlig målt for å kunne dokumentere tilstanden og sikre trygg sjømat. Siden norsk miljø påvirkes sterkt av kilder i andre europeiske land, krever dette aktivt internasjonalt samarbeid.

1.9 Forskning og innovasjon

En befolkning med høy kompetanse vil være et nasjonalt fortrinn i den globale konkurransen. Forskning og utvikling er derfor investering i framtida. Svært mange av bedriftene som etableres i årene som kommer vil være kunnskapsbaserte. Det er en utfordring å utvikle solide forsknings- og utviklingsmiljøer for å legge grunnlag for slike etableringer, og styrke kunnskapsoverføringen mellom forskningsmiljøene og næringslivet. Det er også viktig at undervisningssystemet bidrar til den nødvendige kompetanse og rekruttering av arbeidskraft til forvaltning, næring og forskningsinstitusjoner.

Satsingen på marin forskning og utvikling har som overordnet mål å utvikle kunnskap for å utløse verdiskapingspotensialet i fiskeri- og havbruksnæringen. Stortinget gikk gjennom behandlingen av St. meld. nr. 39 (1998-99) Forskning ved et tidskille inn for en særskilt satsing på marin FoU som ett av fire tematiske områder med spesielt stort potensial for økt verdiskaping. Regjeringen har startet arbeidet med å utarbeide en ny forskningsmelding, og vil i denne meldingen komme tilbake

til hvordan satsingsområdene skal følges opp videre.

Forskning og utvikling utgjør om lag 35 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets totale budsjett-ramme. Fiskeri- og kystdepartementet har behov for breddekompetanse for å betjene forvaltningens og næringens behov på kort sikt, og spisskompetanse der Norge er internasjonalt ledende på sentrale områder for langsiktig verdiskaping og god ressursforvaltning. Den vitenskapelige og teknologiske utviklingen i samfunnet generelt og behovet for helhetstenking har økt kompleksiteten i de problemstillinger som fiskeri- og havbruksnæringen fokuserer på. For marin sektor er det også viktig at det blir satset på generiske kunnskapsplattformer som IKT, bioteknologi og nanoteknologi, som blir bærende for utviklingen både på kort og lang sikt.

For marin sektor, som har hovedtyngden av markedet utenlands, vil kunnskapsbaserte partnerskap kunne styrke næringens konkurranseposisjon. Forskningssamarbeidet i EU er et viktig virkemiddel i denne forbindelse. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i planleggingen av det 7. rammeprogrammet, blant annet ved å arbeide for at havforskning (Ocean) blir en del av programmet.

Det er satt ned en styringsgruppe som arbeider med å identifisere og realisere synergi-potensialet mellom forskning i marin sektor og landbrukssektoren. I denne sammenhengen arbeides det med å vurdere ulike modeller for arbeidsdeling for å sikre en rasjonell utnyttelse av ressursene. Styringsgruppen vil legge fram sin innstilling i november 2004.

Undersøkelser viser at det genereres svært mye kunnskap i Norge, men at vår evne til å ta kunnskap i bruk og kommersialisere funn fra forskning er relativt svak i forhold til gjennomsnittet i EØS-området. For å legge til rette for innovasjon, arbeides det for økt samarbeid mellom bedriftsaktører, kunnskapsmiljø og myndigheter i marin sektor.

Regjeringen har satt i verk en rekke tiltak for å styrke nyskapingen og innovasjonsevnen i Norge gjennom satsingen Innovasjon 2010. Dette arbeidet koordineres av Regjeringens Innovasjonsutvalg. Som et ledd i arbeidet med Innovasjon 2010 skal det iverksettes et prosjekt for å styrke innovasjonsevnen i marin sektor. Dette prosjektet vil bli gjennomført i et forpliktende offentlig privat partnerskap og skal iverksettes fra årsskiftet. Hvilke områder prosjektet skal omfatte skal bestemmes i tett dialog med næringsaktører og kompetansemiljøene.

I forbindelse med Stortingets behandling av Dok 8:131 (2002-2003) om helhetlig kystpolitikk og kystsamfunnenes utfordringer ble det gjort følgende vedtak:

Stortinget ber regjeringa leggje fram ei stortingsmelding om rammevilkåra for fiskeria og dei marine næringane si betydning og utviklingspotensiale når det gjeld auka verdiskaping og busetnad langs kysten.

Som en oppfølging av dette vedtaket har Fiskeri- og kystdepartementet startet arbeidet med en stortingsmelding om marin næringsutvikling. Meldingen legges fram våren 2005.

1.10 Kompetanse og rekruttering

Norge har et forskningsbasert undervisningssystem. Kompetent arbeidskraft og teknologi er noen av de viktigste kriteriene for verdiskaping. Tilgangen på tilstrekkelig kompetent arbeidskraft er en nøkkelfaktor for realisering av potensialet for marin verdiskaping. Norge rangerer i dag som ett av de land i verden som har høyest andel akademisk arbeidskraft per innbygger. Norge er imidlertid bak gjennomsnittet i EU og OECD når det gjelder tilgang på realfags- og teknologikandidater. Mangel på relevant arbeidskraft kan bli en betydelig hemsko for næringen og begrense utviklingen over i kunnskapsøkonomien. Forskningen bør også ha klare internasjonale dimensjoner. Det vil gjøre den mer relevant, ettersom næringen har hovedmarkedene i utlandet.

Fiskerinæringen påvirkes i stadig sterkere grad av konkurranse fra lavkostland. En rekke av næringens tradisjonelle produkter kan ikke lenger produseres regningssvarende i Norge. Økt introduksjon og anvendelse av teknologi vil gradvis gjøre næringen mindre arbeidsintensiv og mer kapitalintensiv. Bruk av teknologi vil være den mest effektive tilnærmingen i innsatsen for å redusere og helst fjerne kostnadsgapet mellom norsk produksjon og produksjon i land med vesentlig lavere lønnskostnader. En slik utvikling vil kreve ytterligere fokus på kompetanse i hele verdikjeden og i alle ledd i bedriftenes virksomhet.

Dette vil øke næringens etterspørsel etter faglært arbeidskraft og samtidig tilby godt utdannede arbeidstakere mer interessante og relevante arbeidsmuligheter. Regjeringens utdanningspolitikk er følgelig av vesentlig betydning for fiskeri- og havbruksnæringens muligheter til å realisere næringens verdiskapingspotensial. Det er et mål å tilby teknologisk og annen relevant utdanning på mange nivå, herunder på høyskole og universitetsnivå.

1.11 Kystkultur

Det er et mål å medvirke til å bevare kulturverdier på land og sjø som er typiske for ulike tidsepoker, områder på kysten og drifts- og produksjonsformer i fiskeri- og kystnæringene. Slik kan en dokumentere næringen og kystkulturens utvikling og historie. På dette feltet er det viktig å finne en god balanse mellom konservering og aktiv nyttiggjøring og bruk av kystkulturobjekter. Det er et mål å samordne og utvikle strategier for Fiskeri- og kystdepartementets delansvar for kulturminner og kystmuseer.

1.12 Modernisering av offentlig sektor

For å oppnå en mer brukerorientert, serviceinnstilt og effektiv fiskeri- og kystforvaltning har departementet i moderniseringsarbeidet hatt et særlig fokus på organisatoriske tiltak, regelverksforenkling, delegering av myndighet og bruk av teknologi. Vi viser til rapporten "Enklere hverdag. Modernisering og forenkling i fiskeri- og kystforvaltningen." som er tilgjengelig på www.fid.dep.no.

Boks 1.1 Fiskeri- og kystministerens seks gylne løfter

Ved offentliggjøringen av rapporten "Enklere hverdag" har Fiskeri- og kystministeren avgitt seks løfter for det videre arbeidet:

1. Forenklingsarbeidet skal fortsette. Antallet forskrifter skal reduseres.
2. Køene skal avvikles innen 1. januar 2005.
3. Enklere språk i forvaltningens kommunikasjon med brukerne.
4. Fiskeriforvaltningen skal ligge i tet når det gjelder elektronisk forvaltning.
5. Ytterligere desentralisering.
6. Det skal gjennomføres brukerundersøkelser.

Fiskeridirektoratet har gjennomført en omorganisering av hele virksomheten både sentralt og regionalt. Ny organisasjonsstruktur sentralt ble iverksatt 1. mars 2003, og sjømatavdelingen med ansvar for kvalitetskontroll av sjømat ble overført til Mattilsynet fra 1. januar 2004. Ny regionstruktur med syv regioner ble etablert fra samme dato. Regjeringen har som mål å konkurranseutsette Kystverkets produksjonsenhet. Det arbeides derfor med å skille ut produksjonsenheten og etablere

denne som et heleid statlig AS, jf. nærmere omtale om dette under kapittel 4.3.

Arbeidet med forenkling og harmonisering av regelverk er en kontinuerlig prosess med høy prioritet i Fiskeri- og kystdepartementet. Det er satt ned et utvalg for å utarbeide forslag til ny lovgivning for forvaltningen av ville levende marine organismer, havressursloven. Utvalgets innstilling skal leveres departementet i mars 2005. Det arbeides også med en ny akvakulturlov som skal ivareta lønnsomhet og konkurransekraft, miljø og fiskehelse, samt forholdet til andre brukerinteresser i kystsonen. Forslag til ny lov skal legges fram for Stortinget våren 2005. Det tas videre sikte på å sende forslag til revidert havne- og farvannslov på høring høsten 2004. Forskriftene skal gjennomgås med sikte på modernisering og forenkling.

En arbeidsgruppe har gjennomgått det tekniske regelverket for marint fiske. Arbeidsgruppen leverte sin rapport 1. juli 2004 og foreslår bl.a. at 21 tekniske forskrifter samles til en forskrift og at regelverket forenkles, harmoniseres og oppdateres.

For å oppnå en mer effektiv forvaltning er en rekke myndighetsområder delegert fra departementet til underliggende etater og fra etatene sentralt til det regionale nivå. Gjennom overføring av beslutningsmyndighet til de som kjenner den enkelte brukers behov legges det til rette for at en mer individuell tilpasning av offentlige tjenester kan gjennomføres i praksis. Målet er også en tydeligere rolledeling mellom departementet og underliggende etater, og at ressurser i departementet frigjøres til å ivareta oppgaven som politisk sekretariat, regelverksutvikling og overordnede forvaltningsoppgaver.

Innenfor havbruksforvaltningen har det i hovedsak vært saker knyttet til matfiskoppdrett av laks og ørret som ikke har vært delegert til ytre etat. De senere år er det gjennomført full delegasjon også av slike saker.

Det er satt i gang et forsøksprosjekt med å samordne havbruksforvaltningen hvor vedtakskompetanse etter forurensingsloven, matloven og havne- og farvannsloven i kurante oppdrettsøknader er delegert til Fiskeridirektoratets regionkontor i Trøndelag (Trøndelagsmodellen). Prosjektet vil bli evaluert tidlig i 2005, og vil være med som et grunnlag for vurdering av eventuell samordnet saksbehandling fra 2006.

Arbeid med regelverksforenkling og harmonisering av regelverk er en kontinuerlig prosess med høy prioritet i Fiskeri- og kystdepartementet. Departementets mål er en betydelig forenkling og effektivisering av fiskeri- og kystforvaltningen.

Et enklere regelverk bidrar til en enklere hverdag for brukerne. Forskriftene bygges opp på en så lik måte som mulig og innholdet i forskriftene forenkles. Dette gjør det enklere for næringsutøverne å sette seg inn i regelverket.

Det er også gjennomført delegasjon av myndighet etter havne- og farvannsloven til Kystdirektoratet og Kystverkets distriktskontorer. I forbindelse med overføringen av det statlige ansvaret for oljevernberedskap til Fiskeridepartementet ble det delegert betydelig myndighet etter forurensingsloven og forskrifter i medhold av denne til Kystverket.

Det skal tilrettelegges for økt bruk av informasjonsteknologi for å sikre brukerne enklere og bedre kommunikasjon med forvaltningen. Også i fiskeri- og kystforvaltningen har dette høy prioritet. Det stilles store krav til rapportering og informasjonsutveksling innen departementets ansvarsområde.

Prosjektet Havbruksdata har medført at oppdrettere sender en rapport ett sted månedlig, noe som har redusert oppgavebyrden betydelig. Andre pågående prosjekt er fangstrapportering via satellitt, elektronisk kontroll med norsk vågehvalfangst og elektronisk bestilling av los. Det er et mål at mest mulig av rapporteringen fra de næringsdrivende skal gå via AltInn.

Fiskeri- og kystdepartementet vil videreføre moderniseringsarbeidet med full tyngde. I tillegg til det som er nevnt ovenfor, vil følgende tiltak bli iverksatt:

- ytterligere harmonisering av forskrifter på ressursforvaltningsområdet
- iverksetting av en forenklet, oppdatert og brukervennlig felles driftsforskrift for alle typer oppdrettsanlegg
- aktiv bruk av tilbakemeldinger når saksbehandlingstiden blir lenger enn vanlig. Forvaltningen gir en servicegaranti på tre måneder, som kun fravikes dersom forsinkelsen skyldes nødvendige innspill fra andre myndigheter, regelendringer m.v.

1.13 Likestilling

Bedre kjønnsfordeling i styrer, råd og utvalg i fiskeri- og havbruksnæringen

Tilstandsvurdering – utfordringer

Kvinner deltar i liten grad i beslutningsprosesser innen fiskerisektoren, og andelen kvinner har i liten grad endret seg de siste ti årene. Kvinnens deltakelse er også lav innenfor havbruksnæringen.

Det er viktig for fiskeri- og havbruksnæringen å arbeide bevisst for å få kvinner sterkere inn, slik

at næringen får ta del i den kunnskapen og kompetansen kvinner har. Det trengs bedre forståelse for hvilke faktorer som spiller inn når kvinner ikke satser på en karriere i fiskeri- og havbruksnæringen, og næringen må satse bevisst på å fjerne barrierer for kvinners deltakelse.

Mål og strategier – tiltak

Kartlegging av kvinners deltakelse i fiskeriforvaltning og sentrale beslutningsprosesser i landene tilknyttet Arktisk råd

Arbeidsgruppen for bærekraftig utvikling under Arktisk Råd vedtok i april 2003 å sette i gang prosjektet "Women's participation in decision-making processes in Arctic fisheries resource management". Målet med prosjektet er å kartlegge kvinners deltakelse i fiskeriforvaltning og sentrale beslutningsprosesser i arktiske land. Dette grunnlagsmaterialet skal være et utgangspunkt for å utvikle verktøy for økt deltakelse og innflytelse for kvinner i fiskerinæringen.

Prosjektet er finansiert av Utenriksdepartementet og ledes av Kvinneuniversitetet i Nord i Steigen. Prosjektet er et samarbeid mellom forskere fra Norge, Sverige, Canada, Island, Færøyene og Grønland. Sluttrapporten fra prosjektet skal presenteres for ministermøtet i Arktisk råd i november 2004.

Dialog med næringens organisasjoner for å øke representasjonen av kvinner

Under årsmøtet i Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening 31. mars 2004 utfordret Fiskeri- og kystministeren næringen til å arbeide mer aktivt med å rekruttere kvinner til styrer, råd og utvalg som næringen oppnevner representanter til.

Likestillingslovens krav til representasjon skal være oppfylt i alle utvalg, styrer og råd departementet oppnevner.

1.14 Fyrtårnprisen

Fyrtårnprisen er en ny institusjon. Den skal være en anledning for Fiskeri- og kystdepartementet til å framheve og synliggjøre personer, organisasjoner eller institusjoner som etter departementets mening gjør en innsats ut over det vanlige, eller ut over det en kan forvente, for å fremme Norge som kyst- og fiskerinasjon.

Årets prisvinner, den første i rekken, er valgt etter interne vurderinger i departementet. For framtiden er det meningen at alle interesserte skal kunne fremme forslag til verdige kandidater.

Kystvakten er tildelt Fyrtårnprisen for 2004. Kystvakten er en forutsetning for effektiv forvaltning av våre marine områder, og håndheving av så vel lover som nasjonale forpliktelser. Kystvakten representerer i mange sammenhenger nasjonens ansikt, i møte med aktører fra mange land. Inspektørene er høflige og vennlige, men samtidig tyde-

lige, korrekte og faste. Kystvakten er på denne måten gode advokater for nasjonen.

Fiskeri- og kystdepartementet har også merket seg Kystvaktens vilje og evne til fleksibilitet og til å gå inn i nye eller andre oppgaver enn de en vanligvis forbinder med tjenesten. Dette gjelder bl.a. den aktive deltakelsen i oljevernberedskapen.

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det veksten i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Regjeringen har forbedret rammevilkårene for jæringsvirksomhet og vil fortsette arbeidet med å redusere skatter og avgifter og iverksette tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien.

Fiskeri- og kystdepartementets budsjettforslag for 2005 har en utgiftsramme på 2 660,87 mill. kroner og en inntektsramme på 878,462 mill. kroner under programområde 16. Budsjettforslaget viser en nominell økning på 110,2 mill. kroner eller 4,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2004. Inntektsrammen foreslås økt med 28,03 mill. kroner, eller 3,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2004.

I tillegg foreslås det en utgiftsramme på 40,0 mill. kroner knyttet til Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde under programområde 33, kap. 2540 post 70 tilskudd, som omfatter a-trygd for fiskere og fangstmenn.

De prioriterte områdene omtales i det følgende under de respektive programkategoriene.

2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon

Bevilgningen under programkategori 16.10 går til å dekke Fiskeri- og kystdepartementets driftsutgifter, tilskudd til kystkultur og medlemskontingent til internasjonale organisasjoner. Det foreslås en mindre realøkning på departementets driftsbudsjett for å styrke departementets utredningskapasitet knyttet bl.a. til oppfølgingen av stortingsmeldingen om oljevern og beredskap og stortingsmeldingen om marin næringsutvikling.

2.1.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2005 innebærer en nominell økning under programkategori 16.10 på om lag 6,6

mill. kroner eller 8,1 pst. i forhold til saldert budsjett 2004.

2.2 Programkategori 16.20 Forskning og utvikling

Forbrukerne på alle markeder må være sikre på at norske sjømatprodukter er trygge og sunne. Det er et mål at Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) skal være ledende innen forskning og være rådgiver i forhold til sjømat og human ernæring samt problemstillinger knyttet til fremmedstoffer i sjømat. Bevilgningen til NIFES styrkes med 1 mill. kroner for å øke forskningsinnsatsen knyttet til bl.a. dioksinlignende PCB.

Oppdrett av torsk har stort potensial til å øke verdiskapingen i marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementet vil sammen med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge videreføre satsingen på å etablere torsk som en ny betydelig oppdrettsart i Norge. Etableringen av en torskeavlstasjon på Kraknes utenfor Tromsø innebærer at et fullskala avlsprogram for torsk vil være på plass tidlig i 2005.

Et viktig virkemiddel for økt lønnsomhet og styrket konkurranseevne i norsk fiskeri- og havbruksnæring er utvikling av ny teknologi. Det settes derfor av midler innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd for å styrke satsingen på teknologiutvikling.

Fiskeri- og kystdepartementet forsterker satsingen på bioprospektering og marin bioteknologi. Departementet har de to siste årene finansiert etableringen av en marin biobank i Tromsø. Banken vil være etablert i løpet av 2005. Fiskeri- og kystdepartementet vil i 2005 bidra med midler til oppstart av driften av banken.

Tromsømiljøet er langt framme innenfor marin bioteknologi og marin bioprospektering. Fiskeri- og kystdepartementet setter av 2 mill. kroner på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak for å øke innsatsen knyttet til kommersialisering av marin bioteknologi.

Bevilgningen til programmet Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) videreføres med 5 mill. kroner i 2005.

Av realøkningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak settes det av 1 mill. kroner til

styrking av den markedsrettede forskningen, med særlig fokus på innenlandsmarkedet.

For å kunne legge hensyn til økosystemene til grunn i forvaltningen av ressursene, er det nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan bestander gjensidig påvirker hverandre. Havforskningsinstituttets nye organisasjonsstruktur legger til rette for større faglig fokus og kortere kommunikasjonslinjer i den økosystembaserte rådgivningen.

Framtidig utnyttelse av klappmyssressursen tilsier at et nytt akseptert bestandsestimat må foreligge. Som et grunnlag for et slikt estimat vil Havforskningsinstituttet gjennomføre en telling av klappmyss i 2005.

Regjeringen signaliserte i St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk at det skal arbeides for å endre modellen som brukes for å beregne kvoter til vågehvalfangst (RMP), slik at denne modellen på en riktigere måte gjenspeiler det biologiske grunnlaget for å fastsette kvoter for vågehvalfangst. Det øremerkes derfor midler til dette innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd.

2.2.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2005 innebærer en nominell økning under programkategori 16.20 på om lag 36,4 mill. kroner eller 4,0 pst. i forhold til Saldert budsjett 2004.

2.3 Programkategori Fiskeri- og havbruksforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets hovedprioriteringer under programkategori 16.30 er en bærekraftig og lønnsom fiskeri- og havbruksnæring og en enklere hverdag for brukerne. Innenfor en reelt videreført ramme for Fiskeridirektoratet har arbeidet med regelverksforenkling, brukerorientering og effektivisering av forvaltningen høy prioritet.

Stortinget sluttet seg i juni 2004 til at Hovedavtalen for fiskeriene (Fiskeriatvaten) skal sies opp med virkning fra 1. januar 2005. Det foreslås å videreføre ordningene føringstilskudd, garantiløtt og selfangststøtte og tilskudd til opprydding av tapte fiskeredskap. Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner på kap. 1050 post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, som bl.a. skal finansiere disse ordningene.

Det foreslås å innføre en kontrollavgift som innkreves på grunnlag av førstehåndsomsetning av fisk. Det foreslås at kontrollavgiften settes til 0,1 pst. av førstehåndsverdien for fartøyer under 28 meter, og 0,25 pst. for fartøyer over 28 meter.

Det fremmes forslag om en ramme for strukturfondet for kapasitetstilpasning i fiskeflåten på 70 mill. kroner. Av dette finansieres 35 mill. kroner av strukturavgift (uforandret sats på 0,35 pst. av førstehåndsverdien), mens statlig medfinansiering utgjør 35 mill. kroner.

Det foreslås å øke gebyrene knyttet til havbruk med 5 mill. kroner.

2.3.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2005 innebærer en nominell økning under programkategori 16.30 på om lag 9,1 mill. kroner eller 2,4 pst. i forhold til saldert budsjett 2004.

2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets hovedprioriteringer under programkategori 16.60 er å planlegge og utvikle en infrastruktur for sjøtransport som legger til rette for økt verdiskaping gjennom en kostnadseffektiv transport for næringslivet. Det er avgjørende at sikkerheten ivaretas, og at det er god beredskap for å forebygge og begrense skadeeffektene ved akutt forurensning. Arbeidet med regelverksforenkling, brukerorientering og effektivisering av forvaltningen har høy prioritet. Korrigert for tekniske endringer og endrede bevilgninger til slepebåtkostnader og trafikkssentral Nord-Norge er budsjetttrammen for Kystverket reelt videreført.

Det fremmes forslag om en bevilgning til trafikkssentral Nord-Norge på 54,34 mill. kroner, i tråd med investeringsplanen.

Det foreslås å øke kystgebyret slik at brukerne dekker 34 pst. av kostnadene til fyr- og merketjenesten, mot tidligere 30 pst.

2.4.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2005 innebærer en nominell økning under programkategori 16.60 på om lag 58 mill. kroner eller 4,9 pst. i forhold til saldert budsjett 2004.

3 Oversiktstabeller

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
	Administrasjon				
1000	Fiskeridepartementet, jf. kap. 4000	78 550	75 317	81 650	8,4
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 145	6 590	6 870	4,2
	Sum kategori 16.10	84 695	81 907	88 520	8,1
	Forskning og utvikling				
1020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020	357 345	353 037	359 430	1,8
1021	Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 4021	269 046	175 000	181 200	3,5
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023	358 945	372 490	396 300	6,4
	Sum kategori 16.20	985 337	900 527	936 930	4,0
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030	344 776	246 170	254 620	3,4
1040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040	122 591	120 000		-100,0
1050	Diverse fiskeriformål	14 067	4 070	124 840	2 967,3
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	15 609	10 165	10 030	-1,3
	Sum kategori 16.30	497 043	380 405	389 490	2,4
	Kystforvaltning				
1062	Kystverket, jf. kap. 4062	1 160 132	1 154 080	1 218 530	5,6
1070	Loran-C, jf. kap. 4070	26 139	33 800	27 400	-18,9
	Sum kategori 16.60	1 186 271	1 187 880	1 245 930	4,9
	Sum programområde 16	2 753 345	2 550 719	2 660 870	4,3
	Arbeidsliv – Folketrygden				
2540	Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn	39 700	40 000	40 000	0,0
	Sum kategori 33.40	39 700	40 000	40 000	0,0
	Sum programområde 33	39 700	40 000	40 000	0,0
	Sum utgifter	2 793 045	2 590 719	2 700 870	45,3

Utgifter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-20	Driftsutgifter	1 611 828	1 489 967	1 531 800	2,8
21-23	Andre driftsutgifter	266 850	222 500	230 040	3,4
30-49	Nybygg, anlegg	320 334	272 700	318 240	16,7
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	230 000	261 270	269 300	3,1
60-69	Overføringer til kommuner	21 086	27 400	28 300	3,3
70-89	Overføringer til private	342 941	311 065	323 190	3,9
90-99	Utlån, statsgjeld mv.		5 817		-100,0
	Sum under departementet	2 793 045	2 590 719	2 700 870	4,3

Inntekter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
	Administrasjon				
4000	Fiskeridepartementet, jf. kap. 1000	1 000	10	10	0,0
	Sum kategori 16.10	1 000	10	10	0,0
	Forskning og utvikling				
4020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020	147 113	134 117	134 930	0,6
4021	Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 1021	100 161	79 800	82 500	3,4
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 1023	25 501	9 440	9 760	3,4
	Sum kategori 16.20	272 775	223 357	227 190	1,7
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
4030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030	55 167	36 389	62 650	72,2
4040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 1040		35 000		-100,0
4050	Diverse fiskeriformål			35 000	
	Sum kategori 16.30	55 167	71 389	97 650	36,8
	Kystforvaltning				
4062	Kystverket, jf. kap. 1062	514 999	510 425	550 250	7,8
4070	Loran-C, jf. kap. 1070	3 133	3 250	3 362	3,4
	Sum kategori 16.60	518 132	513 675	553 612	7,8
	Sum programområde 16	847 074	808 431	878 462	8,7
	Sum inntekter	847 074	808 431	878 462	8,7

3.1 Bruk av stikkordet "kan overføres"

Under Fiskeri- og kystdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2004	Forslag 2005
1000	70	Tilskudd diverse formål		500
1000	71	Tilskudd til kystkultur	220	1 550
1001	70	Tilskudd	755	6 870
1021	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	10 130	
1023	50	Tilskudd Norges forskningsråd		238 000
1023	70	Tilskudd Fiskeriforskning		48 200
1023	71	Tilskudd til utviklingstiltak	27 807	31 100
1030	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	1	1 620
1040	70	Tilskudd til støtte av fiskeriene	35 840	
1040	71	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning	15 270	
1050	71	Sosiale tiltak		500
1050	73	Tilskudd til Fiskerinæringens Kompetansesenter	1 795	
1050	74	Erstatninger	3 950	2 140
1050	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene		50 000
1050	76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning		70 000
1050	78	DNA-register for vågehval	2 020	650
1050	79	Informasjon ressursforvaltning	548	1 550
1062	30	Nyanlegg og større vedlikehold	11 772	222 200
1062	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	10 534	40 080
1062	46	Trafikksentral Nord-Norge		54 340
1062	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	32 060	28 300
1070	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	7 000	
2415	72	Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten	28 900	
2415	75	Marint innovasjonsprogram	18 891	10 000

3.2 Årsverk under Fiskeri- og kystdepartementet

Tabell 3.1 Antall årsverk pr. 1. mars 2004

Virksomhet	Menn	Kvinner	I alt
Fiskeri- og kystdepartementet	46	57	103
Havforskningsinstituttet	236	102	338
Fiskeridirektoratet sentralt	92	104	196
Fiskeridirektoratet, regionkontorene	165	120	285
NIFES	37	68	105
Kystdirektoratet	53	25	78
Kystverket, distriktskontor	818	119	937
Kystverket Produksjon	92	11	103
Sum programområde 16	1 539	606	2 145

Kjønnsfordeling og likestillingstiltak i Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende etater

Fiskeri- og kystdepartementet vil innenfor egen sektor være en pådriver for å sikre likestilling i underliggende etater der dette er et behov. Det er store utfordringer på dette området, med etater som har hatt og fremdeles har en sterk overvekt av menn blant de tilsatte. Å øke antallet kvinnelige ledere i sektoren krever spesiell oppmerksomhet.

Nedenfor redegjøres det kort for status når det gjelder likestilling i departementet og underliggende etater og hvilke tiltak som er igangsatt eller er under planlegging.

Fiskeri- og kystdepartementet

Departementet har opprettholdt en god balanse mellom antallet mannlige og kvinnelige tilsatte med en kjønnsfordeling på 45 pst. menn og 55 pst. kvinner. Andelen kvinnelige ledere er 50 pst.

Gjennomsnittslønn er noe høyere for menn enn for kvinner i departementet som helhet. I mellomledergruppen har kvinner høyest gjennomsnittslønn. Blant saksbehandlere har menn høyest gjennomsnittslønn i flere stillingskategorier. Forskjellene er imidlertid noe redusert siste år.

Av tolv nytilsatte i 2003 var seks kvinner og seks menn. Åtte av ti deltidsatsatte er kvinner.

Det er et mål å unngå skjevheter i balansen mellom antall kvinner og menn i departementet, samt unngå systematiske forskjeller når det gjelder intern lønns- og karriereutvikling. Departementet holder et stadig fokus på dette området gjennom intern personalpolitikk og lederutvikling.

Kystverket

Kvinner er sterkt underrepresentert i Kystverket og utgjør bare 14 pst. av de ansatte. Det er et mål å oppnå økt rekruttering av kvinner til stillinger som tradisjonelt har vært og er mannsdominerte, spesielt innen lostjenesten og personell til anleggsområdene.

Likestillingsperspektivet vil fortsatt ha et fokus i personalpolitiske planer. Det vurderes også å utarbeide egne karriereutviklingsplaner for å øke antallet kvinnelige ledere. Føringer i tilsettingsprosesser og samarbeid med utdanningsinstitusjoner er aktuelle tiltak som vurderes for å øke antallet kvinner i sektoren som helhet.

Fiskeridirektoratet

Andelen kvinnelige ledere i Fiskeridirektoratet inklusive ytre etat er gått noe tilbake som følge av organisatoriske endringer de siste årene. Ved utgangen av 2003 var andelen 27 pst. Pr. oktober 2003 var 53 pst. av de ansatte menn og 47 pst. kvinner. Kvinneandelen blant de deltidsatsatte er 84 pst.

Fiskeridirektoratet har en egen likestillingsavtale. Hvert år gjennomgås bemanning og lønnsopplysninger for å avdekke kjønnsmessige lønnsforskjeller og for å kunne iverksette tiltak for å rette på disse.

Det ble tilsatt kvinner i sju av tolv ledige stillinger i 2003. For å øke andelen kvinner i stillingskategorier som tradisjonelt har vært mannsdominerte, er det innført pålegg om å innkalle minst en kvinne til intervju dersom vedkommende er kvalifisert for stillingen.

Direktoratet benytter sentral mentorordning i arbeidet med utvikling av kvinnelige ledere.

Havforskningsinstituttet

I Havforskningsinstituttet er andelen kvinnelige tilsatte gått tilbake fra 32 pst. i 2002 til 27 pst. i 2003. Det er fortsatt et mål å øke andelen kvinnelige tilsatte, spesielt blant forskere og tilsatte i ledende stillinger. For å oppnå dette skal kvinner tilsettes der det er faglig likhet mellom søkere. I tillegg oppfordres kvinner til å søke lederstillinger når de lyses ut.

Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)

NIFES har en kjønnsfordeling på 35 pst. menn og 65 pst. kvinner. I 2003 var det like mange kvinner som menn i de fire stillingene som programledere.

Ved laboratoriene var alle de fire lederne kvinner. Det er i hovedsak kvinner som innehar deltidsstillinger i organisasjonen.

NIFES har fortsatt god rekruttering av kvinner til utdanningsstillinger. Kvinner står for om lag 60 pst. av alle doktorgradsavhandlinger, og dobbelt så mange kvinner som menn avlegger hovedfagseksamen ved instituttet.

Menn er underrepresentert i tekniske stillinger ved laboratoriene. Når ledige stillinger lyses ut, oppfordres derfor menn spesielt til å søke. Det er også ønskelig å rekruttere flere mannlige studenter, og NIFES samarbeider med Universitetet i Bergen for å oppnå dette. Likestilling får kontinuerlig oppmerksomhet gjennom lederutviklingsarbeidet i NIFES.

Instituttet vil fortsatt prioritere arbeidet med tilrettelegging av arbeidstid og muligheter for hjemmekontor for både mannlige og kvinnelige ledere med omsorgsansvar.

3.3 Aksjekapital og fond

Tabell 3.2 Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser

Virksomhet	Fiskeri- og kystdepartementets aksjepost (pari kurs)	
	Selskapets samlede aksjekapital	
NORUT Gruppen AS	25 850 000	3 000 000
Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning)	6 000 000	2 940 000
Institutt for akvakulturforskning AS (Akvaforsk)	8 500 000	425 000
Protevs AS	1 000 000	660 000

NORUT Gruppen, som ble etablert i 1992, er et forskningskonsern for anvendt forskning og utvikling på bred faglig basis med utgangspunkt i forskningsmiljøene i Tromsø og Narvik. Fiskeri- og kystdepartementet er medeier i NORUT Gruppen med 11,6 pst. av aksjene, og NORUT Gruppen er igjen morselskapet til Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning), med 51 pst. av aksjene. Fiskeri- og kystdepartementet eier de resterende 49 pst.

Fiskeriforskning i Tromsø driver forskning på marin bioteknologi, fiskeri- og havbruksteknologi, økonomi, marked, havbruk og marine ressurser. Fiskeriforskning mottar årlige tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet. Vi viser til omtalen av Fiskeriforskning under programkategori 16.20 Forskning og utvikling. I 2002 ble det inngått avtale med Sildolje- og Sildemelindustriens Forsknings-

institutt (SSF) om sammenslåing, slik at SSF nå er etablert som en egen avdeling av Fiskeriforskning i Bergen. Fiskeriforskning AS stiftet i 2003 sammen med stiftelsen Norconserv og Rogalandsforskning et felles aksjeselskap, hvor Fiskeriforskning har aksjemajoriteten på 51 pst.

Institutt for akvakulturforskning AS (Akvaforsk) har som formål å drive allmennyttig virksomhet innenfor akvakulturforskning. Fiskeri- og kystdepartementet har en aksjepost på 5 pst.

Havforskningsinstituttet, NIFES og Universitetet i Bergen står som eiere av Protevs AS. Selskapet tilbyr forskningstjenester til næringslivet, både nasjonalt og internasjonalt. Aksjekapitalen er 1 mill. kroner, hvorav Havforskningsinstituttet og NIFES forvalter 33 pst. hver på vegne av Fiskeri- og kystdepartementet.

4 Organisasjons- og strukturendringer under Fiskeri- og kystdepartementet

Omorganiseringer under Fiskeri- og kystdepartementets fagområder tar sikte på å legge til rette for sterkere målretting og effektivitet i oppgaveløsningen og sterkere brukerorientering.

4.1 Omorganisering av Fiskeridirektoratet

Fiskeridirektoratet har gjennomført en omorganisering av hele virksomheten både sentralt og regionalt. Ny organisasjonsstruktur sentralt ble iverksatt 1. mars 2003, og sjømatavdelingen med ansvar for kvalitetskontroll av sjømat ble overført til Mattilsynet fra 1. januar 2004. Ny regionstruktur med syv regioner ble etablert fra samme dato. Prosessen med reduksjon i antallet fiskerikontor fortsetter.

4.2 Omorganisering av Havforskningsinstituttet

Havforskningsinstituttet har tidligere vært organisert i fire forskningssentre; senter for marine ressurser, senter for marint miljø, senter for havbruk og senter for kystsoneforskning.

Fra 1. januar 2004 er Havforskningsinstituttets organisert i 20 faglig baserte forskningsgrupper, administrasjons-, rederi- og forskningstekniske avdelinger og stasjoner. Forskningsgruppene har ansvar for å levere den faglige basis for en økosystembasert forvaltningsrådgiving. Ansvar for å gi råd til forvaltningen er lagt til fire rådgivningsprogram:

- Rådgivningsprogram økosystem Barentshavet
- Rådgivningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen
- Rådgivningsprogram økosystem kystsone
- Rådgivningsprogram havbruk og havbeite

Havforskningsinstituttet har en viktig rolle innen marin forvaltningsrådgiving og ressursforskning. Grunnlaget for gode forskningsresultater og økt verdiskaping ligger i solide faglige kunnskaper og gode forskningsfasiliteter. Havforskningsinstituttets nye organisasjonsstruktur gir større faglig fokus og kortere kommunikasjonslinjer, og den

nye forskningstekniske avdelingen gjør tilgangen til tekniske tjenester lettere for alle brukere. Havforskningsinstituttet er først i verden med å innføre en organisatorisk tilnærming til prinsippet om økosystembasert rådgiving. Det har vært stor interesse for modellen både nasjonalt og internasjonalt.

4.3 Omdanning av Kystverket Produksjon til aksjeselskap

Som tidligere varslet arbeides det med sikte på å etablere Kystverket Produksjon som eget statsaksjeselskap. Det er fortsatt noen elementer som ikke er ferdig avklart. Det arbeides videre med saken.

4.4 Eksportutvalget for fisk

Statskonsult har på oppdrag fra departementet foretatt en evaluering av Eksportutvalget for fisk. Evalueringens hovedproblemstilling var å vurdere hensiktsmessigheten av Eksportutvalget for fisk (EFF) sin tilknytningsform til departementet, med særlig vekt på Fiskeri- og kystministerens konstitusjonelle ansvar.

I Statskonsults sluttrapport for arbeidet er hovedkonklusjonen at dagens rammebetingelser og styringspraksis ikke er tilfredsstillende i forhold til statsrådens ansvar slik det følger av dagens tilknytningsform. Statskonsult tilrår at ansvars- og styringsforholdet mellom Eksportutvalget for fisk og departementet klargjøres nærmere, med sikte på at det blir samsvar mellom tilgjengelige styringsverktøy og ansvaret som ligger hos statsråden.

Fiskeri- og kystdepartementet er enig i denne konklusjonen, og har i sitt videre arbeid lagt til grunn at det vil være mest hensiktsmessig å organisere EFF som et statlig aksjeselskap. I denne vurderingen er det lagt avgjørende vekt på behovet for å formalisere en avgrensning i departementets instruksjonsmyndighet i enkeltsaker og behovet for å gi EFF og dets styre selvstendig resultatansvar. Gjennom utforming av vedtekter for EFF som

aksjeselskap vil de spesielle behov som gjør seg gjeldende i forhold til styring bli ivaretatt. EFF bør som aksjeselskap ikke lenger utføre forvaltningsoppgaver. De forvaltningsoppgavene EFF har ivaretatt vil bli gjennomgått med sikte på forenkling og modernisering. Gjenstående oppgaver bør overføres til Fiskeridirektoratet.

Spørsmålet om å integrere EFF i det nye selskapet Innovasjon Norge har vært reist, men er ikke ansett hensiktsmessig. Dette bygger på ulikhetene i oppgaver og finansieringsmodell. EFF finansieres i sin helhet av fiskeri- og havbruksnæringen, og er ikke en del av det offentlig finansierte virkemiddelapparatet. Samtidig er det naturlig å etablere et godt samarbeid mellom EFF og Innovasjon Norge blant annet for å sikre at profileringen av norsk sjømat blir samordnet med annen type profilering.

Departementets forslag har vært på høring. Det tas sikte på at EFF etableres som aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2005. Innen den tid vil Fiskeri- og kystdepartementet legge fram for Stortinget nødvendige forslag til endringer i lov av 27. april 1990 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer.

4.5 Omorganisering av matforvaltningen på departementsnivå

Ansvar for helse og velferd hos akvatiske organismer (både oppdrett og villfisk) ble overført fra Landbruksdepartementet til Fiskeridepartementet fra 1. januar 2004. Dette ivaretar behovet for helkjedetankegang ved forvaltning av produksjon av sjømat. Det faglige ansvaret for dyrehelse og dyrevelferd er nå delt mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet ut fra om reguleringen er knyttet til produksjon på land eller i vann.

Som ledd i den store matreformen som ble gjennomført fra 1. januar 2004 erstattet den nye matloven 13 lover innen Helsedepartementets, Fiskeridepartementets og Landbruksdepartementets ansvarsområder. For Fiskeridepartementets vedkommende ble bl.a. fiskekvalitetsloven, fôrvarereloven og fiskeesykdomsloven erstattet av matloven.

Gjennom matforvaltningsreformen er det bl.a. vektlagt et tydeligere skille mellom risikovurdering og risikohåndtering knyttet til mattrygghet. Risikovurdering er vitenskapelig vurdering av størrelsen på en risiko, og utføres av uavhengige og uhildete organer. Dette kan være større risikovurderinger som skal utføres av den nye vitenskapskomiteen for mat som er etablert under Helsedepar-

tementet, eller løpende risikovurdering som gjerne utføres av FoU-institusjoner som en del av forvaltningsstøtten. Risikohåndtering utøves av forvaltningen og innebærer en politisk beslutning som fastsetter hva som er akseptabelt beskyttelsesnivå, samt gjennomføring av ulike tiltak, for eksempel forskrifter og tilsyn, for å sikre at beskyttelsesnivået etterleves av næringsaktørene.

4.6 Felles mattilsyn for tilsyn med sjømat og landbruksbasert matproduksjon

Det nye felles mattilsynet for produksjon av sjømat og landbruksbasert matproduksjon ble etablert fra 1. januar 2004. Fra denne datoen ble Fiskeridirektoratets tilsyn med trygghet og kvalitet av sjømat overført til det nye Mattilsynet, slik at fiskehelse, fiskevelferd og trygghet og kvalitet ved sjømat nå forvaltes av én etat på direktoratsnivå.

Det er et utstrakt samarbeid mellom matdepartementene i regelverksutformingen etter matloven og i etatsstyringen av Mattilsynet. Landbruks- og matdepartementet har administrativt ansvar for Mattilsynet. Forvaltningsansvaret for fagområdene til Mattilsynet er delt mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helsedepartementet.

Mattilsynet har etablert kompetansesentra ved flere av regionkontorene. Nasjonalt kompetansesenter for sjømat ved Mattilsynets regionkontor i Bergen har fått nasjonale oppgaver knyttet til trygghet og kvalitet ved sjømat samt helse og velferd hos akvatiske organismer.

Ved overføring av sjømattilsynet fra Fiskeridirektoratet til Mattilsynet ville Fiskeridirektoratet få et synergitap ved at ressurskontroll ikke lenger kunne kombineres med tilsyn med trygghet og kvalitet ved sjømat. Dette ble kompensert ved at det ble overført færre årsverk fra Fiskeridirektoratet enn det reelle behovet. I samsvar med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 11 (2002-2003) skal kostnadene ved omstillingen av Fiskeridirektoratet knyttet til overføring av oppgaver til Mattilsynet dekkes av den framtidige effektiviseringsgevinsten ved etableringen av Mattilsynet.

For finansiering av Mattilsynets oppgaver er det etablert en felles, samordnet avgifts- og gebyrmodell for landbruks- og fiskerisektoren. I tråd med prinsippet om brukerbetaling og forenkling av gebyr- og avgiftssystemet betales det for all matproduksjon underlagt Mattilsynets kontroll en andel av de reelle tilsynskostnadene, uavhengig av om det dreier seg om sjømat eller landbruksbasert matproduksjon.

På bakgrunn av at 95 pst. av all produksjon av sjømat går til eksport, og at det dermed er forskjellig konkurransesituasjon for de to sektorene, lig-

ger brukerfinansieringen lavere for sjømatsektoren enn for landmatsektoren.

5 Sektorovergripende miljøpolitikk

Regjeringens miljøvernpolitikk tar sikte på å fremme en bærekraftig samfunnsutvikling basert på en langsiktig og forsvarlig forvaltning av naturressursene. I henhold til St.meld. nr. 46 (1988-89) Om miljø og utvikling og St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling skal hensynet til en bærekraftig utvikling innarbeides i all samfunnsplanlegging og sektorpolitikk.

Departementet har utarbeidet handlingsplan for Grønn stat, og oppfølgingen har hittil dreid seg om informasjonstiltak til tilsatte, energisparing i samarbeid med byggets eier, mer bruk av videokonferanser og mer gjenbruk. I tildelingsbrevene er det stilt krav til underliggende etater om at miljøledelse skal innføres som en integrert del av deres styringssystem innen 2005, med rapportering høsten 2004.

Dette kapitlet presenterer Fiskeri- og kystdepartementets samlede arbeid med å integrere miljøvernpolitikken innenfor eget ansvarsområde. Presentasjonen er laget med utgangspunkt i departementets miljøhandlingsplan som ble vedtatt høsten 1999, og som presenterer hovedtrekkene i departementets miljøpolitikk. Handlingsplanen inneholder en gjennomgang av status og utfordringer, mål og tiltak innenfor Regjeringens åtte miljøvernpolitiske resultatområder.

Rapporteringen er lagt opp i forhold til ovennevnte resultatområder. I tillegg til det som rapporteres under dette avsnittet vises det til omtale av mål, resultater og prioriteringer under de respektive kapitlene i proposisjonen. Det er funnet hensiktsmessig ikke å rapportere i særlig grad om ressursforskning og forvaltning av fiskebestander i miljøomtalen, siden dette omfatter svært sentrale områder av departementets virksomhet og gis bred omtale andre steder i proposisjonen. Det vises spesielt til omtale under kapitlene 1020, 1023 og 1030.

5.1 Resultatområde "Vern og bruk av biologisk mangfold i marine og kystnære områder"

5.1.1 Fiske og fangst

Det er et mål å

- *sikre at fiskeriene drives i tråd med prinsippene om bærekraftig utvikling og bærekraftig produksjon og forbruk, herunder implementere føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning.*

Resultater 2003-2004

Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har et hovedansvar for overvåkingsaktivitet og kartleggingsoppgaver under Fiskeri og kystdepartementet. Havforskningsinstituttets nye organisasjonsstruktur er utformet for å møte framtidens økte kunnskapskrav. Det vises til omtale av resultater i kapitlene 1020, 1023 og 1030.

I en økosystembasert forvaltning av havets ressurser er det viktig å finne sammenhengene i naturen. Man har i perioden styrket kunnskapen om slike sammenhenger, bl.a. mellom klimavariabilitet, planktonproduksjon og vekst hos norsk vårgytende sild i Norskehavet.

Havforskningsinstituttet koordinerer et større internasjonalt prosjekt for å studere økosystemet langs den midtatlantiske rygg fra Island til Azorene (MAR-ECO). I 2004 bidro instituttet til feltaktiviteten gjennom en to måneders ekspedisjon med det nye forskningsfartøyet "G.O. Sars".

Det pågår et kontinuerlig arbeid med å videreutvikle selektive redskaper og fangstmetoder. Videre er det foretatt en gjennomgang av regelverket vedrørende utforming og montering av sorteringsrist i fisket med torsketral.

Et problem med garnfiske er såkalt "spøkelsesfiske" av tapte garn. Under garnoppdydding utenfor Nordvestlandet og Nord Norge ble det i 2003 tatt opp flere hundre garn.

Som et ledd i gjenoppbyggingen av torskebestanden i Nordsjøen har Norge og EU i kvoteavtalen for 2004 blitt enige om å videreføre totalkvoten for torsk på samme lave nivå i 2004 som i 2003, videreføre arbeidet med å bedre beskatningsmønsteret i Nordsjøen, samt foreta en ny gjennomgang

av forvaltningsplanene som er vedtatt for torsk og andre bunnfiskbestander i løpet av 2004. Det er etablert deltakeradgang for norsk fiske etter torsk i Nordsjøen for konvensjonelle fartøy. Det arbeides for å etablere et felles kontroll- og håndhevelsesregime for Skagerrak. For 2004 er retningslinjer for felles håndhevelse fastlagt.

Fra 1. mai 2004 ble det innført områdebegrensninger for vern av norsk kysttorsk ved at det er trukket opp fjordlinjer for begrensninger i utøvelsen av fisket. Fartøy over 15 meter som fisker med konvensjonelle redskap må være utenfor disse fjordlinjene når det fiskes etter torsk. Det ble også innført pålegg for å hindre tap av garn.

I 2004 er det utarbeidet "Beskatningsstrategier for sjøpattedyrene" som er behandlet i Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon. Norsk sel- og hvalfangst ble i 2003 gjennomført i fullt samsvar med vedtatt reguleringsopplegg.

Prioriteringer 2005

Utviklingen mot en økosystembasert forvaltning av våre marine områder krever stadig mer kunnskap. Blant annet må kunnskapen om hvordan prognoser for miljøfaktorer bedres, og modeller og verktøy for bestandsvurdering bør videreutvikles for å integrere et større spekter av data. Det foreligger konkrete planer for videreutvikling av eksisterende bestandsvurderingsmodeller hvor en tar utgangspunkt i de viktige kommersielle artene torsk, lodde og sild. Etter hvert vil også sjøpattedyr bli inkludert. Dessuten er det nødvendig med sterkere fokus på lokale bestander for å beskytte viktige gyte- og oppvekstmiljøer.

Det vil bli lagt vekt på kartlegging og overvåking av biologisk mangfold som oppfølging av regjeringens handlingsplan for biologisk mangfold, jf. St.meld. nr. 42 (2000-2001) Biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning og EUs vanddirektiv. Fiskeriforvaltningen spiller en aktiv rolle i dette arbeidet.

Forskning innen fangstrelevant fiskeatferd, fangstteknologi og fiskerienes påvirkning på bunnhabitater vil fortsatt ha høy prioritet for å få en best mulig tilnærming til et ansvarlig og miljøriktig fiske. Med basis i dette skal det arbeides videre med å utvikle fiskeredskap som gir grunnlag for en bærekraftig fiskerinæring. Det er viktig å få dokumentert redskapenes påvirkning på miljøet.

Fiskeridirektoratets årlige opprensning av tapte garn og andre fiskeredskap på fiskefeltene vil bli videreført.

5.1.2 Havbruk

Det er et mål å:

- *redusere problemene forårsaket av lakselus*
- *treffe tiltak for reduksjon av antallet rømt oppdrettsfisk*
- *videreutvikle sykdomsforebyggende arbeid.*

Resultater 2003-2004

Rømming er fortsatt en av de store utfordringene innen norsk havbruk. Fisk som rømmer utgjør en risikofaktor i forhold til ville bestander av anadrom laksefisk, både ved potensiell sykdomsspredning og genetisk påvirkning, og medfører i tillegg store tap for næringen. Det arbeides derfor på mange felter for å få rømmingstallene ned. Arbeidet omfatter både årsakskartlegging, regelverksforbedringer og driftskrav, kontroll, forskning og utvikling.

Med virkning fra 1. januar 2004 er det innført en ordning med krav til teknisk standard for anlegg som nyttes i oppdrettsvirksomhet (NYTEK). Regelverket er det første i verden på området. Det er i mars 2004 fastsatt egen forskrift om krav til internkontroll som oppfyller akvakulturlovgivningen. Forskriften trer i kraft fra 1. januar 2005, og vil gi gevinster i form av en mer effektiv og forenklet kontrollform. Drifts- og sykdomsforskriftene er under evaluering, og vil bli endret og forbedret mht. rutiner og krav.

Fiskeridirektoratets regionkontorer utfører anleggstekniske kontroller for å forhindre rømming av oppdrettsfisk. I 2003 ble mer enn 30 pst. av alle matfiskanlegg kontrollert. Informasjon om rømming legges fortløpende ut på direktoratets hjemmeside.

Det er avsatt egne midler til delfinansiering av FoU-prosjekter vedrørende rømming, i tillegg til at forskningsmiljøene har rømming som et prioritert felt.

Arbeidet med å implementere ordningen med nasjonale laksevassdrag (NLV) og nasjonale laksefjorder (NLF) er godt i gang. De særskilte bestemmelsene for NLV og NLF skal innarbeides i egen forskrift forankret i oppdrettsloven. Forskriften sendes på høring høsten 2004.

Helsetilstanden i norsk oppdrettsnæring vurderes som god. Likevel framstår lakselus som en betydelig utfordring. Lakselus påfører næringen store årlige tap. I tillegg er lakselus et problem på grunn av legemiddelbruken og på grunn av overføring av parasitter til utvandrende smolt og eventuell vill laksefisk som måtte oppholde seg i området.

Fiskeriforvaltningen deltar i arbeidsgruppen som har ansvaret for å koordinere den femårige nasjonale handlingsplanen mot lakselus. Arbeidet

med å dokumentere forekomst av lus i oppdrettsanlegg og på villfisk, og med forebyggende og bekjempende tiltak, er videreført. Det er innført en nasjonal forskrift som pålegger avlusning av oppdrettsfisk med luspåslag over definerte grenser i tillegg til gjennomføring av regionale vinteravlusninger.

Gjennom forskning er det etablert alternative biologiske metoder for behandling av lakselus. Disse metodene bidrar til redusert bruk av kjemiske innsatsmidler. Forskning viser at det er mulig å lage en vaksine mot lakselus ved å benytte en strategi som spesifikt dreper/fjerne lusa. Det er imidlertid ennå for tidlig å si om metoden kan brukes i kommersiell produksjon av en vaksine.

Det reseptbaserte legemiddelregisteret som ble etablert for oppdrettsnæringen i 1989 har vært et svært viktig hjelpemiddel for bl.a. å sikre sjømattryggheten. Det samlede salget av legemidler til behandling av oppdrettsfisk var 2 315 kg i 2003, noe som er en nedgang på 10,5 pst. i forhold til 2002.

Prioriteringer 2005

Utfordringene med å få ned rømmingstallene i fiskeoppdrett vil bli fulgt opp på flere fronter, bla gjennom årsakskartlegging, regelverksforbedringer og driftskrav, kontroll, forskning og utvikling. Innføring av egnede krav til propellbeskyttelse for båter nyttet i oppdrettsnæringen er under utredning. Forebyggende arbeid når det gjelder rømming, drifts, hygiene og helsemessige forhold på anleggene skal videreutvikles. Fiskeridirektoratets tekniske kontroller og drifts- og helsekontroller av matfiskkonsesjonene langs kysten skal også videreføres.

Nye felles tildelings- og driftsforskrifter for akvakulturvirkosomhet er under utarbeidelse og vil tre i kraft i 2005. Forskriftsarbeidet vil i tillegg til forbedringer gi mer brukervennlig og forenklet regelverk både for forvaltningen og for næringsutøverne.

Mengde og vandring av rømt oppdrettslaks og regnbueørret i ulike soner vil bli kartlagt med fokus på å utvikle funksjonelle overvåkingsrutiner som grunnlag for forvaltningsråd.

Fiskeri- og kystdepartementet vil samarbeide nært med Miljøverndepartementet om å ferdigstille ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Som en del av havbruksnæringens miljøtilpassning er det blitt utredet ulike alternative merkemethoder for å forebygge rømming ved sporing av rømt fisk. Det er ingen entydige konklusjoner så langt, men Fiskeri- og kystdepartementet vil sam-

arbeide nært med Miljøverndepartementet og næringen i det videre arbeidet.

Havforskningsinstituttet skal intensivere arbeidet med å utarbeide nye kriterier for lokalisering og avgrensning av oppdrettslokaliteter.

I 2005 skal det gjennomføres undersøkelser for å studere overføring av smittestoffer mellom ulike oppdrettsorganismer og mellom ville og oppdrettede bestander. Det skal arbeides videre med utvikling av nye tiltak mot lakse- og torskelus inkludert vaksiner og systematiske avlusingstiltak. Lakseluslarvenes spredningsøkologi skal studeres for å bedre kunnskapsgrunnlaget for systematiske tiltak mot spredning av lakselus.

5.1.2.1 Introduksjon av nye arter

Det er et mål å:

- bidra til å hindre uønsket/utilsiktet introduksjon av arter til vårt marine miljø
- forvalte allerede introduserte og etablerte arter (herunder kongekrabbe) slik at eventuelle negative økologiske virkninger blir minst mulig.

Resultater 2003-2004

Kongekrabben ble opprinnelig satt ut av russiske forskere på 1960-tallet, og er en art som historisk ikke hører hjemme i Barentshavet. For å øke kunnskapen om kongekrabben ble et nasjonalt forskningsprogram om kongekrabbens økologiske effekter satt i gang i 2003. Norge innførte i 2004 i forståelse med Russland en vestgrense for felles forvaltning av kongekrabbe ved 26° østlig lengdegrad (Magerøya). Norge vil med dette stå fritt til å vedta de tiltak man finner nødvendig og hensiktsmessig for å begrense den videre utbredelsen av kongekrabbe vest for denne grensen. Det er utarbeidet forskrift for reguleringer av fangst av kongekrabbe øst for grensen.

Våren 2003 ble det registrert enkeltteksemplarer av såkalt snow-crab utenfor Finnmarkskysten. Sannsynligvis er denne krabben kommet via ballastvann. Det ble i 2004 iverksatt utkastforbud for snow-crab.

Kartlegging av forekomsten av amerikansk hummer i våre kystområder tyder så langt ikke på at bestanden er i vekst. I 2003 ble det iverksatt en informasjonskampanje om forbudet mot utsetting av fremmede organismer og hvilke konsekvenser utsetting av amerikansk hummer kan ha.

Introduksjon av nye arter i forbindelse med sjøtransport, spesielt i forbindelse med utskifting av ballastvann, er relativt dårlig kartlagt. Mengden og antall arter av encellede dyr, bakterier og virus som transporteres er sannsynligvis svært høy. Det

arbeides i IMO for å komme fram til en internasjonal konvensjon vedrørende utslipp av ballastvann.

Siden 1996 har rødalgen japansk sjølyng blitt den viktigste makroalgen på Vestlandet. Det er satt i gang et forskningsprosjekt for å undersøke biologi og økologisk betydning av denne algen.

Prioriteringer 2005

Det igangsatte programmet for kartlegging og overvåking av kongekrabbe skal videreføres for å styrke kunnskapsgrunnlaget for den framtidige forvaltningen.

Utvikling av forekomsten av amerikansk hummer vil bli registrert gjennom innmeldte eksemplarer.

Fiskeri- og kystdepartementet vil følge nøye med på arbeidet med ballastvann og innføring av nye arter.

5.1.2.2 Vern og bruk av kyst- og havområder

Det er et mål å:

- *ta hensyn til det rike mangfoldet av marine naturtyper og arter som finnes i norske sjøområder gjennom egne forvaltningstiltak og ved deltakelse i verneprosesser etter naturvernloven.*

Resultater 2003-2004

Som ledd i arbeidet med nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold er det gjennomført pilotprosjekter av marine naturtyper på kommunalt nivå i 2003. I 2004 er dette løftet opp på regionalt nivå i Nordland og Hordaland.

Undersøkelser av korallrev langs norskekysten har vist at omfanget av korallrev er langt større enn tidligere antatt og at korallrevene har en stor artsrikdom. Videre har undersøkelser vist at flora og fauna tilknyttet ålegrass- og sagtangsamfunn er meget artsrike. Den høye biodiversiteten i slike områder gjør de til verdifulle leveområder.

Havforskningsinstituttet har prioritert dokumentasjon og kartlegging av gyte-, oppvekst- og leveområder for levende ressurser. Den kartleggingen som er gjennomført vil være en del av grunnlaget for Fiskeri- og kystdepartementets videre arbeid med arealbruk i kystsonen.

I samråd med Fiskeridepartementet og Olje- og energidepartementet nedsatte Miljøverndepartementet i mai 2001 et rådgivende utvalg som skulle bidra med råd til forvaltningen om hvilke områder som bør inngå i en nasjonal marin verneplan. Utvalget overleverte sitt endelige forslag til myndighetene 30. juni 2004.

Et utvidet overvåkingsprogram av stortarehøsting og tareskoghabitat startet i 2003. Videre er det satt i gang et arbeid for å framskaffe oversikt over tareforekomstene langs kysten.

Fiskeriforvaltningen har i samarbeid med andre berørte parter arbeidet med revidering av de regionale taretrålingsforskriftene. Dette arbeidet har medført behov for endringer i den nasjonale forskriften om høsting av tang og tare. En oppdatert nasjonal forskrift vil bli fastsatt høsten 2004, og regionale forskrifter vil bli utarbeidet i 2005.

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* regnes som en av de største truslene mot den norske villaksen. Forskning har bidratt til å utvikle et nytt og mer miljøvennlig bekjempelsesmiddel som går ut på å bruke aluminiumssalter som dreper parasitten uten at fisken dør. Dette kan erstatte rotenonbehandling, som dreper all fisk.

Implementeringen av EUs vanndirektiv i Norge ledes av Miljøverndepartementet. Fiskeri- og kystforvaltningen deltar aktivt i dette arbeidet.

Regjeringen legger i Havmiljømeldingen opp til at det skal utarbeides forvaltningsplaner for norske havområder, i første omgang Barentshavet. Som et grunnlag for forvaltningsplan for Barentshavet er bl.a. konsekvensene av fiskeriaktivitet og skipstraffikk utredet. Utredningene ble sendt på bred høring i juni 2004.

Norsk territorialfarvann er utvidet til 12 nautiske mil. Innen norsk territorialfarvann blir det vurdert å innføre seilingskorridorer for å separere trafikken i farvannet og dermed redusere risikoen for sammenstøt og mulig påfølgende forurensning. Foreløpig er det innført påbudte seilingsleder fra den russiske grensen til Nordkapp.

Ett tiltak for å styrke den maritime trafikkkontrollen er utbyggingen av et AIS-system (automatisk identifikasjonssystem) som dekker hele norskekysten. Dette vil være ferdig etablert ved utgangen av 2004. Et annet tiltak er etableringen av en trafikkssentral i Nord-Norge lokalisert til Vardø. Trafikkssentralen skal etter planen settes i drift i 2007.

Gode og åpne prosesser er viktig for å håndtere de nye utfordringene i kystsonen. Fiskeri- og kystforvaltningen har prioritert arbeidet med kommunale og regionale planprosesser i henhold til plan- og bygningsloven, samt arbeidet med verneplaner i medhold av naturvernloven. For nærmere omtale vises til programkategori 16.30 og 16.60.

Prioriteringer 2005

Implementering av EUs rammedirektiv for vann vil kreve oppfølging også i kommende periode.

Arbeidet med forvaltningsplanen for Barentshavet videreføres.

Havforskningsinstituttet skal legge mer vekt på å få en oversikt over arters utbredelse i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Bunndyr og bunnhabitat bør integreres i økosystemtilnærmingen og rådgivingen om dette, og erfaringen tilsier at det fortsatt er stort behov for å kartlegge arter og habitater.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal delta i arbeidet med etablering av en marin verneplan.

Fiskeri- og kystforvaltningen vil videreføre sin deltakelse i utvikling av ulike typer verneplaner og kartlegging av marint biologisk mangfold. Fiskeri- og kystforvaltningen arbeider kontinuerlig med å legge forholdene bedre til rette for plandeltakelse etter plan- og bygningsloven. Arbeidet med arealprosesser og forholdet mellom bruk og vern vil fortsatt bli prioritert.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal intensivere arbeidet med å tilrettelegge geodata for utveksling med andre relevante brukere. Geodata fra etatene skal ha god kvalitet og være oppdaterte. Det skal etableres rutiner som sikrer at en håndterer endringsmeldinger og at data blir oppdatert raskt og gjort tilgjengelig i nye revisjoner. Bruk av moderne kartverktøy i saksbehandlingen skal forenkle arbeidet med behandling av saker som gjelder arealbruk i kystsonen. Det skal videre legges vekt på å presentere forsknings- og kartleggingsdata på en måte slik at disse kan nyttes i kartverk- og derved i saksbehandlingsprosessene.

Norge kan gi skipsfarten pålegg i eget territorialfarvann. Den økte trafikken som følge av utskipingen av olje fra Nordvest-Russland foregår i internasjonalt farvann hvor Norge alene ikke har noen myndighet. Det vurderes derfor om Norge skal arbeide gjennom FNs sjøfartsorganisasjon IMO for å få vedtatt internasjonale anbefalinger om bruk av seilingsleder utenfor norsk territorialfarvann.

5.1.3 Resultatområde "Kulturminner og kulturmiljøer"

Det er et mål å:

- *medvirke til å bevare kulturverdier på land og sjø som er typiske for ulike tidsepoker, områder på kysten og drifts- og produksjonsformer i fiskeri- og kystnæringen, for derigjennom bl.a. å kunne dokumentere næringens og kystkulturens utvikling og historie.*

Resultater 2003-2004

Fiskeri- og kystdepartementet legger stor vekt på at det både gjennom statlig aktivitet og lokal forankring blir iverksatt tiltak for å ta vare på kystkulturen. Strategi for Fiskeri- og kystdepartementets arbeid med kystkultur og kulturminner er fortsatt under utvikling. Så vel Fiskeridirektoratet som Kystverket har etablert samarbeid med Riksantikvaren for å vurdere og ivareta kulturminner innen de respektive forvaltningsområdene. Det arrangeres årlig kontaktmøter mellom disse etatene.

Dokumentasjon av fyrstasjoner som skal avbemannes og bokverket "Kystverket – en ung etat med lange tradisjoner" sluttføres i 2004. Kystverket har deltatt i fase 1 av Arbeids- og administrasjonsdepartementets prosjekt "Statens kulturhistoriske eiendommer" som tar sikte på å gi en helhetlig oversikt over statens kulturhistoriske eiendommer.

I forbindelse med den pågående prosessen med avbemannning av fyrstasjoner er det gjort en lyd- og billedokumentasjon av fyrmesteryrket og ytre forhold ved fyrstasjoner.

Arbeidet med etablering av et etatsmuseum for Kystverket omtales nærmere under programkategori 16.60.

Prioriteringer 2005

Departementet vil bl.a. på bakgrunn av den kartlegging av fiskerimuseene som er foretatt av Fiskerimuseenes Nettverksråd, søke å bidra til at et helhetlig nettverk av fiskeri- og kystmuseer blir ivarettatt på en ressursøkonomisk måte. I dette ligger det at det kan være nødvendig med en klarere definering av ansvar for de i fiskerisammenheng større museer, samtidig som en ikke må miste det store mangfold av mindre kyst- og fiskerimuseer som er bygd opp av private interesser.

Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet skal samarbeide om viktige satsinger i stortingsmeldingen om kulturminner som legges fram i 2005, herunder mulighetene og forutsetningene for at kulturminner kan framstå som ressurser i utvikling av lokalsamfunnene og en levende kystzone. Det er på dette feltet viktig å finne en god balanse mellom konservering og aktiv nyttiggjøring og bruk av kystkulturobjekter.

Kystverket vil delta også i fase 2 av prosjektet "Statens kulturhistoriske eiendommer". I denne fasen vil det bli utarbeidet en grundigere beskrivelse og dokumentasjon av objektene som ble registrert i fase 1. Målet med prosjektet er en helhetlig kulturvernplan for etaten, og gjennom dette

arbeidet vil det være naturlig å se på en revisjon av eksisterende verneforhold.

Kystverket vil også bidra i arbeidet med en bok til 100-årsmarkeringen av nasjonalstaten "Norge 2005".

5.1.4 Resultatområde "Friluftsliv"

Det er et mål å:

- *legge til rette for en hensiktsmessig utvikling av turist- og fritidsfiske*
- *arbeide for å bedre samspillet med friluftsinnteresser gjennom økt satsing på kystsoneplanlegging.*

Resultater 2003-2004

Det er ingen avgifter for å drive sports- og fritidsfiske i sjøen i Norge, verken for norske eller utenlandske statsborgere. Fritids- og turistfisket som rekreasjon, sport og matauk har lange tradisjoner i Norge. Dette er Fiskeri- og kystdepartementet opptatt av å opprettholde. Det er likevel blitt stilt spørsmål ved omfanget av turistfisket og konsekvensene for lokale bestander. Departementet innførte derfor 1. mai 2004 en øvre grense på 3000 kg torsk rund vekt som den enkelte fritidsfisker kan omsette. I tillegg er det besluttet å innføre en utførselskvote på 25 kg fisk pr person.

For å hindre sykdomsspredning, krever regelverket at fiskeutstyr og annet utstyr som har vært brukt i et vassdrag skal være tørt eller desinfisert før det brukes i et annet vassdrag. Eierne av vann og vassdrag kan i tillegg stille strengere krav enn det loven krever, for eksempel at utstyret skal desinfiseres på stedet før en kan begynne å fiske.

Prioriteringer 2005

Bestandssituasjonen for norsk kysttorsk forventes å være dårlig også i 2005. Det er ikke tatt stilling til eventuelle ytterligere tiltak innen turist- og fritidsfiske for vern av kysttorsken. Arbeidet med å få bedre oversikt over omfanget og effektene av dette fisket vil fortsette. Det tas sikte på å gjennomføre en informasjonskampanje om ansvarlig fiske og gjeldende minstemål i det ordinære fisket i samarbeid med reiselivsnæringen.

5.1.5 Resultatområde "Overgjødning og oljeforurensning (Havforurensning)"

Det er et mål å:

- *minimalisere utslipp av organisk materiale fra fiskefartøy og fiskeindustri i områder hvor konsentrasjonen er så høy at det kan ha skadevirkninger*

- *stimulere til at denne type avfall, vann og annen avrenning får anvendelse*
- *legge til rette for at utslipp av næringssalter og organisk materiale fra havbruk ikke overskrider naturens tåleevne*
- *bidra til reduksjon av utslipp og annen ekstern forurensning, og unngå at forurensning fører til negative effekter på levende marine organismer.*

Resultater 2003-2004

Dette avsnittet må sees i sammenheng med avsnittene om helse- og miljøfarlige kjemikalier og avfall og gjenvinning.

Utslippene av næringssalter og organisk materiale fra oppdrettsvirksomhet har små miljøeffekter, men kan ha lokale virkninger avhengig av strømforhold m.m. knyttet til lokaliteten. Oppdrettsloven har egen hjemmel til å innføre krav om miljøovervåking ved oppdrettsanlegg. Det er utviklet et eget miljøovervåkingsverktøy for matfiskanlegg, og standarden er allerede tatt i bruk av en del oppdrettere på frivillig basis. Det arbeides videre for å operasjonalisere en slik pålagt miljøovervåking og implementere dette i regelverket i forbindelse med innføring av ny avgrensningsform av konsesjoner for laks og ørret.

Nordisk Ministerråd har satt i gang et prosjekt om risikovurdering av oljeutslipp på sjømattrygghet spesielt på bakgrunn av økning av oljetransport i Østersjøen og langs norskekysten. Videre er det satt i gang flere prosjekter for å undersøke biologiske effekter, fiskens ernærings kvalitet og matvaretrygghet ved eksponering for utslipp.

Arbeidet med tiltak for styrking av beredskapen mot akutt forurensning er fulgt opp fortløpende gjennom investeringer og kompetanseheving. For å styrke beredskaps- og vaktordningen arbeider Kystverket med å integrere aktiviteter i forbindelse med beredskap mot akutt forurensning med øvrige beredskapsaktiviteter.

Oljevernberedskapen er styrket med særlig vekt på nordområdene som følge av økt utskiping av russisk olje fra Murmansk. Høsten 2003 ble det etablert en statlig slepebåtoberedskap i Nord-Norge. Opplysninger om mulige nødhavner og strandsettingsplasser er kvalitetssikret og ajourført. Lokalitetene er lagret i elektroniske kart sammen med miljøinformasjon og annen viktig informasjon. Kystverket har oppgradert samtlige oljeverndepoter. Det er innledet et samarbeid med russiske myndigheter om sjøsikkerhet og oljevernberedskap i Barentsregionen.

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav er det opprettet et nasjonalt råd for forurensede sedimenter høsten

2003. Hovedformålet med rådet er å gi råd og støtte til forvaltningen i arbeidet med forurensede sedimenter. Rådet består av et bredt utvalg av representanter fra de ulike miljøene med kunnskap på området. Det er i regi av rådet planlagt en konferanse i desember 2004, der resultatet av rådets arbeid så langt vil bli presentert.

Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet ivaretar fiskeriinteressene i forhold til petroleumssektoren ved bla å avgi uttalelser til konsekvensutredninger, seismiske undersøkelser, leteboring og drift.

Prioriteringer 2005

Gjennom flere år er det påpekt at vi mangler kunnskap om virkningene av utslipp fra petroleumsindustrien på marint miljø, spesielt gjelder dette langtidsvirkninger av stoff i produsert vann og tilførte kjemikalier. Forskning på disse problemstillingene er derfor en prioritert oppgave, og arbeidet på dette området videreføres.

Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer å styrke sjøsikkerheten for å redusere risikoen for miljøforurensninger fra sjøtransporten. Dette er nærmere omtalt under programkategori 16.60.

Et nytt system for avgrensning av konsesjoner for laks og ørret skal være operativt fra 1. januar 2005. Den nye avgrensningsformen, der beregnet merdvolum blir erstattet av maksimal tillatt biomasse fisk i anleggene, vil både ivareta hensynet til bærekraftig forvaltning av miljøet, herunder lokalitetenes bæreevne, og hensynet til fiskehelse og fiskevelferd, samt at det bidrar til å forenkle regelverket for oppdretteren.

5.1.6 Resultatområde "Helse- og miljøfarlige kjemikalier"

Det er et mål å:

- *videreutvikle produksjonsformer for å sikre trygg og sunn sjømat fra havbruk*
- *begrense bruk av giftige stoffer, spesielt kobber, i oppdrettsnæringen*
- *sikre og dokumentere at norsk sjømat er sunn og trygg mat.*

Resultater 2003-2004

Det er en stadig økende pågang fra nasjonale og internasjonale aktører og media vedrørende dokumentasjon av innholdet av negative komponenter i sjømat, og det blir stadig fokusert på nye stoffer. Tilstanden i norsk sjømat blir derfor overvåket kontinuerlig.

Feite fiskeslag har vært i fokus internasjonalt, spesielt knyttet til dioksiner og dioksinlignende PCB. Innholdet av dioksiner i oppdrettslaks, makrell og sild ligger betydelig lavere enn EUs øvre grenseverdi for dioksiner.

Data om PCB fra indre Oslofjord er benyttet som case for å utvikle en modell for hvordan ikke-nedbrytbare organiske miljøgifter oppfører seg i forurensete fjorder. Prosjektet viser et komplisert bilde. En samlet vurdering av betydningen av forurensete sedimenter sammen med landbaserte kilder synes nødvendig før tiltak vurderes.

Det er gjennomført målinger av radioaktivitet i torsk fra Barentshavet, som viser svært lave verdier.

Det er satt i gang arbeid for å forbedre beredskapen mht. informasjon om virkningen av evt. oljeutslipp for norsk sjømat blant annet når det gjelder mattrygghetsspørsmål og tiltak rettet mot fangst og oppdrett.

Vi viser for øvrig til omtale i kapitlene 1020 og 1030.

Prioriteringer 2005

Miljøfremmede stoffer som blir tilført hav- og kystområdene fra befolkningen, industri og jordbruk skal fortsatt overvåkes og det skal undersøkes hvordan kjemisk forurensing påvirker havmiljøet og livsbetingelsene for våre marine levende ressurser. Solid dokumentasjon på status i norske kyst- og havområder er avgjørende for vurdering av kvaliteten på norsk sjømat.

I 2005 vil innsatsen ha fokus på kartlegging av forurensingstilstanden i Nordsjøen. Innsatsen og kompetansen på forekomster og virkninger av kjemisk forurensing på det marine miljøet vil bli videreført.

Det nasjonale rådet for forurensede sedimenter vil konsentrere sitt arbeid om å gi råd av overordnet og prinsipiell karakter. Rådet avslutter sitt arbeid 2006.

Som oppfølging av rundebordskonferansen i Stavanger i juni 2004 mellom lakseproduserende land har NIFES ansvaret for å utveksle uavhengig dokumentasjon og informasjon om trygg og sunn sjømat mellom administrasjon og forskningsmiljøer i forskjellige land.

5.1.7 Resultatområde "Avfall og gjenvinning"

Det er et mål å:

- *fremme totalutnyttelse av de marine ressursene ved å ta vare på og utnytte biproduktene.*

Resultater 2003-2004

Biprodukter fra fiske og havbruk utgjør verdifulle ressurser. I 2003 var kvantum biprodukter rundt 590 000 tonn. Av dette ble 430 000 tonn utnyttet, først og fremst til forråstoffer som fiskemel, ensilasje og pelsdyrfôr.

For å hindre at biprodukter dumpes er det helt avgjørende at disse produktene fremstår som en viktig ressurs med høy egenverdi. En av de viktigste forutsetningene for en verdiøkning av de marine biproduktene er gjennom grundig dokumentasjon av de aktuelle råstoffene. Utnyttelse av marine råstoffer til human ernæring vil kunne gi betydelig verdiskapning. En slik utnyttelse vil imidlertid være helt avhengig av en dokumentasjon av det aktuelle råstoffet med tanke på ernæringsmessig sammensetning og ikke minst innhold av eventuelle fremmedstoffer. I tillegg vil de kunne være avgjørende at det nye råstoffet innehar nye og bedre egenskaper enn eksisterende produkter. Gjennom stiftelsen RUBIN (Resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge) koordineres et generisk prosjekt som har som målsetning å dokumentere effekter av en rekke marine råstoffer for norske industriaktører.

Prioriteringer 2005

Det er en målsetning å utnytte biprodukter fra sjømatproduksjonen bedre ved å realisere mulighetene for utvikling av næringsvirksomhet med basis i biprodukter og andre marine råstoffer. RUBIN-programmet videreføres.

5.1.8 Resultatområde "Klimaendringer, luftforurensning og støy"

Det er et mål å:

- bidra til at fiskeflåtens utslipp av NOx blir redusert i samsvar med internasjonale forpliktelser som Norge har tiltrådt
- bidra til å redusere luftforurensning forårsaket av fiskeindustrien
- bidra til å unngå unødig støy knyttet til havnevirksomhet
- framskaffe, forstå og utnytte kunnskaper om regionale og globale klimaendringer og den direkte og indirekte virkningen dette har for rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk.

Resultater 2003-2004

Stortinget har bedt Regjeringen stimulere til og delta i forskningsprogrammer og fornyingsvedtak som kan bidra til en betydelig reduksjon i utslipp

av NOx-gasser fra fartøyer. Som ledd i dette deltar Fiskeri- og kystdepartementet i Interdepartemental styringsgruppe for klima og sur nedbør. En arbeidsgruppe har fått i oppgave å utrede hvilke virkemidler som er aktuelle å benytte for skip og båter som en del av utslippsforpliktelsene Norge har i henhold til Gøteborgprotokollen.

Havforskningsinstituttet har en omfattende aktivitet knyttet til å studere effekter av klima på rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk. Instituttet har flere store prosjekt med finansiering fra Norges Forskningsråd for å framskaffe viten om klimaets innvirkning på fiskebestandene i Norskehavet og Barentshavet.

Forskningsrådet startet opp NORKLIMA i 2004 som er et nytt stort 10-årig forskningsprogram som bl.a. bygger på programmene KlimaProg og Klima-Effekter, samt fondssatsingen Polar klimaforskning.

Prioriteringer 2005

Fiskeri- og kystdepartementet vil videreføre sin deltakelse i styringsgruppen for klima og sur nedbør.

Havforskningsinstituttet vil videreføre sin aktivitet knyttet til å studere effekter av klima på rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk.

5.1.9 Resultatområde "Internasjonalt miljøsamarbeid"

Det er et mål å:

- medvirke til å etablere internasjonalt forpliktende ordninger som sikrer en forsvarlig forvaltning av levende marine ressurser
- ivareta fiskerinæringens interesser i det internasjonale miljøsamarbeidet.
- utvikle og anvende internasjonale avtaler innen akutt forurensning om gjensidig bistand og samarbeid slik at det gir optimal utnyttelse av tilgjengelige ressurser.

Resultater 2003-2004

Fiskeriforvaltningen og forskningsinstitusjonene deltar i en rekke internasjonale og regionale organisasjoner som arbeider med forvaltning av fiskeressursene. Disse er nærmere omtalt under programkategori 16.30.

Et viktig utviklingstrekk i internasjonal hav- og fiskeripolitikk de siste årene er at fiskeripolitikk og miljøpolitikk er blitt sterkere integrert. Et konkret eksempel på integrering av fagfeltene er bl.a. innføring av nye forvaltningsprinsipper som økosystemtilnærming og føre-var-prinsippet. Viktige retnings-

linjer og prinsipper med stor betydning for de marine næringene fastlegges i internasjonale miljøfora. Fiskeriforvaltningen og Havforskningsinstituttet deltar derfor aktivt i internasjonalt miljø samarbeid i skjæringsflaten mellom ressursforvaltning og miljøpolitikk.

Norge er på flere områder en pådriver i det internasjonale havmiljøarbeidet. Fiskeriforvaltningen har den siste perioden særlig fokusert på den rådgivende komiteen for havmiljø under ICES, CITES (konvensjonen om internasjonal handel med utryddelsestruede arter) og Biodiversitetskonvensjonen. Det blir et stadig økende press i CITES for å liste marine organismer, også kommersielle fiskeslag. Fra norsk side har det vært viktig å sikre at behandlingen av kommersielle akvatiske arter i CITES samt utforming av listekriterier er hensiktsmessig i forhold til forvaltningen av marine ressurser både nasjonalt og internasjonalt.

Biodiversitetskonvensjonen (CBD) avholdt i februar 2004 sin 7. partskonferanse. Sakene som omhandlet hav- og kystspørsmål fikk relativt stor oppmerksomhet, og revisjon av det marine arbeidsprogrammet stod sentralt. Det overordnede målet for hele programmet er å stoppe tapet av biomangfold innen 2010. Det ble vedtatt et mål om opprettelse av et globalt nettverk av marine verneområder innen 2012.

Generelt har vern av sårbare områder som korallrev og dyphavsfjell både innenfor og utenfor lands økonomiske soner fått stor oppmerksomhet i internasjonale miljøfora det siste året. Fra norsk side har en bl.a. tatt til orde for å forby bunntåling på identifiserte sårbare områder på det åpne hav.

Fiskeriforvaltningen deltar også i arbeidet i flere fora innenfor FN-systemet og i den internasjonale naturvernunion (IUCN).

Verdens handelsorganisasjon (WTO) har som hovedmål å utvikle og styrke de internasjonale reglene for handel på globalt nivå. Samtidig har hensynet til miljø fått en viktigere rolle.

Kystverket forvalter en rekke avtaler med andre land om gjensidig bistand ved akutt forurensning. Av aktuelle avtaler kan nevnes:

Avtale mellom Norge og Russland om gjensidig bistand for bekjempelse av akutt oljeforurensning i Barentshavet. Avtalen har som mål å:

- utvikle hensiktsmessige beredskapstiltak og systemer for å oppdage og rapportere oljeutslipp innenfor ansvarsområdet for den enkelte part
- stille til rådighet midler for umiddelbart å iverksette tiltak for å forhindre ytterligere utbredelse av akutt oljeutslipp

- legge til rette for at aktuelle ressurser kan bli skaffet til veie og stilt til rådighet ved oljeuhell.

København-avtalen er en avtale om gjensidig bistand og samarbeid ved akutt forurensning mellom Norge, Sverige, Finland, Island og Danmark med Færøyene og Grønland. Avtalen regulerer handlemåter ved varsling og bistand ved akutte hendelser innen olje- og kjemikaliebekjempning i sjø. Det gjennomføres årlige møter med utveksling av informasjon, felles arbeid med videreutvikling og forbedring av bekjempningsutstyr og overvåkning. I tillegg er det under København-avtalen utviklet en regional beredskapsavtale mellom Sverige og Norge som regulerer de samme forhold der det gjennomføres årlige felles øvelser mellom Norge og Sverige med ressurser fra begge land.

Bonn-avtalen om gjensidig bistand ved akutt oljeforurensning i Nordsjølandene regulerer handlemåte ved gjensidig varsling og bistand ved akutt oljeforurensning.

EUs handlingsprogram mot akutt oljeforurensning til sjø regulerer samarbeidet mellom EUs medlemsland og EFTA-land vedrørende forurensning til det marine miljø og videreutvikling av utstyr og overvåkning av kyst og hav. En viktig del av dette er etableringen av EMSA (European Maritime Safety Organisation). EMSA er EUs ekspertorgan innen sikkerhet til sjøs, og er bl.a. teknisk, vitenskapelig og kunnskapsmessig kompetansesenter for oljevernberedskap i Europa. Dette innebærer bl.a. at EMSA skal kunne ha nødvendig kunnskap og ressurser til å gi støtte til medlemslandene dersom slik anmodning kommer.

Samarbeidet mellom norske og russiske myndigheter er videreført innen områdene sjøsikkerhet og oljevernberedskap i nordområdene. Det arbeides bl.a. med å utvikle et gjensidig varslings- og informasjonssystem for oljetransporten i Barentshavet og langs norskekysten. For å koordinere arbeidet er det nedsatt en styringskomité og to arbeidsgrupper. Den ene arbeidsgruppen har fokus på overvåking av oljetransport, etablering av varslingsystem og koordinering av taubåtkapasiteten i regionen. Den andre arbeidsgruppen arbeider bl.a. med å revidere og videreutvikle den eksisterende oljevernavtalen mellom Norge og Russland, utvikle beredskapsplaner og gjennomføre opplæring innen oljevernberedskap i Arkhangelsk og Murmansk. Det er også innledet et samarbeid for å utvikle ulike typer oljeutstyr.

Prioriteringer 2005

De siste årene har det skjedd en utvikling der fiskerispørsmål i økende grad berøres av prosesser

og beslutninger i internasjonale miljøfora. Fiskeriforvaltningen tar sikte på å videreføre sin innsats på dette feltet. Målsettingen er å sikre en bærekraftig utnyttelse av marine ressurser, herunder en bærekraftig forvaltning og bedre totalutnyttelse av sjøpattedyr, og bidra til redusert forurensning av havområdene. Dette inkluderer bl.a. arbeider særlig rettet mot Konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om handel med truede dyre- og plantearter (CITES), Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige atlantehav (OSPAR), FNs matvareorganisasjon (FAO) og oppfølging av Nordsjøkonferansen.

Listing av truede marine arter vil være et sentralt tema for fiskeriforvaltningen. Listing av arter er nå et aktuelt tema i mange miljøvernfora, enten for å regulere internasjonal handel som i CITES, eller for å markere behov for særlig beskyttelse.

For norsk forvaltning av marine ressurser er det et grunnleggende prinsipp at beskatning skal

baseres på bestandens tilstand, dvs. at det skal skje på best mulig vitenskapelig grunnlag. Dette prinsippet blir lagt til grunn i arbeidet i de aktuelle internasjonale foraene.

Et annet viktig tema for fiskeriforvaltningen er drøftingene som pågår i internasjonale miljøfora vedrørende etablering av marine verneområder, både innenfor og utenfor nasjonal jurisdiksjon. Departementet ser det ikke som aktuelt å etablere marine verneområder innenfor norsk jurisdiksjonsområde.

Fiskeri- og kystdepartementet vil fortsette samtalene med Russland om en videreføring og utvidelse av samarbeidet innen sjøsikkerhet og oljevernberedskap i nordområdene.

Kystverket vil videreføre arbeidet knyttet til avtaler med andre land om gjensidig bistand ved akutt forurensning, slik som København-avtalen og Bonn-avtalen.

5.2 Oversikt over den samlede miljøpolitiske satsingen under Fiskeri- og kystdepartementet

Tabell 5.1 viser fordeling på programkategori av utgifter som i sin helhet brukes til miljøforbedringer, eller miljøhensynet er avgjørende for at tiltaket gjennomføres

Programkategori	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
16.10 Administrasjon	2,6	2,7
16.20 Forskning og utvikling	329,3	339,2
16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	69,5	71,6
16.60 Kystforvaltning	166,4	171,4
Sum programområde 16	567,8	584,9

Del II

Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning

Programkategori 16.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1000	Fiskeridepartementet, jf. kap. 4000	78 550	75 317	81 650	8,4
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 145	6 590	6 870	4,2
	Sum kategori 16.10	84 695	81 907	88 520	8,1

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-20	Driftsutgifter	76 371	73 317	79 600	8,6
70-89	Overføringer til private	8 324	8 590	8 920	3,8
	Sum kategori 16.10	84 695	81 907	88 520	8,1

Kap. 1000 Fiskeridepartementet, jf. kap. 4000

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	76 371	73 317	79 600
70	Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	399	500	500
71	Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	1 780	1 500	1 550
	Sum kap. 1000	78 550	75 317	81 650

Mål og strategier

Fiskeri- og kystdepartementets overordnede prioriteringer er:

- en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring

- en enklere hverdag for de næringsdrivende
- styrket sjøsikkerhet.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning. Dette innebærer blant annet forvaltning av det sentrale regelver-

ket knyttet til fiske, oppdrett og utvikling av ny næringsvirksomhet basert på bioteknologisk utnytting av marine ressurser. Dessuten omfattes produksjon og omsetning av fisk og fiskevarer, herunder arbeidet med å sikre trygg sjømat og helse og velferd hos akvatiske organismer. Fiskeri- og kystdepartementet ivaretar Norges deltakelse i internasjonalt arbeid på området. Til kystforvaltning ligger ansvaret for å ivareta sjøtransport, framkommelighet og sikkerhet i farledene langs kysten og beredskap mot akutt forurensning. Departementet forvalter regelverket knyttet til havner og farvann, samt lostjenesten.

Departementet har de siste årene fått tilført nye oppgaver: Fra 1. januar 2003 fikk departementet ansvaret for statens beredskap mot akutt forurensning, og fra 1. januar 2004 fikk departementet ansvaret for helse og velferd hos akvatiske organismer.

Fiskeri- og kystdepartementets kjerneaktiviteter er: Sekretariat for politisk ledelse, utøve forvaltning og drive etatsstyring.

Departementet har som overordnet mål for sin virksomhet å:

- sikre rammebetingelser for en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksforvaltning og annen marint basert næringsliv, slik at disse næringene de nærmeste tiår kan realisere en verdiskaping mange ganger dagens
- styrke sjøtransportens konkurranseevne, øke sikkerheten og bedre framkommeligheten til sjøs.

Fiskeri- og kystdepartementet har følgende hovedmål:

- aktiv og samordnet ivaretagelse av Norges interesser som havnasjon i internasjonalt handels-, miljø- og ressurs samarbeid
- realisering av det langsiktige avkastningspotensialet fra fiskebestandene gjennom en ansvarlig ressursforvaltning, rasjonelle beskatningsstrategier og ansvar for det biologiske mangfoldet
- realisering av vekstpotensialet for havbruk og havbeite gjennom optimal, bærekraftig og miljøriktig utnyttelse av naturgitte fortrinn og tilgang til nødvendig sjøareal
- realisering av næringsmuligheter for utvikling av bioteknologisk og annen industri med basis i biprodukter og nye marine råstoffkilder
- markedsadgang for norske marine produkter som er minst like god som våre konkurrenters, samt godt tilrettelagte ordninger for omsetning og eksport av marine produkter
- at norsk sjømat oppleves som trygg og av riktig kvalitet i alle markeder, at sykdoms- og smittestofssituasjonen hos akvatiske organismer skal

være samfunnsmessig optimal og at kravene til dyrevern skal være oppfylt

- en fiskeflåte og en fiskeindustri som er kapasitetstilpasset et bærekraftig ressursuttak
- en fiskeri- og havbruksnæring som har dekket sitt behov for kompetanse og for rekruttering av arbeidskraft
- en sikker og effektiv sjøtrafikk og miljøsikre farleder. Havner og sjøtransport skal ha en viktig rolle i et helhetlig nasjonalt transportsystem og i en samlet samferdselspolitikk. Havner skal være effektive knutepunkter i transportkorridorer til og fra Norge
- en høy forskningsinnsats som bidrar til at Norge er i kunnskapsfronten på marin FoU, og gjennom dette utvikle en nyskapende, lønnsom og bærekraftig marin næring som er internasjonalt ledende.

Som et ledd i arbeidet med å finne fram til en hensiktsmessig fordeling av arbeidsoppgaver innenfor fiskeri- og kystforvaltningen, vil økt delegering av oppgaver til Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet fortsatt være viktige oppgaver for Fiskeri- og kystdepartementet. Modernisering og forenkling av lov- og forskriftsverket vil som tidligere stå sentralt som et grunnlag for kontinuerlig effektivisering av forvaltningsoppgavene. Saksbehandlingstiden i departementet og underliggende etater skal reduseres.

Fiskeri- og kystdepartementet skal ha en fleksibel og omstillingsorientert organisasjon, som samtidig har en profil som forholder seg til næringens behov for en tilretteleggende forvaltning.

Resultater 2003-2004

Vi viser til omtalen under de enkelte programkategoriene. Mange av resultatene som er omtalt der, er knyttet til virksomhet som departementet har tatt initiativ til og/eller tatt del i.

Tilskudd til kystkultur, jf. post 71

Fiskeri- og kystdepartementet legger stor vekt på at det både gjennom statlig aktivitet og lokal forankring blir iverksatt tiltak for å ta vare på kystkulturen. Arbeidet med utvikling av strategi for departementets arbeid med kystkultur og kulturminner er fortsatt under utvikling.

Tilskuddsordningen for å følge opp departementets arbeid med og delansvar for kystkultur ble opprettet i 2003. I 2004 var bevilgningen på posten 1,5 mill. kroner. Det er gitt tilskudd fra posten til bl.a. Fiskerimuseenes Nettverksråd, til oppstart av Lindesnes fyrmuseum, til prosjektet "En kjede av

fyr" i Rogaland, til videreføring av dokumentasjonsarbeidene i tilknytning til fyrbyggermuseet i Dalsfjord og til driftsmidler til fyrmuseumsnettverket. Det er gitt tilskudd til skriving av Nordnorsk oppdrettshistorie samt til utvikling av et kystkultursamarbeid med Sogn og Fjordane fylkeskommune.

Arbeidet med etablering av et etatsmuseum for Kystverket omtales nærmere under programkategori 16.60.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 skal dekke lønnsutgifter, reiser, kontortjenester, kompetanseheving, inventar, utstyr og informasjonsvirksomhet i Fiskeri- og kystdepartementet. Det foreslås en mindre realøkning på posten for å dekke kostnader til forvaltningsrettede utredninger og prosjekttiltak som det ikke er kapasitet eller kompetanse til i departementet. I 2005 er dette bl.a. knyttet til oppfølgingen av stortingsmeldingen om oljevern og

beredskap og stortingsmeldingen om marin næringsutvikling.

Det fremmes forslag om å bevilge 79,6 mill. kroner på posten i 2005.

Post 70 Tilskudd diverse formål, kan overføres

Formålet med ordningen er å gi støtte til ulike fiskeri-, havbruks- og kystfaglige tiltak.

Det fremmes forslag om å bevilge 500 000 kroner på posten i 2005.

Post 71 Tilskudd til kystkultur, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å gi støtte til ulike tiltak relatert til kystkultur, herunder museumstiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 1 550 000 kroner på posten i 2005.

Kap. 4000 Fiskeridepartementet, jf. kap. 1000

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Refusjoner	1 000	10	10
	Sum kap. 4000	1 000	10	10

Post 01 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2005.

Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	6 145	6 590	6 870
	Sum kap. 1001	6 145	6 590	6 870

Innledning

De internasjonale organisasjonene Norge er medlem av er viktige premissleverandører for utfor-

mingen av norsk fiskeri- og kystforvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at Norge skal spille en aktiv rolle i utviklingen av internasjo-

nal havrett og forvaltningen av de levende marine ressursene, i tråd med ønsket om å fremme norsk forvaltningspolitikk regionalt og globalt. Norsk fiskeriforvaltning må derfor opprettholde en sterk posisjon i disse organisasjonene.

Nærmere om organisasjonene

Fiskeriforvaltning, rådgivning og forskning

Forvaltningen av fiskebestandene i det nordlige Atlanterhavet er basert på internasjonalt samarbeid gjennom bilaterale og multilaterale avtaler og gjennom regionale fiskeriorganisasjoner. Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene råd om forvaltningen av fiskebestandene, herunder om beskatningen og andre reguleringer av fisket. Med utgangspunkt i denne rådgivningen drøftes årlige kvoter og regulerings tiltak for de ulike fiskebestandene med de aktuelle partene. Ny strategi for ICES ble vedtatt på årsmøtet i 2002. Departementet har deltatt i prosessen med sikte på at strategien utformes på en måte som norsk fiskeri- og havmiljøpolitikk er best mulig tjent med. ICES arbeider nå med tilpasninger slik at organisasjonen kan gi råd basert på en økosystemtilnærming.

Norge deltar aktivt i de to regionale fiskeriorganisasjonene i Nord-Atlanteren; Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjonen (NAFO) og Kommisjonen for fiske i Det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC). Dette gjelder blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling og spørsmålet om kontroll og tvisteløsningsmekanismer.

NEAFC har økende betydning i forhold til regulering av bestandene i områdene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. NEAFC-reguleringer har hittil omfattet fisket etter oseanisk uer i Irmingerhavet, hyse på Rockall-banken, NVG-sild og makrell på det åpne hav. Medlemmene i NEAFC arbeider nå med å få vedtatt forvaltningsregimer for kolmule og dyphavsarter. Norge vil fremme forslag i NEAFC om å forby bunntåling og lignende på nærmere identifiserte særlig sårbare områder. Det arbeides også med å lage en gjenoppbyggingsplan for hyse i Rockall. Det arbeides videre aktivt for å tilpasse organisasjonen til den siste utviklingen innen internasjonal havrett, blant annet FN-avtalen om fiske på det åpne hav og FAOs flaggavtale om fremme av fiskefartøyers overholdelse av internasjonale bevarings- og forvaltningstiltak på det åpne hav. NEAFC har blant annet vedtatt å etablere en liste over fartøy som driver ulovlig, uregulert og uregistrert fiske i NEAFC-området.

NEAFCs hovedkvarter må flytte ut av dagens lokaler i sentrale London og må derfor enten kjøpe eller leie nye egnede lokaler. I og med at kjøp eller leie sentralt i London medfører høye kostnader er det fra norsk side foreslått at organisasjonen kan flytte ut av London. Problemet er at det er nedfelt i konvensjonen at kommisjonen skal ligge i London. Norge har derfor fremmet et forslag som skal behandles på årsmøtet i november 2004, som går ut på å endre konvensjonsteksten slik at kommisjonen ikke er bundet til å ligge i London. Det kreves flertall for å få dette vedtatt, og forslaget kan derfor lett blokkeres. Det kommende årsmøtet må fatte en beslutning om NEAFCs framtidige lokalisering, og Norge vil være bundet av flertallets beslutning.

NAFO fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. Det arbeides aktivt for å tilpasse organisasjonen til den siste utviklingen innen internasjonal havrett. På årsmøtet i september 2004 tas det sikte på å slutføre arbeidet med å utarbeide et rammeverk for svartelisting av ikke-medlemmers fartøy som har deltatt i illegalt og uregulert fiske i NAFO-området. Det arbeides også med et tilsvarende rammeverk for medlemsstater. I 2001 ble det innført 100 pst. satellittovervåking og 100 pst. observatørdekning i fisket i NAFOs reguleringsområde. På grunn av høye kostnader er det satt i gang et pilotprosjekt som vil gi grunnlag for å vurdere om observatørdekningen kan reduseres i enkelte av fiskeriene i området.

Formålet til Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) er samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikter over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, herunder også de store bardehvalene. Det er etablert en arbeidsgruppe som skal bidra til å legge grunnlaget for økosystembasert forvaltning av levende marine ressurser. En viktig del av organisasjonens arbeid er å formidle informasjon om bærekraftig forvaltning av sjøpattedyr, både direkte fra sekretariatet og gjennom den støtte som gis til ulike prosjekter fra NAMMCOs fond. NAMMCOs vitenskapskomité arbeider blant annet med å utvikle modeller for å kunne beregne økonomiske aspekter ved interaksjon mellom sjøpattedyr og fiskeriene i Nord-Atlanteren.

Det er tegn som tyder på at makrellstørjen kan ta opp igjen sitt gamle beitevandringmønster i norske farvann, og Norge deltar derfor i arbeidet i Kommisjonen for forvaltning av tunfisk i Atlanter-

havet (ICCAT). Norge har deltatt som observatør siden 1998, og er fullt medlem fra og med 2004.

Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO) ble etablert 20. april 2001. Norge ratifiserte konvensjonen 12. februar 2003. Organisasjonen skal ha ansvar for forvaltning av fiskeriressursene i området, både vandrende og stasjonære bestander, og er den første regionale fiskeriorganisasjon som blir etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. I tillegg til at Norge har fiskeriinteresser i Sørøst-Atlanteren, vil denne organisasjonen ha betydning for rettsutviklingen med hensyn til fiske på vandrende bestander.

Organisasjonen EUROFISH ble etablert i 2001 som arvtaker etter FAOs EASTFISH-prosjekt. Formålet er bistand til sentral- og østeuropeiske lands oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor. Oppgavene omfatter innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand i form av kurs, assistanse i forbindelse med planlegging og gjennomføring av messer m.m. EUROFISH gjennomfører en rekke utredninger, og utgir publikasjoner om fiskerisektoren i de aktuelle land i tillegg til å produsere et fagtidsskrift. I 2004 har Norge formannskapet i organisasjonen.

Havner, farleder, navigasjon og beredskap

Norge er medlem av fire internasjonale organisasjoner innen kystforvaltning, og er med i styrer og arbeidsgrupper av særlig interesse for Norge.

De internasjonale navigasjonskongressene (PIANC) forestår utredninger og formidling av

kunnskap om planlegging, utbygging og drift av havner, farleder og offshoreinstallasjoner.

Virksomheten i Den internasjonale havnevesenorganisasjonen (IAHP) er særlig rettet mot utvikling og effektivisering av havneorganisasjon, havneadministrasjon og sikkerhetsspørsmål i havnene.

Virksomheten til Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (IALA) er i hovedsak rettet mot utvikling og koordinering av utstyr, systemer og anbefalinger om presisjonsnivå for navigasjonsrettleddning.

Bonn-avtalen (The Bonn Agreement) er en internasjonal avtale mellom kyststatene rundt Nordsjøen og EU. Medlemmene er Belgia, Danmark, EU, Frankrike, Tyskland, Nederland, Storbritannia, Sverige og Norge. Avtalen innebærer en forpliktelse om gjensidig assistanse og samarbeid mot forurensning, samt bruk av miljøovervåking for å oppdage og bekjempe forurensning og hindre miljølovbrudd.

Budsjettforslag 2005

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Posten dekker medlemsavgiften til ulike internasjonale organisasjoner og kommisjoner som Norge deltar i.

Det fremmes forslag om å bevilge 6,87 mill. kroner på posten i 2005. Tabell 6.1 nedenfor viser fordeling av forslag til bevilgning på den enkelte organisasjonen.

Tabell 6.1 Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2005

Organisasjon	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	1 602	1 450	1 630
Den internasjonale kommisjon for fisket i det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC)	2 281	2 450	2 500
Den nordvestatlantiske fiskerier organisasjon (NAFO)	123	200	200
Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	1 586	1 680	1 700
Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	3	100	100
Den sørøstatlantiske fiskerier organisasjon (SEAFO)	0	95	100
EUROFISH	344	420	445
De faste internasjonale navigasjonskongresser (PIANC)	33	65	65
Den internasjonale havnevesenorganisasjon (IAHP)	10	10	10
Den internasjonale fyrvesenorganisasjon (IALA)	81	75	75
Bonn-avtalen	45	45	45
Sum kap. 1001 post 70	6 145	6 590	6 870

Programkategori 16.20 Forskning og utvikling

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020	357 345	353 037	359 430	1,8
1021	Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 4021	269 046	175 000	181 200	3,5
1023	Fiskeri-, havbruks- og transporttettet FoU, jf. kap. 4023	358 945	372 490	396 300	6,4
	Sum kategori 16.20	985 337	900 527	936 930	4,0

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-20	Driftsutgifter	362 805	343 600	361 800	5,3
21-23	Andre driftsutgifter	255 088	219 100	226 530	3,4
30-49	Nybygg, anlegg	67 471			
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	230 000	261 270	269 300	3,1
70-89	Overføringer til private	69 973	70 740	79 300	12,1
90-99	Utlån, statsgjeld mv.		5 817		-100,0
	Sum kategori 16.20	985 337	900 527	936 930	4,0

Innledning

Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver er forskningsbaserte. Forskning og utvikling utgjør om lag 35 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets totale budsjetttramme. Forskning inngår som grunnlag for forvaltningens beslutninger i bl.a. kvotefastsetting, fiskehelse i oppdrett og sjømattrygghet, og er viktig for verdiskapingen på grunnlag av marine ressurser. Fiskeri- og kystdepartementet har behov for breddekompetanse for å betjene forvaltningens og næringens behov på kort sikt, og spisskompetanse der Norge er internasjonalt ledende på sentrale områder.

Programkategorien omfatter:

- Havforskningsinstituttet

- drift av forskningsfartøylene
- NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning)
- tilskudd til Norges forskningsråd
- tilskudd til Veterinærinstituttet
- tilskudd til Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning)
- tilskudd til utviklingstiltak.

Mål, utfordringer og status på området

Innledning

Norge har rettigheter til og ansvar for noen av verdens mest produktive kyst- og havområder. Våre

naturgitte forhold gir et unikt utgangspunkt for marin næringsutvikling basert på fornybare ressurser i havet. Fiskeri- og kystdepartementets satsing på marin forskning har som overordnet mål å utvikle kunnskap for å utløse dette verdiskapingspotensialet. Dette er reflektert i Fiskeri- og kystdepartementets strategiplan *Verdier fra havet – Norges framtid*.

Marin næring internasjonalt blir i økende grad kunnskapsintensiv. Det er viktig at næringen utvikler ny og gjør bruk av eksisterende kunnskap og teknologi på en måte som fremmer næringsutvikling. For Fiskeri- og kystdepartementet er det en særlig utfordring å organisere forskningen slik at det utvikles faglig fundament og kompetanse som gjør forvaltning og næring i stand til å mestre nye komplekse utfordringer bl.a. av biologisk, teknologisk, markedsmessig, økonomisk, organisatorisk og juridisk art. Dette krever en helhetlig forskningsstrategi og operativ tilnærming.

Stortinget har gjennom behandlingen av St.meld. nr. 39 (1998-99) Forskning ved et tidskille, gått inn for en særskilt satsing på marin FoU som ett av fire tematiske områder med spesielt stort potensial for økt verdiskaping, eller med særskilte utfordringer som krever innsats. Regjeringen har nå satt i gang arbeid med en ny forskningsmelding, og vil i denne meldingen drøfte hvordan satsingsområdene i gjeldende forskningsmelding skal følges opp videre.

Blå-grønn allianse

Det er satt ned en styringsgruppe som arbeider med å identifisere og foreslå tiltak for realisering av synergipotensialet mellom forskning i marin sektor og landbrukssektoren. I denne sammenhengen vurderes arbeidsdelingen mellom instituttene for å sikre en mest mulig rasjonell utnyttelse av ressursene. Styringsgruppen vil legge fram sin innstilling i november 2004.

Instituttpolitikk

De marine forskningsinstituttene har en sentral rolle i oppfølgingen av Fiskeri- og kystdepartementets sektorpolitikk. Instituttene kunnskapsmessige innspill er sentrale i utforming av fiskeripolitikken og er bl.a. en viktig basis for forhandlingsgrunnlaget for kvotefastsettelse nasjonalt og internasjonalt. Forskningsrådet har en strategisk oppgave i å støtte opp under den kompetanse som blir etterspurt av forvaltningen. Dette forutsetter tett dialog mellom Forskningsrådet, de utøvende instituttene og Fiskeri- og kystdepartementet. Satsingen på marin forskning skal bidra til å styrke

samhandlingen nasjonalt og internasjonalt med så vel private som offentlige forskningsinstitutter og universitets- og høyskolesektoren på tvers av sektorgrensene.

Det er fortsatt Fiskeri- og kystdepartementets ambisjon at den marine forskningen skal ha sitt ståsted og videreutvikle sitt tyngdepunkt ved kysten og i særlig grad i aksene Bergen-Tromsø.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Norsk forskning innenfor fiskeri- og havbrukssektoren ligger på et høyt internasjonalt nivå. Den vitenskapelige og teknologiske utviklingen i samfunnet generelt og behovet for helhetstenking har økt kompleksiteten i de problemstillinger som fiskeri- og havbruksforskningen fokuserer på. Dette, i tillegg til økt vitenskapelig spesialiseringsgrad, gjør det nødvendig å samarbeide over landegrensene. Næringens konkurransekraft vil i framtiden i stor grad avhenge av at man skaper kunnskapsmessige fortrinn i markedet. Norges viktigste marked er EU. Internasjonalt marint FoU-samarbeid skjer hovedsakelig gjennom deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og instituttbasert samarbeid. Endringene i profilen i det 6. rammeprogrammet og EUs fokus på innovasjon og nettverksdannelse i det europeiske forskningsrom (ERA) tilsier at Norge må være aktiv for å sikre deltakelse i denne utviklingen av det Europeiske innovasjonssystemet. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i planleggingen av det 7. rammeprogrammet, blant annet ved å arbeide for at havforskning (Ocean) blir en del av programmet.

SkatteFUNN

Ordningen med skattefradrag for FoU-kostnader (SkatteFUNN) har vist seg å være svært attraktiv, og har medført økning i norske bedrifters investeringer i FoU. Innen sektoren fiske og fangst ble det i 2002 og 2003 tilsammen godkjent 199 prosjekter til verdi av 392 mill. kroner. Innenfor sektoren næringsmidler ble det godkjent 221 prosjekter til en samlet verdi av 326 mill. kroner. Det er viktig at det er god koordinering mellom SkatteFUNN-porteføljen og virkemidlene gjennom Norges Forskningsråd.

Ressurs- og miljørettet forskning

Ressurs- og miljørettet forskning og overvåking skal sikre et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og sjøområder. Innsatsen på dette området utgjør et sentralt grunnlag for den nasjonale og

internasjonale rådgivningen om utnyttelsen av fiskebestandene, som bl.a. blir utformet gjennom samarbeidet i Det internasjonale rådet for havforskning (ICES).

For å kunne legge hensyn til økosystemet til grunn i forvaltningen av ressursene, er det nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan bestandene og miljøet gjensidig påvirker hverandre. Det er også nødvendig med kunnskap om hvordan fiske og annen utnyttelse påvirker økosystemene. I tillegg mangler en del grunnleggende kunnskap om norske havområder som for eksempel topografi, leveområder og tilknyttede biologiske ressurser og mangfold.

Målet med ressursforskningen og overvåkingen av fisk, skalldyr og sjøpattedyr er å kunne fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig grad av sikkerhet og anslå hvor mye som på en vedvarende måte kan høstes. For å kunne gi mer presise mål for høsting av bestandene, må de vitenskapelige metodene og modellene forbedres slik at usikkerhet i bestandsberegningene reduseres eller kan angis. Departementet har i de siste årene rettet spesiell innsats mot metodeutvikling og utvikling av regnemodeller for norsk-arktisk torsk. Det foreligger et nytt bestandsberegningsverktøy, Fleksibest, som så langt er anvendt parallelt med tradisjonelle metoder i bestandsberegningene i ICES. God kvalitet på fangstdata er en forutsetning for god presisjon i bestandsberegningene. Det er etablert en referanseflåte av fiskefartøyer for å bedre kvaliteten av fiskeridata fra flåten.

Det er økt oppmerksomhet knyttet til bruk og vern i kystsonen. Det er viktig å bygge opp et godt kunnskapsgrunnlag om havmiljøet, miljøets sårbarhet og fiskeri- og havbruksnæringsens påvirkning på miljøet for å kunne vurdere miljø og næringsinteresser opp mot hverandre på et faglig godt grunnlag. Dette er også viktig i forhold til oppfølging av St.meld. nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona.

Målet for miljøforskning og miljøovervåking er å kunne fastslå livsbetingelsene og produksjonsforholdene for fisk og andre marine ressurser, samt dokumentere havmiljøet og havets renhet. En viktig del av innsatsen på området har vært rettet mot å kunne ta i bruk miljødata, dvs. data om havklima, næringssalter med mer, som en del av grunnlaget for bestandsberegningene. Kartlegging og dokumentasjon av miljøtilstanden i våre kyst- og havområder er en viktig forutsetning for produksjon av trygg sjømat. Kyst og havområdene blir kontinuerlig tilført miljøfremmede stoffer fra landbasert virksomhet og fra oljeproduksjonen. Forvaltningen vet i liten grad hvilke effekter disse stoffene har på marine organismer, særlig på lengre sikt. I 2002

ble det satt i gang et forskningsprogram under Norges Forskningsråd for å styrke forskningen på langtidseffekter av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten. Formålet er å få etablert en mer koordinert og fokusert forskningsinnsats på området.

Havbruksforskning

Videreutvikling av norsk havbruk forutsetter målrettet satsing på forskning og innovasjon. Havbruksforskningen skal bidra til å styrke eksisterende næringsvirksomhet, åpne for nye muligheter for næringsutvikling og sikre en bærekraftig forvaltning. Det er viktig å opprettholde og videreutvikle det faglige grunnlaget innenfor havbruksforskningen på bred front, med spesiell innsats rettet mot den etablerte oppdrettsnæringen.

For å bidra til økt verdiskaping, er det viktig å legge til rette for nye arter i oppdrett. Dette gjelder arter som bl.a. kveite, skjell, steinbit og torsk. For å kunne utvikle skjellnæringen, vil metoder for algegiftkontroll og kunnskap om skjellsykdommer være sentralt.

En videre vekst i havbruksnæringen vil representere utfordringer med hensyn til å skaffe egnede førkilder. Forskningsinnsats innen førkilder og utvikling av alternative førkilder er derfor prioritert.

Markeds- og industrirettet forskning

Den markeds- og industrirettede forskningen skal bidra til å styrke lønnsomheten og konkurranseevnen gjennom markedsorientert omstilling og industriell utvikling. Næringslivet må i økende grad bruke kunnskap som et fortrinn. Forskningsbasert kompetanse må bygges inn i nye produkter og prosesser for dermed å oppnå markedsmessige fortrinn.

Økt utnyttelse av det marine råstoffet innebærer et potensial for større verdiskaping. Det vil kreve mer forskning innen dette området. Organismer som lever under ekstreme forhold kan ha genetiske tilpasninger som kan utnyttes industrielt. Det er knyttet interessante perspektiver til kommersiell utnyttelse av marine råstoff som bl.a. mikroorganismer og marine organismer i den lavere delen av næringskjeden.

Forskning knyttet til sjømat og human ernæring

Det er et mål at Norge skal ha forskningsmiljø som er internasjonalt ledende innen forvaltningsstøtte mht. fremmedstoffer i sjømat og problemstillinger knyttet til sjømat og human ernæring. Forsknin-

gen på dette området vil bli brukt aktivt i forvaltning av næringen, rådgivning til forbrukere samt utforming av nasjonalt og internasjonalt regelverk. Det siste er spesielt viktig fordi den internasjonale kunnskapen om sjømat er begrenset i forhold til landbruksprodukter, og fordi internasjonalt regelverk er en viktig rammebetingelse for de marine næringene.

Prioriteringer for 2005

Forbrukerne på alle markeder må være sikre på at norske sjømatprodukter er trygge og sunne. Det er et mål at Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) skal være ledende innen forskning og være rådgiver i forhold til sjømat og human ernæring samt problemstillinger knyttet til fremmedstoffer i sjømat. Bevilgningen til NIFES styrkes med 1 mill. kroner for å øke forskningsinnsatsen knyttet til bl.a. dioksinlignende PCB.

Oppdrett av torsk har stort potensial til å øke verdiskapingen i marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementet vil sammen med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge videreføre satsingen på å etablere torsk som en ny betydelig oppdrettsart i Norge. Etableringen av en torskeavlstasjon på Kraknes utenfor Tromsø innebærer at et fullskala avlsprogram for torsk er på plass tidlig i 2005. Avlsprogrammet er nærmere omtalt i boks 6.1.

Et viktig virkemiddel for økt lønnsomhet og styrket konkurranseevne i norsk fiskeri- og havbruksnæring er utvikling av ny teknologi. Det settes derfor av midler innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd for å styrke satsingen på teknologiutvikling.

Fiskeri- og kystdepartementet forsterker satsingen på bioprospektering og marin bioteknologi. Departementet har det to siste årene finansiert etableringen av en marin biobank i Tromsø. Banken vil være etablert i løpet av 2005. Fiskeri- og kystdepartementet vil i 2005 bidra med midler til oppstart av driften av banken.

Tromsømiljøet er langt framme innenfor marin bioteknologi og marin bioprospektering. Fiskeri- og kystdepartementet setter av 2 mill. kroner på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak for å øke innsatsen knyttet til kommersialisering av marin bioteknologi.

Bevilgningen til programmet Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) videreføres med 5 mill. kroner i 2005.

Av realøkningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak settes det av 1 mill. kroner til styrking av den markedsrettede forskningen, med særlig fokus på innenlandsmarkedet.

For å kunne legge hensyn til økosystemene til grunn i forvaltningen av ressursene, er det nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan bestander gjensidig påvirker hverandre. Havforskningsinstituttets nye organisasjonsstruktur legger til rette for større faglig fokus og kortere kommunikasjonslinjer i den økosystembaserte rådgivningen.

Framtidig utnyttelse av klappmyssressursen tilsier at et nytt, akseptert bestandsestimat må foreligge. Som et grunnlag for et slikt estimat vil Havforskningsinstituttet gjennomføre en telling av klappmyss i 2005.

Regjeringen signaliserte i St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk at det skal arbeides for å endre modellen som brukes for å beregne kvoter til vågehvalfangst (RMP), slik at denne modellen på en riktigere måte gjenspeiler det biologiske grunnlaget for å fastsette kvoter for vågehvalfangst. Det øremerkes derfor midler til dette innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd.

Fiskeri- og kystdepartementet har blitt gjort kjent med planene om Porsangerfjorden som nasjonalt havlaboratorium. Prosjektet er interessant og vil bli vurdert nærmere.

Det skal legges vekt på å presentere forsknings- og kartleggingsdata på en slik måte at disse kan nyttes i kartverktøy og derved i saksbehandlingsprosessene.

Boks 6.1 Avlsprogrammet for torsk – status og videre framdrift

Det er produsert familiegrupper i to sesonger ved Havbruksstasjonen i Kårvika (Tromsø) med godt resultat. Selv om produksjonen hittil har skjedd i en redusert skala, har det gitt verdifull erfaring som vil komme til nytte når produksjonen skal oppskaleres i den nye avlsstasjonen.

I St.prp. nr. 63 (2003-2004) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004 ble det redegjort for at ny avlsstasjon for torsk ville bli etablert gjennom å kjøpe et nylig etablert yngelanlegg fra SIVA og Troms Marin Yngel, og foreta nødvendige tilpasninger på dette, herunder etablering av sjøanlegg. Kjøpet er nå gjennomført i regi av Statsbygg.

Tilpasning av stasjonen og etablering av sjøanlegg vil bli gjennomført høsten 2004, slik at stasjonen kan tas i bruk for årets yngelproduksjon. Med det nye anlegget i drift er alle fasiliteter som er nødvendig for et fullskala avlsprogram for torsk på plass. 2005 blir dermed det første året med ordinær drift i avlsprogrammet.

Familiegruppene av 2003- og 2004-årgang vil bli plassert i avlsprogrammets nye sjøanlegg. Fisk av 2004-årgangen vil også bli fordelt til to teststasjoner i hhv. Hordaland og Finnmark. Teststasjonen i Hordaland vil bli lokalisert til Havforskningsinstituttets nye sjøanlegg i Austevoll, mens teststasjonen i Finnmark vil bli drevet i samarbeid med en kommersiell aktør. Behovet for en teststasjon til i Midt-Norge vil bli vurdert ut fra resultatene som oppnås ved de planlagte teststasjonene.

Med bakgrunn i den turbulensen som har vært i oppdrettsnæringen generelt og torskeoppdrettet spesielt i den senere tid, vurderes det som nødvendig at avlsprogrammet i en startfase drives i offentlig regi. Det bidrar til å sikre kvaliteten i avlsarbeidet og den stabilitet og langsiktighet som er nødvendig i denne type arbeid. På sikt er det likevel en forutsetning at oppdrettsnæringen selv skal overta ansvaret for avl på torsk, slik det tidligere er gjort for laks. Etableringen av torskeavlsprogrammets fasiliteter er gjort med dette for øyet. Verken avlsstasjon eller sjøanlegg i Tromsø er tilknyttet eksisterende forskningsanlegg, og vil lett kunne skilles ut ved en kommersiell overtakelse av driften.

Arbeidet med å kartlegge genetiske egenskaper hos torsk vil fortsette i 2005. Denne kartleggingen tar utgangspunkt både i data som innhentes under den normale produksjonen i avlsprogrammet (vekst, kjønnsmodning) og i resultater fra spesifikke forsøk. Hvorvidt motstandsdyktighet mot infeksjøs sykdommer er arvbart kan bare avdekkes gjennom smitteforsøk. Det vil bli arbeidet videre med å utvikle genteknologiske metoder som kan benyttes til å effektivisere utvalgsmetodene i avlen.

Kap. 1020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	223 911	216 720	224 500
21	Spesielle driftsutgifter	133 434	130 500	134 930
90	Innskudd aksjekapital		5 817	
	Sum kap. 1020	357 345	353 037	359 430

Innledning

Kapitlet omfatter Havforskningsinstituttet med tilhørende forskningsstasjoner på Matre, Austevoll

og Flødevigen og instituttets avdeling i Tromsø. Havforskningsinstituttets hovedlokalisitet er i Bergen. Instituttet er administrativt underlagt Fiskeri-

og kystdepartementet, men har eget styre. Havforskningsinstituttet er ett av verdens største og faglig sterkeste marine FoU-institutter, og nyter høy internasjonal anerkjennelse.

Havforskningsinstituttet eier og driver også forskningsfartøy, som er omtalt under kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene. I samarbeid med Universitetet i Bergen og Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling deltar Havforskningsinstituttet i Bjerknes senter for klimaforskning som ble utnevnt som et senter for fremragende forskning av Norges forskningsråd i 2003.

Utbyggingen av forskningsstasjonen i Matre startet våren 2004. Når stasjonen står ferdig i 2006 vil norsk fiskeriforvaltning ha et moderne forskningsanlegg av høy internasjonal standard. Havforskningsinstituttet vil med denne utbyggingen få et unikt redskap i arbeidet med å gi forvaltningsråd av riktig kvalitet for å sikre en god og effektiv forvaltning.

I 2005 er utbygging av forskningsstasjonen i Matre og ny torskavlsstasjon i Tromsø prioritert. Det har derfor vært nødvendig og stille videre planlagt oppgradering og utbygging av havbruksstasjonen i Austevoll og forsøksstasjonen i Flødeviken som er lagt i bero inntil videre.

Fra 1. januar 2004 er Havforskningsinstituttets organisert i 20 faglig baserte forskningsgrupper, administrasjons-, rederi- og forskningstekniske avdelinger og stasjoner. Forskningsgruppene har ansvar for å levere den faglige basis for en økosystembasert forvaltningsrådgiving. Ansvar for å gi råd til forvaltningen er lagt til fire rådgivningsprogrammene – Barentshavet, Norskehavet/Nordsjøen, kystsone og havbruk/havbeite.

Økosystembaserte råd til forvaltningen innebærer en integrert forvaltning av menneskelige aktiviteter basert på økosystemenes dynamikk. Målsettingen er å oppnå bærekraftig bruk av ressurser og goder fra økosystemene og opprettholde deres struktur, virkemåte og produktivitet, jf. St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav. Slik defineres det også innenfor rammen av det internasjonale rammeverket Large Marine Ecosystem.

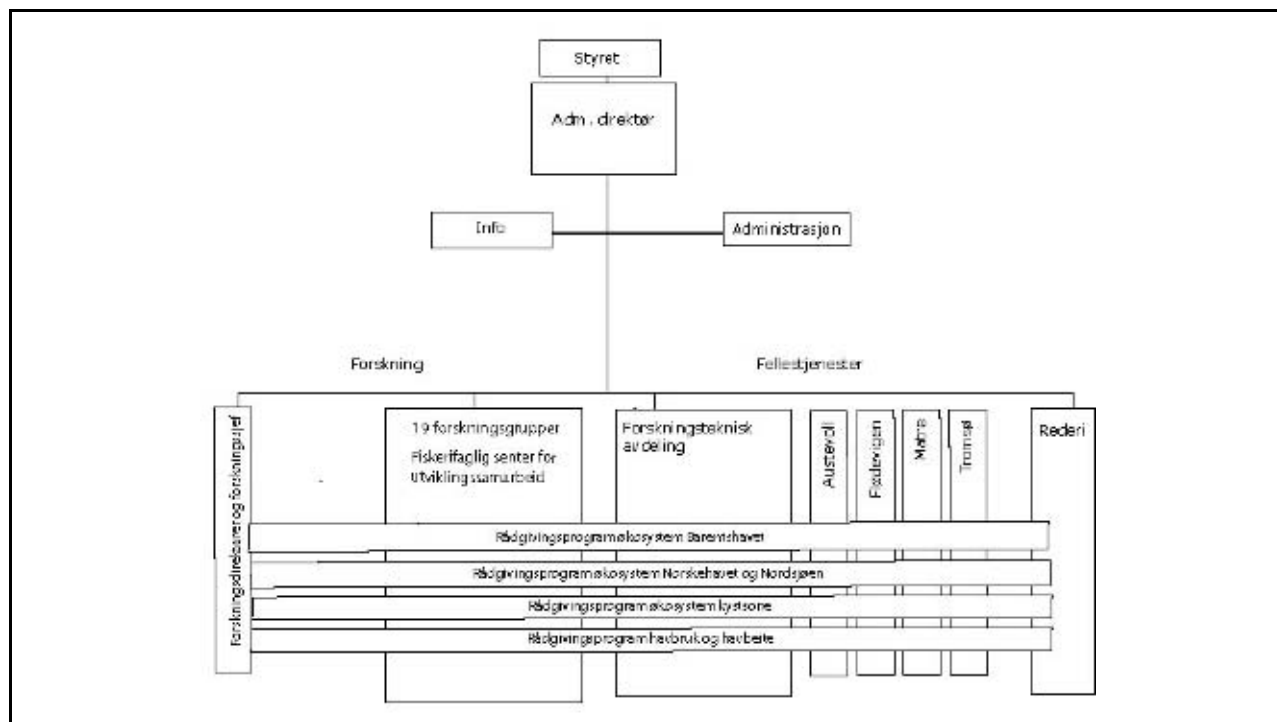
Sammenhengene i økosystemer er komplekse, og tilnærmingen til økosystembasert forvaltning

kan gjøres tilsvarende kompleks. I forvaltningsammenheng må det imidlertid tas beslutninger basert på best tilgjengelig kunnskap. Havforskningsinstituttet har en sentral rolle som rådgiver for forvaltning av aktiviteter som påvirker havets økosystemer. Målsettingen med en økosystemtilnærming er å kunne gi bedre råd for bærekraftig høsting av levende marine ressurser. Rådgivningen skal baseres på dagens kunnskapsbeholdning og etablering av ny kunnskap om samspillet i økosystemene; mellom det fysiske miljø og de levende marine ressursene samt samspillet mellom organismene i den marine næringskjeden i et flerbestandsperspektiv.

I en enkel, operativ tilnærming til økosystembaserte råd for fiskeriforvaltningen vil følgende punkter være sentrale:

- Rent hav som grunnlag for sunne økosystemer og sunn produksjon av sjømat.
- Bedre vitenskapelig rådgivning for bærekraftig høsting av enkeltbestander, ved økt bruk av økosysteminformasjon (klima, flerbestandskunnskap m.m.) i bestandsberegninger og forventet bestandsutvikling.
- Reduserte økosystemeffekter av fiske ved å utvikle fiskemetoder som er mer selektive og miljøvennlige enn dagens.

I de fire rådgivningsprogrammene vil imidlertid økosystemtilnærmingen bli noe forskjellig. I programmet for Barentshavet vil økosystemtilnærmingen i stor grad være "ovenfra og ned" ved å fokusere på flerbestandsinteraksjoner mellom sjøpattedyr, torsk, sild og lodde. I Norskehavet og Nordsjøen vil økosystemtilnærmingen være til dels "nedenfra og opp" ved å fokusere på hvordan havklima og tilgjengelig plankton påvirker populasjonsdynamikk og utbredelse til de store pelagiske bestandene av sild, makrell og kolmule. Økosystemtilnærmingen i kystsonen vil være å fokusere på naturtyper, ressurser og miljø i en bruk og vern sammenheng. I rådgivningsprogrammet for havbruk og havbeite fokuseres det på kunnskap for forvaltning, helse og velferd, trygg og god mat og nye marine oppdrettsarter.

Figur 6.1 Havforskningsinstituttets organisasjon fra 1. januar 2004.

Oppgaver

Havforskningsinstituttets primære oppgave er å drive forvaltningsrettet forskning, overvåking og rådgiving for Fiskeri- og kystdepartementet i tråd med departementets overordnede strategi. Instituttets virksomhet skal legge grunnlaget for en bærekraftig forvaltning for høsting av de marine ressursene og bevaring av det marine miljøet i havet og på kysten, og for en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen.

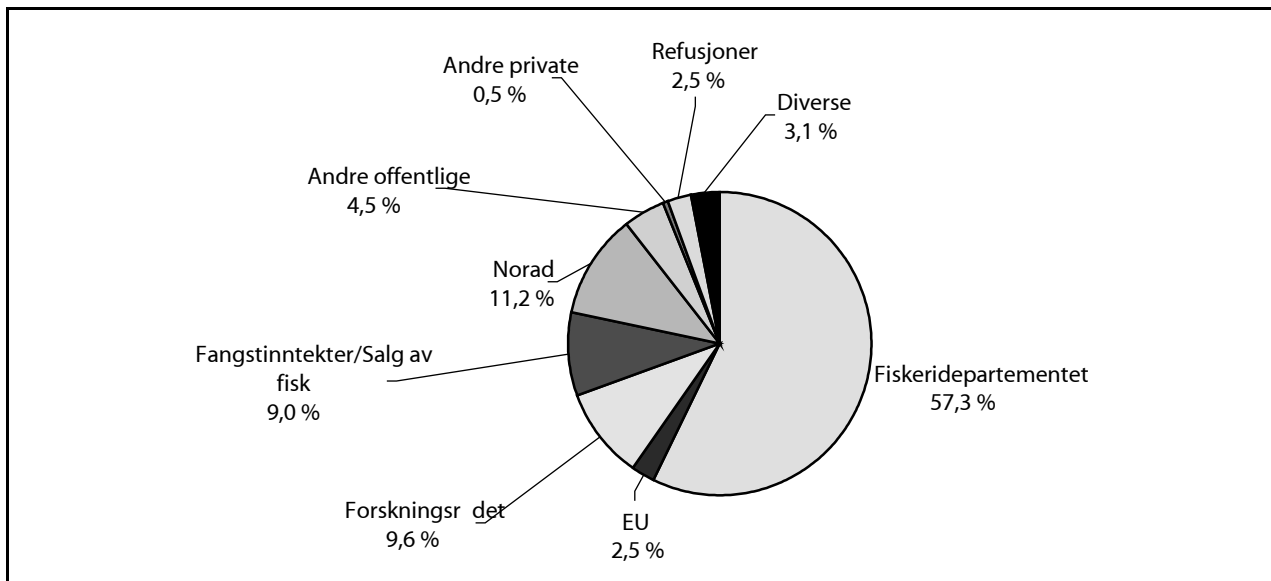
Havforskningsinstituttet har en viktig rolle innen marin forvaltningsrådgiving og ressursforskning. Grunnlaget for gode forskningsresultater og økt verdiskaping ligger i solide faglige kunnskaper og gode forskningsfasiliteter. Havforskningsinstituttets nye organisasjonsstruktur gir større faglig fokus og kortere kommunikasjonslinjer, og den nye forskningstekniske avdelingen gjør tilgangen til tekniske tjenester lettere for alle brukere. Havforskningsinstituttet er først i verden med å innføre en organisatorisk tilnærming til kravet om økosystembasert rådgiving. Det har vært stor interesse for modellen både nasjonalt og internasjonalt.

I 2004 har Havforskningsinstituttet ledervet i den oseanografiske komité i ICES (Det internasjonale råd for havforskning), samt i Nordisk arbeidsgruppe for fiskeriforskning under Nordisk ministerråd.

Instituttet deltar også i Det europeiske forskningsrådets Marine Board, i EFARO (European Fisheries and Aquaculture Research Organization) og en rekke andre europeiske og verdensomspennende organisasjoner. Instituttet har et utstrakt samarbeid og samarbeidsavtaler med en rekke forsknings- og forvaltningsinstitusjoner både nasjonalt og internasjonalt.

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) har Havforskningsinstituttet deltatt i arbeidet med å etablere en forvaltningsplan for Barentshavet siden 2002. Havforskningsinstituttet er gitt ansvar for ledelse av prosjektgruppen som skal koordinere arbeidet med utredninger under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde, det vil si fiskeri og skipstrafikk. Havforskningsinstituttet har også en sentral rolle når det gjelder marine ressurser og havmiljø i denne sammenheng.

Havforskningsinstituttet gjør også en betydelig innsats i bistandsrettet samarbeid innen forskning og forvaltning, som i sin helhet er finansiert av NORAD. Programmets hovedmål er å utvikle effektive forskningsbaserte forvaltningssystemer og institusjoner i utviklingsland. Programmet omfatter instituttets aktivitet knyttet til fiskeriforskning i utviklingsland og driften av forskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen", jf. kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene.

Figur 6.2 Oversikt over finansieringskildene til Havforskningsinstituttet og forskningsfartøyene i 2003 (eksklusiv investeringer)

Havforskningsinstituttet fikk i 2003 om lag 58 pst. av inntektene fra Fiskeridepartementet for å levere forskning og forvaltningsstøtte til departementene og underliggende etater. I tillegg kommer fangstinntekter gjennom kvotetildeling fra den norske forskningskvoten som i hovedsak går til leie av fiskefartøyer for forskning og overvåking. I underkant av 10 pst. av inntektene kom fra Norges forskningsråd. Andelen av de totale inntekter direkte fra

departementet økte med ett prosentpoeng, fra 2002, mens andelen fra Norges forskningsråd gikk litt ned. NORADs andel gikk ned fra 12 pst til 11 pst.

Tabell 6.2 gir en oversikt over de totale drifts- og fartøykostnadene ved Havforskningsinstituttet, slik de framkommer i instituttets virksomhetsplan for 2004. Som sammenligningsgrunnlag for budsjettallene vises regnskapstall for 2002 og 2003.

Tabell 6.2 Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhet 2004

Kostnadsbærere (program)	Virksomhetsbudsjet 2004
Rådgivningsprogram økosystem Barentshavet	148 700
Rådgivningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen	93 400
Rådgivningsprogram havbruk og havbeite	88 678
Rådgivningsprogram økosystem kystsonen	31 124
Bistandsrettet samarbeid	60 875
Forvaltningsrettet forskning og utvikling	151 366
Sum	574 1431 ¹

¹ Instituttets virksomhetsplan inneholder totalbevilgning på kap. 1020 og kap. 1021 med unntak av investeringer og husleie til Statsbygg.

Tabell 6.3 Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhet 2002-2003

Program		Regnskap 2002	Regnskap 2003
91	Ressursovervåking og rådgivning	141 234	172 128
92	Overvåking/tilstandsvurdering av havmiljøet	52 609	46 945
93	Havbruk og rådgivning	28 093	28 521
95	Bistandsrettet samarbeid	64 208	60 002
96	Overvåking og tilstandsvurdering av kystsonen		13 239
99	Fellestjenester	13 906	23 955
<i>Sum linjeprogram</i>		<i>300 050</i>	<i>344 790</i>
01	Ressurs- og miljøforskning i kystsonen	11 539	7 392
04	Populasjonsdynamikk og modellering	15 721	13 535
05	Absolutt mengdemåling av marine ressurser	26 832	34 396
06	Ansvarlig fangst	28 008	30 465
08	Matfisk og kvalitet	28 804	35 174
13	Klima og fisk	17 500	35 445
14	Reproduksjon og tidlig livshistorie fisk/skalldyr	20 218	20 565
15	Marin miljøkvalitet	18 640	16 498
16	Helse hos fisk og skjell	16 355	15 885
<i>Sum FoU-program</i>		<i>183 617</i>	<i>209 355</i>
<i>Sum Havforskningsinstituttet</i>		<i>483 667</i>	<i>554 145</i>

Presentasjonen av Havforskningsinstituttets virksomhet under følger instituttets nye organisasjonsstruktur.

Rådgivningsprogram økosystem Barentshavet

Mål

Havforskningsinstituttet skal gi økosystembasert rådgiving for forvaltning relatert til høsting av levende marine ressurser og annen menneskelig aktivitet i Barentshavet med følgende mål:

- *rent hav*
- *benytte økosysteminformasjon, som bestandsinteraksjoner og klima i rådgivingen*
- *lavest mulig økosystemeffekter av fiske og annen menneskelig aktivitet.*

Satsingsområder

For å bygge opp om disse målene har rådgivningsprogram Barentshavet fem faglige satsingsområder for rådgiving og tilhørende forvaltningsrettet FoU:

Råd for fiskeriforvaltning

Havforskningsinstituttet prioriterer innsamling av fiskeridata, bestandsmålinger fra akustiske tokt, tråltokt, egg-/larvetokt og kartlegging av utbredelse. Usikkerhet i de enkelte ledd og virkningen av denne usikkerheten på sluttresultatet skal kartlegges. Instituttet utvikler og evaluerer forvaltningsplaner som er mest mulig hensiktsmessige, forutsigbare og er robuste mot usikkerhet. I denne sammenhengen er samhandling med Den blandede norsk/russiske fiskerikommisjon viktig. Undersøkelsesseriene for aktuelle bestander skal vedlikeholdes på en konsistent, langsiktig og systematisk måte. Metodiske forbedringer skal vurderes, samtidig som kravet til sammenlignbarhet skal ivaretas.

Økosystemtilnærming i forvaltningsstrategier

Havforskningsinstituttet vil identifisere nøkkelpunkt i økosystemet som kan operasjonaliseres i forvaltningsstrategiene heller enn å bruke altomfattende modeller. Kunnskap om relasjoner mellom miljø og bestand skal inkorporeres i forvaltningsstrategiene. Det skal særlig satses på kartlegge følgende kvantitative relasjoner:

- Grønlandsselens beiting på fisk i Barentshavet
- betydningen av lodde for vekst og kondisjon hos torsk
- betydningen av reke for vekst og kondisjon hos torsk
- ungsildas innflytelse på loddas rekruttering.

Forvaltningsråd for økosystemet som helhet

Nøkkelkomponenter i økosystemet skal identifiseres og dataserier må vedlikeholdes og videreføres. Instituttet vil finne fram til målbare operative størrelser (indikatorer) som kan fortelle forvalterne om tilstanden i havet og i hvilken retning utviklingen går. Aktuelt her er arbeidet i forbindelse med Forvaltningsplan Barentshavet. Dette gjelder både teoretisk arbeid og ikke minst det praktiske opplegget slik at målingene kan gjøres på bakgrunn av utstyr og fartøyressurser og annet som er til rådighet.

Økosystemeffekter av fisket

Instituttet vil kartlegge effekter av fiske på økosystemet, utover den direkte effekten på bestandene som fiskes. Dette gjelder struktur, produktivitet og diversiteten i økosystemet. Videre vil instituttet utvikle/tilpasse energieffektiv, miljøvennlig og ressursvennlig fangstteknologi.

Analyser av store økosystemer for å fastlå effekt av ytre påvirkning (både naturlig og menneskeskapt)

Instituttet vil søke å sette sammen og analysere langtidsserier for store økosystemer for å vurdere eventuell skade ved forskjellig type menneskelig aktivitet og ved endrede økologiske parametere. I dette arbeidet vil det være naturlig å inkludere andre polare og subpolare områder for å få et bedre perspektiv.

Barentshavet må ses på som en helhet, og det må derfor tas hensyn til at området ligger innenfor jurisdiksjonen til to stater, Norge og Russland. For best mulig å bidra til en operasjonell forvaltning av hele Barentshavet, er en overordnet premiss for rådgivningsprogrammet at størstedelen av feltundersøkelsene og forskningen skal foregå i samarbeid med russiske forskere. Dette koordineres ved at rådgivningsprogrammet arrangerer et årlig norsk-russisk forskermøte og dessuten felles symposier/møter av forskjellig karakter, samt videreutvikling av felles rapportering og publisering.

Rådgivningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen

Mål

Gjennom tilstrekkelig overvåking og relevant forskning skal programmet frambringe kunnskapsgrunnlag for rådgiving til nasjonale og internasjonale forvaltningsmyndigheter om tilstanden til økosystemene og økosystemkomponentene i Norskehavet og Nordsjøen, og gi prognoser for bærekraftig høsting av fiskebestander og sjøpattedyr.

Satsingsområder

Programmet er utformet med en prioritert portefølje av prosjekter som blir gjennomført av forskningsgrupper og forskningstekniske grupper. Den faglige aktiviteten i programmet er strukturert etter følgende tema:

Økosystemtilstand

Gjennom overvåkning basert på observasjoner, fangststatistikk og modellresultater vil havklima (temperatur, saltholdighet, havstrømmer), biologisk produksjon (plante- og dyreplankton), fiskebestander (vandring, relasjoner i næringskjeden, bestandsstørrelse), sjøpattedyr (vandring, relasjoner i næringskjeden, bestandsstørrelse) og biologisk mangfold bli tallfestet. Det skal utarbeides prognoser for bestandsutvikling under aktuelle høstingsscenarier for viktige fiskeslag som bl.a. norsk vårgytende sild, nordsjøsild, makrell, kolmule, lange og brosme.

Menneskelig påvirkning

Programmet overvåker nivåer av forurensning som radionuklider som slippes ut fra reduksjonsanlegg, ikke nedbrytbare organiske miljøgifter og forhøyede nivåer av næringssalter. Det vil bli gitt råd om tekniske reguleringer for bedre arts- og størrelsesseleksjon i fiske, og habitatiltak som avgrensninger av fiske ved korallrev.

Forskning

Satsingsområdet omfatter forskningsprosjekt om økosystemenes oppbygging, virkemåte og variabilitet. Likeledes vil effekter av menneskelige inngrep i økosystemene som for eksempel utslipp av produsert vann fra oljeindustrien til havs bli studert. Programmet vil også fokusere på utvikling av bedre metoder for observasjoner og høsting, samt utvikling av modellsystemer som viser kvantitative

sammenhenger og prognoser for utviklingen av marine økosystemer.

Programmet vil fremskaffe råd til forvaltningsmyndighetene gjennom tilstandsvurderinger og prognoser av økosystemkomponenter innenfor tema som miljø, viktige fiskebestander og sjøpattedyr. Programmet vil også bidra med råd om tekniske reguleringer, habitattiltak og i behandling av ulike utredninger og vurderinger.

Rådgivningsprogram økosystem kystsone

Mål

Havforskningsinstituttet skal skaffe kunnskapsgrunnlag og gi forvaltningsråd for balansert og framtidrettet bruk og vern av økosystemene i kystsonen.

Havforskningsinstituttet skal bidra i arbeidet med å utvikle en integrert kystsoneforvaltning. Instituttet skal også bidra til etablering av strategiske referanseområder med sikte på en helhetlig forståelse av de økologiske prosessene i kystsonen og for å dekke de krav EUs vannrammedirektiv stiller. Instituttet skal videreføre arbeidet med kartlegging av biologiske verdier i kystsonen, som bl.a. gyteområder, oppvekstområder, ulike naturtyper og biologisk mangfold. Det tas sikte på å videreføre arbeidet med det internettbaserte verktøyet "Veileder i marinøkologisk planlegging i kystsonen".

Satsingsområder

For å bygge opp om målet har rådgivningsprogrammet fire faglige satsingsområder:

Økosystemer i kystsonen

Instituttet vil fremskaffe kunnskap om oppbygging, virkemåte og variabilitet.

Metodeutvikling

Instituttet vil bidra til bedring av observasjons- og måleteknologi, modeller og høstingsredskaper.

Marint biologisk mangfold

Instituttet vil legge til rette for overvåking av strategiske referanseområder langs norskekysten, vurdere miljøsituasjonen og det biologiske mangfoldet.

Levende marine ressurser

Instituttet vil vurdere effekten av miljø og menneskelig aktivitet på levende ressurser i kystsonen, tålegrenser for disse og gi råd om uttak.

Rådgivningsprogram havbruk og havbeite

Mål

Havbruksforskningen skal skaffe kunnskapsgrunnlag og gi forvaltningsråd for å sikre en framtidrettet og konkurransedyktig norsk havbruksnæring, både når det gjelder oppdrett av laksefisk og marine arter.

Delmål for havbruksforskningen er å:

- utvikle kunnskap som sikrer at forvaltning og næring har et faglig grunnlag for en ansvarlig og bærekraftig utvikling av norsk havbruksnæring
- utvikle kunnskap som sikrer helse og velferd hos de organismene som oppdrettes. Det er et overordnet mål at organismer i oppdrett ikke skal lide eller utsettes for unødvendige stressbelastninger
- sørge for at norske havbruksprodukter er trygge og god mat. Dette forutsetter at det skaffes kunnskap som setter næringen i stand til å skreddersy produkter i henhold til forbrukernes ønsker, og at forskerne bidrar med nødvendig kompetanse til forvaltningen.
- framskaffe grunnleggende kunnskap som basis for utvikling av en bærekraftig og lønnsom produksjon av nye marine oppdrettsarter som torsk, hyse, kveite, kamskjell og blåskjell.

Havforskningsinstituttet vil spesielt fokusere på problemstillinger som utgjør en miljørisiko, og som på sikt vil begrense produksjonskapasiteten i norsk havbruk. Instituttet vil imidlertid også satse på å finne løsninger på biologiske og tekniske flaskehals. Mangel på marint fett kan bli en flaskehals for norsk havbruksnæring, og det vil bli arbeidet med både alternative kilder og andre biologiske metoder for å løse denne utfordringen.

Videre utvikling av kunnskapsgrunnlaget for norsk havbruksnæring er viktig for å kunne realisere det betydelige verdiskapingspotensialet som ligger i denne næringen, samt i å sikre at produksjonen skjer innenfor akseptable rammer når det gjelder ressursbruk, dyrevelferd og miljøeffekter. Det ligger store utfordringer i å etablere grunnleggende biologisk kunnskap om miljøkrav i ulike stadier og ulike produksjonssystem, samt hvordan fiskens velferd kan ivaretas gjennom de krav som stilles til drifts- og produksjonsforhold. Her ligger det store muligheter ved å ta i bruk nye molekylære

teknikker der en kan studere samspill mellom gener i regulering av komplekse biologiske prosesser, og hvordan ulike miljøfaktorer og produksjonssystemer virker inn på disse. Et sentralt mål er å forstå årsakene til og redusere omfanget av produksjonsslidelser som observeres i intensivt oppdrett av laksefisk og torsk. Så langt ser det ut til at det er en rekke ulike faktorer som kan utløse produksjonsslidelser og deformiteter, og bredt anlagt grunnleggende forskning må til for å forstå hvordan de ulike organer og vev vokser og utvikler seg normalt for å kunne forebygge slike problemer.

Resultatindikatorer

Publikasjoner

Havforskningsinstituttet skal også formidle forskningsresultater. Resultatindikatorer vil her være antall publikasjoner per forsker i tidsskrift med referee og antall sampublikasjoner med utenlandske forskere. I tillegg blir for eksempel utredninger og uttalelser ofte publisert i andre rapporter, foredrag og lignende, og det er naturlig å bruke antall utgivelser som en resultatindikator.

I 2003 ble det publisert 148 artikler i tidsskrift med referee av 165 forskere ved Havforskningsinstituttet. Om lag halvparten av disse artiklene er skrevet i samarbeid med forskerkolleger fra utenlandske institusjoner. Det ble publisert 123 rapporter i egen rapportserie og 102 i eksterne rapportserier. Antall foredrag og populærvitenskaplige artikler fra forskere ved Havforskningsinstituttet var i alt 325.

Doktorgrader

Det ble avlagt sju doktorgrader ved instituttet i 2003. Antall nye stipendiater, hvilke institusjoner de rekrutteres fra og i hvor stor grad de gjennomfører doktorgraden er resultatindikatorer. Antall doktorgradsstipendiater har steget jevnt de siste årene, ved utgangen av 2003 hadde Havforskningsinstituttet 27,5 stipendiatstillinger. I 2003 hadde 116 av 165 forskere ved Havforskningsinstituttet doktorgrad.

Metodeutvikling for forvaltning og næring

I Havforskningsinstituttets formål heter det at instituttet skal bidra til å utvikle en lønnsom næring. Et ledd i dette er å bidra til å utvikle metoder som både kan brukes direkte i næringen og som kan bidra til å bedre kvaliteten i rådgivingen. En resultatindikator på dette området er i hvilken grad næringen tar i bruk forskningsresultatene.

Eksempler på næringsrettede resultat

- Havforskningsinstituttet har i flere år deltatt i FoU for utvikling av en levendefisknæring i Norge, spesielt for torsk. Arbeidet synes nå å ha gitt resultater i form av etablert praksis med levendefisk for økt verdiskaping.
- Nye konsepter for bunntråling viser seg å gi positiv gevinst blant annet i torskefiske og ved forskningsfiske, samtidig som de gir reduserte uønskede effekter på økosystemet. Resultatene tas i bruk før prosjektet er avsluttet.
- Det er gjort betydelige framskritt i utviklingen av ny mengdemålings- og overvåkningsteknologi for dyreplankton.

Resultater 2003-2004

Rådgiving

- Havforskningsinstituttet har levert betydelige bidrag i utvikling av Forvaltningsplan Barentshavet, spesielt i utarbeidelsen av rapporten "Utredning av konsekvenser av fiskeri i området Lofoten-Barentshavet".
- Basert på en betydelig ressurs- og miljøovervåking i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen samt omfattende bestandsberegninger, har Havforskningsinstituttet levert råd for høsting av de viktigste fiske- og sjøpattedyrressursene. Dette gjelder blant annet torsk, hyse, blåkveite, lodde, uer, reke, kongekrabbe, norsk vårgytende sild, kolmule, makrell, nordsjøsild og bunnfisk som sei, torsk og hyse i Nordsjøen, sel og hval. I alt gis det råd for mer enn 40 bestander.
- For å få vitenskapelig aksept for en rullerende treårig fangststrategi for norsk-arktisk torsk som Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjonen har vedtatt, er det utviklet og anvendt en simuleringsmodell for å teste om strategien gir en beskatning som tilfredsstiller kriterier for føre-var og bærekraft. Fangststrategien er blitt akseptert i ICES (Det internasjonale råd for havforskning).
- Lakselustellingene i Sognefjorden fra 2000 til 2003 sammenstilt med hydrografiske undersøkelser i området viser en klar sammenheng mellom lusenivå om våren og saltholdigheten i fjorden. Den klare nedgangen fra 2000 til 2003 indikerer også at arbeidet med å redusere lakselusnivået generelt i oppdrett ser ut til å ha en positiv effekt på forekomsten av lakseluslarver i fjordsystemet.
- Målinger av oppdrettsmiljøet i kommersiell lakseproduksjon har dokumentert store variasjoner i blant annet temperatur- og oksygenforhold

som igjen har en sterk effekt på fiskens fysiologi og atferd.

- Det er vist at det er en sammenheng mellom klimavariabilitet, planktonproduksjonen og vekst hos norsk vårgytende sild i Norskehavet. Koblingen mellom klima og biologisk produksjon brukes nå til å gi en prognose for planktonproduksjonen og sildeveksten.
- Nye genetiske analyser viser en kompleks bestandsstruktur av torsk langs kysten, og det forekommer larvedrift av torsk fra Nordsjøen til Skagerraks kystområder.
- Den nasjonale forskningsplanen for kongekrabbe ble iverksatt andre halvår 2003.
- Havforskningsinstituttet har gitt faglige råd til forvaltningen når det gjelder introduserte arter, og har dekket arter av svevende og fastsittende planter, amerikansk hummer og kongekrabbe.
- Havforskningsinstituttet har vurdert ulike tiltak for å bygge opp tareskogen langs kysten, og har bl.a. samarbeidet med "Porsangerfjorden som nasjonalt laboratorium for fjordøkologi" om utforming av mulige prosjekter.

Forskning og utvikling

- Det er i samarbeid med Meteorologisk institutt og Nansensenteret etablert et operativt varlingssystem for Skagerrak og Nordsjøen hvor temperatur, strøm og alger inngår.
- Gjennom prosjektet "Nye marine fôrressurser" er det påvist store områder med tette svermer av krill og amfipoder i Norskehavet.
- Havforskningsinstituttet har utviklet en effektiv testvaksine mot lakselus. Det ser derfor ut til at det kan lages vaksine mot lakselus, noe som vil kunne fjerne ett av de største miljøproblemene i norsk lakseoppdrett.
- Det er ikke vist genetiske endringer i de store laksebestandene i Etneelva og Namsen som følge av rømt oppdrettslaks. Derimot ser det ut til at små stammer er mer utsatt.
- Det er gjennomført forsøk på å identifisere hvilke matfiskanlegg rømt fisk kommer fra. Med et utvalg laks levert til fire matfiskanlegg i Hardangerfjorden i sju smoltleveranser, lyktes det å identifisere sju av ti individer ved hjelp av elleve DNA-markører.
- Nye vaksinekonsepter for marin fiskeyngel er utviklet. Nodavirus, som er årsak til en alvorlig sykdom hos torsk og kveite, er hovedmodell i dette arbeidet.
- Studier av individuell atferd og vekst hos kveite viser at både atferd, forinntak og vekst påvirkes sterkt av miljøbetingelsene.

- Det er vist at mel fra dyreplankton gir vekst og fôromsetning tilsvarende høykvalitets fiskemel. Fett fra raudåte med høyt innhold av voks gir tilnærmet samme tilvekst som fiskeolje.
- Det er påvist en omvendt sammenheng mellom forekomstene av dyreplankton og lodde i Barentshavet
- Det er påvist et skifte i dietten for 1 og 2 år gammel torsk fra krepsdyr til lodde i Barentshavet.
- Det er utført vellykkede forsøk med teknologi for fangst og lagring av levende fisk. Dette har ført til lønnsom næringsutvikling langs norskekysten.

Formidling og kommunikasjon

- Boken "The Norwegian Sea Ecosystem" kom ut sommeren 2004. Den oppsummerer og presenterer kunnskapen som er generert gjennom forskningsprogrammet om Norskehavet som ble gjennomført i regi av Havforskningsinstituttet i perioden 1992-2002.
- Som et ledd i dialogen for å utvikle en felles forståelse for fiskeriforvaltning mellom forskere, fiskere og forvaltere ble Det 10. norsk-russiske symposiet holdt i Bergen i august 2003 under tittelen "Management strategies for commercial marine species in northern ecosystems". På symposiet var det deltakere fra Norge og Russland samt de øvrige land rundt Nordkalotten.
- Med utgangspunkt i rådgivingen for norsk-arktisk torsk har det vært mye kritikk av begrepsbruken i den vitenskapelige rådgivingen, f.eks. "utenfor sikre biologiske grenser". Instituttet har adressert dette problemet i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), noe som har resultert i at ICES legger om til en mer nyansert og forståelig språkbruk i resursrådgivingen fra og med 2004.

En nærmere omtale av Havforskningsinstituttets aktiviteter og forskningsresultater er å finne på Havforskningsinstituttets nettsted, www.imr.no.

Prioriteringer for 2005

Tverrfaglige tiltak

Havforskningsinstituttet arbeider med å utvikle et webbasert identifiseringssystem for fisk og skalldyr basert på DNA-teknikk eller andre biokjemiske kriterier. Det forutsettes at Havforskningsinstituttet benytter tilgjengelig publisert materiale i dette arbeidet i tillegg til at instituttet selv utvikler systemer for kommersielt viktige bestander. Det tas sikte på å publisere metoder for torsk/kysttorsk, hyse, sei, hummer og amerikansk hummer.

Rådgivningsprogram økosystem Barentshavet

- Det internasjonale råd for havforskning anbefalte nullfangst på kysttorsk i 2005, og forutsetter at det lages en gjenoppbyggingsplan for kysttorskbestammene før fisket kan gjenåpnes. Havforskningsinstituttet vil intensivere arbeidet med å etablere en operasjonell metode som kan anslå innblanding av kysttorsk i torskefiskerier nær kysten i nær sann tid. Instituttet vil videre fokusere forskningsinnsats på den økologiske kunnskapen som er nødvendig for å kunne implementere en gjenoppbyggingsplan for kysttorskbestammene langs norskekysten.
- Forvaltningsrådgiving er Havforskningsinstituttets kjernevirksomhet, og det er store utfordringer, ikke minst i Barentshavet, når det gjelder denne virksomheten. Det skal tas ytterligere skritt i retning av å inkludere flerbestands- og økosystembetragtninger i rådgivingen.
- Den norsk-russiske fiskerikommisjonen har uttrykt ønske om å få utredet ambisjonsnivået for uttak av de viktigste fiskeriressursene i Barentshavet. En slik utredning må gjøres i et flerbestandsperspektiv.
- Havforskningsinstituttet har en sentral rolle i arbeidet med en helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet.
- Både fra forvaltningen og fra opinionen stilles det krav om at et mer helhetlig perspektiv må legges til grunn for Havforskningsinstituttets ressursrådgiving. Det innebærer en styrking av kompetansen innenfor modellering, for både å kvalitetssikre og samordne dagens bestandsvurderingsmodeller og å videreutvikle disse til å omfatte flere komponenter i økosystemet. Det skal i første omgang tas utgangspunkt i de viktigste kommersielle artene torsk, lodde og sild, hvor en allerede er kommet langt i å inkludere et flerbestandsperspektiv. Det arbeides med å inkludere sjøpattedyr i modellene.
- Havforskningsinstituttet vil utvikle kompetansen innenfor alternative måter å vurdere og gi råd om hele økosystemet på. Her står arbeidet med å finne og teste ut indikatorer på økosystemets helsetilstand sentralt.
- Innenfor forskning, overvåkning og modellering i Barentshavet er et avgjørende suksesskriterium hvor godt en greier å utvikle samarbeidet med havforskerne i Russland. Det vil derfor bli en prioritert oppgave for Havforskningsinstituttet å videreutvikle det gode samarbeidet instituttet allerede har med PINRO i Murmansk og andre institusjoner i Russland.

Rådgivningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen

- Overvåking og bestandsvurdering av de store pelagiske bestandene som norsk vårgytende sild, kolmule, makrell og nordsjøild samt bunnfiskbestandene i Nordsjøen og Norskehavet skal videreføres.
- Det er behov for bedre kunnskap om kolmulas biologi, utbredelse og rekruttering. Fra 1995 har rekrutteringen for denne bestanden økt kraftig, og gitt grunnlag for et stort fiske uten at bestanden har kollapset. Årsaken til den gode rekrutteringen og den store produksjonen i bestanden skal klarlegges. For å bedre presisjonen i rådgivningen bør det etableres en rekrutteringsindeks som viser størrelsen på nye årsklasser før de kommer inn i fisket.
- For 2005 vil overvåkingen av kolmule og sild i Norskehavet om våren/sommeren bli utvidet slik at mesteparten av utbredelsesområdet til disse bestandene blir dekket. Kyststatene til kolmulebestanden har, etter initiativ fra Norge, iverksatt et felles forskningsprogram for å kartlegge kolmulebestanden bedre.
- For norsk vårgytende sild må det utvikles et omforent bestandsberegningsverktøy. I arbeidsgruppen som behandler norsk vårgytende sild i ICES brukes nå to ulike metoder som viser forskjellige resultater, og dette skaper ekstra usikkerhet i bestandsrådgivningen.
- Forskning og overvåking av sel rettes inn mot å få en bedre forståelse av selens konsum. Dette er viktig for å kunne inkludere selens påvirkning på andre komponenter i økosystemet på en realistisk måte. Datagrunnlaget for mengdeestimering av hval med hovedvekt på vågehval skal holdes oppdatert.
- Framtidig utnyttelse av klappmyssressursen tilsier at et nytt, akseptert bestandsestimat må foreligge. Som et grunnlag for et slikt estimat vil Havforskningsinstituttet gjennomføre en telling av klappmyss i 2005.
- Innenfor en økosystemtilnærming i fiskeriforvaltningen vil integrering av miljødata i fiskebestandsprognoser bli videreført. Det skal gjøres en grunnleggende vurdering av om bestander og miljø overvåkes på rett måte for en framtidig ressurs- og miljøforvaltning. Modeller og verktøy for bestandsvurdering bør videreutvikles for å integrere et større spekter av data.
- Hav- og kystområdene blir kontinuerlig tilført miljøfremmede stoffer fra befolkning, industri og jordbruk. Havforskningsinstituttet skal videreføre overvåkingen av hvordan kjemisk forurensning påvirker havmiljøet og livsbetin-

gelsene for levende marine ressurser. Solid dokumentasjon av renheten av norske kyst- og havområder er avgjørende for vurdering av kvaliteten på norsk sjømat. Innsatsen knyttet overvåking av kjemisk forurensning vil i 2005 ha fokus på å kartlegge forurensningstilstanden i Nordsjøen.

- Offshore olje- og gassindustri medfører utslipp av olje og kjemikalier. Virkninger av akutte utslipp er nokså godt kjent, mens for eksempel langtidsvirkningene av operasjonelle utslipp av produsert vann er mindre godt kjent. Videre undersøkelser av langtidseffekter av stoffer i produsert vann og fra tilførte kjemikalier på fisk vil være en prioritert oppgave i de nærmeste årene.
- Det vil bli lagt mer vekt på å få en oversikt over sårbare arters utbredelse i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Bunn dyr og bunnhabitater skal bli en mer integrert del av økosystemtilnærmingen og rådgivingen om dette.
- Med basis i kunnskaper om fiskeatferd og fangstteknologi skal det arbeides videre med å utvikle fiskeredskaper som gir grunnlag for en bærekraftig fiskerinæring der fisket utøves på en miljømessig forsvarlig måte. Det er viktig å fortsette arbeidet med å bedre redskapenes seleksjonsegenskaper for å redusere bifangst og utkast, og å videreutvikle fangstmetoder med tanke på redusert energiforbruk. Redskapenes påvirkning på miljøet skal dokumenteres.

Rådgivingsprogram økosystem kystsone

- Turist- og fritidsfisket er økende, og kan ha betydelig effekt på lokale bestander av bl.a. kysttorsk. Arbeidet med å få bedre oversikt over omfanget og effektene av dette fisket fortsetter.
- Hummer er en art som har betydd mye for lokale kystsamfunn. Havforskningsinstituttet vil følge opp Fiskeridirektoratets arbeid for å øke bestanden gjennom nye forvaltningstiltak.
- Havforskningsinstituttet vil gi høy prioritet til arbeidet med å kartlegge naturtyper og biologiske verdier i kystsonen, samt habitater for levende ressurser som høstes. Instituttet vil kombinere dette med å øke kunnskapen om kystressursers bestandsstruktur, dynamikk, økologiske betingelser og totale beskatning. Det er behov for å bedre kunnskapen om økosystemer i kystsonen, med vekt på deres oppbygging, virkemåte, variabilitet og tålegrense
- Overvåking av planktonalger langs kysten opprettholdes, og kunnskapen om forekomst priori-

teres for å fylle kravene fra en voksende skjellnæring og fra EUs rammedirektiv for vann. Kompetanse på forekomst og økologi hos introduserte arter skal videreføres med spesiell vekt på økologiske effekter av kongekrabbe.

- I 2002 ble det utarbeidet en plan for overvåking av stortarehøsting og tareskogshabitat. Regulær overvåking av tareskogsområder og trålfelt mellom Rogaland og Sør-Trøndelag skal videreføres. I tillegg skal arbeidet med å øke kunnskapen om tareressursene langs kysten videreføres.
- Havforskningsinstituttet tar sikte på å øke innsatsen som omhandler innsamling av data fra fiskeflåten for fangst av taskekrabbe.

Rådgivingsprogram havbruk og havbeite

Havforskningsinstituttet har estimert at det minst kan produseres 10-20 millioner tonn fisk og skalldyr i norske havområder. Videre utvikling av kunnskapsgrunnlaget for norsk havbruksnæring er viktig for å kunne realisere det store verdiskapingspotensialet som ligger i denne næringen, samt å sikre at produksjonen skjer innenfor akseptable rammer når det gjelder ressursbruk, dyrevelferd og miljøeffekter. Et viktig element vil være å etablere et overvåkingsprogram for miljøeffekter av havbruk slik at uønskede effekter vil bli registrert og målrettede tiltak kan iverksettes raskt og effektivt. Det er satt i gang planlegging av et slikt overvåkingsprogram.

Havforskningsinstituttet vil legge spesiell vekt på å etablere kunnskap som grunnlag for råd til forvaltningen innen følgende fagområder:

Lokalisering av oppdrettsanlegg

For å kunne utnytte kysten best mulig og kunne ta ut produksjonspotensialet effektivt vil lokal og regional bæreevne, plassering, størrelsesavgrensning, utforming og drift av havbruksanlegg bli viktige faktorer framover. Havforskningsinstituttet skal intensivere arbeidet med å utarbeide lokaliseringskriterier, kriterier for avgrensning av oppdrettsanlegg og miljøovervåking.

Effekter av og tiltak mot rømt laks

Kartlegging av mengde og vandring av rømt oppdrettslaks og regnbueørret i ulike soner skal videreføres, med fokus på å utvikle funksjonelle overvåkingsrutiner som grunnlag for forvaltningsråd.

Domestisering av marine oppdrettsarter

Arbeidet med å videreutvikle oppdrettssystemer og metoder for torsk, hyse, kveite og kamskjell skal fortsette. Havforskningsinstituttet skal oppskalere produksjonen av genetisk merket torsk.

Sykdom og spredning av sykdom i marine miljø

Det skal gjennomføres undersøkelser for å studere overføring av smittestoffer mellom ulike oppdrettsorganismer og mellom ville og oppdrettede bestander.

Utvikling av nye oppdrettsarter kan føre til økt fare for spredning av smittestoff via ulike arter av marine fisk og skjell. Havforskningsinstituttet skal fokusere på denne problemstillingen.

Det skal utvikles nye konsepter for sykdomsforebygging hos marin fisk basert på nye typer vaksiner og probiotika.

Lakselus

Arbeidet med utvikling av nye tiltak mot lakse- og torskelus, herunder både vaksiner og systematiske avlusningstiltak, skal videreføres. Studier av lakseluslarvenes spredningsøkologi skal gjennomføres for å bedre kunnskapsgrunnlaget for systematiske tiltak mot spredning av lakselus.

Driftsforhold og driftsavgrensninger i oppdrett

Grunnleggende kompetanse om fisks reproduksjon er en forutsetning for å kunne løse problem knyttet til genetiske interaksjoner mellom rømt og oppdrettet fisk, økt produktivitet i næringen og velferd og helse i oppdrett. Arbeid knyttet opp mot regulering av gytetidspunkt, sterilisering, kjønnsreversering og kvalitet på egg og sperm har høy prioritet.

Havbeite av skjell og hummer

Havforskningsinstituttet planlegger å utvide arbeidet med hummer i havbeite til å omfatte større deler av kysten.

Stort kamskjell har lenge vært en viktig art i oppdrett og har også vist seg å være velegnet i havbeite. Oppdrett av skjell og muslinger ser nå ut til å skyte fart, og Havforskningsinstituttet vil utvide kompetansen på området.

Velferd

Det er en rekke utfordringer i forhold til fiskevelferd i norsk sjømatproduksjon. Det er behov for sterkere fokus på dette området, blant annet for å følge opp St.meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd.

Bioproduksjon og gode havbruksprodukter

Grunnleggende forståelse av fôropptak, ernæringsbehov, miljøkrav og normalutvikling hos marine fiskelarver og skjell vil være avgjørende både for å skape en bærekraftig næring og for å sikre at etiske og velferdsmessige aspekter blir dekket.

Nye marine fôrråstoffer og tiltak for å redusere behovet for marint fett

Havbruksnæringen kan oppleve mangel på viktige fôrressurser innen få år. Havforskningsinstituttet arbeider for å kartlegge og utnytte alternative marine fôrråstoffer til bruk i havbruksnæringen.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter Havforskningsinstituttets bevilgning til lønn og kjøp av varer og tjenester, og utgjør i realiteten instituttets grunnbevilgning sammen med tilsvarende post på kap. 1021 Drift av forskningsfartøylene. Posten er delt i tre, der en del er avsatt til lønn og andre godtgjørelser, en del til faste utgifter som husleie og drift og vedlikehold av bygninger og anlegg, og en del som bl.a. går inn i finansieringen av forskningsprosjekter.

Det fremmes forslag om å bevilge 224,5 mill. kroner på posten i 2005.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap. 4020 post 03 Oppdragsinntekter.

Det fremmes forslag om å bevilge 134,93 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 4020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
03	Oppdragsinntekter	147 113	134 117	134 930
	Sum kap. 4020	147 113	134 117	134 930

Post 03 Oppdragsinntekter

Posten gjelder oppdragsinntekter der Havforskningsinstituttet tar på seg forsknings- og utviklingsoppgaver på prosjektbasis som en del av den samlede virksomhetsplanen for instituttet. Inntek-

tene kommer blant annet fra Norges forskningsråd, NORAD, EU og Nordisk Ministerråd, andre departement, fond og private bedrifter.

Det fremmes forslag om å bevilge 134,93 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 4021

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	105 876	95 200	98 700
21	Spesielle driftsutgifter	95 699	79 800	82 500
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	67 471		
	Sum kap. 1021	269 046	175 000	181 200

Innledning

Kapitlet omfatter driften av Havforskningsinstituttets forskningsfartøy "G.O. Sars", "Johan Hjort" og "G.M. Dannevig" samt instituttets rederiavdeling. Kapitlet omfatter også leie av fartøyene "Fangst" om lag 200 dager per år og "Jan Mayen" 75 dager per år, i tillegg til bemanning og drift av "Dr. Fridtjof Nansen" som NORAD eier og finansierer, og bemanning og drift av "Håkon Mosby" og "Hans Brattström" som Universitetet i Bergen eier, men som brukes og finansieres av Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen i fellesskap.

Det nye forskningsfartøyet "G.O. Sars", som er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Bergen og Havforskningsinstituttet, ble overtatt fra Flekkefjord Slipp & Maskinfabrikk AS 25. april 2003, mens den gamle "G.O. Sars" og "Michael Sars" ble solgt i desember 2003.

Det er inngått samarbeidsavtale mellom Universitetet i Bergen og Havforskningsinstituttet om felles bruk og drift av forskningsfartøy og annet vitenskapelig utstyr, samt lager for vitenskapelig utstyr.

Forskningsmessige brukerbehov skal være styrende for driften av forskningsfartøyene. Når det gjelder resultatkrav og prioriteringer knyttet til miljø- og ressurskartleggingen, vises det derfor også til nærmere omtale under kap. 1020.

Mål

Forskningsfartøyene skal være en plattform for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse, samt studier av de geologiske og biologiske forhold på havbunnen.

Delmål for driften av forskningsfartøyene:

- Virksomheten skal være med på å legge grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig næringsutvikling.
- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt. Driften av fartøyene skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.

- Forskningsfartøyene skal gi et veltilpasset tilbud for å kunne gjennomføre Havforskningsinstituttets og Universitetet i Bergens virksomhet på sjøen.

Resultater 2003-2004

Havforskningsinstituttet har en høy utnyttelsesgrad av fartøyene, med over 300 operative tokt-døgn på hvert av de store fartøyene. Det arbeides kontinuerlig med å forbedre rutiner og drift av fartøyene for å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av kapasiteten.

For fartøyene som omfattes av kapitlet, er drift og bruk planlagt og samordnet gjennom årlige toktplaner og samarbeid med andre institusjoner for å gi en best mulig utnyttelse av forskningstiden på havet. Bruken av fartøyene samordnes gjennom årlig toktplanlegging. Forskere og medarbeidere fra andre institusjoner kan dermed delta på planlagte tokt.

I St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav ble det pekt på at de norske hav- og fiskeriforskningsfartøyene i dag administreres av en rekke forskjellige institusjoner. Det er potensial for en mer kostnadseffektiv drift ved en bedre samordning av fartøydriften. Som en oppfølging av meldingen har de berørte departementene satt i gang en utredning for å vurdere ulike modeller for samordnet rederidrift. Arbeidet forventes ferdigstilt våren 2005.

Prioriteringer for 2005

Samarbeidet med andre institusjoner vil bli prioritert for å få best mulig samfunnsmessig nytte av de norske forskningsfartøyene. Det tas sikte på å inngå driftsavtaler med relevante institutt.

Havforskningsinstituttet vil fortsatt ha sterkt fokus på sikkerhet om bord på sine fartøyer.

Fartøyenes vitenskapelige utrustning oppgraderes for at de skal kunne fungere som hensiktsmessige og effektive plattformer for forskningen.

Havforskningsinstituttet vil fortsatt ha et samarbeid med Universitetet i Tromsø om bruk av forskningsfartøyet "Jan Mayen".

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og overenskomstlønnet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer. Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøyene i tilnærmet samme stand som tidligere.

Det fremmes forslag om å bevilge 98,7 mill. kroner på posten i 2005.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen er bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 4021 post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av "Dr. Fridtjof Nansen" og Universitetet i Bergen sin andel av drift og lønn for "G.O. Sars", "Håkon Mosby" og annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen, samt noe innleie av fiskefartøy til fangst- og ressursforskning.

Det fremmes forslag om å bevilge 82,5 mill. kroner for 2005.

Kap. 4021 Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 1021

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Oppdragsinntekter	100 161	79 800	82 500
	Sum kap. 4021	100 161	79 800	82 500

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 1021 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det frem-

mes forslag om å bevilge 82,5 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	33 017	31 680	38 600
21	Spesielle driftsutgifter	25 955	8 800	9 100
50	Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	230 000	231 000	238 000
51	Tilskudd Veterinærinstituttet		30 270	31 300
70	Tilskudd Fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	32 700	45 740	48 200
71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	37 273	25 000	31 100
	Sum kap. 1023	358 945	372 490	396 300

Innledning

Kapitlet omfatter Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES), tilskudd til fiskeri- og havbruksforskning og forskning innenfor havne- og farvannsspørsmål i Norges forskningsråd, tilskudd til Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning) og tilskudd til utviklingstiltak.

NIFES – Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (jf. postene 01 og 21)

NIFES er et forskningsinstitutt som primært har forvaltningsstøtteoppgaver. Instituttet ledes av en direktør som rapporterer til et styre oppnevnt av departementet.

Instituttets viktigste brukere og målgrupper er forvaltningen og fiskeri- og havbruksnæringen. Samarbeidet mellom NIFES og Fiskeridirektoratet om prøvetaking for Miljødatabasen skal fortsette, og datagrunnlaget skal stilles til rådighet både for forskningsformål og for Mattilsynet.

NIFES skal bidra til å realisere Fiskeri- og kystdepartementets mål gjennom å:

- drive forskning og utvikle analysemetoder innenfor hovedområdene trygg og sunn sjømat i hele produksjonskjeden fra fjord til bord. Dette omfatter forskning innen akvakulturernæring, sjømat i human ernæring, dokumentasjon og overvåking av fôr og sjømat.
- være en troverdig og nøytral kunnskaps- og premissleverandør både for myndigheter og næringsaktører og bidra til å nå overordnede mål knyttet til verdiskaping. Overfor myndighetene skal instituttet bidra med forskningsbasert

- forvaltningsstøtte, risikovurdering og rådgiving knyttet til risikohåndtering innen sine fagfelt.
- formidle forskningsresultater og bidra til risikokommunikasjon gjennom internasjonale tidsskrifter på høyt faglig nivå, populærvitenskaplig nivå og gjennom undervisning.

Program for sjømat og helse**Mål**

Forskningsaktiviteten under dette programmet har som mål å øke kunnskapen om organiske og uorganiske miljøgifter, tilsetningsstoffer, legemidler til oppdrettsorganismer, viktige mikroorganismer og parasitter i både dyrefôr og sjømat som har betydning for fôr- og mattrygghet, samt forskning knyttet til bruk av alternative fôrvarer. Forskningen dekker områdene analytisk kjemi, ernæringstoksikologi, ernæringsimmunologi, produksjonsslidelser hos fisk, parasittologi og mikrobiologi.

Resultater 2003-2004

NIFES koordinerer et stort forskningsprosjekt knyttet til dokumentasjon av marine ingredienser for bruk innen human ernæring. Prosjektet er tverrfaglig og involverer flere sentrale forskningsinstitusjoner som Fiskeriforskning, Norges fiskerihøgskole, Universitetet i Tromsø og Institutt for ernæringsforskning ved Universitetet i Oslo. Det er tett dialog med næring og forvaltning, og det er brukt betydelige ressurser på forvaltningsstøtte og formidling av resultater. I tillegg gis det undervisning i ernæring for medisiner, odontologer og realister for Universitetet i Bergen.

Program for trygg sjømat

Mål

Målet med programmet er å framskaffe vitenskapelig dokumentert kunnskap om helsefremmende effekter knyttet til inntak av sjømat og marine produkter samt å styrke fokuset på de positive næringsstoffene i sjømat for dermed å bidra til en balansert helserisikovurdering og -kommunikasjon.

Resultater 2003-2004

EØS-regelverket for uønskede stoffer og tilsetningsstoffer i dyrefôr, inklusiv fiskefôr, ble nylig gjennomgått av EUs vitenskapskomité for dyreernæring (SCAN). EU har foreslått reviderte øvre grenseverdier for både kobber og sink i fôr, blant annet på bakgrunn av publiserte forskningsresultater fra NIFES. Fokus dreies nå mot utvikling av molekylærbiologiske markører for å framskaffe informasjon om gentoksisitet for komponenter i fôr til oppdrettsfisk og eventuell overføring av stoffer fra fôr til fisken. Nivået av arsen i sjømat er høyt, men foreligger i hovedsak i en ugiftig, organisk form. Effekten på arsen ved behandling og tilberedning av sjømat og hvordan arsen omsettes i kroppen på mennesker har blitt undersøkt i et prosjekt i samarbeid med Nasjonalt folkehelseinstitutt. Forsøk har vist at organisk arsen skilles ut av kroppen etter få timer. NIFES bidro med kunnskap som førte til en heving av grenseverdien i EU for arsen i fiskefôr og marine førmidler.

Andre satsingsområder er forskning for å kartlegge kjemiske former av andre uønskede fremmedstoffer som utgjør et problem for mattryggheten (f.eks. dioksinlignende stoffer, uorganisk arsen og metylkvikksølv), som verktøy i utarbeidelse og reevaluering av grenseverdier for fremmedstoffer i sjømat. Andre prosjekter omfatter alternative metoder for å senke nivåer av dioksiner og andre fremmedstoffer i oppdrettsfisk ved å utvikle fôr med lavere konsentrasjoner av uønskede stoffer.

Programmet har hatt betydelig aktivitet innen zoonoseproblematikken, dvs. sykdommer som kan overføres fra dyr eller animalske produkter til mennesker.

Det utarbeides årsstatistikk over bruk av legemidler til oppdrettsorganismer på bakgrunn av kopier av alle resepter.

Program for akvakulturernæring

Mål

Programmet er å bidra til å styrke eksisterende næringsvirksomhet, åpne for nye muligheter for

næringsutvikling og sikre en bærekraftig produksjon. Forskingen omfatter optimalisering av fôr til marine larver, stamfisk og yngel, fôr fra alternative råstoffkilder, både marint råstoff og planteråstoff og forskningsbasert rådgivning knyttet til regelverket for fiskefôr. Fokus er rettet mot uønskede stoffer, behov for essensielle næringsstoffer og tilsetningsstoffer og øvre grenseverdier for disse, samt forskning knyttet til bruk av alternative fôrråvarer.

Resultater 2003-2004

Programmet er med i et nettverksprosjekt i EU (FORM), som skal være bindeledd og formidler av nye forskningsresultater fra alle prosjekter fra EUs femte rammeprogram, som omhandler alternativer til fiskemel og fiskeolje i fôr til fisk, og der det vektlegges god dialog med næring og forvaltning i EU. Forskingen ved NIFES har vært en betydelig kunnskapsleverandør for bruk av vegetabiliske oljekilder. Resultater har lagt grunnlag for å kunne bruke en blanding av vegetabiliske oljer i fôret. Bruken av dette fôret må imidlertid kombineres med at fisken før slakting føres med et fôr som gjenoppretter fiskemuskulens "helsesiktede" fettstyreprofil. Resultatene er allerede implementert hos fôrindustrien.

Programmet er også ansvarlig for et strategisk program bevilget av Norges Forskningsråd som omhandler bruk av genmodifiserte råvarer (soya, maisgluten) i fôr til fisk. Instituttet har spesiell fokus på bruk av genmodifiserte vegetabiliske proteinstoffer. Resultatene fra forskningen har bidratt til at Norge ansees å ha høy kompetanse på risikoevaluering ved bruk av GMO i fiskefôr.

Det forskes på hvordan overlevingsdyktige, normalutviklede larver av kveite og torsk kan produseres for å oppnå en forutsigbar og kostnadseffektiv marin fiskeproduksjon. I programmet er det fokusert på mulige årsaker til feilutvikling hos kveiteyngel oppdrettet ved intensiv metode knyttet til sammensetningen av fôret. Resultatene vil kunne implementeres direkte hos næringsaktørene.

Program for dokumentasjon og overvåking

Mål

Programmet skal overvåke og dokumentere fremmedstoffer i sjømat gjennom Miljødatabasen.

Resultater 2003-2004

Miljødatabasen ble etablert i 1994. Resultatene som er generert i perioden 1994 til 2001 ble publisert internasjonalt i 2004, og resultatene som er

generert i hele perioden fra 1994 til 2003 ble lagt ut på hjemmesiden til NIFES (www.nifes.no) i juni 2004. Resultatene omfatter om lag 80 enkeltstoffer i 20 av de viktigste fiskeartene som eksporteres.

Nesten daglig mottar NIFES henvendelser fra forskjellige aktører i norsk fiskerinæring som har akutt behov for data om eventuelle fremmedstoffer i sjømatprodukter. Dokumentasjon fra databasen synes å ha vært avgjørende for å kunne eksportere enkelte sjømatprodukter til de enkelte markedene. Eksempler på slike henvendelser er

- blyinnholdet i sei i forbindelse med eksport til Tyrkia
- kadmiuminnhold i reker og makrell i forbindelse med eksport til Australia
- PCB og dioksiner i forbindelse med eksport av laks til EU.

Dokumentasjon fra Miljødatabasen er også viktig for å svare på forespørsler fra internasjonale matmyndigheter.

Risikovurdering og kommunikasjon

Med basis i forskning, dokumentasjon og risikovurderinger om trygghet ved å spise sjømat kunne NIFES i forbindelse med medieoppstyret omkring artikkelen i fagtidsskriftet *Science* om miljøgifter i laks, identifisere og kommunisere mangler ved modellen brukt for risikovurdering utført av det amerikanske forskerteamet. Denne modellen danner hovedgrunnlaget for påstandene om helsefaren ved å spise laks, og påstandene resulterte i verdensomspennende medieinteresse. NIFES tilbakestilte påstandene omkring helsefaren.

Medieinteressen nasjonalt og internasjonalt knyttet til trygg sjømat er merkbart økende.

Resultatindikatorer

- *Bruk av kompetanse i risikovurderinger for forvaltningen.* Dette gjelder spesielt Vitenskapskomiteen for mattrygghet. NIFES har to medlemmer i Vitenskapskomiteens hovedkomité og 9 medlemmer i forskjellige faggrupper.
- *Gjennomslag i rådgivning i internasjonale fora.* NIFES har en viktig rolle som rådgiver for internasjonale organer som EFSA (European Food Safety Authority) og den globale organisasjonen for matvarestandarder (Codex Alimentarius). En viktig resultatindikator er dermed i hvilken grad NIFES' rådgivning blir tatt til følge i disse organisasjonene.
- *Antall akkrediterte metoder* som er viktig i arbeidet mot Mattilsynet og næringsaktørene i forbindelse med dokumentasjon av sunn og trygg

sjømat nasjonalt og internasjonalt. I 2003 hadde instituttet 80 akkrediterte metoder. Disse har blitt revidert, og analyser som ikke er etterspurt av forvaltning og næring er sløyfet. I tillegg er 8 nye metoder akkreditert. Totalt er det nå 68 akkrediterte analysemetoder i bruk ved instituttet.

- *Produksjon av hovedfag og doktorgrader for universitetet i Bergen.* NIFES bidrar dermed til utdanning av kandidater for næring og forvaltning. I 2003 hadde instituttet 15 studenter, og 6 av disse avla eksamen. I 2002 var det 12 studenter, og 5 avla eksamen. Det var i 2003 i alt 21 doktorgradsstudenter ved instituttet. 4 disputerte i 2003, mens 3 hittil har disputert i 2004.
- *Produksjon av lærlinger i laboratoriefaget.* NIFES gir utdanning av lærlinger for næringsaktører og undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Det ble uteksaminert 1 lærling i 2003, mot 2 i 2002.
- *Innlegg på internasjonale vitenskapelige konferanser (foredrag og poster)* synliggjør instituttet i det internasjonale vitenskapelige miljøet, og som dessuten er en viktig måte å formidle kunnskap på til andre forskningsmiljøer, næringsaktører og forvaltning. Forskerne ved NIFES har gitt 56 foredrag og poster i 2003, mot 36 i 2002.
- *Publisering i norske medier og fagtidsskrift* som innebærer formidling av kunnskap til norsk forvaltning, næring og forbrukere. Forskerne ved NIFES har skrevet 19 populærvitenskapelige artikler i 2003, mot 7 i 2002.
- *Publisering av data i internasjonale tidsskrift (referee-journaler)* er en internasjonal anerkjent resultatindikator for forskningsinstitutter og universiteter verden over og som grunnlag for at kunnskap brukes i vitenskapskomiteene nasjonalt og internasjonalt. Forskerne ved NIFES har skrevet 49 artikler i 2003, dvs. 1,4 artikler per vitenskapelig tilsatt. Tilsvarende tall for 2002 er 30 artikler totalt dvs. 1 artikkel per vitenskapelig tilsatt.

Instituttet har fortsatt ansvar som redaktørsete for den internasjonale journalen *Aquaculture Nutrition*. I 2003 økte det publiserte sideantallet til 432, mot 320 sider i 2002.

Prioriteringer for 2005

Det er et mål at NIFES skal være internasjonalt ledende innen forskning og forvaltningsstøtte mht. fremmedstoffer i sjømat og problemstillinger knyttet til sjømat og human ernæring. Forskningsresultater og annen kunnskap på disse områdene vil bli brukt nasjonalt av bl.a. Vitenskapskomiteen for

mat og av Mattilsynet. Internasjonalt vil de spesielt bli brukt av European Food Safety Authority (EFSA), ulike ekspertgrupper under FNs matvareorganisasjon (FAO) og Verdens helseorganisasjon (WHO) og den globale organisasjonen for matvarestandarder, Codex Alimentarius Commission.

Fiskeriforvaltningen skal ha høy kompetanse innenfor feltet sunn og trygg sjømat, og det er derfor viktig å styrke kompetanseoppbyggingen og forskningsinnsatsen innenfor disse områdene. Framover vil det bli viktig å kunne dokumentere vitenskapelig helsemessige gevinster som kan tilskrives inntak av fisk, og inntak av feit fisk som laks og ørret i særdeleshet. Det er behov for forskningsbasert kunnskap for å avveie negative mot positive effekter av å spise de forskjellige sjømatproduktene.

Som viktige verktøy for forskningen vil instituttets akkrediterte metoder bli vedlikeholdt og fornyet ved behov. Dette gjelder spesielt de metoder der instituttet har nasjonalt referanseansvar og metoder innen de prioriterte forskningsfeltene.

Det er et stort kompetansebehov i årene som kommer for å sikre at framtidig regelverk for blant annet organiske og uorganiske miljøgifter og mikroorganismer i både dyrefôr og matvarer i tillegg til regelverk for tilsetningsstoffer til både fôr og mat. Når nye områder kommer til som eksempel fôr til nye marine arter, er det viktig at en sunn og bærekraftig næringsutvikling ikke blir hindret av mangel på kunnskap.

Veterinærinstituttet og NIFES har et forskningsfaglig samarbeid, men overlapper hverandre på relativt få områder innen rådgivningsfunksjonen. For å optimalisere ressursbruken knyttet til FoU-basert forvaltningsstøtte, skal NIFES ikke lenger levere slik støtte knyttet til mikrobiologi i relasjon til sjømattrygghet, men overlate dette til Veterinærinstituttet. Samtidig skal Veterinærinstituttet ikke lenger levere slik støtte knyttet til fremmedstoffer. Oppgaveendringen kan gjøres uten at det overføres midler mellom de to institusjonene.

For å styrke innsatsen på området er bevilgningen til NIFES økt reelt med 1 mill. kroner i 2005. Følgende prioriteringer er viktige for NIFES i 2005:

- Styrking av den forskningsbaserte analysekompetansen på fremmedstoffer i sjømat for eksempel dioksinlignende PCB.
- Videreutvikling av kjemisk verktøy for analyse av giftige/viktige kjemiske former av både organiske stoffer og metaller.
- Forskning knyttet til positive helseeffekter av næringskomponenter som er helt spesielle for sjømat.

- Forskning for å dokumentere sammenhengen mellom næringsstoffer og uønskede stoffer for å kunne gjennomføre risikonytteanalyse i helkjedeperspektiv (fra fôr, overførsel til fisk og til konsumenten).
- Utvikling av biomarkører (tidlige tegn) av helseforringende effekter av eksponering for uønskede stoffer og organismer i fôr og sjømat.
- Utvikling av alternative fôrvarer for å møte utfordringen med framtidig mangel på marint fett, spesielt alternative oljekilder og genmodifiserte proteinråvarer.
- Fokuserer på stamfisk og larveernæring slik at yngelproduksjon kan bli forutsigbar og kostnadseffektiv.
- Utvikle nye analysemetoder som akkrediteres til bruk for Miljødatabasen og Sjømatdatabasen. Valideringsarbeid for å dokumentere nivåer av polyaromatiske hydrokarboner (PAH) og nye pesticider i fisk, fôr og fiskeolje.
- Styrke datagrunnlaget for Miljødatabasen ved å inkludere analyser av nye stoffer, repetere tidligere analyser av de forskjellige fiskeartene og dokumentere forskjellig næringsstoffer i sjømatprodukter.

Norges forskningsråd (jf. post 50) Mål

Norges forskningsråds satsing på marin FoU har som hovedmål å framskaffe kunnskap som en avgjørende forutsetning for å utløse potensialet for økt verdiskaping fra marine ressurser på en bærekraftig måte.

Fiskeri- og kystdepartementets midler til Norges forskningsråd skal bidra til:

- å utvikle kunnskap, teknologi og metoder som kan danne grunnlag for en bærekraftig utnyttelse av de biologiske ressursene i havet og en lønnsom næringsvirksomhet med basis i disse ressursene
- at den ressurs- og miljørettede forskningen sikrer et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og sjøområder
- at havbruksforskningen styrker eksisterende næringsvirksomhet, åpner nye muligheter for næringsutvikling og sikrer en bærekraftig forvaltning
- at den markeds- og industrirettede forskningen styrker lønnsomheten og konkurranseevnen gjennom markedsorientert omstilling og industriell utvikling
- at forskning og utvikling innen havner og infrastruktur for sjøtransport medvirker til et bedre

beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren og bidrar til utvikling av teknologi, organisering og rammebetingelser.

Fiskeri- og kystdepartementets strategiplan Verdier fra havet – Norges framtid er førende for Forskningsrådets prioriteringer.

En forutsetning for utløsning av verdiskapingspotensialet i marin sektor er en høy og målrettet innsats på forskning og utvikling. Kunnskap utgjør 80 pst. av Norges nasjonalformue. Målet er at Norge skal være i kunnskapsfronten innen marin FoU, og gjennom dette utvikle en nyskapende, lønnsom og bærekraftig marin næring som er internasjonalt ledende. Kunnskapsbehovene i marin sektor spenner fra grunnleggende forskning til strategisk og anvendt forskning.

Mange av de forskningsmessige utfordringene som marin sektor står overfor involverer kunnskapsgenerering på tvers av flere departement. Det skal legges til rette for at Fiskeri- og kystdepartementets sektoransvar for så vel den grunnleggende, strategiske som brukerstyrte forskningen innenfor departementets ansvarsområde kan bli godt ivaretatt. Samhandling og forskning i skjæringsfeltet mellom programmer og virkemidler er også viktig. I tillegg er det nødvendig å etablere gode koblinger til områder som er sentrale for utvikling av marin sektor, men som budsjettmessig ikke sorterer under Fiskeri- og kystdepartementet. Dette gjelder særlig i forhold til både strategisk og brukerstyrt teknologiutvikling for dagens og morgendagens marine næringsliv.

Den aktiviteten Norges forskningsråd finansierer med midler fra Fiskeri- og kystdepartementet skal bidra til å supplere og støtte opp om aktiviteter som drives ved forskningsinstitutter innenfor departementets ansvarsområde. Midlene skal

dessuten nyttes til å styrke den kystbaserte FoU-aktiviteten i tråd med Fiskeri- og kystdepartementets strategier.

Forskningsrådet igangsatte i 2003 et utredningsarbeid med henblikk på å vurdere programstrukturen og virkemiddelbruken fra og med 2006. Dette arbeidet vil pågå i 2004 og første del av 2005.

Det er lagt stor vekt på å utnytte midlene over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett i synergi med andre offentlige og private midler. Midler fra departementet er brukt til å finansiere tolv forskningsprogrammer. Alle programmene hadde i tillegg finansiering fra andre departementer eller fra Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF). Også strategiske programmer rettet mot de marine næringer hadde medfinansiering fra andre departementer (Utdannings- og forskningsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet) og FHF.

Av rammen på 230,0 mill. kroner i 2003 ble om lag 38 mill. kroner eller vel 16 prosent bevilget til brukerstyrte prosjekter innenfor forskningsprogrammene, det vil si prosjekter i kontrakt med bedrifter og organisasjoner innenfor fiskeri- og havbruksnæringen. Denne bevilgningen utløste en bevilgning på ca. 75 mill. kroner fra andre kilder, hovedsakelig fra næringen selv, slik at totalt prosjektomfang for de brukerstyrte prosjektene var om lag 113 mill. kroner. Også Forskningsrådets bevilgninger til prosjekter i kontrakt med FoU-institusjonene – universiteter, høyskoler og institutter – utløser forskningsmidler fra andre kilder. Dette er vesentlig offentlige midler bevilget av flere departementer direkte til institusjonene, men også mindre beløp fra næringen.

Tabell 6.4 under viser hvordan bevilgningen er fordelt på departementets resultatområder.

Tabell 6.4 Oversikt over områder i Norges forskningsråd som er finansiert av departementet i 2003 og 2004. Tall i 1000 kroner.

Resultatområde	Budsjett 2003	Budsjett 2004
Marked og samfunn	20 842	20 818
Produkt-, teknologi- og prosessutvikling	40 906	38 412
Det marine fjord-, kyst- og havmiljø	36 390	33 685
Fiske og fangst	19 748	20 120
Havbruk	71 194	76 045
Havner og infrastruktur for sjøtransport	3 000	3 000
Generelle infrastrukturtiltak, inkl. grunnbevilgning institutt	29 600	30 100
Diverse FoU-aktiviteter	8 320	8 320
Sum totalt	230 000	230 500

En nærmere omtale av aktiviteten og forskningsresultatene i 2003 er gitt i Forskningsrådets årsrapport for 2003 som er å finne på Forskningsrådets nettside: www.forskningsradet.no.

Programmer

Marked

Mål

Programmet *Marked og samfunn (2000-2005)* har hovedansvar for næringsrettet markedsforskning, utviklingstrekk i markedene, internasjonal handel, markedsadgang, forbrukeratferd og handels- og miljøproblematikk. Det fokuseres også på bedriftenes produktivitet og tilpasning til endringer i markedsbetingelser og myndighetenes virkemiddelbruk i nærings- og handelspolitikken. Programmet satser på å styrke kompetansen innenfor markedsfagene. Det satses på markedsorientert utvikling av nye oppdrettsarter og globale problemstillinger knyttet til markeder og handelsregimer.

Resultater 2003-2004

Fortsatt kompetanseoppbygging innenfor fiskerirettet markedsforskning er prioritert. Det er lagt vekt på at kompetanseoppbyggingen skal skje ved de sentrale institusjonene i Bergen og i Tromsø. Egne driftsmidler er bevilget til Norges fiskerihøgskole og Norges Handelshøyskole for å tilrettelegge kurs- og undervisningsopplegg for doktorgradsstipendiatene innenfor markedsfagene. Markedsadgang, internasjonalisering, handels- og miljøproblematikk har vært sentrale satsingsområder. Markedsorientert og kostnadseffektiv produksjon, distribusjon og omsetning har stått i fokus. Det er arbeidet med ulike problemstillinger knyttet til effekter av avtaler og deres funksjon, risikoproblematikk, aktørstudier og handelspotensial i ulike markeder. Flere prosjekter er rettet mot ulike aspekter av en økt globalisering av handelen.

Det har vært bevilget midler til flere brukerstyrte prosjekter, blant annet to prosjekter i regi av Eksportutvalget for fisk.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Markedsanalyser av hvitfisk:* Markedsstrukturen i markedene for hvitfisk er undersøkt. Prisdannelsen for torskeprodukter er nært knyttet sammen, med unntak for tørrfisk. Dette synes primært å henge sammen med at konkurransen om råstoffet høyt oppe i verdikjeden og nært førstehåndsomsetningen bestemmer hvem som får råstoffet. Analysen viser at det fremdeles ikke er tegn til at laks og torsk influerer prisfastsettelsen til hverandre.

Produkt-, teknologi og prosessutvikling

Mål

Programmet *Næringsmidler (2000-2005)* skal bidra til at forbrukeren tilbys trygg mat med riktig kvalitet, produsert og distribuert under konkurransedyktige betingelser med basis i en bærekraftig utvikling. Forskningen skal bidra til at norske forskningsmiljøer innehar nødvendig vitenskapelig kompetanse på internasjonalt nivå og til at myndighetenes og industriens forutsetning for å bidra til trygg mat på det norske markedet styrkes. Videre skal forskningen bidra til at matprodusentene framstår som markedsorienterte, konkurransedyktige, miljøvennlige og lønnsomme.

Programmet *Biotechnologi (2000-2005)* tar utgangspunkt i Forskningsrådets strategi for bioteknologi. Programmets mål er å oppnå høyt internasjonalt nivå i norsk bioteknologisk forskning, økt verdiskaping ved bruk av bioteknologi i primærnæringene og ved utnyttelse av marine ressurser, videreforedling og industriell anvendelse. Programmet skal også gi kunnskaper om konsekvenser for sikkerhet, miljø og samfunn ved bruk av genteknologi i matproduksjonen. Det er spesielt viktig å styrke og utvikle kompetansen innenfor området marin bioteknologi.

Resultater 2003-2004

Et større strategisk program er satt i gang med mål å styrke kunnskapsgrunnlaget for pre-rigor filetering av oppdrettslaks i Norge. Det har videre vært lagt vekt på forskning som vil bidra til å øke den industrielle foredlingsgraden gjennom økt utnyttelse av biprodukter, bifangst og avfall. Det er avsluttet et strategisk program som har gitt kunnskap om grunnleggende egenskaper og mekanismer i fiskemuskel som er med på å bestemme kvaliteten etter slakting. Resultatene herfra vil kunne bidra ved avlsarbeid, ved utvikling av optimalt fôr, ved forbedring av slakteprosessen og ved styring av produktkvalitet og betingelser for torsk i merd. Forskning på det marine polysakkaridet alginat har gitt nye alginat-gelkonsepter som nå tas i bruk i næringsmiddelindustrien blant annet innenfor produksjon av nye sjokoladeprodukter.

Forskning for trygg mat er en viktig del av denne satsingen. Forskning om sammenhengen mellom mat og helse er også et viktig tema. Det er videreført flere prosjekter med fokus på trygg sjømat, fremmedstoffer og mikroorganismer knyttet til det marine miljøet og produktene herfra. Flere prosjekter har hatt som målsetting å utvikle dokumenterte marine næringsmidler som kan være med på å forebygge sykdommer (functional food).

Satsingen inkluderer også utvikling av nye typer laksefôr som kan føre til både sunnere laks og laks med forbedret helseeffekt. Forskning innenfor påvisning av virus i skjell og på algegifter i krabbe har dannet grunnlag for nasjonalt referanselaboratorium for påvisning av virus i skjell og et overvåkingsprogram av algegifter i krabbe. Norge er aktive i internasjonalt samarbeid innenfor forskning for trygg mat, og norske forskningsmiljøer og bedrifter har en sentral rolle i et stort EU-prosjekt (SEAFOODPLUS).

Eksempler på resultat fra forskningen:

- *En ny innfrysningbedrift for pelagisk fisk:* I et brukerstyrt prosjekt er det etablert et prototyp- og demonstrasjonsanlegg for å prøve ut ulike innfrysningsmetoder. Resultatene har vist at energiforbruket i lufttunneler er redusert med opptil 30 pst. Dette prosjektet har også ført til en ny plastemballasje for fisk som kan være mulig å patentere.
- *Algegifter:* Det er gjennomført forsøk som dokumenterer godt samsvar mellom kjemiske metoder og musetest for paralyserende toksiner. Dette førte til at bruk av kjemiske metoder nå er godkjent, noe som fører til redusert bruk av forsøksdyr. Det er også vist at krabber som beiter på giftige blåskjell kan akkumulere diarégivende toksiner på et nivå som representerer helsefare for mennesker i løpet av 2-3 uker.

Det marine fjord-, kyst- og havmiljø

Mål

Programmet *Biologisk mangfold (1998-2007)* skal bedre kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig bruk av biologiske ressurser og bevaring av naturens egenart og mangfold. Siden andre programmer prioriterer økonomisk viktige arter prioriterer dette programmet ikke-økonomiske arter. Programmet vil likevel inkludere økonomiske arter i tverrfaglige økosystemstudier.

Programmet *Forurensning; Kilder, spredning, virkninger og tiltak (2000-2005)* skal frambringe kunnskap og styrke nasjonal kompetanse på området. Forskningen skal gi grunnlag for forvaltningens beslutninger om tiltak for å avbøte eksisterende og forebygge nye forurensningsproblemer. Forskningen skal bidra til oppfyllelse av lokale, nasjonale og internasjonale miljømål og støtte opp under norske interesser i internasjonale forhandlinger om begrensning av grenseoverskridende forurensninger.

Programmet *Marine ressurser, miljø og forvaltning (2000-2005)* har som mål å framskaffe ny viten om økosystemers struktur, prosesser, produksjon, variabilitet i tid og rom og effekter av

menneskeskapt påvirkning. Det skal utvikles kunnskapsbasis og metodisk grunnlag for kommersiell høsting av marine ressurser innenfor en bærekraftig utvikling. Videre er det et mål å utvikle bioøkonomiske modeller for langsiktige forvaltningsstrategier samt kalibrerte målesystemer og modeller for å oppnå grunnleggende innsikt i Norges marine økosystemer og for å effektivisere marin ressurs- og miljøovervåking.

Klimaendringer og virkninger for Norge (NORKLIMA) (2004-2013) er et nytt stort program i Forskningsrådet. NORKLIMA skal gi nødvendig ny kunnskap om klimasystemet, klimaets utvikling i fortid, nåtid og framtid, samt direkte og indirekte effekter av klimaendringer på natur og samfunn som grunnlag for samfunnsmessige tilpasningstiltak. NORKLIMA skal sikre norsk klimaforskning på et høyt internasjonalt nivå. Virkninger av klimaendringer på primærnæringene vil være sentrale forskningstema innenfor programmet. Spesiell fokus blir lagt på konsekvenser for norsk fiskeri-næring, -forvaltning og -politikk, samt behov for endringer i virkemiddelbruken i forhold til effekter av klimaendring.

EU-programmet *Strålevern* under EUs 6. ramme-program har til hensikt å skaffe vitenskapelig kunnskap for objektivt å kunne vurdere effekter av radioaktiv stråling og utvikle metoder for å bedre beskyttelsen mot stråling. Innsatsen er rettet mot hvordan strålingen opptrer fra naturlige, medisinske og industrielle kilder, samt forståelse av helsemessige konsekvenser og behandling ved overeksponering.

Resultater 2003-2004

Arbeidet med å utvikle metoder og modeller som gir en mest mulig effektiv overvåking av de marine ressursene og miljøet og økt sikkerhet i bestandsvurderingene er videreført. Det er satt i gang nye prosjekter i samarbeid med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond for å sette søkelyset på usikkerheten rundt bestandsestimater. Det er særlig fokusert på behovet for mer kunnskap innenfor marin taksonomi. Det er også satt i gang nye prosjekter for kartlegging av marine ressurser. Ny teknologi for å overvåke marine bestander er utviklet i prosjekter som er under avslutning.

Det har vært gjennomført talletokt for vågehval. Resultatene fra første seksårsperiode er analysert og andre seksårsperiode er godt i gang.

Koordinering og kvalitetssikring av prosjekter innenfor forskningssamarbeidet med Grønland har vært ivarettatt. Forskning rettet mot miljømessige problemstillinger har stått sentralt, blant annet har

det vært fokus på problemstillinger rundt nedbeiting av tareskogen.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Forbedrede varslere*: I to prosjekter ved Meteorologisk institutt er det arbeidet med å forbedre de daglige varslene for vannstand, strøm, temperatur og saltholdighet i havet, og da spesielt ekstremstrømmene. Varslene brukes som underlagsmateriale for norsk oljevernberedskap, for Hovedredningssentralen og som underlag for varsling og overvåking av nærings-salttilgang og for grenseoverskridende transport av havforurensning.

Fiske og fangst

Mål

Videre utvikling av fiskerisektoren setter økte krav til kunnskapsbasert næringsutvikling som også forutsetter økt forskning og utvikling. Programmet *Fiskeriteknologi (2000-2005)* har som hovedmål å bidra til at fiskeflåten med basis i et bredt kunnskapsgrunnlag og gjennom teknologisk FoU kan øke verdiskapingen og beskatte ressursene på en bærekraftig måte. Det er videre et mål å bidra til oppbygging av økt kompetanse og et bredt kunnskapsgrunnlag innenfor FoU i fangst- og flåteledet slik at Norge kan være et foregangsland både i praktisk fiske og når det gjelder konkurransedyktige produkter og systemer fra norsk leverandørindustri.

Resultater 2003-2004

Det har vært arbeidet for å bidra til oppbygging av økt kompetanse og et bredt kunnskapsgrunnlag innenfor FoU i fangst- og flåteledet slik at Norge kan være et foregangsland både i praktisk fiske og når det gjelder konkurransedyktige produkter og systemer fra norsk leverandørindustri. Et strategisk program om flåteforskning ved SINTEF Fiskeri og havbruk har videreutviklet en prototypversjon som kan gjøre levetidsanalyser på fartøynivå. Denne er tilknyttet en miljødatabase. Programvare for optimalt valg av komponenter for framdrift og energiforsyning der økonomiske og miljømessige kriterier benyttes, er under utvikling. Et strategisk program ved Havforskningsinstituttet har ved hjelp av en bestandsmodell simulert bestandseffektene ved endringer i seleksjonsmønsteret til et fiskeri. Ved å velge et bestemt beskatningsmønster kan en dra bedre nytte av fiskens vekstpotensial.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Effekter av sorteringsrist i fiskeriene*: Etter at påbudet om å bruke sorteringsrist i fiskeriene ble innført 1. januar 1997, har det vært økende

etterspørsel etter resultater som viser hvilken effekt bruk av sorteringsrist har på bestandene. Ved bruk av en alders- og lengdestrukturert bestandsmodell (Fleksibest) har forskere simulert effektene på bestanden av norsk arktisk torsk ved endringer i bestandsseleksjonen. Simuleringen viser at reduksjonen i fangst av ikke kjønnsmoden fisk fører til en nedgang i fangstene de to første årene, men deretter øker fangstene ved at den generelle økningen i bestandsbiomasse kompensere for tapet av 3- og 4-åringer i fangstene. Relativt små justeringer av bestandsseleksjonen kan forbedre fiske-mønsteret betraktelig, gjennom at en større andel av årsklassen til kjønnsmodning overlever og dermed rekrutterer til gytebestanden.

Havbruk

Mål

Videre utvikling av moderne havbruk setter økte krav til kunnskapsbasert næringsutvikling der forskning og utvikling vil være en vesentlig drivkraft. Et nytt stort program *Havbruk – en næring i vekst (2004-2013)* er utviklet ved bruk av foresightanalyser der næringen har vært en aktiv medspiller i gjennomføringen av prosessen. Dagens program Havbruk – produksjon av akvatiske organismer danner hovedgrunnlaget for det nye programmet. Målet er å bidra til videre utvikling av laksenæringen og legge til rette for utvikling av nye arter og nye former for oppdrett samt sikre en bærekraftig produksjon. Et slikt koordinert havbruksprogram vil i tillegg til den aktivitet som i dag foregår innenfor havbruk, gi grunnlag for økt aktivitet innenfor miljørettet og teknologisk rettet havbruksforskning. Dette vil gi bedre samordning av forskningsoppgaver og bedre utnyttelse av ressursene.

Resultater 2003-2004

Havbruksforskningen innbefatter forskningsutfordringer knyttet til både laks og ørret, skjell, marine arter og havbeite. Det er satt i gang forskningsprosjekter blant annet knyttet til utnyttelse av krill og planteplankton til fôr. Forskningsinnsatsen rettet mot torsk er videreført, og Forskningsrådet har bevilget til sammen om lag 25 mill. kroner i 2003 til forskning om torsk. Deformasjoner på fisken er et økende problem i oppdrett. Det synes å være flere mulige årsaksforhold til misdannelser og flere forskergrupper arbeider med problemene. Et strategisk program ved NIFES, som ble startet opp i 2003, kan bidra med grunnleggende kunnskap knyttet til disse problemene. Innenfor avl og gene-

tikk skjer det en betydelig utvikling innen metode både gjennom strategiske programmer og gjennom bevilgninger fra FUGE. Det er en betydelig utfordring å implementere nye teknikker og metoder i avlsarbeid.

Forskningsinnsatsen på fiskehelse har hatt særlig fokus på virussykdommer. Forskergrupper ved flere institusjoner har bidratt, og arbeidet har i første rekke vært fokusert på etableringen av gode diagnostiske verktøy. Det er bevilget midler til et strategisk program om virussykdommer ved Norges veterinærhøgskole.

For å redusere risikoen for rømming, arbeides det med metoder for å forbedrede anlegg og forankringssystemer, bedre driftssystemer og bruk av nye og mer tilpassede materialer.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Kampen mot lakselus*: Avlsforsøk viser at det er stor genetisk variasjon i motstandsevnen mot lakselus og at det er mulig å øke motstandsevnen gjennom systematisk avlsarbeid. På sikt vil dette kunne redusere behovet for behandling mot lakselus, øke velferden til laksen og redusere smittepresset av lakselus. Andre forsøk over en periode på fire år, viser at det er mulig å lage en vaksine mot lakselus ved å benytte en strategi som spesifikt dreper eller fjerner lusa. Det er imidlertid ennå for tidlig å si om metoden kan brukes i kommersiell produksjon av en vaksine.

Havner og infrastruktur for sjøtransport

Mål

Aktiviteter med spesiell relevans for Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde innenfor programmene *Maritim virksomhet og offshore-operasjoner (MAROFF) (2002-2009)* og *Tjenesteyting, handel og logistikk (PULS) (2002-2009)* er nye transportkorridorer til kontinentet – over fra vei til sjø og bane; avanserte ruteplanleggingssystemer, nye systemkonsepter som styrker sjøtransporten og dens tilknytning til landtransportnettet, mer effektiv maritim og landbasert elektronisk infrastruktur og beslutningsstøtte for navigasjon, trafikkovervåking og kystsoneforvaltning. Innenfor MAROFF vil satsingen "FRESHFISH" bli rettet mot havbruksanlegg for bruk i værutsatte områder og logistikkjede for fisk.

Programmet *Risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT) (2002-2007)* har som mål å frambringe kunnskap som kan gi bedre forståelse av transportrisiko og et bedre grunnlag for risikohåndtering innenfor transportsektoren. Viktige delmål er å bidra til konkretisering av nullvisjonen

for transportrisiko i et videre samfunnsperspektiv og studere hvordan ulike måter å organisere risikohåndtering på kan påvirke transportsikkerheten. Programmet tar opp problemstillinger som er relevante for flere transportgrener.

Resultater 2003-2004

FoU-aktivitetene har vært knyttet til kystforvaltningens ansvarsområder innenfor trafikkovervåking og navigasjonssikkerhet, redusert miljøbelastning og flyt av gods og informasjon i intermodale transportsystemer, herunder sjøtransport. Det har særlig vært lagt vekt på effektiv utveksling av informasjon mellom de ulike ledd i transportkjeden og mellom brukerne og myndighetene.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Sjøtransport av sjømat*: Resultater fra et prosjekt med deltakelse fra sjømatprodusenter, rederier, designere av skip og lasthåndteringsutstyr samt FoU-miljøer innenfor logistikk, teknologi og håndtering av fisk har beregnet en mulig kostnadsbesparelse på om lag 25 pst. i forhold til dagens lastebiltransport ved bruk av to skip i fast rute fra Midt-Norge og Vestlandet til kontinentet. Tidsmessig kan det oppnås en besparelse på om lag 15 pst.

Samfunnsforskning

Mål

Programmet *Etikk, samfunn og bioteknologi (2002-2006)* skal bidra til kompetanseoppbygging innenfor etiske, juridiske og samfunnsmessige aspekter ved moderne bioteknologi, utvikle forskningsbasert kunnskap på feltet samt styrke kommunikasjonen mellom eksperter og befolkningen når det gjelder moderne bioteknologi. Programmet samarbeider nært med FUGE om igangsetting av prosjekter.

Den næringspolitiske forskningen innenfor programmet *Marked og samfunn (2000-2005)* tar utgangspunkt i at næringsutvikling i tiden framover i økende grad må baseres på forbruker- og miljøperspektiver, økonomisk effektivitet og økonomiske insentiver, konkurranseforhold og internasjonale rammevilkår. For fiskeri- og havbruksnæringen er ressursforvaltning og kostnads effektiv produksjon hovedutfordringene, i tillegg til kystsonoplanlegging og analyser av de samfunnsmessige konsekvensene av ulike forvaltningsregimer. I samfinansiering med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond gjennomføres en treårig satsing på kystsonoplanlegging og kystsoneforvaltning.

Resultater 2003-2004

Fiskeri- og kystdepartementets midler til samfunnsfaglig forskning går hovedsakelig til den fiskerirettede markedsforskningen. Det er satt i gang et prosjekt som skal se nærmere på regelverket for lakseoppdrett, et prosjekt om miljømerking og handelsregler for forvaltning av fiskebestander og et prosjekt som skal studere effektene på verdiskapingen av ulike reguleringsmodeller i torskefiskeriet. Det er også satt i gang flere nye prosjekter når det gjelder samfunnsfaglige problemstillinger knyttet til kystsoneforskning. Disse tar opp areal- og brukerkonflikter, men tar også sikte på utvikling av planmodeller for bærekraftig forvaltning og harmonisering av de institusjonelle prosessene. Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Responsible management of northwest Russian fisheries*: Føre-var-tilnærming til fiskeriforvaltning innebærer i hovedsak at man avstår fra å utnytte en fiskeressurs dersom det er tvil om det konkrete fisket er bærekraftig. Boken "Russian Fisheries Management" er resultat av et forskningsprosjekt om dette temaet. Her diskuteres bl.a. om den praktiske politikkutformingen har vært preget av kortsiktig tenking ved kvotefastsettelse.

Basisbevilgninger

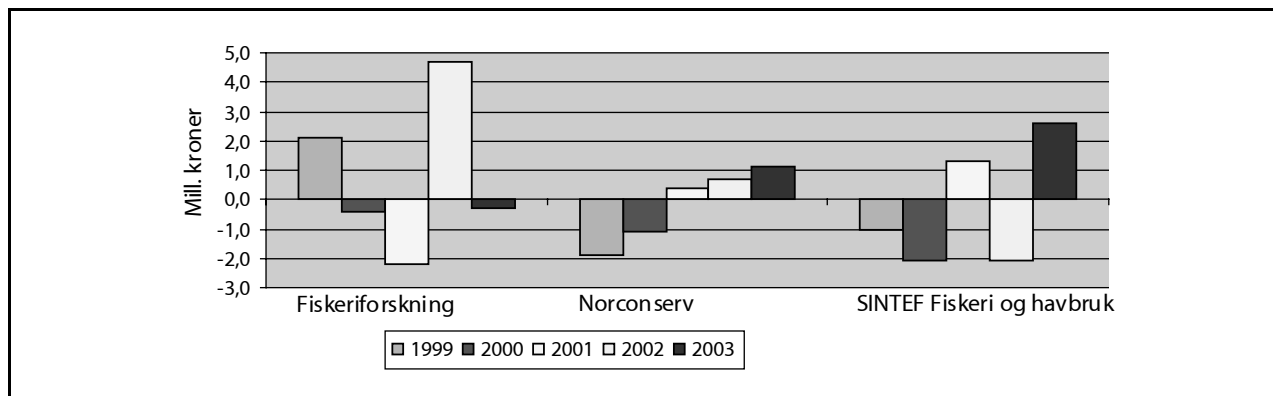
Under dette virkemidlet inngår grunnbevilgninger til instituttene og strategiske programmer for kompetanseoppbygging og utvikling av forskningsmiljøene innenfor fiskeri- og havbrukssektoren.

Norges forskningsråd har basisbevilgningsansvar for Norconserv AS, Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning) og SINTEF Fiskeri og havbruk AS. Disse instituttene mottar grunnbevilgning fra Fiskeri- og kystdepartementet kanalisert gjennom Forskningsrådet.

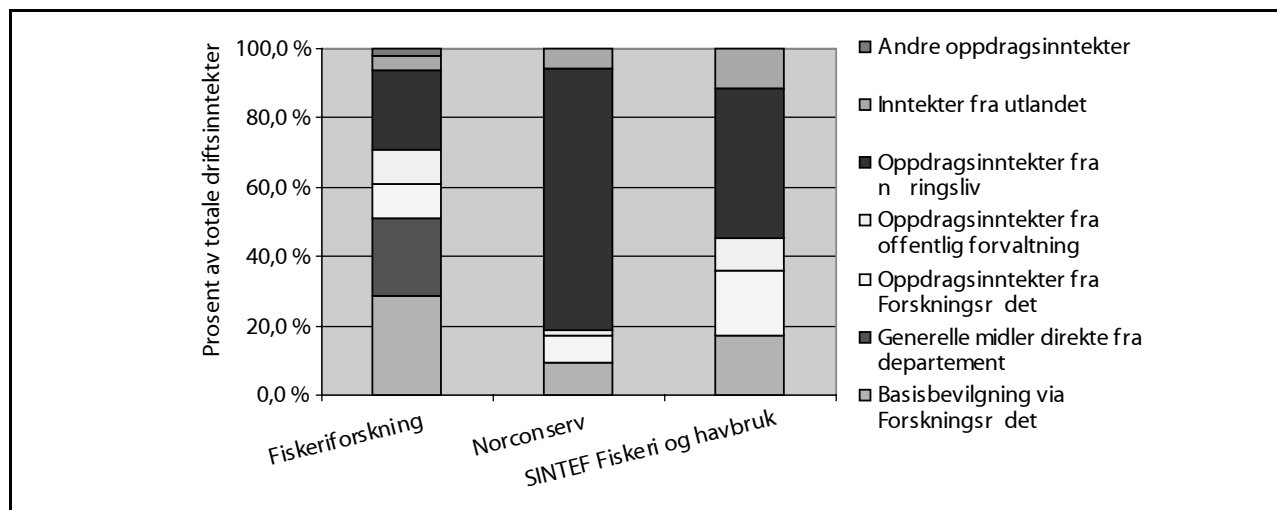
Norges forskningsråd tildeler strategiske programmer til institutter og forskningsmiljøer ved universiteter og vitenskapelige høyskoler innenfor marin sektor. Formålet er å skape forskningsmiljøer av høy kvalitet gjennom målrettet grunnleggende forskning, anvendt forskning og kompetanseoppbygging slik at de utvikles til et godt redskap for forskning, forvaltning og næringsliv innenfor sektoren. Programmene skal bidra til faglig styrking og spesialisering av sentrale forskningsmiljøer innenfor områder aktuelle for næringsutvikling. Forskerutdanning skal være et sentralt element i et strategisk program. De strategiske programmene kan brukes for å utvikle kompetanse innenfor prioriterte forskningsfelt og felt der det er behov for rekruttering, stimulere til samarbeid mellom forskningsmiljøer med sikte på styrket tverrfaglighet og bedre utnyttelse av spisskompetanse, til å etablere og videreutvikle faglige tyngdepunkt og til å finansiere større og strategisk viktige utstyrsinvesteringer.

Figuren nedenfor viser driftsresultatet for hvert av de tre instituttene i perioden 1999-2003. Figuren viser at alle instituttene har hatt negativt driftsresultat ett eller flere år i femårsperioden. I 2003 hadde Fiskeriforskning et lite underskudd, mens Norconserv og SINTEF Fiskeri og havbruk hadde driftsoverskudd.

Instituttens driftsinntekter kommer fra ulike kilder, og det er betydelige forskjeller mellom instituttene. Figur 6.4 nedenfor viser fordelingen av driftsinntektene for instituttene i 2003. Figuren viser at Fiskeriforskning har den forholdsmessig største basisbevilgningen gjennom Forskningsrådet, og at instituttet samtidig er det eneste som får generelle midler direkte fra departementet. Norconserv har klart den største andelen oppdragsinntekter fra næringslivet, mens SINTEF Fiskeri og havbruk har den største andelen av inntekter fra utlandet og oppdragsinntekter fra Forskningsrådet.

Figur 6.3 Driftsresultat for instituttene som mottar basisbevilgninger 1999-2003

Figur 6.4 Fordeling av driftsinntektene for instituttene som mottar basisbevilgninger 2003

Fiskeriforskning får i 2004 en samlet basisbevilgning fra Forskningsrådet på 38 mill. kroner, en økning på 1,1 mill. kroner i forhold til 2003. Grunnbevilgningen i 2004 er 23,8 mill. kroner, det samme som i 2003. I perioden 1999 til 2003 har basisbevilgningen økt fra 16 prosent til 28 prosent av de samlede driftsinntektene. Totalt antall årsverk ved instituttet har i perioden 1999-2003 økt fra 110 til 146, blant annet som følge av at SSF fra 2002 ble en del av Fiskeriforskning. Andelen forskere har i samme periode gått ned fra 56 prosent i 1999 til 50 prosent i 2003. Instituttet har hatt en økning i antall publikasjoner i tidsskrift med referee pr. forskerårsverk fra 0,49 i 1999 til 0,69 i 2003. Fiskeriforskning har i 2004 åtte strategiske programmer som en del av basisbevilgningen fra Forskningsrådet.

Norconserv får i 2004 en samlet basisbevilgning fra Forskningsrådet på 3,95 mill. kroner. Dette er kraftig økning fra 2003 da basisbevilgningen var på 2,1 mill. kroner. Årsaken til økningen er at instituttet ikke hadde noe strategisk program i 2003, og hele basisbevilgningen i 2003 var dermed grunnbevilgning. Et nytt strategisk program er imidlertid startet opp fra 2004 i samarbeid med Fiskeriforskning. Totalt antall årsverk ved instituttet har i perioden 1999-2003 gått ned fra 29 til 26. Andelen forskere har i samme periode økt noe fra 45 prosent i 1999 til 46 prosent i 2003.

SINTEF Fiskeri og havbruk får i 2004 en samlet basisbevilgning fra Forskningsrådet på 16,1 mill. kroner. Dette er en økning fra 2003 da basisbevilgningen var på 14,5 mill. kroner. I perioden 1999 til 2003 har basisbevilgningen økt fra 12 prosent til 17 prosent av de samlede driftsinntektene. Grunnbevilgningen var i 2003 på 3,2 mill. kroner, en økning med 0,5 mill. kroner fra 2002. Totalt antall årsverk ved instituttet har i perioden 1999-

2003 økt betydelig fra 40 til 87. Andelen forskere har i samme periode gått ned fra 93 prosent i 1999 til 71 prosent i 2003. Instituttet har hatt en økning i antall publikasjoner i tidsskrift med referee pr. forskerårsverk fra 0,22 i 1999 til 0,37 i 2003. SINTEF Fiskeri og havbruk har i 2004 seks strategiske programmer som en del av basisbevilgningen fra Forskningsrådet.

Forskerrekruttering

Gjennom en prioritering av forskerrekrutteringen de siste årene er antallet forskerrekrutter som Forskningsrådet finansierer rettet mot fiskeri- og havbrukssektoren nå økende. Rekrutteringen har i 2003 funnet sted innenfor rammene av forskningsprogrammene eller innenfor strategiske programmer. Det ble i 2003 finansiert i alt 143,3 årsverk doktorgradsstipend innenfor fiskeri- og havbrukssektoren (109,7 årsverk i 2002), herav 24,7 årsverk finansiert av midler fra Fondet for forskning og nyskaping. Kvinneandelen var 48 prosent. Det ble i 2003 finansiert 58,0 årsverk postdoktorstipend innenfor fiskeri- og havbrukssektoren (33,9 årsverk i 2002), herav 12,8 årsverk finansiert av midler fra Fondet for forskning og nyskaping. Kvinneandelen var på 36 prosent. Det ble avlagt 24 doktorgrader innenfor sektoren i 2003, herav 7 kvinner og 17 menn.

Fondet for forskning og nyskaping

Fondet for forskning og nyskaping skal særlig brukes til å styrke langsiktig grunnleggende forskning i kunnskapsallmenningen og innenfor de fire tematiske områdene; marin forskning, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, medisin og helse og

skjæringspunktet mellom energi og miljø. Ut over dette vektlegges kvalitetsfremmende tiltak og rekruttering. Fondet skal på denne måten bidra til å styrke nyskaping gjennom langsiktig og sektorovergrepene forskning.

Fondsavkastningen for 2003 var for Forskningsrådet 528 mill. kroner. Av dette ble vel 123 mill. kroner eller 23 pst. bevilget til marin forskning. Innenfor ordningen Sentre for fremragende forskning har tre av sentrene (Aquaculture Protein Centre, Bjerknes Centre for Climate Research og Ships and Ocean Structures) en betydelig andel marin forskning. Dette gjelder også innenfor satsingen på funksjonell genomforskning (FUGE) og innenfor de store programmene HAVBRUK og NORKLIMA. Opprettelsen av store programmer er et viktig virkemiddel for å realisere sentrale forskningspolitiske prioriteringer, og en betydelig andel av programmene blir finansiert av fondsavkastningen. Andre marine satsinger i 2003 var innenfor næringsrettede kompetansefelt, bioinformatikk, bioprospektering, marine oppdrettsarter, overvåking og polar klimaforskning. Det ble også gitt støtte til SARS-senteret i Bergen.

Prioriteringer 2005

Virkemidlene som legges til grunn for Forskningsrådets satsing i 2005 med midler fra Fiskeri- og kystdepartementet er i hovedsak forskningsprogrammer og basisbevilgninger (strategiske programmer og grunnbevilgninger). Bevilgningen til Norges forskningsråd skal også dekke Norges andel av kostnadene for nasjonale eksperter knyttet til EUs fiskeridirektorat og EUs forskningsdirektorat. Den største budsjettmessige veksten i forskning de siste årene har kommet over Fondet for forskning og nyskaping. Samtidig er de forskningsmessige utfordringer og kunnskapsbehov i marin sektor langt større enn at de kan håndteres innenfor Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Forskningsrådets bevilgninger over Fondet for forskning og nyskaping til marin forskning har derfor vært avgjørende bidrag til å få fram kunnskap av betydning for så vel forvaltning som næringsutvikling under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Fordi kunnskapsgenerering i sin karakter er langsiktig og binder midler over flere år, er de budsjettmessige frihetsgrader i Forskningsrådet begrenset. Fiskeri- og kystdepartementet vil innenfor de frihetsgrader som finnes legge vekt på en tett dialog med Forskningsrådet, slik at bevilgningene over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett i størst mulig grad kan virke sammen med midler fra Fondet for forskning og nyskaping.

Et viktig virkemiddel for økt lønnsomhet og styrket konkurranseevne i norsk fiskeri- og havbruksnæring er utvikling av ny teknologi. Det settes derfor av midler innenfor departementets tilskudd til Forskningsrådet for å styrke satsingen på teknologiutvikling.

Regjeringen signaliserte i St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk at det skal arbeides for å endre modellen som brukes for å endre modellen som brukes for å beregne kvoter til vågehvalfangst (RMP), slik at denne modellen på en riktigere måte gjenspeiler det biologiske grunnlaget for å fastsette kvoter for vågehvalfangst. Det øremerkes derfor 1,2 mill. kroner til dette innenfor departementets tilskudd til Forskningsrådet i 2005..

Det er viktig å sikre en bred og god deltagelse fra alle relevante forskningsmiljøer i EUs rammeprogram for forskning. Evalueringen av norsk deltagelse i EUs 5. rammeprogram peker på at det er nødvendig å styrke finansieringen av instituttsektoren for å sikre god deltagelse fra denne sektoren. Forskningsrådet har igangsatt en ordning med delfinansiering av egenandelen når instituttene får tildelt prosjekt fra EU. Instituttene hører inn under sektoransvaret til flere departement. For 2005 foreslår Regjeringen en økning på til sammen 50 mill. kroner til delfinansiering av egenandelen ved EU-prosjekt i EUs 6. rammeprogram. Midlene bevilges over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet. I tillegg er det videreført midler fra 2004 til ordningen innenfor budsjettene til Utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Forskningsrådet forvalter midlene som en felles ordning. Det er øremerket 3,5 mill. kroner til ordningen innenfor Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Forskningsrådet i 2005.

Veterinærinstituttet (jf. post 51)

Veterinærinstituttet sorterer faglig både under Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Veterinærinstituttet skal være et ledende forskningsinstitutt innen dyrehelse og mattrygghet knyttet til landbruksbasert matproduksjon samt helse og sykdommer hos akvatiske organismer. Veterinærinstituttet har som primær oppgave å framskaffe kunnskap og gi uavhengig forskningsbasert forvaltningstøtte på disse områdene. Veterinærinstituttet får bevilgning til oppgavene innen dyrehelse og mattrygghet i landbruksbasert mat-

produksjon fra Landbruks- og matdepartementet. Bevilgning til oppgavene innen fiskehelse ligger på Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. I tillegg får instituttet basisbevilgning fra Norges forskningsråd.

Mål og strategier

Veterinærinstituttets mål er å være en viktig nasjonal og internasjonal leverandør av kunnskap og kompetanse innen mattrygghet, og helse og velferd hos dyr og fisk. Ett av delmålene er å være ledende internasjonal kunnskapsleverandør innen fiskehelse

For å nå disse målene skal Veterinærinstituttet blant annet

- videreføre forskning innen kjerneområdene til instituttet
- styrke beredskap, diagnostikk, overvåking og referansefunksjoner gjennom forskning og effektivisering
- utvikle velferd hos dyr
- ha en organisasjonsstruktur som er optimal for virksomheten
- styrke samarbeidet med nasjonale og internasjonale institusjoner.

Resultater 2003-2004

Helsetilstanden hos fisk og akvatiske organismer i Norge har generelt vært god i perioden. Dette kommer til uttrykk på flere måter. Forbruket av antibiotika i næringen er svært lavt, noe som skyldes at bakterielt betingede fiske sykdommer er et lite problem som følge av utbredt vaksinasjon. De diagnostiske undersøkelsene av innsendt materiale til Veterinærinstituttets laboratorier bekrefter også at norsk oppdrettsfisk har lite sykdom. Overvåking av alvorlige smittsomme sykdommer¹ dokumenterer fortsatt fravær av disse sykdommene.

Det er imidlertid fortsatt utfordringer knyttet til helse og sykdom hos oppdrettsfisk og villfisk. Virus og parasitter forårsaker sykdommer som fører til så vel direkte som indirekte tap i oppdrettsnæringen. Det gjelder virussykdommer som IPN (infeksiøs pankreasnekrose) og ILA (infeksiøs lakseanemi) og parasitter som lakselus. Antall diagnostiserte tilfeller av IPN har vært i samme størrelsesorden som tidligere år, men tapene har vært noe lavere. De nye tilfellene av ILA har i første rekke vært lokalisert til Midt- og Nord-Norge.

¹ som for eksempel VHS (viral hemorrahgisk septikemi) og IHN (infeksiøs hematopoietisk nekrose) hos laksefisk og bonamiose og marteilose hos østers

Nye infeksjoner slik som pankreassykdom (PD) synes å få større betydning. Diagnostikk av denne sykdommen er krevende, og Veterinærinstituttet har derfor utviklet mer presis diagnostikk for PD. I 2003 var det mer enn 20 utbrudd av PD. En annen relativt ny sykdom, hjerte- og skjelettmuskebetennelse, synes å kunne overføres eksperimentelt, og sykdomsmønsteret i forsøk og naturlige utbrudd tyder på at det er en virusbetinget sykdom.

Den generelle helsestatusen i marint fiskeoppdrett har blitt bedre, noe som kan ha sammenheng med at økt kunnskap om virusinfeksjonen VER (viral encefalopati og retinopati) har ført til mindre dødelighet og tap. Ulike undersøkelser tyder også på at friske smittebærere av marin fisk kan bli en viktig helsemessig risikofaktor. Marin fisk som overlever VER-utbrudd kan være friske smittebærere i lang tid. Videre kan marin fisk være et reservoar for mikroorganismer som kan føre til sykdom hos laksefisk.

Molekylærbiologiske teknikker har bidratt til raskere og bedre diagnostikk av fiske sykdommer. Molekylærbiologi er også et viktig verktøy i kunnskapsgenereringen ved vitenskapelige undersøkelser. Ved slike metoder er det mulig å skille IPN-virus som har gitt høy dødelighet fra virus som førte til lav dødelighet. Slik kunnskap kan danne grunnlag for nye tiltak for å kontrollere denne tapsbringende sykdommen.

Prioriteringer 2005

Bevilgningen under kapittel 1023 post 51 gjelder midler til forskningsbasert forvaltningsstøtte m.v. innen fiskehelseområdet, samt mikrobiologi knyttet til sjømattrygghet.

Forskningsinstitusjonene under Fiskeri- og kystdepartementet er inne i en krevende reform som blant annet har som mål å sikre bedre utnyttelse av offentlige ressurser og sikre fremtidig konkurranseevne. Veterinærinstituttet skal fortsatt være hovedleverandør av forskningsbasert forvaltningsstøtte innen helse og sykdom hos fisk og andre akvatiske organismer både på direktorats- og departementsnivå. Det legges vekt på å utvikle et tettere samarbeid med andre forskningsmiljøer med sikte på å oppnå synergieffekter.

Havbruksnæringen arbeider i et internasjonalt marked med stor konkurranse. Både forvaltningen og næringen har behov for en uavhengig institusjon med bred kompetanse innen fiskehelse som produserer og formidler kunnskap, og som opptrer med autoritet i spørsmål innen sine kjerneområder når det er behov for det. Veterinærinstituttet skal

derfor ha som mål å være en ledende internasjonal kunnskapsleverandør innen fiskehelse.

Veterinærinstituttets kjernevirksomhet innen fiskehelse er beredskap, diagnostikk, overvåking, referansefunksjoner og rådgivning. Tapsbringende sykdommer hos laksefisk forårsaket av ulike virus skal fortsatt ha høy prioritet, men sykdommer forårsaket av bakterier, sopp og parasitter skal også vektlegges. Oppdrett av nye marine arter fører også til et stort kunnskapsbehov når det gjelder helse og sykdom. Det er også viktig med god helse i den ville fiskebestanden, og det er behov for kunnskap om Gyrodactylus salaris, krepepest og andre sykdommer.

Veterinærinstituttet og NIFES har et forskningsfaglig samarbeid, men overlapper hverandre på relativt få områder innen rådgivningsfunksjonen. For å optimalisere ressursbruken knyttet til FoU-basert forvaltningsstøtte, skal NIFES ikke lenger levere slik støtte knyttet til mikrobiologi i relasjon til sjømattrygghet, men overlate dette til Veterinærinstituttet. Samtidig skal Veterinærinstituttet ikke lenger skal levere slik støtte knyttet til fremmedstoffer. Oppgaveendringen kan gjøres uten at det overføres midler mellom de to institusjonene.

Veterinærinstituttet skal videreutvikle rollen som internasjonalt referanselaboratorium og ved å etablere, validere og ta i bruk ny metodikk for diagnostikk av fiskesykdommer.

Instituttet har regionale laboratorier i Sandnes, Bergen, Trondheim, Harstad og Tromsø. Laboratoriene skal videreutvikles med sikte på beredskap, diagnostikk, overvåking og rådgivning.

Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS – Fiskeriforskning (jf. post 70)

Fiskeriforskning er et datterselskap av forskningskonsernet Norut Gruppen AS, som eier 51 pst. av aksjene. Fiskeri- og kystdepartementet eier de resterende 49 pst. og eier dessuten 11,7 pst. av aksjene i Norut Gruppen AS.

Mål

Fiskeriforsknings aktiviteter som er finansiert gjennom tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet skal bidra til å bygge opp under Fiskeri- og kystdepartementets strategi "Verdier fra havet – Norges framtid".

Fiskeriforskning har som formål å drive forskning og utvikling som skal gi en fremtidsrettet og konkurransedyktig fiskeri- og havbruksnæring og en bærekraftig utnyttelse av havets ressurser. Videre er rådgivning til myndigheter og næringsutøvere samt formidling av kunnskap og forskningsresultater til

næring og allmennhet sentrale oppgaver. Gjennom næringsrettet forskning og utviklingsarbeid skal instituttets arbeid bidra til utvikling av etterspurt sjømat, aktuelle oppdrettsarter, bioteknologiske produkter og teknologiske løsninger.

Fiskeriforskning har som et nasjonalt forskningsinstitutt en sentral rolle i arbeidet for å nå nasjonale overordnede mål for bærekraftig verdiskaping fra marine ressurser. Dette synliggjøres i instituttets visjon "Større verdier fra havet". Fiskeriforskningens strategiske forskning er innrettet for å dekke sentrale deler av fiskeri- og havbruksnæringens kunnskapsbehov. Instituttets fagprofil bygger på et helhetlig marint verdikjede perspektiv kombinert med spisskompetanse innen sentrale fagtema.

Innledning

Instituttet har om lag 160 tilsatte og er lokalisert i Tromsø og Bergen. 50 av de tilsatte var tidligere tilknyttet Sildolje- og Sildemelindustriens forskningsinstitutt (SSF) i Bergen, som fra 1. september 2002 ble en del av Fiskeriforskning.

Norconserv AS ble etablert 1. mai 2003 som et datterselskap av Fiskeriforskning, med stiftelsen Norconserv og Rogalandsforskning som de to andre eierne. Fiskeriforskning har 51 pst. eierandel i selskapet. Selskapets formål er forskning og utviklingsoppgaver for næringsmiddelindustrien og måltidsnæringen. Norconserv AS styrker gjennom dette Fiskeriforskningens totale kompetanse innen sjømat.

Fiskeriforskning eier og driver Havbruksstasjonen i Tromsø sammen med Universitetet i Tromsø. Havbruksstasjonen er en sentral komponent i den nasjonale infrastrukturen innen havbruksforskning. SPIN AS (Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien AS) eies av Fiskeriforskning, Norconserv AS og Matforsk med 1/3 hver. Selskapet driver salg av fagekspertise og kompetanseoppbygging innenfor produktutviklingsområdet. MonAqua AS eies av Fiskeriforskning, Kontali Analyse AS og SINTEF fiskeri og havbruk AS med 1/3 hver. Selskapet selger benchmarkingstjenester og økonomiske analyser til havbruksnæringen.

Den forvaltningsmessige ressursforskningen ved Fiskeriforskning ble overført til Havforskningsinstituttet fra 1. januar 2003.

Gjennom de organisatoriske endringene som er gjennomført, har Fiskeriforskning fått spisset og styrket sine kjerneområder mot næringsrettede problemstillinger.

Fiskeriforskningens strategiske forskning er innrettet på å dekke sentrale deler av fiskeri- og havbruksnæringens kunnskapsbehov, både på kort og

lang sikt. Den faglige innretningen ivaretar et helhetlig verdikjedeperspektiv. Instituttets faglige aktiviteter er knyttet til hovedområdene havbruksforskning og industri- og markedsrettet forskning. I tillegg har instituttet et laboratorium som betjener næringen med akkrediterte analyser.

Havbruksforskningen har som mål å øke verdiskapingen i norsk havbruksnæring innenfor etisk forsvarlige og bærekraftige rammer. Området dekker følgende hovedtema: Avl, fôrutvikling, sykdomsforebygging, fiskevelferd og miljøintegreert produksjon.

Den industri- og markedsrettete forskningen har som mål å bidra til næringsutvikling og verdiskaping i norsk sjømatindustri gjennom optimal råstoffutnyttelse, lønnsom foredling og utvikling av sunne og trygge sjømatprodukter. Området dekker følgende hovedtema: Råstoffkunnskap, industriell foredling, marin bioteknologi, produktutvikling, markedsstudier og næringsøkonomi.

Tilskuddet til Fiskeriforskning over kap. 1023 post 70 er på 42,74 mill. kroner i 2004. Grunnbevilgningen fra Norges forskningsråd er på 23,8 mill. kroner.

Resultater 2003-2004

Arbeidet med utvikling av torsk som oppdrettsart har hatt prioritet. I tillegg til avl har satsingen inkludert produksjonsbiologi, fôrutvikling, sykdomsforebygging, havbruksøkologi, matfiskkvalitet og markedsaspekter. Arbeidet viser betydningen av et helhetlig verdikjedeperspektiv som forener havbruk, fiskeri, foredling og marked, i utviklingen av torsk som oppdrettsart med stort verdiskapingspotensiale.

Selve avlsprogrammet er kommet godt i gang. Med foreldre av kysttorsk og skrei ble 30 familier med et tilstrekkelig antall individer produsert i gytesesongen 2003 ved Havbruksstasjonen i Tromsø. For inneværende sesong er antallet høyere, men begrenset av kapasiteten i de midlertidige lokalene. Når den permanente avlsstasjonen blir tatt i bruk i 2005, vil i alt 200 familiegrupper inngå i avlsprogrammet.

Den markedsrettede forskningen har vært rettet både mot forvaltning og næring. I perioden er det blant annet gjennomført driftsundersøkelse og kapasitetsstudie tilknyttet hvitfiskindustrien, samt forbrukertesting av oppdrettstorsk, ørret og gryteklar klippfisk.

Nærhet til næringen er en bærebjelke i Fiskeriforsknings strategi. Dette synliggjøres både i de industrinære prosjektene og i hospiteringsordningen hvor utplassering av forskere hos næringsaktører inngår som et viktig element. I tillegg eier

Fiskeriforskning Senter for produktutvikling (SPIN) sammen med Matforsk og Norconserv. SPIN skal fungere som et bindeledd mellom bedrifter og relevante fagmiljøer, og er et verktøy for samarbeid mellom institutter.

Fiskeriforskning har satset sterkt på deltagelse i det europeiske forskningssamarbeidet ved å være med i utviklingen av prosjekter innrettet mot EUs 6. rammeprogram. Dette ble kronet med suksess da det femårige prosjektet SEAFOODplus med en økonomisk ramme på 220 mill. kroner ble innvilget. Fiskeriforskning er aktivt med i dette integrerte sjømatprosjektet.

Instituttets internasjonale samarbeidsrelasjoner har blitt styrket gjennom samarbeidet med canadiske AquaNet. Dette nettverket er Canadas "Network of Centres of Excellence" innen akvakulturforskning. Fiskeriforsknings europeiske nettverk ble styrket ved at instituttet ved inngangen til 2004 inngikk et tettere forskningssamarbeid med det nederlandske fiskeriforskningsinstituttet RIVO.

Publikasjonsratene per forskerårsverk som var 0,61 for vitenskapelige publikasjoner, 0,94 for rapporter og 2,90 for andre formidlingsformer som foredrag og populærvitenskapelige artikler.

Noen enkeltresultater:

- Fiskeriforskning har utviklet en ny prosess for fjerning av miljøgifter som dioksiner og PCB i fiskeolje og fiskemel.
- Det er oppnådd meget god beskyttelse mot klassisk vibriose etter dyppvaksinering av 5-10 grams torsk.
- Fiskeriforskning har studert sykdomsfremkallende faktorer hos ulike isolater av IPN-virus (infeksiøs pankreasnekrose virus) og funnet at mer enn 2/3 av IPN-virusstammene tilhørte samme type med høy evne til å fremkalle sykdom.
- Høy fisketetthet, lavt vannforbruk og høye nivåer av oksygen og karbondioksid i ferskvannsfasen gir redusert vekst, svekket helse og økt risiko for IPN hos laks.
- Marint protein fra høykvalitets fiskemel kan delvis erstattes med rimeligere protein fra vegetabilske råvarer i fôr til torsk under ett kg.
- Fiskeriforskning har utviklet et kunstig agn til bruk i fisket etter taskekrabbe. Agnet består av billige råvarer, og er et bedre alternativ enn dagens tradisjonelle agn.
- Et flertall av både umoden og kjønnsmoden torsk viser unnnvikende atferd når de eksponeres for vann fra kar hvor laks holdes under vanlige oppdrettsbetingelser.
- Resultater tyder på at lakselus ikke representerer en like stor trussel mot utvandrende smolt i Finnmark som på Vestlandet.

- Frysing og tining kan brukes til å gi torskefileter lenger holdbarhet som kjølevare, dersom den fileteres og fryses innen tre dager og lagres i is fram til bearbeiding.
- Kvalitetsfeil på råstoff kommer til syne igjen ved utvanning av tørrfisk. Disse kvalitetsfeilene kan i mindre grad påvises i selve tørrfisken.
- Det er utviklet genetiske analysemetoder for identifisering og mengdebestemmelse av ulike fiskearter som inngår i sjømatprodukter.
- Nye analysemetoder er utviklet for bestemmelse av fettsyrer i herdet marint fett som kan brukes innen forskning på ernæringsmessige effekter av fettsyrer og innen produktutvikling i næringsmiddelindustrien.
- Det er utviklet automatisk utstyr som fjerner alle tykkfiskbein fra 70 pst. av filetene. Fiskeriforskning identifiserte det kommersielle røntgenutstyret og utviklet billedbehandlingsteknologien i røntgenenheten.
- Norsk oppdrettstorsk er blitt testet i flere land, med gode tilbakemeldinger på kvaliteten. Spesielt ferskheten ble fremhevet, men også smak og tekstur får god evaluering.
- Kapasitetstilpasning på industrinivå innen hvitfisknæringen er problematisk fordi inngangsbarrierene er lave, samtidig som det er høye terskler for å forlate industrien.

Prioriteringer 2005

Avlsstasjonen på Kraknes utenfor Tromsø vil bli tatt i bruk i 2005, noe som muliggjør oppskalering til flere familiegrupper, jf. også omtale i tekstboks 6.1.

I tillegg til avlsprogrammet for torsk vil forskning på forebyggende fiskehelse, fiskevelferd, fôrutvikling og miljøintegrert produksjon fortsatt være prioriterte oppgaver innen havbruk ved Fiskeriforskning. Fiskeriforskning skal videreutvikle fôrteknologisenteret ved avdelingen i Bergen, hvor forskning på bruk av alternative fôrråvarer og fjerning av miljøgifter vil stå sentralt.

Bevilgningen til driftstilskudd knyttet til havbruksstasjonen i Kårvika videreføres. Tilskuddet for å dekke lånekostnader knyttet til nytt sjøanlegg videreføres i 2005 på et redusert nivå.

Innsatsen knyttet til industri- og markedsrettet forskning skal fremme norsk fiskeindustri konkurranseevne og stimulere til økt bearbeiding, produktutvikling og verdiskaping i Norge. Innenfor

dette området vil spesielt arbeidet for å øke utbudet av fersk norsk sjømat, automatisering og effektivisering bli intensivert. Dette må kombineres med god kunnskap om markedets struktur og forbrukernes krav. Aktiviteten vil styrkes gjennom økt samarbeid med foredlingsindustrien, utstyrsindustrien og andre FoU-miljø. Virksomheten vil rette seg mot alle aktører i næringen, og skal legge grunnlag for en mer effektiv og lønnsom drift, økt rekruttering og et mer attraktivt arbeidsmiljø. Hospiteringsordningen med utplassering av forskere i industrien skal videreføres.

Økt verdiskaping fra det marine ressursgrunnlaget gjennom styrket anvendelse av biprodukter, bioprospektering og bruk av bioteknologiske prosesser for utvikling av nye produkter skal prioriteres.

Økonomi- og markedsforskningen skal framskaffe kunnskaper som kan anvendes ved bioøkonomiske forvaltningsprinsipper og kunnskaper om forbrukeratferd i viktige og potensielle markeder for norsk sjømat. Arbeidet med måling av forbruker- og ekspertoppfatninger av nye produkter og oppdrettsarter skal videreføres. Videreføring av markedskompetansen om Russland anses som viktig, både i forhold til struktur og markedsforhold sett fra norsk fiskeri- og havbruksnæring. Driftsundersøkelsen for fiskeindustrien gjennomføres også i 2005.

Tilskudd til utviklingstiltak (jf. post 71)

Bevilgningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak finansierer tiltak som er gitt særlig prioritet, og som ikke faller naturlig inn under andre budsjettposter. Innsatsen har dels vært organisert gjennom større programmer og dels i form av enkeltprosjekter.

Mål

Tiltakene som finansieres under kap. 1023 post 71 har som mål å

- øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen, og sette næringen bedre i stand til å etterspørre og utnytte FoU-resultater innen marin sektor.
- øke sikkerheten til sjøs og styrke sjøtransportens konkurransefortrinn, samt gi et bedre beslutningsgrunnlag for investeringer i sektoren.

Resultater 2003-2004

Tabell 6.5 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2004 (i 1000 kroner)

	2004
Markeds- og industriell forskning og utvikling	2 000
MABIT (Marin bioteknologi i Tromsø)	5 000
Nasjonal marin biobank	4 000
Program for biologisk mangfold	3 900
RUBIN (Resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge)	3 000
Transportrettet forskning og utvikling	2 700
Ny modell for havbruksforvaltning – prøveprosjekt i Trøndelag	1 200
Nordisk paviljong ved verdensutstillingen i Japan 2005	1 500
Marco Polo-programmet	720
Instituttavtaler	650
IKT-prosjekter	500
Standardiseringsprosjekter	460
Internasjonalt bilateralt samarbeid	400
Diverse prosjekter og ufordelte midler	3 889
Sum	29 919

Samlet disponibelt beløp for 2004 utgjør 29,919 mill. kroner. Dette omfatter bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett for 2004 på 25 mill. kroner og overførte udisponerte midler fra 2003 på 4,919 mill. kroner.

Innsatsen innen markeds- og industriell FoU har dels vært rettet mot markedsprosjekter i regi av Eksportutvalget for fisk (EFF), dels analyser og utredninger knyttet til handelspolitiske problemstillinger og dels tiltak overfor hjemmemarkedet for sjømatprodukter.

Det ble i 2004 bevilget til sammen 1 million kroner til utviklingstiltak som fremmet formål i tråd med det departementet legger i det å være et matdepartement. Disse midlene ble benyttet til tiltak i hjemmemarkedet med formål å styrke omdømmet til og verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen. Det er tre sentrale samarbeidspartnere som har mottatt prosjektstøtte: Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien (SPIN), Sjømat for alle og Matmerk.

Samarbeidet med Sjømat for alle er en fortsettelse på et prosjekt som ble startet i 2003 i samarbeid med Eksportutvalget for fisk og SPIN, med målsetning om å styrke utstillingsvindue for norsk sjømat. Dette prosjektet har som mål å bygge opp en nasjonal base av kunnskap og aktiviteter som kan benyttes på alle matfestivalene i landet, slik at sjømaten kommer bedre frem og styrker festivalene. Et resultat i 2004 er blant annet et

nyopprettet norgesmesterskap i sjømat under Matfestivalen i Ålesund og et nordisk mestermøte i sjømat under Sjømat for alle i Bergen.

Matmerk forvalter merkeordningen Beskyttede betegnelser. Merket ble høsten 2003 utvidet til også å gjelde sjømat. For å undersøke om merket er velegnet for fiskeri- og havbruksnæringen som konkurransefortrinn i eksportøyemed har Matmerk i 2004 fått støtte til å gjennomføre et arbeid med tre pilotbedrifter som danner grunnlag for det videre arbeidet.

Gjennom Eksportutvalget for fisk (EFF) har departementet støttet oppbygging av markeds-kunnskap på strategiske områder knyttet til produksjonsstatistikk, handelsdata, konsumentinformasjon og analyse av globale trender og enkeltmarkeder. I tillegg er det gitt støtte til EFFs arbeid med markedsadgang og oppbygging av informasjonssystemer for tariffære og ikke-tariffære handelshindre. Det er lagt særlig vekt på å sette i gang analyser i tilknytning til handelspolitiske problemstillinger, som forberedelser til kommende forhandlinger i WTO.

Norsk institutt for landbruksforskning (NILF) har gjennomført utredninger knyttet til tekniske handelshindringer ved internasjonal handel med sjømat, med fokus på WTO og Codex Alimentarius i tilslutning til avtaler om ekvivalens og gjensidig godkjenning. Disse utredningene danner grunnlag for norske posisjoner i internasjonale fora, samt for

inngåelse av bilaterale avtaler om handel med sjømat.

Programmet Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) har samlet mottatt 34,5 mill. kroner fra departementet i perioden 1997-2004. Departementet tar sikte på å videreføre finansiering av programmet for en ny femårsperiode (2004-2008). I 2004 er det satt av 5 mill. kroner til programmet.

I 2003 ble det etablert et program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold. Fiskeri- og kystdepartementet bidrar i 2004 med et tilskudd på 3,9 mill. kroner til dette programmet, og deltar aktivt i prosessen.

Departementet har i 2004 fortsatt støttet opp om arbeidet med å etablere en marin biobank i Tromsø (MarBank), og det er satt av 4 mill. kroner til å dekke etableringskostnader. Det er etablert et prosjekt for etableringen, hvor Universitetet i Tromsø, Fiskeriforskning og Norsk Polarinstitut deltar. Universitetet i Tromsø koordinerer arbeidet.

Departementet har bidratt med tilskudd til å støtte Høgskolen i Bodø sitt arbeid med avl på kveite. Det er et mål at denne aktiviteten skal bidra til utvikling av et næringsmiljø basert på oppdrett av marine arter i Bodø. Videre oppfølging av dette arbeidet koordineres av Forskningsrådet.

For å redusere saksbehandlingstiden for oppdrettssøknader er det satt i gang et prøveprosjekt med mål om å høste erfaringer med alternative saksbehandlingsrutiner i den regionale havbruksforvaltningen. Den samlede vedtakskompetanse og vedtaksmyndighet etter oppdrettsloven, fiske- sykdomsloven, havne- og farvannsloven og forurensningsloven er i prosjektet lagt til Fiskeridirektoratets regionkontor i Trøndelag, som også er prosjektansvarlig.

Departementet har gitt tilskudd til ulike standardiseringstiltak innenfor departementets ansvarsområde. Blant annet er det gitt tilskudd til kartlegging av hvordan internasjonalisering av fiskeri- og havbruksstandarder kan foregå. Dersom den norske standarden for teknisk standard av oppdrettsanlegg i Norge (NS 9415) danner grunnlaget for en internasjonal norm (CEN- eller ISO-standard) vil dette kunne gi et viktig konkurransefortrinn for norske utstyrsprodusenter.

For å få et bedre beslutningsgrunnlag innen maritim sektor har Kystverket etablert en arbeidsgruppe for statistikk for havner og sjøtransport. Prioriterte oppgaver er kartlegging av svakheter og mangler i forbindelse med innhenting og registrering av statistikk og tiltak for å forbedre dette arbeidet, samt etablering av rutiner og systemer som kan utnytte allerede tilgjengelige rådata til statistikkrapporter. Kystverket tar i bruk både

eksterne og interne ressurser i dette arbeidet. Arbeidsgruppens prosjekter finansieres delvis innenfor Kystverkets egen ramme og delvis over kap. 1023 post 71.

Departementet har bidratt med midler til arbeidet til Sekretariatet for nasjonal transportplan 2006-2015, og har prioritert arbeidet med å inkludere sjøtransporten i utviklingen av transportmodeller. I 2003 ble midlene satt av til å innarbeide transitt, offshore og fartøysbevegelser i godtransportmodellen NEMO.

EU har etablert et programmet Marco Polo som gir tilskudd til forbedring av godstransportens miljøegenskaper. Programmet er ett av flere tiltak for å nå ambisjonen om å overføre hele veksten i godstransporten til bane, nærskipfart og indre vannveger, og kan bidra til å realisere gjennomførte forskningsprosjekter gjennom støtte til utviklingsfasen av disse prosjektene. Programmet går over perioden 2003 til 2007, og Norge deltar som fullverdig medlem i programmet fra 2004. Norsk deltakelse i Marco Polo innebærer at også norske aktører kan søke om midler ved prosjektutlysninger. EU-kommisjonen opplyser at andre prosjektutlysning er forventet å bli publisert høsten 2004.

Et annet tiltak som EU-kommisjonen har lansert for å nå målsettingen om økt godstransport på sjø er etableringen av et nettverk av nasjonale sentre for promotering av nærskipfart (Short Sea Shipping Promotion Centre - SPC). Norge ble tilknyttet nettverket i 2002 med støtte fra myndighetene. Senteret har også fått støtte i 2003 og 2004. SPC-Norway arbeider for at vareeiere kan tilbys dør-til-dør transportløsninger som inkluderer sjøtransport, og vil dermed kunne fungere som en katalysator i arbeidet med å etablere slike transporttilbud.

Det er i 2003 og 2004 også satt av midler til Norsk Romsenter for faglig bistand til departementet i navigasjonsspørsmål. Dette har særlig vært knyttet til oppfølging av EUs arbeid med etablering av satellittnavigasjonssystemet Galileo.

Prioriteringer 2005

Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra med tilskudd til utviklingsprosjekter som bygger opp under departementets strategi og hovedmål. Det gis tilskudd både til større programmer og enkeltprosjekter.

Fiskeri- og kystdepartementet forsterker satsingen på bioprospektering og marin bioteknologi. Departementet har det to siste årene finansiert etableringen av en marin biobank i Tromsø. Banken vil være etablert i løpet av 2005. Fiskeri- og kystde-

partementet vil i 2005 bidra med midler til oppstart av driften av banken.

Tromsømiljøet er langt framme innenfor marin bioteknologi og marin bioprospektering. Fiskeri- og kystdepartementet setter av 2 mill. kroner på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak til en satsing på kommersialisering av marin bioteknologi.

Programmet MABIT (Marin bioteknologi i Tromsø) ble i 2003 forlenget for en ny femårsperiode (2004-2008). I budsjettet for 2005 foreslås det satt av 5 mill. kroner til programmet.

Det settes av 1 mill. kroner på posten til styrking av den markedsrettede forskningen.

Det er et mål å utnytte biprodukter fra sjømatproduksjonen bedre ved å realisere mulighetene for utvikling av næringsvirksomhet med basis i biprodukter og andre marine råstoffer. Et viktig virkemiddel i denne forbindelse er stiftelsen RUBIN, og det foreslås satt av 3 mill. kroner til dette programmet i budsjettet for 2005.

Fiskeri- og kystdepartementet dekker en tredel av Norges bidrag til Marco Polo-programmet, som er et EU-program som gir tilskudd til forbedring av godstransportens miljøegenskaper. Resten av det norske bidraget dekkes av Samferdselsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Fiskeri- og kystdepartementet vil i 2005 inngå instituttavtaler med relevante fagmiljøer. Det kan også bli aktuelt å gå inn med støtte til særlig prioriterte enkeltprosjekter knyttet til hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde, herunder utredninger og arbeidsgrupper knyttet til Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på denne posten dekker lønns- og driftsutgiftene ved Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES). Det er foretatt en rammeoverføring på 4,9 mill. kroner fra Kap. 1115 post 01 Mattilsynet for å dekke FoU-basert forvaltningsstøtte fra NIFES. I tillegg er posten styrket reelt med 1 mill. kroner.

Det fremmes forslag om å bevilge 38,6 mill. kroner på posten i 2005.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midler over denne posten skal dekke driftsutgifter tilknyttet NIFES sin oppdragsvirksomhet og motsvares av tilsvarende inntekter over kap. 4023 post 01 Inntekter NIFES.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,1 mill. kroner på posten i 2005.

Post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd, kan overføres

Innenfor bevilgningen settes det bl.a. av midler til dekning av grunnbevilgninger til Fiskeriforskning, Norconserv AS og SINTEF Fiskeri og havbruk AS, Fiskeri- og kystdepartementets bidrag til strålevernprogrammet Nuclear Fission Safety i EUs rammeprogram for forskning og kostnader knyttet til nasjonal ekspert til EUs fiskeridirektorat. Det er også øremerket 3,5 mill. kroner delfinansiering av egenandel ved EU-prosjekt i 6. rammeprogram.

Det fremmes forslag om å bevilge 238 mill. kroner på posten i 2005.

Post 51 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, overvåking, rådgivning og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse og velferd for fisk og andre akvatiske organismer.

Det fremmes forslag om å bevilge 31,3 mill. kroner på posten i 2005.

Post 70 Tilskudd til Fiskeriforskning i Tromsø, kan overføres

Tilskuddet til Fiskeriforskning skal dekke de nasjonale oppgavene Fiskeriforskning er gitt av Fiskeri- og kystdepartementet, herunder torskeavlsprogrammet.

Det fremmes forslag om å bevilge 48,2 mill. kroner på posten i 2005.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Det fremmes forslag om å bevilge 31,1 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 1023

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Inntekter NIFES	25 501	8 800	9 100
02	Laboratorieinntekter		640	660
	Sum kap. 4023	25 501	9 440	9 760

Post 01 Inntekter NIFES

Inntektene under denne posten knytter seg til NIFES sin oppdragsvirksomhet, bl.a. prosjektoppdrag som er finansiert av andre enn Fiskeri- og kystdepartementet.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,1 mill. kroner på posten i 2005.

Post 02 Laboratorieinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til analyseoppdrag utført av laboratoriet til NIFES. Analyseoppdrag instituttet utfører for Mattilsynet dekkes av Mattilsynets bevilgning.

Det fremmes forslag om å bevilge 660 000 kroner på posten i 2005.

Programkategori 16.30 Fiskeri- og – havbruksforvaltning

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030	344 776	246 170	254 620	3,4
1040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040	122 591	120 000		-100,0
1050	Diverse fiskeriformål	14 067	4 070	124 840	2 967,3 ¹
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regional-politiske tiltak	15 609	10 165	10 030	-1,3
	Sum kategori 16.30	497 043	380 405	389 490	2,4

¹ Økningen skyldes at tidligere ordninger på kap. 1040 fra og med 2005 er overført til kap. 1050.

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-20	Driftsutgifter	327 773	244 570	253 000	3,4
30-49	Nybygg, anlegg	1 610	1 600	1 620	1,3
70-89	Overføringer til private	167 660	134 235	134 870	0,5
	Sum kategori 16.30	497 043	380 405	389 490	2,4

Innledning

Programkategorien omfatter Fiskeridirektoratet i Bergen og den ytre fiskerietat. Kategorien omfatter videre utgifter knyttet til virkemidler overfor fiskeri- og havbruksnæringen, herunder tilskuddsordningene som kanaliseres gjennom Innovasjon Norge.

Programkategorien omfattet fram til 1. januar 2004 Fiskeridirektoratets tilsyn med trygghet og kvalitet ved sjømat. I samsvar med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 8 (2002-2003) ble Fiskeridirektoratets tilsyn med trygghet og kvalitet ved sjømat overført til Mattilsynet fra 1. januar 2004. Fiskeridirektoratets rapportering mht. sjømattilsyn i 2003 og eta-

tens samarbeid med Mattilsynet innen området hitil i 2004 er omtalt under kap. 1030.

Ettersom Landbruks- og matdepartementet er administrativt departement for Mattilsynet, omtales Mattilsynet i Landbruks- og matdepartementets proposisjon under programkategori 15.10, kapittel 1115. Fiskeri- og kystdepartementet er fagansvarlig departement for matproduksjon mv. knyttet til det akvatiske miljø, og viktige forhold vedrørende Mattilsynets tilsyn med fiskehelse, fiskevelferd og trygghet og kvalitet ved sjømat er derfor omtalt nedenfor under "Mål, utfordringer og status på området".

Mål, utfordringer og status på området

Ressursforvaltning og strukturtiltak

Fiskeripolitikken skal legge til rette for realisering av det langsiktige avkastningspotensialet fra marine ressurser gjennom en ansvarlig ressursforvaltning, rasjonelle beskatningsstrategier og ansvar for det biologiske mangfoldet.

Forvaltningen skal være basert på vitenskapelige tilrådinger. Det er en målsetning i et langsiktig perspektiv å videreutvikle og forenkle reguleringsene, samt å legge til rette for en helhetlig forvaltning gjennom verdikjeden. Dette innebærer også beskatning av ressurser som hval og sel.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at de fangstmetodene som anvendes innenfor fiskeriene også skal ivareta behovet for beskyttelse av biologisk mangfold og de marine leveområdene. Virkemidler for å oppnå dette er bl.a. fortsatt utvikling av skånsomme og selektive fiskeredskaper og sorteringsmekanismer og regelverk som hindrer yngelbeskatning, utkast mv., herunder videreføring av overvåkingsprogrammet for åpning og stenging av felt i takt med innblandingen av fisk under minstemål. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for at dette følges opp både nasjonalt og internasjonalt.

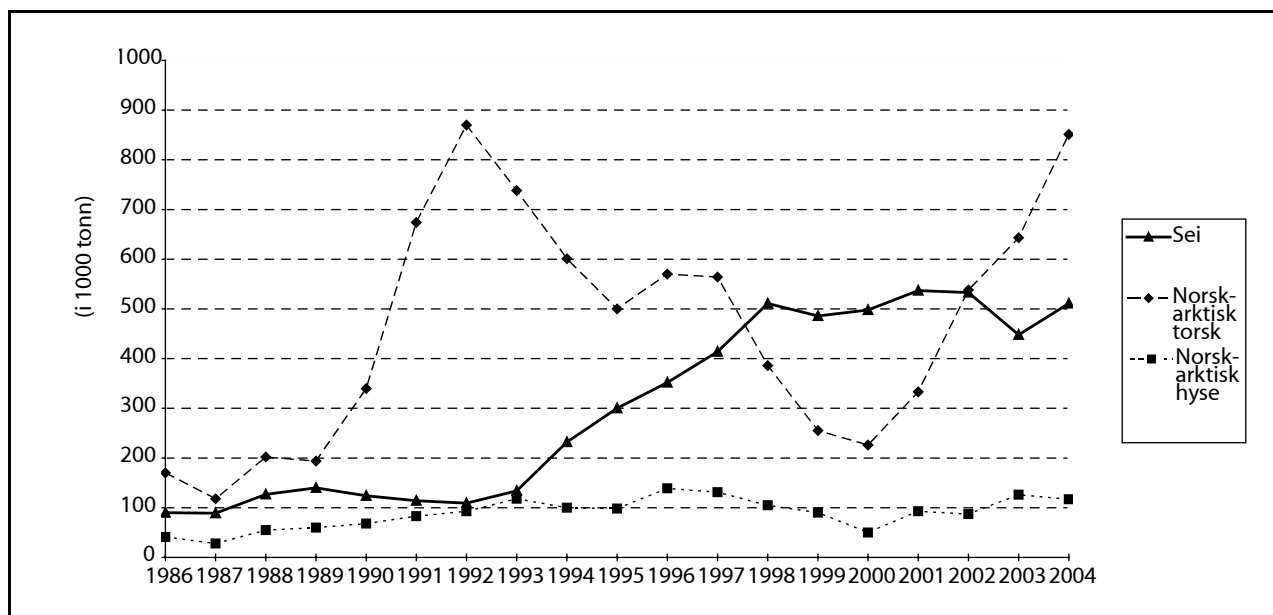
Et overvåkingsprogram for tareskog med spesiell vekt på områder hvor det foregår høsting av stortare ble igangsatt i 2003, og vil bli videreført.

Fiskeriforvaltningen arbeider med å utarbeide nye forskrifter for høsting av tang og tare. I store områder langs kysten fra Trøndelag og nordover til Vest-Finnmark har kråkeboller beitet ned tareskoen. Kunnskapen om hvorfor nedbeitingen har skjedd er fortsatt liten. En arbeidsgruppe leverte sommeren 2002 rapporten Nedbeiting av tareskog i Norge. Fiskeri- og kystdepartementet vil vurdere hvordan dette skal følges opp videre.

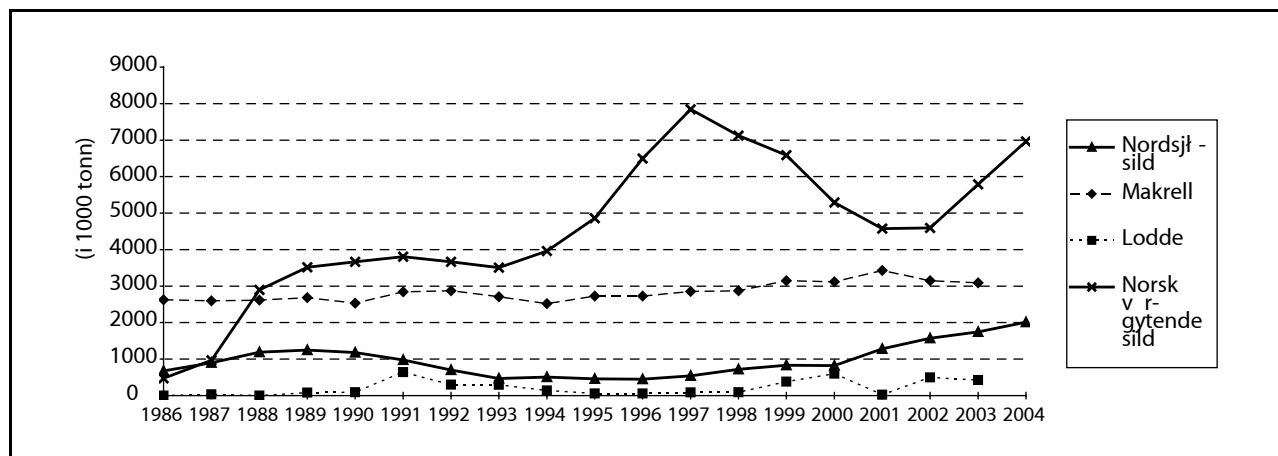
Kvotene på steinkobbe og havert er på samme nivå i 2004 som i 2003. For å kunne stimulere til at kvotene på havert blir utnyttet i større grad, ble det i 2003 innført en kompensasjonsordning for de jegere som sender inn kjeve/prøver fra dyret som kan utnyttes til forskning. Denne ordningen er videreført og utvidet til også å omfatte steinkobber i Troms og Finnmark i 2004. Departementet har også i 2004 bevilget midler til aktører som driver med produktutvikling basert på råstoff fra sel.

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål å stimulere til økt lønnsomhet i selfangstnæringen slik at støtteandelen blir redusert, og at næringen i framtiden skal kunne utnytte tildelte kvoter. Dette ble nærmere drøftet i St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk.

Stortinget har vedtatt en lovendring som nå gjør det mulig å legge til rette for at også utlendinger kan delta i jakt på kystsel. Det arbeides med å utarbeide regelverk for slik jakt innen neste års jakt sesong åpnes.

Figur 6.5 Utvikling i gytebestanden for bunnfisk i Barentshavet og Norskehavet i perioden 1986-2004

Figur 6.6 Utvikling i gytebestanden for pelagisk fisk i perioden 1986-2004

Boks 6.2 Ressurssituasjonen

Bestandsutviklingen er positiv for flere av de viktigste fiskebestandene som norsk-arktisk torsk, hyse, sei og sild. Et langsiktig forvaltningsregime ligger til grunn for flere av disse bestandene som nå er i god forfatning. Det internasjonale råd for havforskning (ICES) betegner derimot situasjonen for norsk kystorsk som meget dårlig. Selv om bestandsnivået er bedre for flere bestander, ligger høstningsnivået for enkelte bestander for høyt i henhold til ICES terminologi.

ICES klassifiserer bestanden av norsk-arktisk torsk til å ha god reproduksjonsevne, men fiskepresset er fortsatt noe høyt. Gytebestanden er i god forfatning og har økt i størrelse hvert år siden 2000. Bestanden høstes i tråd med vedtatt forvaltningsregel, og regelen er vurdert og funnet forsvarlig av ICES.

Den norsk-arktiske hysebestanden er i god forfatning og har god reproduksjonsevne. Fiskepresset er imidlertid fortsatt noe høyt.

Bestandssituasjonen for sei nord for 62°N er god. Bestanden har god reproduksjonsevne og høstes bærekraftig.

Bestandene av norsk kystorsk har avtatt kontinuerlig fra 1994. Fiskedødeligheten økte fra 1991 til 1997, for så å avta noe fram til og med 2001. I 2002 økte fangsten betraktelig, mens den gikk noe ned i 2003. Bestanden har redusert reproduksjonsevne og høstes ikke bærekraftig. Med bakgrunn i bestandssituasjonen for norsk kystorsk ble det i 2004 iverksatt vernetiltak for å gjenoppbygge bestandene av norsk kystorsk.

I de siste årene har bestandssituasjonen for norsk vårgytende sild vært svært god. Bestanden har god reproduksjonsevne og høstes bærekraftig.

Loddebestanden i Barentshavet er klassifisert til å ha risiko for redusert reproduksjonsevne. Det ble derfor ikke åpnet for loddefiske i Barentshavet i 2004.

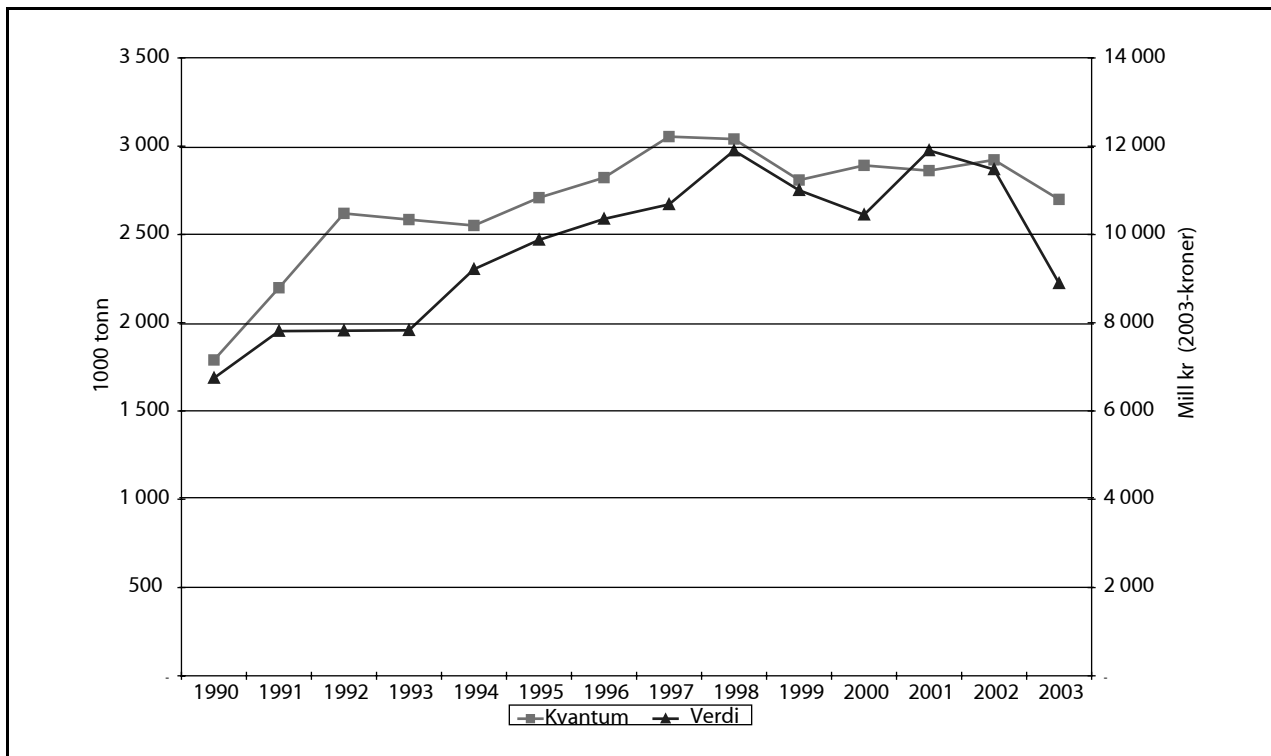
Situasjonen for blåkveitebestanden er usikker. Beregningene viser at dagens bestand er lav sett i forhold til tidligere i historien, men det har vært en sakte vekst siden 1992 for totalbestanden, og siden 1995 for gytebestanden.

Situasjonen for torske- og hvittingbestanden i Nordsjøen er fremdeles alvorlig. Seibestanden er i vekst, og er i god forfatning. Hysebestanden er i noe bedre forfatning takket være en sterk 1999-årsklasse, men gytebestanden er fortsatt på et lavt nivå.

Sildebestanden i Nordsjøen og bestanden av makrell i Norskehavet har vært i bedring de siste årene. Gytebestandene er i god forfatning, og en beskatningsgrad i tråd med forvaltningsrådene har ført til at bestandene høstes på et forsvarlig nivå.

Vågehalbestanden er i fortsatt vekst og i meget god forfatning. Bestanden av grønlandssel i Østisen og Vesterisen antas å være i vekst, og bestandene har nådd et høyt nivå.

For mer informasjon se Havforskningsinstituttets nettsider www.imr.no

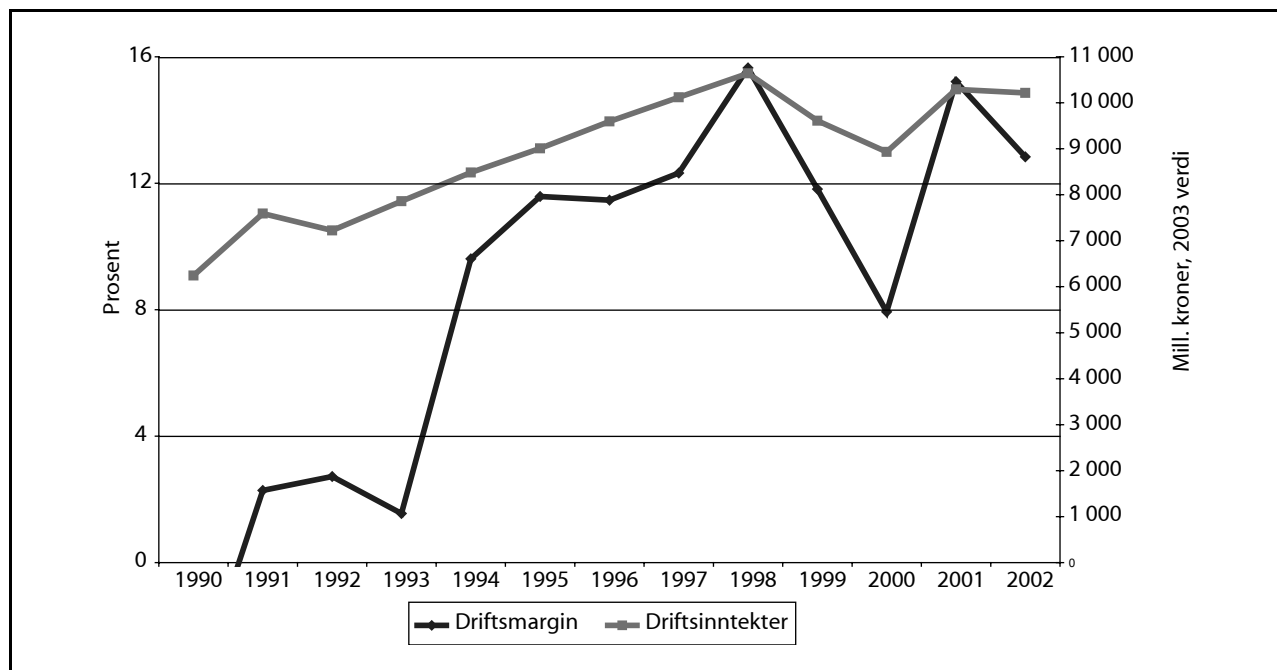

Figur 6.7 Totalfangst og førstehandsverdi norske fartøy 1990-2003

Fangstuttaket i norske fiskerier har totalt sett holdt seg på et relativt stabilt nivå de siste 10 årene mellom 2,6 og 3,1 mill. tonn. På nittitallet var det en jevn og solid vekst i verdiutbyttet, mens det var et betydelig fall fra 2002 til 2003. Det var en markert nedgang i førstehandsverdien i den fangstbaserte næringen fra 2002 til 2003, jf. figur 6.7. Verdien i 2003 var 8,9 mrd. kroner, mot 11,2 mrd. i 2002. Årsaken til dette var i første rekke lavere priser på viktige fiskeslag, men også den samlede fangstmengde fra norske fartøy (inkl. tang og tare) var

noe lavere i 2003, da det ble landet 2,70 mill. tonn, mot 2,97 mill. tonn i 2002. Hittil i 2004 har det vært en betydelig oppgang i førstehandsverdien fra nivået i 2003.

Departementet har i perioden videreført arbeidet for å bedre driftsvilkårene for fiskeflåten, blant annet gjennom å etablere ordninger som bidrar til en bedre tilpasning av kapasiteten i fiskeflåten i forhold til ressursgrunnlaget. Dette vil bidra til å bedre lønnsomheten til fartøyene og legge til rette for større grad av fornyelse.

Figur 6.8 Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy større enn 8 meter 1990 – 2002

Kilde: Budsjettnemnda for fiskerieringen

Gjennomsnittlig driftsmargin i perioden 1990 til 2002 viser en positiv trend, jf. figur 6.8. Imidlertid har gjennomsnittlig driftsmargin variert relativt mye fra år til år, hvor årene 1998 og 2001 viser de høyeste marginene. Tallene for 2003 antas å vise en reduksjon i driftsmarginen i forhold til 2002, mens det er for tidlig å anslå noe om resultatene i 2004.

I havfiskeflåten er det fastsatt enhetskvoteordninger for torsketrål, ringnot, grønlandsreketrål, seitrål, industritrål og konvensjonelle fartøy på eller over 28 meter. På bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 20 (2002-2003) Om strukturtiltak i kystflåten ble det fra 1. januar 2004 innført en strukturordning for fartøy 15-21 meter og 21-28 meter, samt driftsordninger som en prøveordning for Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane. Prøveordningen ble utvidet til å gjelde hele landet den 16. april 2004.

Det er i tillegg etablert et delvis næringsfinansiert strukturfond for kondemnering av fartøy under 15 meter. Strukturfondet ble iverksatt fra og

med 1. juli 2003. I forbindelse med statsbudsjettet for 2004 vedtok Stortinget avgiftssats og statlig medfinansiering av Strukturfondet for kondemnering av fiskefartøy. Avgiftssatsen for 2004 er 0,35 pst. Statlig medfinansiering i 2004 er 35 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1040 post 71.

Departementet har startet arbeidet med å utrede muligheten for innkreving av ressursrente i fiskeriene.

Eierskapsutvalget vurderte aspekter ved eierskap av fiskefartøy i sin innstilling av 21. juni 2002 (NOU 2002:13 Eierskap til fiskefartøy). Departementet har fulgt opp innstillingen bl.a. ved forslagene i Ot.prp. nr. 70 (2003-2004) Om lov om endring i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til delta i fiske og fangst (deltakerloven) m.v. Som følge av at leveringsforpliktelsene ikke alltid er etterkommet, har departementet fastsatt nye regler for å klargjøre leveringsforpliktelsene til fartøyene. Dette må også ses i sammenheng med den siste tidens betydelige nedleggelse av fiskeindustribedrifter.

Boks 6.3 Om kongekrabbe

Norge og Russland er enige om en grense ved 26°Ø (Magerøya) for felles forvaltning av kongekrabbe. Dette gir Norge adgang til å iverksette tiltak for å begrense spredningen av kongekrabben vest for denne grensen. Det ble i august 2004 fastsatt regler for forvaltningen vest for 26°Ø, herunder fri deltagelse og fritt fiske, fangst av både hunn- og hannkrabber og fangst av kongekrabbe i alle størrelser.

I 2003 ble det funnet eksemplarer av kongekrabbe i Lofoten. Som et strakstiltak ble det 5. desember 2003 fastsatt utkastforbud for kongekrabbe i Norges økonomiske sone vest og sør for en rettvise linje mot nord fra Fruholmen fyr til yttergrensen av Norges økonomiske sone. Eventuell fangst av kongekrabbe i nevnte område skulle bringes til land og registreres av Fiskeridirektoratet. I forbindelse med fastsettelse av regler for fangst av kongekrabbe vest for 26°Ø ble det fastsatt utkastforbud i Norges indre farvann, sjøterritorium og økonomiske sone vest for 26°Ø.

Kvoten for fangst av kongekrabbe i det kommersielle fisket øst for 26°Ø er økt med fra 200 000 krabber i 2003 til 280 000 krabber i 2004. I tillegg er det satt av en turistkvote på 2 000 krabber.

Boks 6.4 Evaluering av driftsordningen for kystflåten

Driftsordningen for kystflåten ble innført som en prøveordning i 2004 i fylkene Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane. Den 16. april 2004 ble prøveordningen utvidet til å omfatte hele landet.

Vi viser til vedlegg 1, der det blir redegjort for evaluering av driftsordningen.

Boks 6.5 Rekrutteringskvoter og opplæringsfartøy

I Næringskomiteens innstilling til Dok 8:88 (2002-2003) jf. Innst. S. nr. 262 (2002-2003) ble Regjeringen bedt om å utrede konsekvensene av en eventuell rekrutteringskvote for ungdom.

Vi viser til vedlegg 2, der det gjøres rede for mulige konsekvenser av en rekrutteringskvoteordning. I vedlegget omtales også spørsmålet om opplæringsfartøy, jf. merknaden fra Næringskomiteens flertall i B-Innst. S. nr. 8 (2003-2004).

Boks 6.6 Ressurskontroll

Regjeringen varslet i St.prp. nr. 63 (2003-2004) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet inkludert folketrygden 2004 at det skulle gis en samlet oversikt over fiskeriforvaltningens arbeid for å bedre ressurskontrollen, både mht. utkast av fisk og øvrige regelbrudd.

Vi viser til vedlegg 3, der det redegjøres for arbeidet som er foretatt etter fiskeriministerens redegjørelse i Stortinget i 2001 om ulovligheter, kontroll og tiltak i fiskerinæringen, samt tiltak som planlegges iverksatt blant annet på bakgrunn av utkastkommisjonens rapport.

Viktige avgifter for fiskeflåten fra 2004 til 2005

Fra 1. januar vil produktavgiften bli redusert fra 4,2 til 3,8 pst. av førstehandsverdien. Samtidig vil strukturavgiften bli videreført på samme nivå som i 2004 på 0,35 pst.

Det innføres fra 2005 en kontrollavgift på 0,1 pst. for fartøy under 28 meter og 0,25 pst. for fartøy over 28 meter.

Tabell 6.6 Viktige avgifter for fiskeflåten i 2004 og 2005

	2004		2005
	1. halvår	2. halvår	
Produktavgift	3,8 pst.	4,2 pst.	3,8 pst.
Strukturavgift		0,35 pst.	0,35 pst.
Kontrollavgift			0,1/0,25 pst.

Hovedavtalen for fiskerinæringen

Ved behandlingen av Dok 8:67 (2003-2004) samtykket Stortinget i at Hovedavtalen for fiskerinæringen (fiskeriatvaten) sies opp med virkning fra 1. januar 2005. Videreføring av ordninger som har vært finansiert over fiskeriatvaten dekkes innenfor bevilgningen på kap. 1050 post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene.

Internasjonalt samarbeid om ressursforvaltning og havmiljø

Fiskeriforvaltningen skal ivareta Norges interesser som havnasjon i internasjonalt havmiljø og ressursamarbeid. Over 90 pst. av norsk fiske foregår på bestander som forvaltes i samarbeid med andre land. Forpliktende internasjonalt samarbeid er avgjørende for mulighetene til å forvalte ressursene på en bærekraftig måte.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i internasjonale organisasjoner som har betydning for norsk hav- og fiskeriforvaltning: Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC), Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO), Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC), Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO), Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO), Konvensjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis (CCAMLR), Den internasjonale konvensjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT), Nordsjø-konferansen, Arktisk råd, Nordisk fiskerisamarbeid, FNs matvareorganisasjon (FAO), Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD), Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Verdens naturvernunion (IUCN), Konvensjonen for handel med truede dyre- og plantearter (CITES), Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljøet i det nordøstlige Atlanterhavet (OSPAR), FNs uformelle konsultasjoner om havspørsmål og havrett (UNICPOLOS) og havdebatten i FNs generalforsamling.

Medlemslandene i FAO har vedtatt at det skal utarbeides nasjonale handlingsplaner for forvaltning av flåtekapasitet, haifiske, reduksjon av bifangst av sjøfugl i linefiske, samt tiltak mot ulovlig fiske. Oppfølgingen rapporteres til FAO hvert annet år, sist i 2003. Vedtakene følges opp fra norsk side ved kartlegging av omfanget av problemstillingene. Det er foreløpig ikke funnet behov for utarbeiding av konkrete handlingsplaner for noen av feltene, men problemstillingene ivaretas ved ordinære forvaltningstiltak.

Kriterier for listing av arter er under revisjon i CITES. Dette er av betydning for fiskeriforvaltningen. Det er viktig å sikre at kriterier og prosesser

er hensiktsmessige i forhold til forvaltningen av marine ressurser som skjer i de respektive forvaltningsinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt. Norge deltar aktivt gjennom FAO og CITES i dette arbeidet, bl.a. gjennom støtte til arbeidet i FAO for å kartlegge implikasjoner av listing av marine organismer.

En trepartsavtale om loddebestanden ved Island, Grønland og Jan Mayen er videreført både i 2003 og 2004. Smutthullavtalen mellom Island, Russland og Norge innebærer islandsk aksept av at de regulerte fiskebestandene i det nordlige Nordskehavet og Barentshavet forvaltes av Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon. Avtalen med tilhørende protokoller er forlenget fram til 2006.

Norge har inngått bilaterale rammeavtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU, Grønland og Færøyene. Som følge av Polens EU-medlemskap har Norge sagt opp fiskeriatvaten med Polen fra 1. mai 2004. Det er ikke oppnådd enighet mellom Norge og de øvrige berørte parter om forvaltningen av norsk vårgytende sild i 2004. Det pågår også en forhandlingsprosess mellom Norge, EU, Færøyene, Island, Russland og Grønland for å avta lefeste en forvaltning og fordeling av kolmulebestanden i nordvestatlanten.

Innenfor de bilaterale og multilaterale avtalene forhandles det om årlige reguleringsstiltak, herunder fastsettelse av kvoter. Fra norsk side arbeides det for å få aksept for reguleringsprinsipper som legger vekt på en forsvarlig ressursutnyttelse.

Situasjonen for enkelte bunnfiskarter i Nordsjøen er fremdeles vanskelig, spesielt for torsk. Norge og EU ble i kvoteavtalen for 2004 derfor enige om å videreføre totalkvoten for torsk på samme lave nivå i 2004 som i 2003. Norge og EU er videre enige om å videreføre arbeidet med å bedre beskatningsmønsteret i Nordsjøen. De langsiktige forvaltningsplanene som er vedtatt for torsk og andre bunnfiskbestander vil bli gjenstand for en ny gjennomgang i løpet av 2004.

Norge og EU samarbeider også tett om kontrollen med fiskeriene i Nordsjøen. Som ledd i dette ble partene under kvoteforhandlingene for 2004 også enige om å innføre obligatorisk veiing samt maksimum 2 pst. vanntrekk fra vekten av alle pelagiske fangster fra og med 1. februar 2004. I ettertid har det imidlertid vist seg at ikke alle de aktuelle EU-landene har fulgt opp dette vedtaket, og departementet har derfor arbeidet aktivt både i forhold til EU og medlemslandene for å få gjennomført de nye bestemmelsene fullt ut.

I tillegg til kontrollsamarbeidet med EU-kommisjonen, har Norge inngått kontrollsamarbeidsavtaler med Danmark, Irland, Sverige, Nederland,

Island, Frankrike, Færøyene, Tyskland, Polen, Russland, England og Skottland.

De viktigste fiskeslagene i Barentshavet befinner seg både i russisk og norsk jurisdiksjonsområde. Det er derfor av avgjørende betydning å videreføre samarbeidet mellom fiskeri- og kontrollmyndighetene i Norge og Russland. Gjennom Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen fastsetter Norge og Russland kvoter og reguleringer for fisket i Barentshavet, herunder avsetninger til tredjeland. Norge og Russland har fastsatt en totalkvote for norsk-arktisk torsk i 2004 på 486 000 tonn. Dette er i tråd med den langsiktige beskatningsstrategien som ble vedtatt under Fiskerikommisjonens sesjon høsten 2002.

Gjennom Det permanente utvalg for forvaltnings- og kontrollspørsmål på fiskerisektoren samarbeider Norge og Russland for å sikre best mulig kontroll og forvaltning av felles ressurser i Barentshavet. Samarbeidet mellom norske og russiske kontrollmyndigheter ble formalisert i november 2000, da de to landene undertegnet et memorandum om kontrollsamarbeid. De par siste årene har imidlertid dette samarbeidet møtt store utfordringer i forhold til overfiske av torsk i Barentshavet.

Norge og Russland har også et godt etablert samarbeid om havforskning i Barentshavet. Siden 1996 har imidlertid norske havforskere hatt vanskelige rammebetingelser for sine forskningstokt i russisk økonomisk sone som følge av nye russiske krav om hvor og/eller hvordan toktene skal gjen-

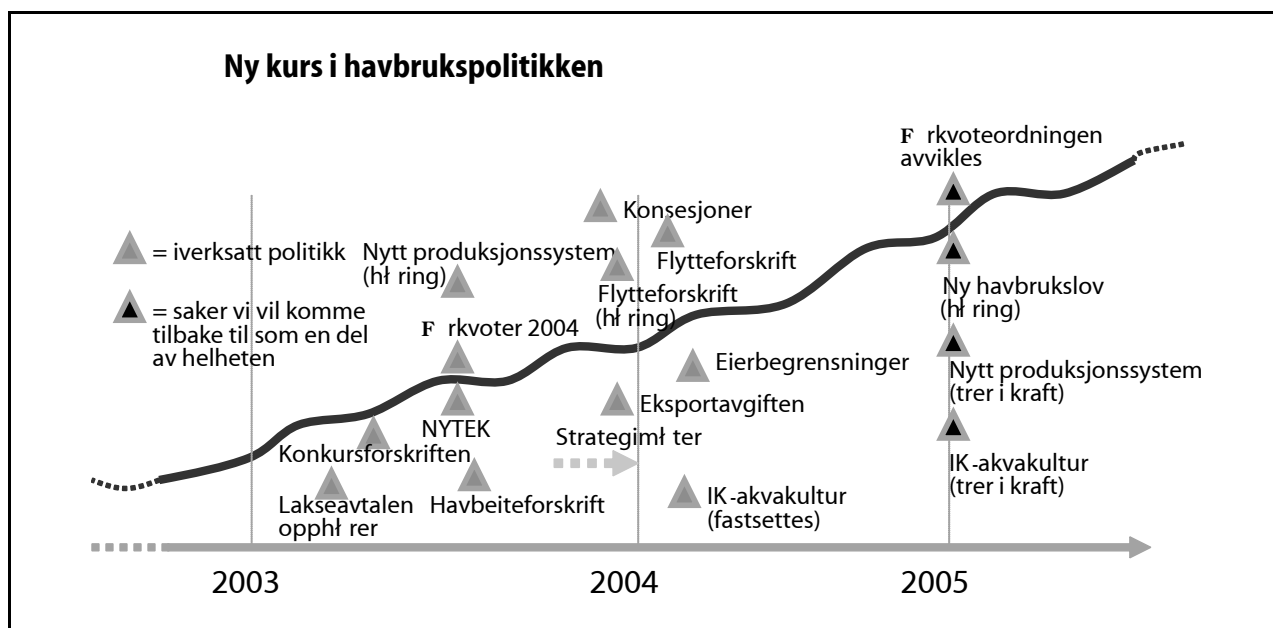
nomføres. Enkelte av disse kravene har siden blitt frafalt, men ikke alle. Det arbeides derfor aktivt i forhold til russiske myndigheter for å få løst de vanskeligheter som gjenstår.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i nordisk fiskerisamarbeid under Nordisk Ministerråd. Prioriterte områder er beskyttelse av Nordens marine økosystemer, bærekraftig forvaltning av ressursene og større fokus på mattrygghet.

Som en del av arbeidet med forvaltning av hval, deltar Norge i Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC). Det er særlig arbeidet i IWCs vitenskapskomité som er viktig for Norge. I selve kommisjonen står arbeidet i stampe. Det har ikke vært mulig å få fortgang i prosessen med å få etablert et revidert forvaltningssystem (RMS) for kommersiell hvalfangst som vil ivareta norske interesser.

Regjeringen åpnet i januar 2001 for eksport av vågehvalprodukter. En forutsetning for eksport er at DNA-registeret er etablert og operativt, jf. kap. 1050 post 78. Analyseresultat fra perioden 1997-2002 er nå lagt inn i databasen. Alt arbeid med DNA-registeret er delegert til Fiskeridirektoratet. Departementet fastsatte forskrift om regulering av utførsel av vågehval 29. juni 2001. Forskriften trådte i kraft 15. august 2001. Det har vært gjennomført en omfattende prosess overfor Japan, men så langt har Japan ikke satt seg i stand til å importere slike produkter. Det ble imidlertid startet eksport til Island i juli 2002, og til Færøyene i mars 2003.

Havbruksforvaltning

Figur 6.9 Oversikt over nye tiltak som er iverksatt eller planlagt iverksatt innenfor havbrukspolitikken.

Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide for å realisere vekspotensialet for havbruk og havbeite gjennom å legge til rette for en optimal, bærekraftig og miljøriktig utnyttelse av naturgitte fortrinn og tilgang til nødvendig sjøareal.

Den totale produksjonen i norsk havbruksnæring har hatt en uavbrutt vekst i over 20 år, jf. figur 6.10. Produksjonen i 2003 var 508 000 tonn laks og 69 000 tonn ørret. Dette er 13 pst. mer laks og 16 pst. mindre ørret enn for 2002. Samlet er økningen fra 2002 til 2003 på ca. 30 000 tonn for disse to artene. I tillegg kommer dyrking av skjell og oppdrett av marine arter som torsk og kveite. I 2004 forventes det en utflating i produksjonen av laks og ørret. Denne prognosen er basert på at førkvotene er uendret fra 2003 til 2004, at smoltutsettet er noe redusert i 2003 i forhold til 2002 og at EU fra 15. august 2004 har innført midlertidige beskyttelsestiltak mot norsk eksport av laks. Mangfoldet innen havbruk er imidlertid i positiv utvikling. Prisene på laks og ørret i 2003 ga lav lønnsomhet for mange bedrifter. Prisene har nå vist god økning i 2004, med bedre lønnsomhet for næringen som resultat.

Førkvoteordningen ble innført fra 1996 for å stabilisere produksjonsveksten av laks. Ordningen er videreført i 2004. Det er lagt opp til at førkvoteordningen skal opphøre ved utgangen av 2004. Om det blir videreført en særskilt regulering med sikte på markedstilpasning i 2005, vil bli sett i sammenheng med den pågående dialogen med Europakommisjonen om en mer langsiktig løsning for norsk lakseeksport til EU. Den nye avgrensingsformen der beregnet merdvolum blir erstattet av maksimal tillatt biomasse fisk i anleggene, vil både

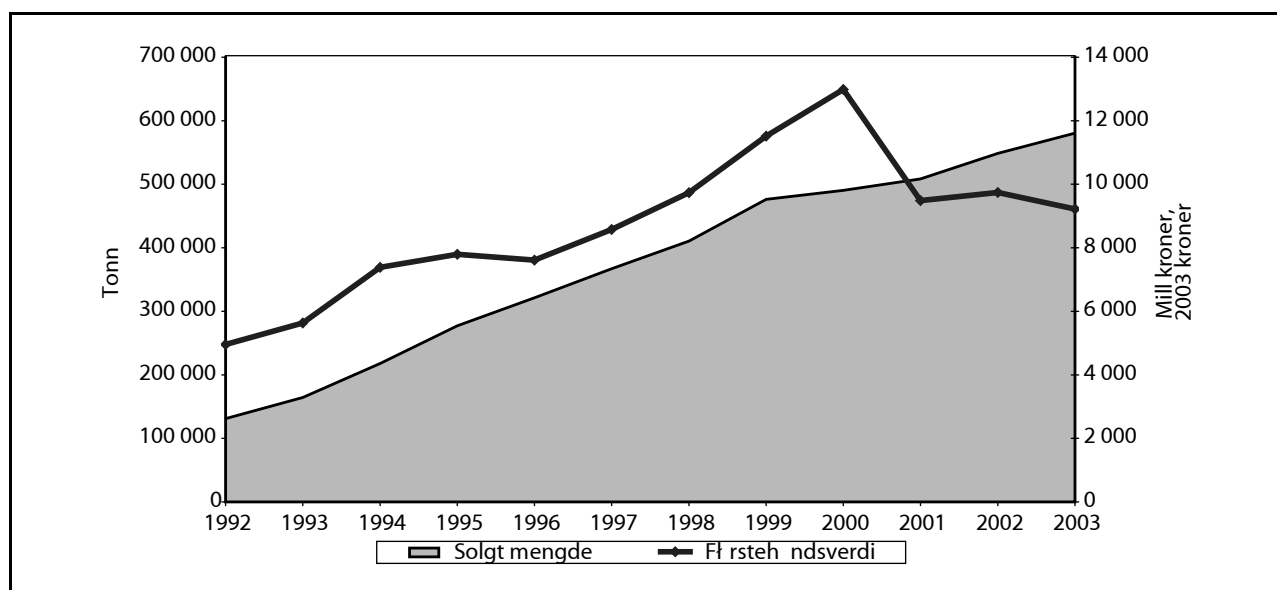
ivareta hensynet til bærekraftig forvaltning av miljøet herunder lokalitetenes bæreevne og hensynet til fiskehelse og fiskevelferd. Det vil også bidra til å forenkle regelverket for oppdretteren.

Helse- og miljøtilstanden på oppdrettsanleggene er fortsatt under god kontroll. Dette er en følge både av næringens bevisstgjøring på helse- og miljøområdet og myndighetenes kontroll av konsesjonsvilkårene.

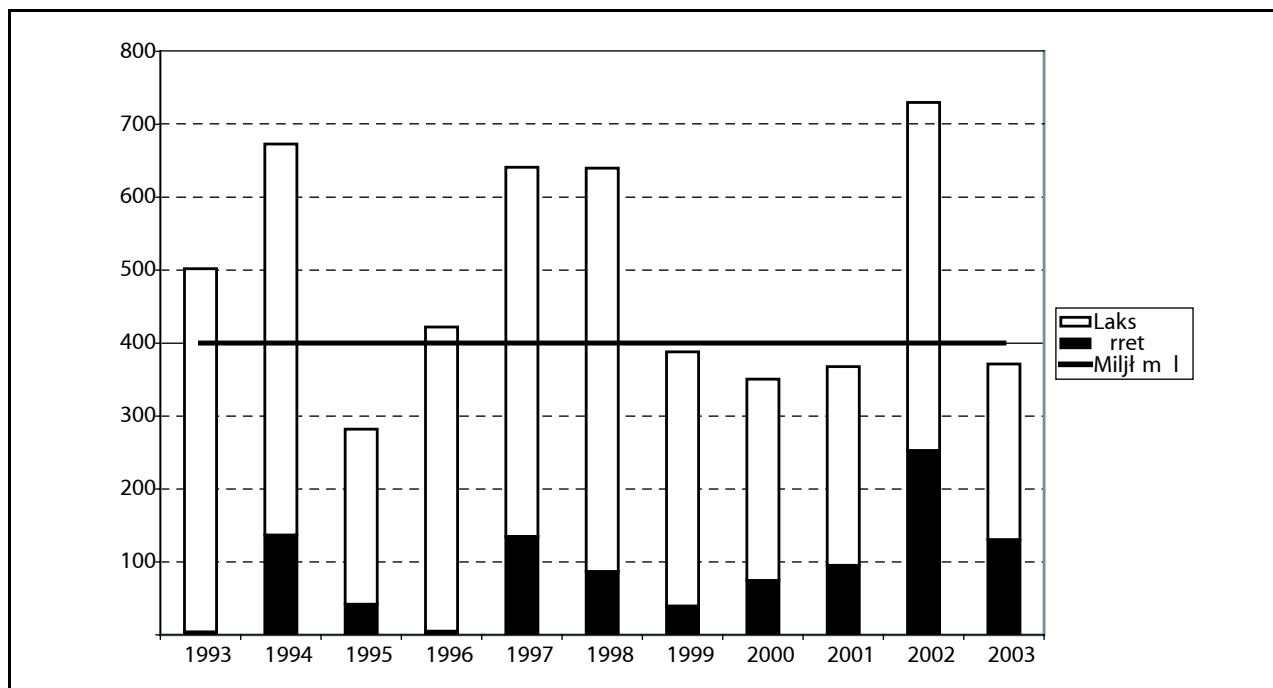
Fiskeri- og havbruksforvaltningen vil i samarbeid med miljøvernmyndighetene videreføre innsatsen med rømmingssikrende tiltak og arbeid knyttet til problemet med lakselus. Figur 6.11 gir oversikt over rømming av laks i perioden 1993-2003.

Det kortsiktige miljømålet er at antall rømte fisk ikke skal overstige 400 000 individer årlig. Dette var satt som et mål å strekke seg etter, og ikke et uttrykk for villaksens tålegrense. Det er videre et mål å redusere antall rømminger mest mulig. Den viktigste årsaken til rømming er anleggssvikt og havari, dernest propellskader og påkjørsel. For å bidra til en reduksjon i antall rømminger, er det fastsatt krav til teknisk standard for anlegg som brukes i fiskeoppdrett. Regelverket trådte i kraft 1. april 2004 for nye anlegg.

Det er også innført en godkjenningsordning for flytende oppdrettsanlegg (NYTEK). For nye anlegg/hovedkomponenter ble det krevd produktsertifikat fra 1. april 2004. Eksisterende anlegg må ha dugelighetsbevis innen 1. januar 2006, dersom ikke driften er sertifisert etter internasjonal godkjent miljøstyringssystem.

Figur 6.10 Oppdrett av laks, ørret og andre fiskearter. Solgt mengde og førstehåndsverdi.

Figur 6.11 Rømming av laks og ørret 1993-2003 (i 1000 stk.).

Konsesjonsinnehaver er forpliktet til straks å melde fra til Fiskeridirektoratets regionkontor dersom fisk rømmer, eller når mistanke om rømming foreligger.

Utviklingen i 1. halvår 2004 har vært positiv. Pr. 1. juli 2004 var det meldt 47 510 rømte laks og ørret, som er en fjerdedel av antall rømminger på samme tid i 2003.

Arbeidet med en ny akvakulturlov er godt i gang, og et høringsforslag vil være klart høsten 2004.

Havbeiteoven er blitt fulgt opp med forskrifter som ble fastsatt høsten 2003. Våren 2004 ble det utlyst inntil 40 konsesjoner for havbeite av kamskjell og hummer etter den nye forskriften. Alle søkere som kan dokumentere egnet lokalitet vil få innvilget konsesjon i løpet av 2004.

Det er i mars 2004 fastsatt egen forskrift om krav til internkontroll som oppfyller akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur). Forskriften trer i kraft fra 1. januar 2005 og vil gi gevinster i form av en mer effektiv og forenklet kontrollform. Konkursforskriften har vært foreslått revidert og høringen er nylig avsluttet. Ny forskrift vil bli fastsatt høsten 2004.

Den tidligere flytteforskriften er blitt erstattet av en ny klareringsforskrift av 9. februar 2004, der det som hovedregel åpnes opp for flytting over kommunegrenser, innenfor Fiskeridirektoratets sju regioner. Søkeplikten for flytting til godkjente lokaliteter er blitt erstattet av en meldeplikt. Det er gjort ett unntak fra den nye hovedregelen om opp-

dretters flyttemulighet. Dette gjelder for lakse- og ørretkonsesjoner gitt i 2002-runden, som ble utlyst og tildelt på kommunenivå. Unntaket er gjort på bakgrunn av flertallsmerknadene i Næringskomiteens innstilling (Innst. O. nr. 123 (2000-2001)) om vederlag ved tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret. Det er der bl.a. uttalt at en eventuell flytting må godkjennes av Fiskeridirektoratet.

Utkast til ny eierbegrensningforskrift, som foreslår heving av dagens tak på eierbegrensning, ble sendt på høring i juni 2004 med høringsfrist 1. oktober 2004.

Arbeidet med å implementere ordningen med nasjonale laksevasdrag (NLV) og nasjonale laksefjorder (NLF) er godt i gang. De særskilte bestemmelsene for NLV og NLF skal innarbeides i egen forskrift forankret i oppdrettsloven. Utkast til forskrift sendes på høring høsten 2004.

I løpet av høsten 2004 vil det bli utarbeidet forslag til forenklete og mer brukervennlige tildelings- og driftsforskrifter for akvakulturvirksomhet. Forskriftsarbeidet er et større moderniserings-, struktur- og sammenslåingsarbeid. Dette vil gi gevinster i form av en mer rasjonell og samordnet forvaltning og vil være til hjelp for næringsutøverne.

Det ble lyst ut 60 lakse- og ørretkonsesjoner høsten 2003. Av dette var 50 nye konsesjoner og 10 konsesjoner i Finnmark som ikke fikk søkere i 2002-runden. 50 konsesjoner ble tildelt før årsskiftet 2003/2004. Heller ikke i denne runden var det

noen søkere på konsesjonene i Finnmark. I denne tildelingsrunden gjaldt samme regel for hele landet ved at konsesjonene ble utlyst innen Fiskeridirektoratets regioner uten kommunevis binding.

Helse og velferd hos akvatiske organismer og trygghet og kvalitet ved sjømat

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at norsk sjømat skal oppleves som trygg og av riktig kvalitet i alle markeder. I tråd med helkjedetankegangen er det også et mål å ha kontroll med sykdoms- og smittestoffssituasjonen hos akvatiske organismer og at hensynet til fiskevelferd ivaretas.

Satsingen for å sikre dette skal følge en helkjedetankegang hvor offentlig kontroll og tiltak skal settes inn på det mest kostnadseffektive leddet i produksjonskjeden.

Det offentliges innsats på området består av et regelverk, et forvaltningssystem og institutter som gir forskningsbasert forvaltningsstøtte for å dekke de oppgaver det offentlige er pålagt bl.a. gjennom internasjonale avtaler.

Norsk regelverk og kontrollsystemene for produksjon av sjømat skal tilpasses:

- risikovurderinger utført av uhildede organer
- våre forpliktelser under WTO-avtalene SPS (veterinære og plantesanitære forhold) og TBT (tekniske handelshindringer)
- EØS-regelverket for helse og velferd hos akvatiske organismer og trygghet og kvalitet ved produksjon og frambud av sjømat
- Codex Alimentarius, Den internasjonale dyrehelseorganisasjon (OIE) og andre internasjonale standarder, anbefalinger og retningslinjer for produksjon og frambud av sjømat
- preferanser fra forbrukerne i inn- og utland
- krav fra myndighetene i land det eksporteres til
- Europarådskonvensjonen om beskyttelse av produksjonsdyr
- preferanser fra sjømatnæringen
- preferanser fra handelspartnere og andre næringsaktører i inn- og utland.

Som følge av reduksjon i det tollbaserte importvernet under WTO-avtalen, samt strengere krav fra markedet/forbrukerne, har forhold knyttet til fiskehelse, mattrygghet og matkvalitet fått økt betydning i internasjonal handel med sjømat. For at norsk sjømat ikke skal hindres av ulike lands importkontrollmyndigheter, må importlandets krav på disse områdene være oppfylt. Kravene reguleres i avtaler mellom de ulike lands myndigheter.

Mattilsynet gir nødvendige garantier bl.a. i form av sertifikater mv. ved eksport.

God fiskehelse er en viktig forutsetning for en positiv utvikling av akvakulturnæringen. Mattilsynet spiller en sentral rolle i arbeidet for å oppnå samfunnsmessig optimal kontroll med sykdoms- og smittestoffssituasjonen.

Norge ble harmonisert med EUs fiskehelseregelverk i 2003. Nå er dette regelverket under revisjon. Det er en viktig oppgave for Mattilsynet å medvirke til at regelverket blir så tjenlig som mulig.

For å sikre at Norge oppfylles forpliktelsene under EØS-avtalen, og for å sikre internasjonal markedsadgang for norsk sjømat generelt, vil området sjømattrygghet fortsatt ha høy prioritet. Den hygieniske standarden i norsk sjømatindustri og trygghet for sjømatproduktene skal være like høy som i land det er naturlig å sammenligne oss med.

I tillegg til krav til mattrygghet, har ulike kvalitetskrav stor betydning for anseelsen av norsk sjømat i de ulike markedene. Dette gjelder både krav som er nedfelt i offentlig regelverk og bransjestandarder.

Næringens egenkontroll skal sikre at kravene oppfylles, mens fiskeriforvaltningen og Mattilsynet skal påse at norsk sjømat produseres i samsvar med de krav som Norge er forpliktet til gjennom internasjonale avtaler.

Mattilsynet overtok ansvaret for trygghet og kvalitet ved sjømat fra 1. januar 2004. Staten vil allerede i 2004 iverksette et enhetlig og helhetlig tilsyn med sjømatproduksjon med spesielt fokus på:

- sjømatvirksomheter som ikke oppfylles bygningsmessige og hygieniske minstekrav
- sjømatvirksomheter som ikke oppfylles kravet om å ha et egenkontrollsystem for å sikre at norsk sjømat er trygg.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at Mattilsynet gjennomfører en enhetlig praksis i forbindelse med godkjenning og tilsyn etter fiskekvalitetsforskriften, både når det gjelder sjømatvirksomheter som tidligere sorterte under Fiskeridirektoratet og virksomheter som tidligere sorterte under Statens næringsmiddeltilsyn og det kommunale næringsmiddeltilsynet. Målet er at regelverket skal gjennomføres på en måte som sikrer konkurransemessige like vilkår for sjømatnæringen og som opprettholder tilliten i markedene til at norsk sjømat produseres i henhold til internasjonale standarder.

En prioritert oppgave er å dokumentere at de ferdige produktene er trygge, av riktig kvalitet og produsert under slike forhold som markedet krever. Det skal satses på økt kunnskap om ernæring

og sammensetning av sjømat, slik at næringsstoffer og fremmedstoffer i sjømat kan dokumenteres. Innholdet av fremmedstoffer skal være så lavt at norsk sjømat er trygg. Et rent miljø er en grunnleggende forutsetning for dette.

For ytterligere omtale av området, vises det til "Trygghet og kvalitet ved sjømat" i kap. 1030 nedenfor samt Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon, programkategori 15.10, kap. 1115 Mattilsynet.

Marked, omsetning og industri

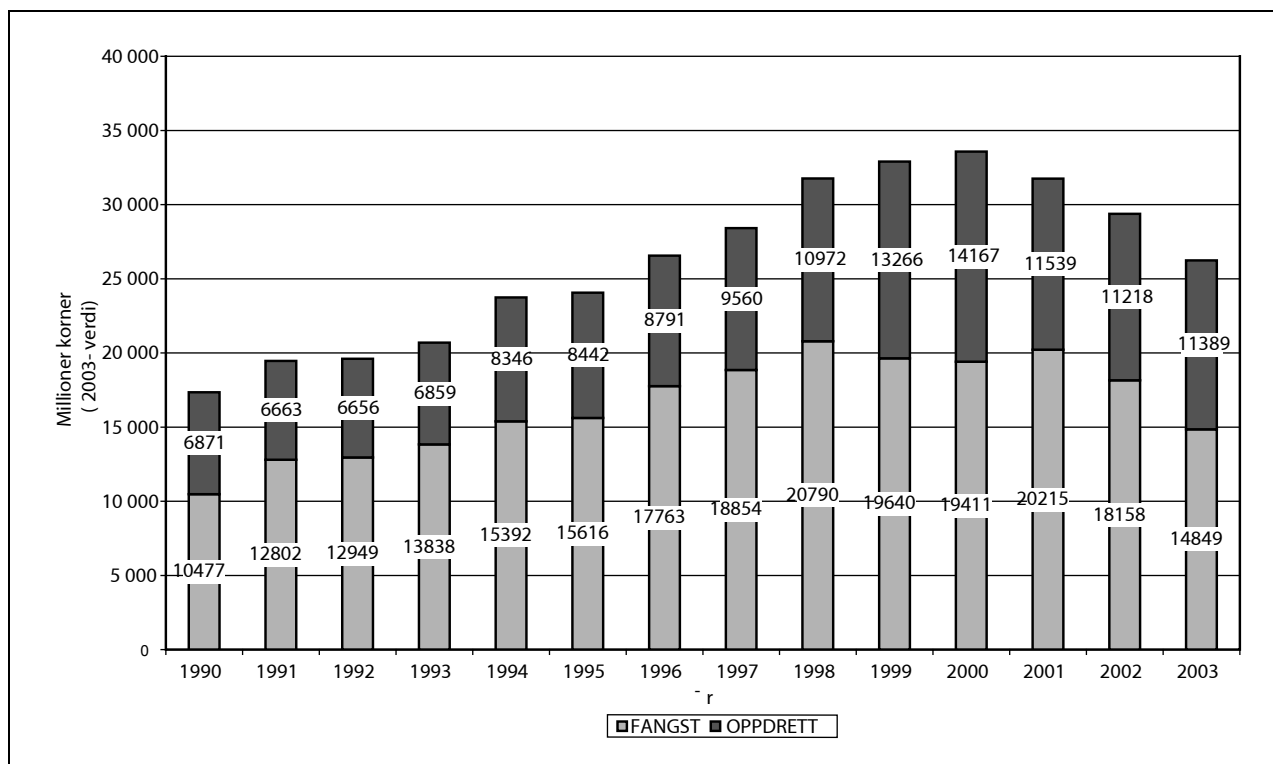
Sem-erklæringen slår fast at det skal legges til rette for langsiktige leveringsavtaler. Praksis i salgslagene er gjennomgått, og departementet vil drøfte spørsmålet i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges fram våren 2005. Her blir det også vurdert om lovendringer er nødvendig.

Hensynet til sysselsetting og bosetting langs kysten, herunder behovet for råstofftilførsel til mottaks- eller foredlingsanlegg på land, er hensyn av betydning for spørsmålet om dispensasjon fra aktivitetskravet knyttet til eierskap til fiskefartøy. Departementet vil benytte dispensasjonsadgangen i deltakerloven aktivt før det eventuelt vurderes å fremme forslag om å gi industrien adgang til å eie fiskefartøy på lik linje med fiskerne.

Etter flere år med økt eksport av fisk og fiskeprodukter har utviklingen etter 2000 vært negativ, jf. figur 6.12. Både i 2001 og 2002 var det nedgang i norsk eksport av sjømat. Denne nedgangen fortsatte også i 2003 da det samlet ble eksportert for omlag 26,3 milliarder kroner. Målt i kvantum var eksporten både i 2002 og 2003 på om lag 2,1 millioner tonn. Ved utgangen av mai 2004 har det vært en økning i eksportverdien på om lag 300 mill kroner, mens det har vært en nedgang i volumet på om lag 70 000 tonn sammenlignet med samme periode i 2003.

EU er fortsatt det viktigste markedet for norsk fisk. Målt i eksportverdi ble 56 pst. av Norges eksport av sjømat eksportert til EU, noe som er en økning på 2 pst. fra foregående år. De viktigste enkeltmarkedene i 2003 var Danmark, Japan, Frankrike og Russland.

Norge importerte fisk og skalldyr til en verdi av om lag 4,1 mrd. kroner i 2003. De største leverandørene er EU (særlig Danmark, Storbritannia og Tyskland), Russland, Island og USA. En vesentlig del av importen blir reeksportert. Importen falt med 1,1 mrd. kroner i forhold til foregående år. Spesielt gikk importen fra Russland betydelig ned, fra 1,2 mrd. kroner i 2002 til 650 mill. kroner i 2003. I volum ble importen fra Russland redusert med om lag 90 000 tonn, herav 20 000 tonn torsk.

Figur 6.12 Norsk eksport av sjømat 1990-2003

På bakgrunn av Europakommisjonens vurderinger knyttet til utløp av beskyttelsestiltakene mot norsk lakseeksport (lakseavtalen) videreførte departementet med virkning fra 1. mars 2003 en eksportavgift på 3 pst. for eksport av laks til EU, inkludert FoU-avgift. Basert på reaksjoner fra enkelte medlemsland meddelte kommisjonen senere at en differensiert avgift som kan virke diskriminerende mellom land ikke var ønskelig. På bakgrunn av dette etablerte departementet en dialog med næringsorganisasjoner med sikte på å finne et nytt hensiktsmessig nivå på en ikke-diskriminerende eksportavgift for laks til samtlige markeder. Departementet fastsatte høsten 2003 en eksportavgift på 0,75 pst., med ikrafttredelse 1. januar 2004.

Europakommisjonen initierte den 6. mars 2004 en undersøkelse med sikte på å innføre beskyttelsestiltak knyttet til import av oppdrettet laks. Kommisjonen vedtok 13. august 2004 å innføre midlertidige beskyttelsestiltak på import av oppdrettet laks i form av importkvoter og avgift på 17,8 pst. på overskytende eksport. Den endelige undersøkelsen skal i henhold til regelverket fullføres innen 6. februar 2005.

EU innførte 17. september 2003 en midlertidig anti-dumpingsavgift på 21,4 pst. på norsk eksport av stor regnbueørret til EU markedet. En permanent avgift på 19,9 pst. ble innført 8. mars 2004. Som følge av dette har norsk ørreteksport til EU blitt redusert med 59 pst.

Selv om EU også på lang sikt vil være det desidert viktigste markedet for norsk sjømat, er det et

mål å arbeide for forutsigbare vilkår for handel og ikke-diskriminerende markedsadgang også utenfor EU. Regjeringen vil arbeide for at den pågående forhandlingsrunden i WTO fører til reduksjoner i tollmessige og ikke-tollmessige handelsbarrierer i den globale handelen med sjømat. Forhandlinger med sikte på å redusere den proteksjonistiske bruken av WTOs subsidie- og anti-dumpingsregelverk vil også bli prioritert

WTOs hovedråd vedtok 31. juli 2004 en rammeavtale for videre forhandlinger. Dette bringer forhandlingene på skinnene igjen etter sammenbruddet under WTOs ministermøte i Cancún i september 2003. Rammeavtalen inneholder retningslinjer for de videre forhandlingene om bl.a. markedsadgang for industrivarer, inklusive fisk. Norge vil forsette den aktive deltagelsen i nye lands søknadsprosesser til WTO. Forhandlingene om Russlands og Ukrainas tiltredelse til WTO er langt på vei ferdige.

Norge deltar aktivt i forhandlingene om frihandelsavtaler i EFTA. Frihandelsavtalene er et viktig verktøy for å sikre norsk fisk og fiskeprodukter bedre eller like gode konkurransevilkår som viktige konkurrenter i større sjømatmarkeder. I dag har EFTA frihandelsavtaler med i alt 13 land i Sør-Europa, Middelhavsregionen, Mexico, Chile og Singapore. Videre er EFTA i dialog med Sør-Korea med sikte på å inngå en frihandelsavtale. Andre aktuelle og interessante avtalepartnere er Kina, Thailand, MERCOSUR, India, Japan, og Russland.

Boks 6.7 Utvidelse av EØS-området

Som følge av EUs utvidelse opphørte EFTAs frihandelsavtaler med åtte av de nye medlemslandene. I forbindelse med dette ble det gjennomført forhandlinger om utvidelse av EØS-området mellom Norge og EU. Resultatet av disse forhandlingene var at Norge fikk tre store nye tollfrie kvoter på fryst sild og makrell. Dette gjenspeiler det alt vesentligste av den tradisjonelle handelen med de nye medlemslandene. Pga. måten kvotene er beregnet på er de imidlertid større enn den eksisterende handelen med det samlede EU på disse produktene slik at det er rom for å øke eksporten av fryste pelagiske produkter til det utvidede EU. Avtalen om utvidelse av EØS-området innebærer også at tollsatsen på sildelapper ble senket fra 15 til 3 pst. I tillegg forutsetter avtalen at spørsmålet om transitt av EU-fanget fisk gjennom Norge skal løses, og at den tollfrie kvoten på fryste pillede reker skal økes med 2 500 tonn.

Den utvidede EØS-avtalen trådte i kraft 1. mai. EU har imidlertid på grunn av interne forhold ikke kunnet iverksette de nye kvotene. Det forventes imidlertid en løsning i løpet av høsten 2004. Transittspørsmålet, som Stortinget tidligere er orientert om i St. meld. nr. 17 (2003-2004) Om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2001 og 2002, ble heller ikke løst innen 1. mai. Dette skyldes at Europakommisjonen har bedt om å få avgi formelle kommentarer til Fiskeridepartementets forslag til løsning, før ordningen iverksettes. Forslaget er presentert overfor Europakommisjonen både skriftlig og muntlig, samtidig som det ble bedt om at kommentarer måtte være avgitt i tide til at ordningen kunne iverksettes 1. mai. Foreløpig er imidlertid ingen kommentarer mottatt på tross av gjentatte forespørsler fra norsk side. Det legges til grunn at også denne saken vil finne sin løsning i løpet av høsten 2004. Dermed vil også økningen av den tollfrie kvoten på fryste pillede reker kunne iverksettes.

Bruk av hav og kystsone

Tilgang til areal er en viktig rammefaktor for næringene langs kysten. Målet for fiskeriforvaltningens engasjement innen kystsoneforvaltning er å sikre tilgangen til tilstrekkelig sjøareal for utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen.

Arealplanlegging i medhold av plan- og bygningsloven og arbeid med verneplaner i medhold av naturvernloven er prosesser som kan påvirke tilgangen på areal for fiskeri- og havbruksnæringen. Fiskeriforvaltningen deltar derfor aktivt i disse prosessene.

Fiskeri- og kystdepartementet skal være en aktiv deltager i prosesser hvor rammebetingelser for bruk av kystsonen legges.

Det er en utfordring å få til en full digitalisering av arealplanene som kommunene utarbeider, herunder tilrettelegging av korrekte og oppdaterte geodata. Effektiv bruk av kartverktøy for å synliggjøre muligheter og begrensninger vil kunne være nyttig for næringen og for forvaltningen. Det gjenstår fortsatt en del grunnarbeid før alle deler av kystsonen er kartlagt. Fiskeri- og kystdepartementet vil være en pådriver i dette arbeidet.

Miljøverndepartementet, i samråd med Fiskeridepartementet og Olje- og energidepartementet, nedsatte i 2001 et rådgivende utvalg for å vurdere og tilrå hvilke områder som bør inngå i en nasjonal marin verneplan. Utvalget overleverte sitt endelige

forslag 30. juni 2004. Nevnte departementer vil sammen med Nærings- og handelsdepartementet ta stilling til den videre prosessen.

EUs rammedirektiv for vann, som ble vedtatt i desember 2000, innebærer at forvaltningen av grunnvann, ferskvann, brakkvann og sjøvann skal sees i sammenheng. Formålet er å beskytte og om nødvendig forbedre vannkvaliteten innen 2015. Det skal opprettes nedbørsfeltdistrikter der berørte vannforekomster skal kartlegges og overvåkes med tanke på å utarbeide planer for hvorledes vannkvaliteten skal opprettholdes og om nødvendig forbedres. Direktivet implementeres i Norge gjennom EØS-avtalen etter at forslag til tilpasningstekst er godkjent av EU-kommisjonen. Dette er forventet å skje i andre halvår 2004. Implementering av direktivet i Norge ledes av Miljøverndepartementet. Fiskeri- og kystforvaltningen har deltatt aktivt i dette arbeidet.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav skal det utarbeides forvaltningsplaner for norske havområder. Forvaltningsplanene skal legge grunnlaget for en helhetlig politikk med hensyn til belastning på havmiljø og avveining av ulik næringsmessig bruk av havområdene. I første omgang skal det utarbeides plan for Barentshavet. Som grunnlag for forvaltningsplan for Barentshavet er bl.a. konsekvensene av fiskeritaktivitet og skipstrafikk i området utredet. Dette har skjedd under ledelse av henholdsvis Fiskeri-

direktoratet og Kystdirektoratet. Utredningene ble sendt på bred høring i juni 2004.

Marin innovasjon og næringsutvikling

Innovasjon og næringsutvikling står sentralt i departementets arbeid, og økt aktivitet innen fiskeri, havbruk og avledet virksomhet er et viktig mål både for nasjonen og for de ulike kystsamfunnene. Innsats fra enkeltpersoner, bedrifter, kunnskapsmiljø, lokale og regionale myndigheter er grunnleggende med sikte på økt verdiskaping i marin sektor.

Gjennom ansvarsreformen har regjeringen lagt opp til en betydelig styrking av fylkeskommunens rolle som en regional utviklingsaktør. Fra 2003 skal fylkeskommunen, i et forpliktende partnerskap med næringsliv, virkemiddelaktører, private organisasjoner og kommuner, utarbeide premisser for regionenes tilrettelegging for næringsutvikling og anvendelse av virkemidler. De regionale partnerskapene skal være et sentralt instrument og en arena med ansvar for utvikling av strategier og prioriteringer for regional verdiskaping og vekst.

Departementet registrerer at det er mye dynamikk og fornyelsestenking langs kysten knyttet til de regionale partnerskapene. Flere aktører er mobilisert i arbeidet med innovasjon og regional utvikling. Desentraliseringen av ansvar og virkemidler for næringsutvikling og utvikling av regionale partnerskap stiller både Innovasjon Norge, Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet overfor nye utfordringer og en ny struktur.

Innovasjon Norge har en betydelig kompetanse på det marine området og er en sentral medspiller for næringen så vel som for fiskerimyndighetene. For marin sektor vil det følgelig bli viktig at Innovasjon Norge framstår som en attraktiv og aktiv medspiller for marin sektor i de regionale partnerskapene, og at det utvikles et konstruktivt samarbeid med fylkeskommunen.

Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet har viktige roller knyttet til marin næringsutvikling og kompetanse som på flere områder vil være grunnleggende for et vellykket utviklingsarbeid i fylkene. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for at disse tre organenes innsats innen regional næringsutvikling skal være samordnet, målrettet og av høy kvalitet.

Prioriteringer 2005

Tilrettelegging av strukturordninger for fiskeflåten, forenkling av regelverk og effektivisering av saksbehandlingsrutiner for alle flåtegrupper og fiskerier vil fremdeles være en hovedoppgave i 2005,

med sikte på å legge til rette for økt fleksibilitet og lønnsomhet i fisket. Fortsatt stabilitet i kvotefordelingen er en forutsetning for både god tilpasning og tilstrekkelig finansiering.

Det er en prioritert oppgave å tilrettelegge for mellomlagring av levendefanget torsk og andre marine arter for på den måten å kombinere kystflåtenes behov for å fiske i perioder med best tilgjengelighet og industriens og markedets behov for jevne leveringer.

I forhandlingene om forvaltningen av norsk vårgytende sild i 2004 har Norge fremmet et krav om en økt kvoteandel på grunnlag av sonetilhørighet. Dette kravet har så langt ikke ført fram, og partene har derfor ikke kommet til enighet om en avtale om fordelingen av norsk vårgytende sild i 2004.

Siden 1999 har de landene som er definert som kyststater til kolmule – Norge, Færøyene, Island og Grønland – samt Russland som spesielt invitert part, forhandlet om å etablere et forvaltningsregime for hele kolmulebestanden. Partene har imidlertid ennå ikke klart å bli enige om en fordeling av bestanden.

Å få på plass avtaler som sikrer en langsiktig forvaltning og en akseptert fordeling av disse bestandene er en prioritert oppgave.

En like god markedsadgang som våre konkurrentland er en viktig forutsetning for den videre utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen. Departementet prioriterer arbeidet med markedsadgang både gjennom WTO, bilateralt med EU og EFTAs frihandelsavtaler.

Havbruksnæringen i årene framover krever en tilpasset og effektiv offentlig forvaltning som kan møte utfordringene knyttet til redusert saksbehandlingstid, kompetansebygging og faglig spesialisering.

Lovutvalget for ny havressurslov vil fortsette sitt arbeid med sikte på å levere sin innstilling i mars 2005. Lovarbeidet tar sikte på å oppdatere og forenkle eksisterende lovverk for utøvelsen av fisket og i større grad integrere miljøhensyn og verdiskaping i forvaltningen av de marine ressursene. I tillegg vurderes virkeområdet utvidet til enhver levende marin ressurs.

Lovforslaget til ny akvakulturlov vil bli fremmet for Stortinget våren 2005. Den nye loven skal fange opp helheten og sikre de overordnede styringsbehov de neste ti år, ved å skape en næringslov som bl.a. vil inkludere hele verdikjeden fra fjord til bord, trygg sjømat, ivareta miljø og fiskehelse, arealtilgang, tilrettelegging og forenkling for næringsutøverne og bruk av kontroll og sanksjoner.

Fiskeri- og kystdepartementet vil prioritere arbeidet med prosesser hvor rammebetingelsene

for bruk av kyst- og havområdene legges, og vil videreføre arbeidet med å sikre havmiljøet, nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet med forvaltningsplan for Barentshavet og implementeringen av EUs rammedirektiv for vann er viktige prosesser i denne sammenhengen.

Fiskeri- og havbruksnæringen er avhengig av tilstrekkelig tilgang på areal. Det er derfor viktig

med deltakelse i alle plan- og verneprosesser som berører fiskeri- og havbruksnæringens interesseområder. Tilrettelegging av egne geodata skal prioriteres. Det er et mål at bruk av moderne kartverktøy skal gjøre forvaltningens planprosesser elektroniske.

Kap. 1030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	327 773	244 570	253 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 610	1 600	1 620
70	Tilbakebetaling av innbetalte vederlag	15 393		
	Sum kap. 1030	344 776	246 170	254 620

Innledning

Kapitlet omfatter Fiskeridirektoratet med ytre etat. Fiskeridirektoratet er lokalisert i Bergen.

Den faglige virksomheten i Fiskeridirektoratet er delt inn i disse hovedområdene: Ressursforvaltning, havbruksforvaltning, konkurrerende bruk av hav og kystsone og (fram til 1. januar 2004) trygg sjømat av riktig kvalitet.

Informasjon om Fiskeridirektoratet finnes på etatens nettsider www.fiskeridir.no.

Mål

Fiskeridirektoratet skal bidra til å realisere Fiskeri- og kystdepartementets mål om å sikre en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring med fokus på økt verdiskaping, regelforenkling og service for brukerne.

Fiskeridirektoratets serviceerklæring

Fiskeridirektoratet skal ha fokus på kvalitetssikring i all saksbehandling, og skal tilstrebe en mest mulig riktig og lik behandling av alle saker. Alle skal ha mulighet til å legge fram sin sak.

Fiskeridirektoratet praktiserer meroffentlighet. De vil gi publikum innsyn i dokumenter så lenge det ikke finnes et reelt og saklig behov for å unnta dokumentene fra offentligheten.

Fiskeridirektoratet gir en saksbehandlingsgaranti for visse sakstyper. Garantien angir hvor lang tid det tar å treffe en endelig avgjørelse i en sak

etter at direktoratet har mottatt en fullstendig søknad, inklusiv innbetaling av et eventuelt søknadsgebyr. I noen spesielle tilfeller kan en søknad ta lengre tid enn saksbehandlingsgarantien lover. Søker vil i så fall få melding om dette og når han eller hun kan forvente svar. Saksbehandlingsgarantien vil etter hvert utvides til å gjelde flere sakstyper. Alle saksbehandlingskøer skal avvikles innen 1. januar 2005. Forvaltningen gir en servicegaranti på tre måneder som bare skal kunne fravikes dersom forsinkelsen skyldes nødvendige innspill fra andre myndigheter, regelendringer eller lignende.

Organisering av arbeidet med ressurskontroll i Fiskeridirektoratet

Alle regioner i Fiskeridirektoratet har ansvar innen arbeidet med ressurskontroll. Etter sammenslåingen av Kontrollverket og Retteledningstjenesten i 1998 har de positive faglige og kostnadmessige effektene ved at regionene har totalansvar blitt tydeligere. Samtidig tilsier variasjoner i fiskeriaktivitet geografisk og over tid et behov for fleksibilitet med hensyn til ressursbruk og en arbeidsmetodikk som fremmer likeverdig behandling av næringsutøverne. Fra 2004 er organiseringen av arbeidet med ressurskontroll derfor endret ved at det er innført formalisert samarbeid mellom enkelte regioner. For å utnytte tilgjengelige ressurser og kompetanse på en god måte er det hensikts-

messig å videreutvikle dette samarbeidet på tvers av regiongrenser.

Utkastkommisjonen peker særlig på behovet for å samordne ressurskontrollen i Fiskeridirektoratet. Det vil derfor bli igangsatt en prosjektorganisering av denne delen av arbeidet, der to regioner (Troms og Møre og Romsdal) får regionovergripende ansvar og myndighet for den operative delen av denne type kontroll. Alle aktuelle regioner vil delta i planleggingen gjennom bruk av verktøy for risikovurdering, og bidra med personellressurser i perioder. Prosjektorganisering innebærer ikke flytting av ansatte. De to regionene med regionovergripende ansvar skal ha både faglig og administrativt ansvar og myndighet for det personell som inngår i prosjektorganiseringens oppgaver. Gjennom denne organiseringen vil det dessuten være mulig å ta ut synergieffekter mellom Overvåkingstjenesten for fiskefelt og det øvrige ressurskontrollarbeidet. Det vil også føre til en bedring i kompetanseflyten mellom regionene.

Prosjektorganisering og videreutvikling av samarbeidet mellom regionene vil gi en fleksibilitet og dynamikk i arbeidet med ressurskontroll, samtidig som den enkelte region fortsatt har ansvar for oppgaver både innen kontroll og forvaltning, med de faglige og økonomiske gevinster det gir.

Informasjon om og kontroll av alt uttak av fisk og fangst er en grunnleggende forutsetning for å nå målsettingen om en bærekraftig fiskeriforvaltning med langsiktig lønnsomhet.

Ressursforvaltning

Mål

Fiskeridirektoratet skal bidra til å sikre en lønnsom og bærekraftig forvaltning av de marine ressursene.

Fiskeridirektoratet skal:

- bidra til å sikre best mulig ressursgrunnlag for norsk fiskerinæring
- bidra til å ivareta Norges interesser som havnasjon i internasjonalt miljø- og ressursamarbeid
- i samarbeid med næringen tilrettelegge for en best mulig biologisk og økonomisk utnyttelse av ressursene til disposisjon for norsk fiskerinæring
- bidra til å tilpasse kapasiteten i fiskeflåten til det ressursgrunnlaget som er tilgjengelig for norske fiskere
- sikre at ressursuttaket blir i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser
- fremskaffe og bearbeide nødvendig statistisk materiale om deltakelse, fangst og lønnsomhet

- utvikle og forbedre administrative registre, og arbeide med å forenkle rapporteringsrutiner og søknadsregistrering ved bruk av IKT

Resultater 2003-2004

Ressursforvaltning

For å bidra til å sikre et best mulig ressursgrunnlag for norsk fiskerinæring, har Fiskeridirektoratet bl.a.:

- gjennomført stenging og åpning av fiskefelt i samsvar med de tilrådinger som er gitt fra overvåkingstjenesten for fiskefelt. Det var i 2003 mindre behov enn tidligere for å stenge områder for fiske med torsketral og snurrevad, mens det var en økning i stengte felt for fiske etter reker i Svalbardsonen. Aktiviteten var i 2003 på samme nivå som året før
- med godt resultat delegert myndighet til ytre etat på ressursforvaltningsområdet. Saksbehandlingstiden har gått betydelig ned for de fleste områdene
- delegert til Region Finnmark å behandle søknader i forbindelse med regulering av deltakelsen i fangst av kongekrabbe
- i samarbeid med næring og myndigheter lagt frem høringsforslag for sammenslåing av 21 forskrifter til 1 ny forskrift for teknisk regelverk
- inngått samarbeid med Christian Michelsen Research A/S for å utvikle metoder/rutiner som kan forebygge og gjenfinne tapte garn på en enkel og rasjonell måte
- i perioden foretatt garnopprydding på garnfeltene utenfor Finnmark, Troms, Nordland og Møre og Romsdal. Resultatet var opptak av flere hundre garn som anslagsvis har bidradd til et uregistrert uttak på flere tusen kg fisk av ulike arter. Spesielt ble det registrert mye blåkveite i garnene som ble tatt opp
- gjort forsøk med å redusere bifangst av kongekrabbe i garnfiske etter torsk, og med rist ved sildetråling i Vestfjorden og foretatt undersøkelser av bruk av fangstmåler i pelagisk fiske. Det er utviklet størrelseseffektive metoder for fiske etter kongekrabbe med teiner for å fremme et ressursvennlig fiske
- gjennomført kartlegging av arts- og størrelses-sammensetning i autolinefisket i Barentshavet og fangst- og størrelsessammensetning i flytelinefisket etter hyse utenfor kysten av Øst-Finnmark
- utarbeidet rapporten "Beskatningsstrategier for sjøpattedyrene" i samarbeid med Havforskningsinstituttet. Beskatningsstrategien for 2004 er evaluert. Strategien legges til grunn for

- samarbeidet innenfor Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjonens område
- utarbeidet endringsforslag til forvaltning av tang og tare
- som et ledd i gjenoppbyggingsplanen for torsk i Nordsjøen lukket torskefisket for konvensjonelle fartøy.

Samarbeid med andre land

For å ivareta Norges interesser som havnasjon i internasjonalt miljø- og ressurs samarbeid, har Fiskeridirektoratet spilt en aktiv rolle i perioden.

- Fiskeridirektoratet har ledet samarbeidet mellom Norge og EU om elektroniske rapporteringssystemer for fiskefartøy.
- Fiskeridirektoratet har ledet arbeidet med å etablere et felles kontroll- og håndhevelsesregime for Skagerrak. Retningslinjer for felles håndhevelse er fastlagt for 2004.
- Det har i perioden vært ført forhandlinger om regulering av henholdsvis kolmule, NVG-sild og makrell. For makrellens del ble det inngått avtale.
- Det er inngått en ettårig reguleringsavtale med Grønland og Island for lodde.
- Representanter for Fiskeridirektoratet har i NORAD-regi gitt vesentlig bidrag til etablering av ny fiskerilovgivning i Vietnam.
- Under kvoteforhandlingene mellom Norge og EU høsten 2003, ble partene enige om å innføre obligatorisk veiing samt maksimum 2 pst. vanntrekk fra vekten av alle pelagiske fangster f.o.m. 1. februar 2004. Fra norsk side har en senere måttet ta opp med EU at ikke alle medlemslandene følger vedtaket.
- Norge har tatt opp med Russland problemet med uregistrert ressursuttak i Barentshavet som følge av praksisen med omlasting.
- Fiskeridirektoratet har representert norske styresmakter i en rekke internasjonale miljøfora som biodiversitetskonvensjonen, OSPAR og prosesser i regi av FN.

Ressurskontroll

For å sikre at ressursuttaket er i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser, har Fiskeridirektoratet bl.a.:

- opprettholdt nivået på kontrollaktiviteten for lokale oppsyn og Kystoppsynet
- arbeidet med å gjøre ressurskontrollen mest mulig effektiv

- styrket samarbeidet med Kystvakten og Salgslagene, bl.a. utviklet en metodikk for risikovurdering
- utvidet samarbeidet med andre nasjonale kontrollorganer som Tollvesenet, Skatteetaten og Justervesenet, politi- og påtalemyndigheten.

Fiskeflåte og fiskermantall

Deltakerregisteret er utbedret for å kunne registrere nye typer deltakeradganger i lukkede fiskerier.

Ny drifts- og strukturordning for kystflåten ble etablert fra 1. januar 2004.

Fiskermanntallet er kontrollert mot Folkeregisteret, og registeret er gjort tilgjengelig på Internet.

Fiskeridirektoratet samarbeider med Folkeregisteret, Brønnøysundregistrene, Skipsregistrene og Sjøfartsdirektoratet for å kvalitetssikre opplysninger i Merkeregisteret. Arbeidet med å fjerne inaktive fartøy fra registeret har hatt høy prioritet, og innføringen av avgift for å stå i registeret vil sannsynligvis føre til færre inaktive fartøy og et merkeregister av høyere kvalitet.

IKT

Det har vært økt satsing på effektiv bruk av Internett overfor Fiskeridirektoratets eksterne brukere. Direktoratets intranett blir også brukt aktivt.

Fiskeridirektoratet har deltatt aktivt i EUs IMPAST-prosjekt for uttesting av radarteologi i ressurovervåkingen som supplement til satellittsporingen. Det gjenstår mye arbeid før radarteologien kan være et fullgodt alternativ til tradisjonelle overvåkingsmetoder i nordområdene.

Som forberedelse for en eventuell utvidelse av sporingsplikten til fartøygrupper under 24 m, har direktoratet i samarbeid med Telenor gjort sporingsforsøk ved hjelp av digital VHF.

Fiskeridirektoratet har arbeidet med EU, Russland, NAFO og NEAFC for å oppnå internasjonal enighet om innføring av enkle og standardiserte elektroniske rapporteringsrutiner fra fartøyene basert på bruk av satellitteknologi.

Direktoratet har i perioden etablert regionale satellittsporingssentraler i Ålesund og Tromsø.

Det er utviklet nytt programsystem for registrering av fangst og aktivitet om bord i fiskefartøy med sikte på elektronisk videreformidling og automatisk oppdatering av Fiskeridirektoratets registre.

Delegasjon av myndighet til Fiskeridirektoratets ytre etat

Fiskeridirektoratet har i perioden delegert saksbehandling knyttet til førsteinstansbehandling av de nye drifts- og strukturordningene.

For å sikre likebehandling er det gjennomført opplæringstiltak, og det er etablert rutiner for avklaring av tvilstilfeller.

Prioriteringer 2005

Ressursforvaltning

Fiskeridirektoratet skal bl.a.:

- modernisere lov og forskriftsverk
- videreutvikle nasjonale reguleringer
- oppdatere deltakerregistre og kvoteregistre
- sørge for at merkeregisteret er troverdig og inneholder den aktive fiskeflåten. Virkningen ved innføring av årsavgift i 2004 skal evalueres
- fortsette overvåkingstjenesten. Felt med for stor innblanding av undermåls fisk og felt med for stor andel bifangst skal holdes stengt for fiske
- utvikle beskatningsstrategier for fisk og sjøpattedyr i et økosystemperspektiv, med Havforskningsinstituttet som en hovedaktør. Målet er å sikre optimalt langsiktig utbytte
- videreføre sitt arbeid i oppfølging av Gøteborg-protokollen under konvensjonen om langtransportert luftforurensning
- arbeide med å utvikle mer selektive redskaper
- påse at det tas tilstrekkelig miljøhensyn under forvaltningen av tang og tare og at fiskeriaktivitetene ikke volder skade på korallrev og bunnlokaliteter
- videreføre arbeidet med forvaltningsplan for tang og tare, inkludert fastsettelse av nye regionale forskrifter.

Ressurskontroll

Fiskeridirektoratet skal:

- prosjekterorganisere ressurskontrollen for mer effektiv utnyttelse av regionkontorenes samlede kontrollressurser
- avregne salgslagenes fangstrapportering automatisk mot direktoratets kvoteregister
- gjennom planlagt bruk av tilgjengelige ressurser effektivisere ressurskontrollen
- samordne kontrollaktiviteten med Kystvakten og salgslagene
- gjøre rapporteringsregelverket så enkelt som mulig
- standardisere satellittbaserte rapporteringsrutiner

- vurdere bruk av fangstmåler i pelagisk fiske
- gjennom kontrollsamarbeidsgruppen med EU landene m.v. bidra til at veiing, kontroll og vanntrekk for pelagiske fangster harmoniseres.

Samarbeid med andre land

Fiskeridirektoratet skal:

- bidra til at det arbeides forpliktende i internasjonale organisasjoner, og at det inngås avtaler bilateralt og multilateralt. Dette er avgjørende for å kunne sikre en bærekraftig utvikling i våre viktigste bestander og for å sikre optimalt langtidsutbytte. Spesielt viktig er arbeidet i NAFO og NEAFC, og forvaltnings- og kontrollsamarbeidet med EU og Russland
- møte i relevante internasjonale organisasjoner der Norge er medlem
- bidra i de pågående internasjonale miljøprosesser i regi av OSPAR, FAO, CBD og CITES
- ha ansvar for NORAD-prosjekter i Afrika og Asia innen lovgivning og kunnskapsoverføring.

IKT

Fiskeridirektoratets plan for elektronisk fiskeriforvaltning spesifiserer direktoratets utfordringer og løsninger på IKT-området. Innenfor ressursforvaltningsområdet prioriteres følgende:

- implementering av administrativt system for avregning av kvoter skal sluttføres i 2005
- elektronisk kontroll med norsk vågehvalfangst: Utvidet bruk av ferdsskriver i hvalfangsten for å redusere behovet for inspektører
- gjennom aktiv bruk av Internet skal informasjonsflyten forbedres og data og statistikk gjøres mer tilgjengelig. Elektronisk skjemakommunikasjon skal erstatte den papirbaserte
- kvalitetssikring av data og systemer skal ha høy prioritet.

Havbruksforvaltning

Mål

Fiskeridirektoratet skal bidra til å sikre en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring.

Fiskeridirektoratet skal:

- ved næringsmessig regulering sikre at overordnede nasjonale og regionale mål og samfunnsinteresser blir ivarettatt. Næringen skal utvikles og drives uten å medføre fare for utbredelse av sykdom eller forurensning, og uten å komme i konflikt med det omkringliggende miljø, lovlig ferdsel eller annen viktig utnyttelse av områder

- på basis av oppdretsloven og dens forskrifter behandle konsesjonssøknader og konsesjonsrelaterte saker ut fra gitte målsettinger, og sikre ved kontroll at gjeldende regelverk overholdes
- bidra til å ivareta helse- og miljøaspektene i havbruksnæringen, fremme en balansert næringsutvikling og bidra til å utvikle gode forvaltningsverktøy
- om nødvendig bruke lovens sanksjonsmuligheter, herunder tvangsmulkt, for å sikre overholdelse av bestemmelsene
- fremskaffe og bearbeide nødvendig statistisk materiale om havbruksnæringen, bl. a. på vegne av Statistisk sentralbyrå
- utvikle og forbedre administrative registre, og arbeide med å forenkle rapporteringsrutiner og søknadsregistrering ved bruk av IKT.

Resultater 2003- 2004

Fiskeridirektoratet har arbeidet aktivt med modernisering og forenkling internt og overfor næringslivet. I løpet av perioden er bl.a. disse tiltakene iverksatt:

- Det er vedtatt en ny klareringsforskrift som gjør det enklere å klarere nye lokaliteter og flytte konsesjoner.
- Det er ansatt en egen forenklingseksper, som er prosjektleder for avdelingens regelforenklingsprosjekt, og arbeider med skjemaforenkling og andre oppgaver knyttet til modernisering og forenkling. Regelverksforenklingen har bl.a. ført til ny klareringsforskrift som erstatter flytteforskriften og halvering av antall paragrafer i forslagene til ny driftsforskrift og tildelingsforskrift.
- Det er igangsatt et arbeid med "intelligente" elektroniske skjema og redusert oppgavebyrde for næringslivet.
- Det legges vekt på sterkere brukerfokus enn tidligere. Elektronisk saksbehandling og rasjonell bruk av registre er viktige virkemidler i denne sammenheng.
- Pilotprosjektet "Ny forvaltningsmodell i Trøndelag" har gitt redusert saksbehandlingstid, bedre samordning av offentlige ressurser og sterkere brukerfokus.
- Statistisk materiale for oppdrett og tradisjonelt fiske legges rutinemessig ut på Internett.
- Fôrkvoteordningen er basert på oppdretters månedlige rapportering av fôrforbruk og biomassebeholdning. Det er etablert et system hvor oppdrettsbedriftene er gitt anledning til å rapportere inn sine produksjons- og lakselusdata elektronisk til Fiskeridirektoratets database.

Det ble lyst ut 60 lakse- og ørretkonsesjoner høsten 2003. Av dette var 50 nye konsesjoner og 10 konsesjoner i Finnmark som ikke fikk søkere i 2002-runden. Innen søknadsfrisen for den nye tildelingsrunden for lakse- og ørretkonsesjoner kom det inn til sammen 140 søknader. Det kom ingen søknader fra Finnmark og Skagerrak-regionen.

Fiskeridirektoratet har sterkt fokus på rømming og har de siste årene også vurdert virkemidler og reaksjonsmidler for å unngå dette. Fiskeridirektoratet skal arbeide med å revidere eksisterende rømmingsinstruks, og ny instruks forventes ferdigstilt i 2004.

Fiskeridirektoratet har gjort opplysninger om rømming av fisk fra oppdrettsanleggene tilgjengelig for allmennheten og legger fortløpende informasjon om dette ut på Fiskeridirektoratets hjemmeside på Internett. Om lag 400 000 laks og ørret rømte i 2003.

Fiskeridirektoratet gjennomfører ordinær kontroll og tilsyn av helse, miljø, drift og tekniske forhold. 30 pst. av matfiskanleggene for laks og ørret blir gjenstand for fysisk kontroll hvert år.

Prioriteringer 2005

Fiskeridirektoratet skal følge opp og videreutvikle arbeidet med å gjøre havbruksforvaltningen rasjonell, brukerorientert og effektiv i sin oppgaveløsning når det gjelder saksbehandling, rådgivning, kontroll og tilsyn. Dette innebærer bl.a.:

- oppfølging av serviceerklæringen, oppdatering av registre og elektronisk saksbehandling
- som et ledd i moderniserings- og forenklingssarbeidet tas det sikte på å forlenge prosjektet "Ny forvaltningsmodell i Trøndelag" ut 2005
- havbruksforvaltningen skal gis et sterkere brukerfokus med basis i serviceerklæring, rasjonell bruk av registre og elektronisk saksbehandling
- havbruksregisteret skal videreutvikles som arbeidsredskap for flere formål
- oppdrettere skal fortsatt kunne rapportere elektronisk. Det er et mål at mest mulig av innrapporteringen skal gå gjennom AltInn.

Innenfor lov- og forskriftsarbeidet skal nye felles tildelingsforskrifter og driftsforskrifter for akvakulturvirkosomhet sluttføres i 2004/2005, og tre i kraft i 2005. Det arbeides også med ny akvakulturlov

Alvorlig rømming og havari skal følges opp. Målet er en halvering av rømmingstallene. Havbrukskontrollen prioriteres også i 2005.

Trygg sjømat av riktig kvalitet

Mål

Fram til 1. januar 2004, da tilsyn med trygghet og kvalitet ved sjømat ble overført til Mattilsynet, hadde Fiskeridirektoratet følgende målstruktur på området:

- *sjømattilsynet skal bidra til å sikre at forbrukerne i inn- og utland har tillit til at norsk og importert sjømat er trygg og av riktig kvalitet*
- *produksjon, import, lagring og transport av sjømat skal foregå på en måte som sikrer at produktene er helsemessig trygge, inklusive grensekontrollen for å sikre at sjømat importert til EØS-området skal være trygg*
- *norsk sjømat skal ikke inneholde stoffer som kan medføre helsefare*
- *nytt regelverk skal være formålstjenlig, lett å bruke og foreligge til rett tid*
- *det offentlige tilsynet for sjømat skal være faglig sterkt, samordnet, effektivt og troverdig*
- *det skal samarbeides internasjonalt med andre lands kontrollmyndigheter for å oppnå tillit på myndighetsnivå og best mulig markedsadgang.*

Resultater 2003-2004

Godkjenning av virksomheter etter kvalitetsforskriften var fram til opprettelsen av Mattilsynet 1. januar 2004 delt mellom Fiskeridirektoratet, Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) og de kommunale næringsmiddeltilsynene (KNT). Fiskeridirektoratet godkjente fartøy og virksomheter som eksporterte og virksomheter som mottok fisk fra fisker i første hånd. SNT hadde ansvar for godkjenning av virksomheter som omsatte fisk innenlands

Statistikk og inspeksjonsrapporter fra ESA viser at Norge har endret hygieneregelverket i tråd med EØS-avtalens bestemmelser på sjømatområdet. Det arbeides med å følge opp næringens etterlevelse av regelverket

Per 1. januar 2004 hadde 40 pst. av landanleggene og 29 pst. av fabrikkfartøyene fått såkalt oppgradert godkjenning.

Sommeren 2003 var 35 sjømatvirksomheter i fare for å miste godkjenningen pga. alvorlige bygningsmessige mangler. Per juni 2004 hadde godkjenningen blitt trukket tilbake for 13 av disse. Åtte av disse har imidlertid fått ny godkjenning etter bygningsmessige utbedringer, gjerne under nye eiere. Tre virksomheter har fått fortsette med begrenset produksjonsomfang.

Mattilsynet arbeider med å bringe forholdene i orden i de øvrige virksomhetene, både når det gjel-

der bygningsmessige forhold og mangel på egenkontrollsystem. Dette er nærmere beskrevet under "Trygghet og kvalitet ved sjømat" under innledningen til denne programkategorien.

I løpet av første halvår av 2004 har Mattilsynet ansatt flere personer med kvalitetskompetanse fra Fiskeridirektoratet for å ta hånd om viktige tilsynsoppgaver med sjømat.

Fiskeridirektoratet inngikk i 2003 en avtale med Mattilsynet om bistandsplikt første halvår 2004. Bistanden har vært trappet ned i perioden i tråd med forventningene, men fortsatt må det forventes at det vil oppstå noe behov for bistand. Det er derfor inngått avtale også for annet halvår 2004. I tillegg har partene utformet en mer permanent samarbeidsavtale som bl.a. omhandler informasjonsutveksling både når det gjelder villfisk og havbruk.

Det vises for øvrig til Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon, programkategori 15.10, kap. 1115 Mattilsynet.

Konkurrerende bruk av hav og kystsone

Mål

Fiskeridirektoratet skal arbeide for en balansert og bærekraftig utnyttelse av arealer med utviklingsmuligheter for fiskeri- og havbruksnæringen.

Fiskeridirektoratet skal:

- være premissleverandør for andres bruk av havet og kystsonen slik at de interesser direktoratet forvalter blir best mulig ivaretatt
- ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i petroleumsrelaterte utbygginger til havs
- delta i verneprosesser for å sikre fiskeri- og havbruksnæringens interesser
- gå aktivt inn i offentlig planlegging på alle nivå for å fremme fiskeri- og havbruksnæringens arealbehov, og sikre overordnede nasjonale mål for utnyttelse av de marine ressursene i kystsonen
- delta i Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold
- ivareta samfunnets og fiskerinæringens behov for krisehåndtering i nære sjøområder
- ivareta fiskerinæringens interesser i fiskerihavneutbygginger
- fortsette arbeidet med geografiske informasjonssystem (GIS, Arealis) i fiskeriforvaltningen, herunder utveksling av elektroniske data, og ta i bruk kartverktøy i saksbehandlingen i større grad.

Resultater 2003-2004*Bruk og vern*

Fiskeridirektoratet har deltatt i alle aktuelle prosesser innen kystsoneforvaltning, blant annet.:

- 32 egengodkjente kommuneplaner
- 2 fylkesplaner
- 7 konsekvensutredninger etter Plan- og bygningsloven
- utvidelse av eksisterende og forslag om opprettelse av nye verneområder på Svalbard
- verneplan for kystregionen i Troms
- verneplan for Jærstrendene
- deltatt i rådgivende utvalg for marin verneplan som avga innstilling i juni 2004.

Fiskeridirektoratet deltar i samordningsgruppen for innføring av EUs rammedirektiv for vannforvaltning. Direktoratet har i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning ledet et prosjekt om nordisk kystsoneforvaltning og EUs rammedirektiv for vann.

Direktoratet deltar aktivt i arbeidet med forvaltningsplan for Barentshavet. Direktoratet var ansvarlig for utredningen av konsekvensene av fiskeriativitet i området Lofoten – Barentshavet. Utredningen ble sendt på høring juni 2004.

GIS

Fiskeridirektoratet har installert kartprogrammet ArcGIS, og det pågår nå arbeid med å tilrettelegge kartgrunnlaget og havbruksdatabasen for kartprogrammet. I tillegg lages det en sentral fiskeridatabase med kobling til kartsystemet for kaste- og låssettingsplasser, gytefelt, oppvekstområde, tang og tarefelt, reketrålfelt m.m. Fiskeridirektoratet samarbeider med Kystverket i arbeidet med innføring av GIS i forvaltningen.

Beredskap/havovervåking

Revidert varslings- og beredskapsplan for krisehåndtering i kystsonen er distribuert til direktoratets samarbeidspartnere. Regionkontorene har utarbeidet regional varslings- og beredskapsplan etter den sentrale malen.

I løpet av perioden har direktoratet hatt beredskap knyttet til forlis og skipsuhell, oljeutslipp fra Draugenfeltet utenfor Trøndelag fiskedød pga. alger og manetinvasjoner. Det har i tillegg blitt gjennomført beredskapsøvelser i samarbeid med Statens strålevern og Kystverket.

Prioriteringer 2005

Fiskeridirektoratet har ansvar for å gå inn i all planlegging i offentlig regi i kystsonen, primært for å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens behov for areal. Direktoratet skal prioritere arbeidet med verneplaner som berører sjø, herunder arbeidet med marin verneplan. Samtlige verneplaner skal behandles i direktoratet.

Fiskeridirektoratet skal videreføre arbeidet i forhold til forvaltning og petroleumsindustri for å ivareta fiskeriinteressene på en best mulig måte. Direktoratet skal være rådgiver i spørsmål om seismiske undersøkelser og ha ansvar for å godkjenne fiskerikyndig om bord på seismikkfartøy.

Fiskeridirektoratet skal benytte egnet plan- og kartverktøy i sitt arbeid. Geodata om fiskeri og havbruk skal gjøres tilgjengelig for eksterne brukere.

Direktoratet skal fortsette arbeidet med implementering av EU's rammedirektiv for vann. Fiskeridirektoratet skal delta aktivt i karakteriserings- og overvåkingsprosessene.

Fiskeridirektoratet vil fortsatt ha en viktig rolle i utarbeidelse av forvaltningsplan Barentshavet.

Fiskeridirektoratet skal videre:

- gi fylkeskommunene faglige råd ved søknader om uttak av skjellsand.
- forstå en effektiv beredskap innen eget ansvarsområde og ivareta fiskeri- og havbruksnæringens behov for krisehåndtering.
- bidra til vern, bruk og formidling av kulturminner og kulturmiljøet.

Næringsutvikling

Departementet har i 2004 hatt en nær dialog med Fiskeridirektoratet og Innovasjon Norge om avklaring av de to instansenes roller og ansvar i forbindelse med virksomheten i de regionale partnerskapene. Departementet ser det som viktig at Fiskeridirektoratet bringer sin kompetanse om marin sektor inn i det regionale utviklingsarbeidet, samtidig som Innovasjon Norge har en sterkere og klarere rolle knyttet til bedriftsrettet næringsutvikling. Fiskeridirektoratet skal ikke engasjere seg i bedriftsrettet næringsutvikling.

Innovasjon Norge og Fiskeridirektoratet er enig om å justere og videreføre de eksisterende samarbeidsavtalene i henhold til dette, både på sentralt og regionalt nivå.

Budsjettforslag 2005**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker lønns- og driftsutgifter ved Fiskeridirektoratet. Det fremmes forslag om å bevilge 253 mill. kroner på posten i 2005.

Post 45 Større utstyrskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder årlig utskifting av IKT-utstyr. Det fremmes forslag om å bevilge 1,62 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 4030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Oppdragsinntekter	36	10	10
02	Salg av registre, diverse tjenester	60	79	80
04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	4 305	10	10
05	Gebyr kjøperregistrering		420	440
06	Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet	239	650	670
07	Inntekter ved laboratoriene	1 090		
08	Gebyr havbruk	9 340	13 450	18 910
09	Gebyr Merkeregisteret	3 491	19 000	19 650
10	Gebyr kvalitetskontroll	22 535		
11	Avgift fiskeforkontroll	4 718		
12	Gebyr ervervstillatelse	1 381	2 760	2 860
14	Refusjoner	7 972	10	10
20	Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten			10
21	Kontrollavgift fiskeflåten			20 000
	Sum kap. 4030	55 167	36 389	62 650

Post 01 Oppdragsinntekter

Det knytter seg usikkerhet til anslagene for oppdragsvirksomheten. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2005.

Post 02 Salg av registre, diverse tjenester

Her budsjetteres inntektene ved salg av merkeregisteret, salg av fiskebruksregisteret og IKT-tjenester. Det fremmes forslag om å bevilge 80 000 kroner på posten i 2005.

Post 04 Fangstinntekter overvåkingsprogrammet

Det knytter seg stor usikkerhet til inntektsgrunnlaget for fangstinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2005.

Post 05 Gebyr kjøperregistrering

Posten gjelder gebyrinntekter for kjøperregistrering. Det fremmes forslag om å bevilge 440 000 kroner på posten i 2005.

Post 06 Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet

Posten gjelder inntekter fra tvangsmulkt vedrørende oppdrettsvirksomhet. Inntektene vil kunne variere fra år til år avhengig av bevegelse i saksmassen, klagebehandling og rettsoppgjør. Det fremmes forslag om å bevilge 670 000 kroner på posten i 2005.

Post 08 Gebyr havbruk

Posten gjelder gebyr for forvaltningsoppgaver knyttet til havbruk. I tillegg til normal prisjuste-

ring, er det i 2005 foreslått en reell økning på 5 mill. kroner knyttet til et nytt årsgebyr for kontroll og tilsyn. Det fremmes forslag om å bevilge 18,91 mill. kroner på posten i 2005.

Post 09 Gebyr Merkeregisteret

Posten gjelder engangsgebyr for innføring av fartøy i merkeregisteret og årsavgift for oppføring i registeret. Det fremmes forslag om å bevilge 19,65 mill. kroner på posten i 2005.

Post 12 Gebyr ervervstillatelser

Posten gjelder gebyr for søknad om erverv av fiskefartøy. Det fremmes forslag om å bevilge 2,86 mill. kroner på posten i 2005.

Post 14 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2005.

Post 20 Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten

Det er fremmet forslag i Ot.prp. nr. 70 (2003-2004) om å gi hjemmel i deltakerloven av 26. mars 1999 nr. 5 for å ilegge tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Forslaget er ennå ikke behandlet i Stortinget. Posten er opprettet av tekniske årsaker, men på grunn av uvisshet mht. tidspunkt for ikrafttredelse, og den samme type uvisshet som for post 06, er bevilgningen foreslått satt til 10 000 kroner i 2005.

Post 21 Kontrollavgift fiskeflåten

Det foreslås for 2005 innført en ny kontrollavgift for fiskeflåten, som delvis skal dekke forvaltningens kostnader knyttet til kontroll av fiskeriene, med en inntektsramme på 20 mill. kroner. Det foreslås at avgiften hjemles i en ny avgiftshjemmel i saltvannsfiskeloven, jf. Ot.prp. nr. 3 (2004-2005). Det legges til grunn at avgiften skal differensieres mellom fartøyer over og under 28 meter.

Det fremmes forslag om å bevilge 20 mill. kr på posten i 2005.

Kap. 1040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd til støtte av fiskeriene, <i>kan overføres</i>	110 876	50 000	
71	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning, <i>kan overføres</i>	11 715	70 000	
	Sum kap. 1040	122 591	120 000	

Tilskudd til støtte av fiskeriene m.m. (jf. Post 70)

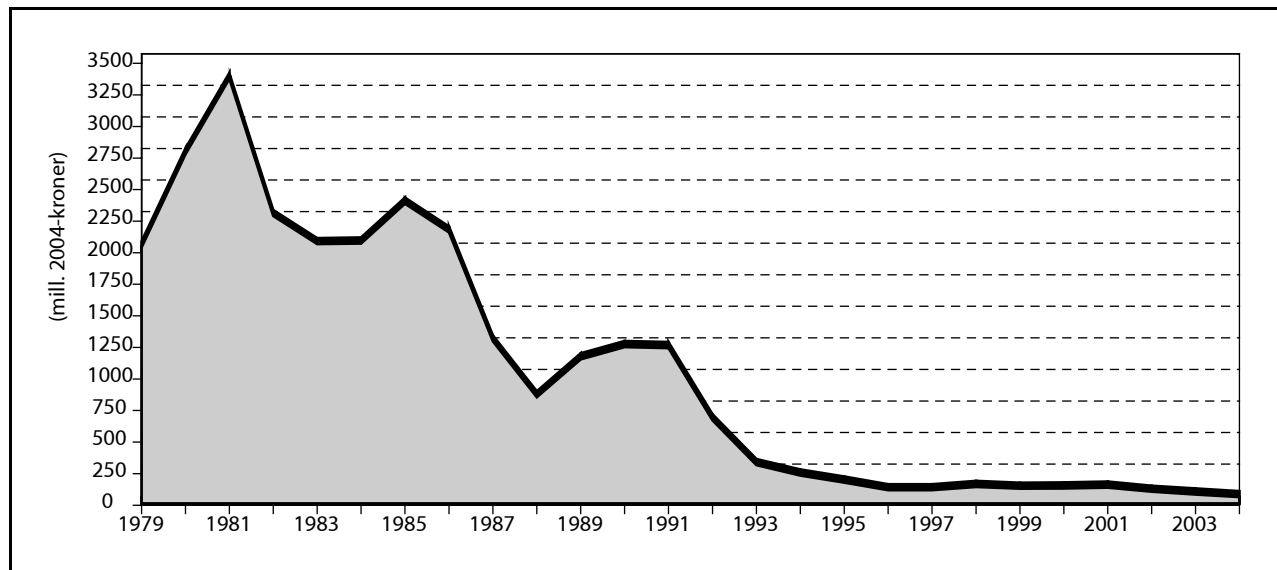
Innledning

Gjennom Hovedavtalen for fiskeriene av 1964 innledet myndighetene og Norges Fiskarlag et nærmere samarbeid med sikte på tiltak som kunne øke lønnsomheten i fiskenæringen slik at fiskerne kunne oppnå en inntekt minst på linje med inntektene i andre yrker og slik at næringen etter hvert kunne gjøres uavhengig av statlige støttetiltak. Denne målsetningen er nå nådd. Ved behandlingen av Dok 8:67 (2003-2004) samtykket Stortinget i at Hovedavtalen for fiskerinæringen (Fiskeriatvaten) sies opp med virkning fra 1. januar 2005. Det foreslås imidlertid å videreføre ordningene garantilott, føringstilskudd og tilskudd til opprydding av tapte fiskeredskaper. I tillegg foreslås det å opprettholde

tilskudd til selfangstnæringen, som har vært finansiert over reservebeløpet på Fiskeriatvaten. Videreføring av disse ordningene dekkes innefor bevilgningen på kap. 1050 post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene.

Resultater 2003-2004

For 2003 ble det bevilget 70 mill. kroner på kap. 1040 post 70, etter at det hadde vært gjennomført forhandlinger mellom Norges Fiskarlag og staten i tråd med Hovedavtalen for fiskerinæringen. Det ble brudd i forhandlingene om støtte for 2004, og Stortinget vedtok en bevilgning på 50 mill. kroner tilsvarende statens siste tilbud i støtteforhandlingene.

Figur 6.13 Tilskudd til fiskeriene i perioden 1979-2004 (mill. 2004-kroner)

Midler bevilget over kap. 1040 post 70 i 2004 er fordelt på fire hovedområder: Av bevilgningen på 50 mill. kroner går 25 mill. kroner til føringstilskudd, 11 mill. kroner til garantilott, 1 mill. kroner til opprydding av tapte redskaper og 13 mill. kroner til reservebeløp. I tillegg kommer overførte midler

fra tidligere år, som er tilført reserven. En stor del av reservebeløpet går til støtte til norsk selvnæring. Ordningen med tilskudd til lineegnesentraler ble ikke tilført midler i 2004. Ordningen ble erstattet med agnkvoter som skal sikre agn til rimelige priser til alle som driver linefiske.

Tabell 6.7 Oversikt over kap. 1040 post 70 i 2004 (i 1000 kroner)

	Forbruk 2003	Overført til 2004	Støtte 2004
<i>Strukturtiltak med videre</i>			
Strukturtiltak i fiskeflåten, kondemnering	10 542	158	0
<i>Inntektsgivende tiltak</i>			
Føringstilskudd	42 198	14 413	25 000
<i>Sosiale ordninger</i>			
Garantilott	12 350	0	11 000
<i>Forskning og næringsutvikling</i>			
Fiskeforsøk og veiledning	4 608	4 706	1 000
<i>Andre tiltak</i>			
Lineegnesentraler	11 274	1 891	0
Selfangst	15 438	826	11 500
Reserve/andre tiltak	14 465	13 846	1 500
Sum post 70	110 875	35 840	50 000

Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassing i fiskeflåten (jf. Post 71)

Innledning

Strukturavgift og strukturfond for kondemnering av kystfiskefartøy under 15 meter ble iverksatt fra 1. juli 2003. De innkrevde midlene består av innkrevde avgiftsmidler og et statlig bidrag. Ordningen forvaltes av Innovasjon Norge. I 2004 ble det bevilget 70 mill. kroner på kap. 1040 post 71 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassing i fiskeflåten. Av dette var 35 mill. kroner finansiert ved strukturavgift, mens statlig medfinansiering var 35 mill. kroner. Fra 2005 er bevilgningen til strukturtiltak flyttet til kap. 1050 post 76 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassing i fiskeflåten.

Resultater 2003-2004

I 2003 ble det gitt tilbud om støtte til kondemnering av 146 fartøy under 15 meter med til sammen

77 mill. kroner. Av dette ble 50 tilsagn med et samlet beløp på vel 42 mill. kroner gitt med forbehold om Stortingets bevilgning. 88 tilbud ble akseptert og de første fartøyene ble kondemnert i desember 2003.

Ordningen gjelder kondemnering av fartøyer under 15 meter som har en eller flere deltakeradganger. Interessen for ordningen har vært størst i fartøygruppen under 10 meter. Denne gruppen har også hatt den høyeste akseptandelen. Med bakgrunn i erfaringene fra 2003, har Innovasjon Norge foretatt noen justeringer av tilbudene i den første runden i 2004. I første halvår 2004 ble det gitt tilbud til 103 fartøyeiere med et samlet beløp på ca 56 mill. kroner. 76 av fartøyeierne hadde akseptert tilbudet da fristen gikk ut, og dette anses som en relativt stor andel realiserte kondemneringsprosjekter. Tilslagene tilsvarer et samlet støttebeløp på vel 40 mill. kroner. Det er satt i gang en ny tilbudsrunde i høst, med søknadsfrist 10. oktober.

Kap. 4040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 1040

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Strukturavgift for kapasitetstilpassing i fiskeflåten	10 009	35 000	
	Sum kap. 4040	10 009	35 000	

Kap. 1050 Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	3 000	500	500
73	Tilskudd til Fiskerinæringens Kompetansesenter, <i>kan overføres</i>	6 063		
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	773	2 070	2 140
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>			50 000
76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassing, <i>kan overføres</i>			70 000
78	DNA-register for vågehval, <i>kan overføres</i>	2 779		650
79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 452	1 500	1 550
	Sum kap. 1050	14 067	4 070	124 840

Kapitlet omfatter tilskudd til drift av velferdsstasjoner, erstatninger, DNA-register for vågehval og informasjon om ressursforvaltning. Fra 2005 omfatter kapitlet også ordningene som tidligere var finansiert over fiskeriatvaten og tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten.

Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres (jf. post 75)

Stortinget har sluttet seg til at Hovedavtalen for fiske-næringen av 1964 (Fiskeriatvaten) sies opp med virkning fra 1. januar 2005. Den samlede rammen for ordningene som ble finansiert over Fiskeriatvaten videreføres i 2005 ved at det foreslås en bevilgning på kap. 1050 post 75 på 50 mill. kroner.

I tråd med avtalen mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om revidert budsjett for 2004 vil ordningen med garantilott bli videreført i 2005.

Ordninger med tilskudd til føring av fisk fra områder med mottaksproblemer til mottak med ledig kapasitet vil også bli videreført. I tillegg til å være et distriktspolitisk virkemiddel, bidrar tilskuddet til å utnytte ressursene i flere områder.

Norsk selfangstnæring er fortsatt avhengig av tilskudd for å opprettholdes. I St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk går Regjeringen inn for å legge om støtten til selfangsten for å utvikle næringens lønnsomhet, slik at det legges større vekt på produktutvikling, videreforedling og markedsføring. En bedriftsøkonomisk lønnsom selvnæring er en forutsetning for vedvarende økt høsting av sel.

Kontoret for fiskeforsøk og veiledningstjeneste i Fiskeridirektoratet har i hovedsak vært finansiert over fiskeriatvaten. En av kontorets prioriterte oppgaver har vært opprydning av tapt fiskeredskap. Et tapt garn kan fortsette å fiske i mange år dersom det ikke fjernes, såkalt spøkelsesfiske. Norge er blant verdens ledende nasjoner på dette, og har bidratt med sin kunnskap i internasjonale sammenhenger. Fiskeri- og kystdepartementet ønsker å videreføre dette arbeidet.

Det vil også bli satt av midler til diverse tiltak som hittil har vært finansiert over fiskeriatvalens reservebeløp.

Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten (jf. post 76)

Bevilgningen på posten brukes til å redusere overkapasiteten i fartøygruppen under 15 meter gjennom kondemnering av fartøy med deltageradgang. Det fremmes forslag om å bevilge 70 mill. kroner på posten i 2005. Av dette er 35 mill. kroner finansi-

ert ved strukturavgift, jf. kap. 4050 post 01, mens statlig medfinansiering er 35 mill. kroner.

DNA-register for vågehval (jf. post 78)

Bevilgningen på posten dekker kostnader i forbindelse med drift av DNA-register for vågehval, dvs. bearbeiding, lagring og analyse av prøver, kvalitetssikring og faglig rådgivning. I tillegg vil det påløpe utgifter knyttet til oppbygging og drift av databasen for DNA-registeret. Ansvar for oppbygging og drift av DNA-registeret er lagt til Fiskeridirektoratet.

Mål

DNA-registeret skal sikre kontroll med eksport av vågehvalprodukter ved at det skal kunne avklare om hvalprodukter på markedet stammer fra lovlig norsk fangst eller om det kommer fra uregulert fangst.

Resultater 2003-2004

Registeret omfatter analyseresultater fra all fangst av vågehval fra og med 1997 til og med 2002. Prøvene fra fangstsesongen 2003 og 2004 vil bli analysert, og resultatene vil bli lagt inn i DNA-registeret etter at fangstsesongen er avsluttet.

Prioriteringer 2005

Prøvetaking og analyse av hval fortsetter i 2005 i forbindelse med forskning og kontroll av hvalfangsten.

Informasjon ressursforvaltning (jf. post 79)

Midlene på posten benyttes til å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, herunder sjøpattedyr.

Mål

Hovedmålet med posten er å fremme prinsippet om bærekraftig forvaltning av de levende marine ressursene, herunder sjøpattedyr. Forvaltning av sjøpattedyr må ses i sammenheng med den øvrige ressursforvaltningen, der en balansert utnyttelse av de ulike artene i økosystemet er et bærende prinsipp. Den langsiktige strategien er derfor å arbeide innenfor globale prosesser der vern og bærekraftig bruk er bærende prinsipper for forvaltning av naturressursene.

Resultater 2003-2004

Den allmenne kunnskapen om norsk ressursforvaltning er ofte preget av påstander fra verneorganisasjoner som ikke er basert på vitenskapelig grunnlag.

For å skape en motvekt til feilinformasjon, har departementet hatt et samarbeid med ulike organisasjoner for å fremme vårt syn på bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser. Departementet har også i 2003 og 2004 engasjert vitenskapelige rådgivere i forbindelse med informasjonsarbeidet. Det er i tillegg gitt støtte til enkelte internasjonale organisasjoner som arbeider for prinsippet om bærekraftig utnyttelse av ressursene.

Prioriteringer for 2005

Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er økende aktivitet der ulike fiskearter og særlig sjøpattedyr på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Denne utviklingen krever mottiltak. Oppfølgingen av St.meld. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk vil kunne forandre økt informasjonsaktivitet. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Det skal arbeides for å unngå boikottaksjoner og lovgivning rettet mot Norges forvaltning av marine ressurser. Samarbeidet med organisasjoner som deler Norges syn på en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser vil fortsatt stå sentralt i dette arbeidet.

Budsjettforslag for 2005

Post 71 Sosiale tiltak, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag, Den Indre Sjømannsmisjon og Norsk sjømannsforbund. Det fremmes forslag om å bevilge 500 000 kroner på posten i 2005.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Ordningen skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt.

Det fremmes forslag om å bevilge 2,14 mill. kroner på posten i 2005.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker bl.a. videreføring av ordningene føringstilskudd, garantilott og selfangststøtte, som tidligere har vært finansiert over fiskeriavtalen (kap. 1040 post 70), og opprydding av fiskeriredskaper.

Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner på posten i 2005.

Post 76 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten

Posten er overført fra kap. 1040 post 71 som følge av at kap. 1040 er avviklet i forbindelse med at fiskeriavtalen er sagt opp fra og med 2005. Bevilgningen på posten skal brukes til kondemnering av fiskefartøy, jf. forskrift om strukturavgift og strukturfond. Det fremmes forslag om å bevilge 70 mill. kroner på posten i 2005.

Post 78 DNA-register for vågehval, kan overføres

Bevilgningen går til drift av et DNA-register for vågehval. Den årlige kostnaden i et normalår er anslått til om lag 1,1 mill. kroner. Som følge av forventet mindreforbruk i 2004, som vil bli søkt overført til 2005, er bevilgningsbehovet i 2005 anslått til 650 000 kroner.

Det fremmes forslag om å bevilge 650 000 kroner på posten i 2005.

Post 79 Informasjon ressursforvaltning

Det fremmes forslag om å bevilge 1,55 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 4050 Diverse fiskeriformål, jf. kap. 1050

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten			35 000
	Sum kap. 4050			35 000

Post 01 Strukturavgift for kapasitets-tilpasning i fiskeflåten

Bevilgningen på posten omfatter innbetalinger fra strukturavgiften, og må ses i sammenheng med utgiftsbevilgningen på kap. 1050 post 76 Tilskudd

til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten. Det er fremmet forslag om merinntektsfullmakt knyttet til posten.

Det fremmes forslag om å bevilge 35 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
72	Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten, <i>kan overføres</i>	4 150		
73	Rentestøtte stønadslån	239	165	30
74	Tilskudd til næringsutvikling i marin sektor, <i>kan overføres</i>	10 111		
75	Marint innovasjonsprogram, <i>kan overføres</i>	1 109	10 000	10 000
	Sum kap. 2415	15 609	10 165	10 030

Innledning

Innovasjon Norge (IN) ble etablert 1. januar 2004 og omfatter bl.a. SND (Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond) og Norges Eksportråd, som begge ble avviklet ved årsskiftet. Innovasjon Norges sentrale mål er å bidra til økt innovasjon i næringslivet over hele landet. IN er opprettet for å korrigere for svikt i kapital- og kompetansemarkedene.

Innovasjon Norges tre hovedsatsingsområder er innovasjon og kompetanseutvikling, bedrifters utviklings- og kommersialiseringsfase og internasjonalisering. Bedrifters kompetanse og innovasjonsevne blir en stadig viktigere konkurransefaktor i en globalisert økonomi. Utvikling og utnyttelse av kompetanse i den enkelte bedrift er derfor en forutsetning både for effektive produksjons- og forretningsprosesser, og i innovasjons- og omstillingsprosesser. Bedriftene skal stå i fokus, og virkemiddelapparatets tjenester skal være tilgjengelig gjennom en enhetlig brukerfront.

Departementet fastsetter overordnede fiskeripolitiske retningslinjer for virkemiddelbruken overfor fiskeri- og havbruksnæringen forvaltet av Innovasjon Norge, fylkeskommunene og kommunene. Disse retningslinjene ble sist revidert 11. juni 2003 og er fastsatt med hjemmel i Kgl. resolusjon av 20. desember 1996.

Innovasjon Norge spiller en sentral rolle for marin sektor. Med utgangspunkt i tildelingsbrev og de fiskeripolitiske retningslinjene forvalter Innovasjon Norge midler fra bl.a. Fiskeri- og kystdepartementet knyttet til utvikling og kommersialisering av produkter, prosesser og tjenester fra marin sektor. Gjennom sin virksomhet skal Innovasjon Norge bidra til å realisere nasjonale og regionale målsetninger for marin sektor. Innovasjon Norge skal arbeide for å styrke forutsetningene for økt lønnsomhet i de marine næringene og iverksette tiltak som direkte eller indirekte fremmer økt verdiskaping. Dette omfatter blant annet behandling av lån og/eller tilskudd til enkeltbedrifter og

fartøy, samt rolle som koordinator i ulike nettverk med formål å fremme marin næringsutvikling.

Det er viktig å sikre at det tidligere virkemiddelapparatets omfattende kompetanse på det marine området blir innkorporert og videreutviklet i Innovasjon Norge, og at denne kompetansen utnyttes konstruktivt i et samspill med fylkeskommunen gjennom det regionale partnerskapet. Derfor vil det tidligere avtalefestede samarbeidet mellom SND og Fiskeridirektoratet bli videreført, både sentralt og lokalt.

Departementet har i 2004 hatt en nær dialog med Fiskeridirektoratet og Innovasjon Norge om avklaring av de to instansers roller og ansvar i forbindelse med virksomheten i de regionale partnerskapene. Departementet ser det som viktig at Fiskeridirektoratet bringer sin marine kompetanse inn i det regionale utviklingsarbeidet, samtidig som Innovasjon Norge har en sterkere og klarere rolle knyttet til bedriftsrettet næringsutvikling.

Innovasjon Norges samlede tilsagn innenfor marin sektor i 2003 var 935 millioner kroner, en økning på 43 millioner kroner i forhold til 2002.

I Stortingets behandling av revidert budsjett 2003 ble det vedtatt tilleggsbevilgninger rettet mot fiskerinæringen som ble kanalisert over den landsdekkende innovasjonsordningen på Nærings- og handelsdepartementets budsjett, jf. Innst. S. nr. 260 (2002-2003). Den ene ordningen gjelder 15 millioner kroner i tapsfond forvaltet av daværende SND som utløser tilskudd/lån ut fra prosjektets risikoprofil. Den andre ordningen utgjør 50 millioner kroner i tapsfond til en garantiordning for driftskreditt til fiskerinæringen.

I 2003 beløp SNDs samlede tap seg til over 600 millioner kroner, om lag 100 millioner mer enn året før. De to årene sett under ett viser at de vesentligste tapene skriver seg fra annet halvår 2002 og første halvår 2003. I marin sektor var tapene omfattende. Det har vært forholdsvis store tap knyttet til landbasert virksomhet, og både tap og mislighold har vært særlig store i Finnmark. Tapssituasjonen for flåten betegnes som moderat, men det har vært en markert vekst i mislighold. Innovasjon Norge forventer høyere tap enn i normale år også i 2004, men det forventes en klar forbedring sammenlignet med de to foregående årene.

Tilskudd til nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen (jf post 72)

Mål

Stimulere til nyskaping, omstilling og kapasitetstilpassing i fiskerinæringen med sikte på økt markeds-

orientering, bedret lønnsomhet og økt verdiskaping i alle ledd av næringen.

Innledning

Årene 2002 og 2003 har vært en vanskelig periode for store deler av fiskerinæringen, særlig for fiskeforedlingsindustrien. I en slik situasjon er den fremste utfordringen for norsk fiskeforedlingsindustri å utvikle strategier og handlingsplaner som fører til at næringen igjen blir konkurransedyktig. Dette forutsetter fokus på kapasitets- og kapitalutnyttelse, innovasjon, nyskaping og omstilling, bl.a. ved utvikling av et produktspekter som tilfredsstiller markedets krav og som i større grad enn nå baseres på utnyttelse av ferskt råstoff.

I behandlingen av revidert statsbudsjett for 2003 (jf. Innst. S. nr. 260 (2002-2003)) vedtok Stortinget enkelte tiltak for å videreutvikle fiskeri- og havbruksnæringen. Det ble bl.a. vedtatt å bevilge 30 millioner kroner til et program for nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen. Bevilgningene ble kanalisert over Fiskeridepartementets budsjett på kap. 2415 post 72, og programmet ble administrert av SND. Operative retningslinjer for den nye tilskudds- og låneordningen ble utarbeidet av SND og godkjent av Fiskeridepartementet.

Resultater 2003-2004

Midlene er benyttet til å finansiere utviklingsprosjekter, enten i regi av enkeltbedrifter, grupper av bedrifter eller utviklingsprosjekter som er gjennomført i regi av næringens organisasjoner. Noe midler er benyttet til finansiering av nasjonale prosjekter som tilrettelegging for økt selfangst og utvikling av en marin næringsstrategi i fellesskap mellom de ulike næringsaktørene.

Tilsagnene fra programmet er knyttet til 39 ulike prosjekter. Anslått innovasjonsandel er på 84 pst. Prosjekter fra enkeltbedrifter utgjør 14 mill kroner, prosjekter fra næringsorganisasjonene eller andre grupperinger utgjør 11 mill kroner og nasjonale prosjekt utgjør 5 mill kroner. Flere av prosjektene er samfinansiert med Fiskeri og havbruksnæringens forskningsfond (FHF).

Marint innovasjonsprogram (jf post 75)

Mål

Hovedformålet med programmet er å styrke den marine næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging, målrettede nettverk og løsning av konkrete utviklingsoppgaver.

Innledning

I 2003 ble det opprettet et nytt marint innovasjonsprogram. I strategien for programmet er etablering av nye arter i oppdrett identifisert som den viktigste oppgaven, med hovedvekt på torsk og blåskjell. For å lykkes med utviklingsarbeidet er det viktig å utvikle en god markedskunnskap og styrke markedsorienteringen.

Konjunktursituasjonen har bidratt til å svekke lønnsomheten i den marine næringen. Det er behov for styrket fokus på innovasjon og kompetanse i arbeidet med å øke verdiskapingen. Samtidig er tilgangen på privat risikokapital til nyskappingsprosjekter blitt knappere.

Strategisk samarbeid og felles målforståelse i virkemiddelapparatet er nødvendig for at det marine innovasjonsprogrammet skal virke etter hensikten. Innovasjon Norge har en løpende dialog med aktører i fiskerinæringen, Norges forskningsråd og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond.

Fiskeri- og havbruksnæringens framtidige konkurranseevne henger sammen med dens tilgang til kunnskap og kompetanse, og at aktørene i næringen evner å gjøre bruk av disse ressursene. Næringen må innovere kontinuerlig og være i forkant med ny kunnskap for å være konkurransedyktig i framtiden. Undersøkelser viser imidlertid at aktørene i næringen i hovedsak innoverer gjennom å ta i bruk ferdig utviklet teknologi med tilhørende kompetanse. Dette fører til at både finansiering av ny teknologi og kompetansen til å ta denne i bruk er viktige forutsetninger for økt verdiskaping. Det må også utvikles systemer for kompetansedeling slik at eksisterende kunnskap og teknologi kan nyttes i andre virksomheter og bransjer på en effektiv måte.

Resultater 2003-2004

I det marine innovasjonsprogrammet har Innovasjon Norge arbeidet med tiltak som kan bidra til å sikre utviklingsmulighetene til de marine næringene gjennom de regionale utviklingsplanene. Dette arbeidet foregår i et nært samvirke med Fiskeridirektoratet, jf. samarbeidsavtalen som er inngått mellom Fiskeridirektoratet og Innovasjon Norge. Det er videre brukt midler til å styrke fel-

lestiltak innen oppdrett av torsk og skjell, tiltak for å øke utvikling av innenlandsmarkedet for fisk samt prosjekter innen bioteknologi, herunder et større dokumentasjonsprosjekt av marine ingredienser. Det er videre finansiert utviklingsprosjekter i regi av enkeltbedrifter innen fiskeflåten, foredlingsindustrien og havbruk.

Bevilgningen til programmet i 2003 var 20 mill. kroner. Det er gitt tilsagn til i alt 22 prosjekter. Basert på en isolert anvendelse av aktuelle kriterier er innovasjonsandelen 82 pst., reelt er den imidlertid på hele 100 pst.

Til arbeidet med de marine næringenes plass i regionale utviklingsplaner (RUP) ble det i 2003 avsatt 3 mill kroner, til ulike prosjekt innen oppdrett av nye arter ble det brukt om lag 8 mill kroner og om lag 9 mill kroner ble brukt på ulike innovasjons- og kompetanseutviklingsprosjekter. De fleste prosjektene er fellesprosjekter hvor enten næringsorganisasjoner eller grupper av bedrifter har ansvaret for gjennomføring og rapportering. Flere av prosjektene er samfinansiert med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond.

Gjennom arbeidet med det marine innovasjonsprogrammet er det lagt til rette for økt forståelse hos næringsaktørene for et økt samarbeid i hele den marine verdikjeden. Det nære samarbeidet mellom Forskningsrådet, Fiskeri og havbruksnæringens forskningsfond og Innovasjon Norge er videreutviklet gjennom samfinansiering av flere fellesprosjekter, og det er inngått samarbeidsavtaler mellom disse institusjonene. En forsterket felles satsing på marin sektor vil kunne legge grunnlaget for en framtidig økt verdiskaping, samt styrke mulighetene for økt lønnsomhet hos de enkelte aktørene i sektoren.

Budsjettforslag 2005

Post 73 Rentestøtte stønadslån

Det fremmes forslag om å bevilge 30 000 kroner på posten i 2005. Ordningen forventes avvirket fra 2006.

Post 75 Marint innovasjonsprogram

Det fremmes forslag om å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2005.

Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1062	Kystverket, jf. kap. 4062	1 160 132	1 154 080	1 218 530	5,6
1070	Loran-C, jf. kap. 4070	26 139	33 800	27 400	-18,9
	Sum kategori 16.60	1 186 271	1 187 880	1 245 930	4,9

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-20	Driftsutgifter	844 879	828 480	837 400	1,1
21-23	Andre driftsutgifter	11 762	3 400	3 510	3,2
30-49	Nybygg, anlegg	251 253	271 100	316 620	16,8
60-69	Overføringer til kommuner	21 086	27 400	28 300	3,3
70-89	Overføringer til private	57 291	57 500	60 100	4,5
	Sum kategori 16.60	1 186 271	1 187 880	1 245 930	4,9

Innledning

Programkategori 16.60 omfatter drift, vedlikehold og investeringer for Kystverket og de elektroniske navigasjonssystemene som forvaltes av Fiskeri- og kystdepartementet. I kategori 16.60 inngår også tilskuddet til Redningsselskapet.

Overordnede mål og omtale av enkelte områder

Fiskeri- og kystdepartementets hovedmål innen kystforvaltning i strategiplanen *Verdier fra havet - Norges framtid*, er å oppnå:

- sikre, effektive og miljøsikre farleder
- sikker og effektiv sjøtransport
- at havner og sjøtransport skal ha en viktig rolle i et helhetlig nasjonalt transportsystem og i en samlet samferdselspolitikk
- at havner skal være effektive knutepunkter i transportkorridorer til og fra Norge

For å nå disse målene legger Fiskeri- og kystdepartementet vekt på tre hovedsatsingsområder:

1. Satsingsområdet *Verdiskaping og areal* skal sikre framkommelighet og sikker sjøverts ferdsel langs kysten, og sikre arealer til drift og utvikling av de viktigste havnene. Fiskeri- og kystdepartementet skal være en aktiv deltaker og premissgiver i prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av kystsonen legges.
2. Innenfor satsingsområdet *Sjø sikkerhet* vil Fiskeri- og kystdepartementet legge til rette for innføring av moderne IKT innen navigasjonsområdet. Det er særlig behov for å vurdere bruken av satellittnavigasjon og annen ny teknologi opp mot behovet for tradisjonelle og visuelle virkemidler, herunder bruk av lostjenester og trafikkssentraler.
3. Innen satsingsområdet *Infrastruktur for sjøtransport - havner og farleder* vil Fiskeri- og kystde-

partementet følge opp St.meld. nr. 46 (1999-2000) Nasjonal transportplan 2002-2011 slik at sjøtransportens konkurransefortrinn synliggjøres og underbygges. Fiskeri- og kystdepartementet vil medvirke til ytterligere utvikling av effektive og sikre sjøtransportleder langs kysten og til utlandet. Nasjonal transportplan 2006-2015 vil være et viktig premiss for utarbeidelsen av Kystverkets handlingsprogram for 2006-2015. Arbeidet med handlingsplanen vil være viktig i 2005.

Sjøtransport er viktig i det norske transportsystemet

Et godt utbygd og effektivt transportnett er av vesentlig betydning for næringslivets konkurransekraft, verdiskaping og sysselsetting. Hovedtyngden av befolkning og næringsliv er lokalisert nær kysten, og sjøtransporten har derfor stor betydning i det norske transportsystemet.

Sjøtransporten har en dominerende rolle som transportform for lange godstransporter, særlig ved import og eksport fra utlandet. Sjøtransporten står ved innførsel for om lag 81 pst. målt i tonn inklusive passasjerferjer og ved utførsel for om lag 73 pst. målt i tonn inklusive ferjer, men eksklusive rørtransport. Innenriks utgjør godstransport på kjøll en mindre andel av den totale godstransporten. Målt i tonnkilometer var sjøtransportens andel 45 pst. i 2002.

Når det gjelder den innenlandske persontransporten, utgjør sjøtransporten en relativt beskjeden andel.

Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide for at sjøtransporten kan styrke sin rolle i det norske transportsystemet gjennom å bedre rammebetingelsene for næringen innen departementets ansvarsområde. Tilrettelegging og organisering av den nasjonale havnestrukturen og forenkling og harmonisering av gebyrstrukturen er sentrale elementer i dette arbeidet.

Sikkerhet og miljø er avgjørende

Transport av gods og passasjerer til sjøs er en miljøvennlig og sikker transportform sammenlignet med veitransport. Det bør være en målsetting at farlig og forurensende gods fraktes på den måten som relativt sett er sikrest. Selv om sjøtransport er den sikreste transportformen, vil konsekvensen av en eventuell ulykke kunne være alvorlig. Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for å forebygge ulykker, og virkemidlene er utbygging og drift av fyr og merker, utdyping av farleder, lostjenester, maritime trafikksentraler og elektroniske naviga-

sjonshjelpemidler. Departementet har også ansvaret for beredskapen mot akutt forurensning. Det holdes døgntilgjengelig beredskap og utstyr er klart til innsats i form av fartøy og forhåndslagret materiell i depoter langs hele kysten. Det settes særlig store krav til alle disse tjenestene på grunn av norskekystens geografi og harde klimatiske forhold.

Blant annet som en oppfølging av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) har departementet igangsatt en rekke tiltak for å øke sikkerheten til sjøs:

- Territorialfarvannet er utvidet fra 4 til 12 nautiske mil.
- Det er etablert seilingsleder i Nord-Norge innenfor territorialfarvannet for skipstrafikk som representerer en miljørisiko.
- Et nettverk av AIS-stasjoner (automatisk identifisering av skip) er under etablering og vil dekke hele kysten i løpet av 2004.
- Etablering av en trafikksentral for Nord-Norge er igangsatt. Trafikksentralen vil være operativ i 2007.
- Det er etablert en statlig slepebåtkapasitet i Nord-Norge.
- Det er opprettet ti nye mellomdepoter for oljevernustyr.
- Opplysningene om mulige nødhavner og strandsettingsplasser er kvalitetssikret og ajourført. Lokaltetene er lagret i elektroniske kart sammen med miljøinformasjon og annen viktig informasjon.
- Departementet har tatt initiativ til en bedre koordinering og samordning av beredskapen mellom de mange aktørene som vil bidra i den nasjonale oljevernberedskapen.
- Departementet har et godt samarbeid med russiske myndigheter innenfor sjøsikkerhet og beredskap.

Fiskeri- og kystdepartementet vil videreføre arbeidet med å øke sikkerheten til sjøs. I tillegg til å arbeide videre med igangsatte tiltak arbeides det også med nye aktuelle tiltak:

Det vurderes påbudte seilingsleder utenfor territorialfarvannet.

Det arbeides for bedre utveksling av informasjon om fartøysbevegelser og trafikk til sjøs mellom Kystverket, Fiskeridirektoratet og Forsvaret. Data fra Kystverkets AIS-kjede er under utbygging og data fra denne er gjort tilgjengelig for Forsvaret og Fiskeridirektoratet. Muligheten for å utveksle annen trafikkinformasjon mellom statlige etater vil bli vurdert nærmere.

Innføring av EU-direktiv 2002/59 om etablering av et overvåkings- og informasjonssystem for mari-

tim trafikk vil legge til rette for et bedre samarbeid om forebyggende sjøsikkerhet i EØS-området. Dette felles europeiske regelverket forutsetter blant annet etablering av et overvåkings- og informasjonssystem (SafeSeaNet) som vil gi en bedre oversikt over transport av farlig og forurensset last. Kystverket har deltatt aktivt i etableringen av dette systemet.

Fiskeri- og kystdepartementet vil innen utgangen av 2004 legge fram en stortingsmelding om sjøsikkerhet og oljevernberedskap. Meldingen vil blant annet omfatte forebyggende tiltak for å hindre ulykker til sjøs og beredskap mot akutt forurensning dersom en ulykke først inntreffer. Vurdering av tiltak vil være basert på gjennomførte risikanalyser for sjøtransport langs hele kysten.

Regjeringen har nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av Fiskeri- og kystdepartementet. Arbeidsgruppen skal foreta en gjennomgang av ansvaret for forvaltningsoppgaver for sjøsikkerhetsområdet. Bakgrunnen for denne gjennomgangen er blant annet de senere års skipsulykker, slik som Sleipner-ulykken, John-R.-ulykken og senest i 2004 Rocknes-ulykken. Stortinget vil bli orientert om arbeidet på egnet måte.

Havner som knutepunkt

Det er en overordnet målsetning å styrke sjøtransportens rolle i transportsystemet. Havner er knutepunkt for sjøtransport og for kombinerte transporter land/sjø. Havnene har også viktige funksjoner i forhold til næringsutvikling. Mange offentlige havner har i tillegg en spesielt viktig rolle i tilrettelegging for fiskerinæringen, både som trygge liggehavner og som service- og mottakshavner for fisk. Havnenes driftsbetingelser og utviklingsmuligheter er av stor viktighet for sjøtransportens konkurransefortrinn og i forhold til næringsutvikling.

Nye krav til sikkerhet og terrorberedskap i havnene

Krav til økt sikkerhet i transportsystemet er en stor utfordring for norske havner og sjøtransporten. Ved innføringen av International Maritime Organisation (IMO) sitt regelverk for sikkerhet og terrorberedskap for skip og havner (ISPS-koden), er det stilt krav om iverksettelse av beredskap og tiltak mot terrorisme mot skip i internasjonal fart. Sjøtransporten blir direkte og indirekte pålagt nye kostnader som følge av disse sikkerhetstiltakene. Kostnadene ved ulike sikkerhetstiltak i havner skal dekkes opp gjennom de avgifter og gebyrer som kreves inn av havnene. Implementering av nye

internasjonale sikkerhetsstandarder innen alle transportgrenene er en prioritert oppgave for Regjeringen i arbeidet for økt samfunnssikkerhet, jf. St.meld. nr. 39 (2003-2004) Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid.

I EU-kommisjonens arbeid som ledet fram til forordning 725/2004 om sikkerhet og terrorberedskap på skip og i havneanlegg, er Port Security identifisert som nødvendig for å bedre havnesikkerheten og sikkerheten knyttet til samspillet mellom havnen og oppland. Havnene håndterer mange steder store volumer farlig/forurensende last, og er i tillegg mange steder lokalisert i nærheten av bysentra. Terrorangrep i havnene kan således forårsake store skader på transportsystem, infrastruktur, industri og personer. Med dette som bakteppe framla EU-kommisjonen et forslag til havnesikkerhetsdirektiv 10. februar 2004.

Formålet med direktivet er å bidra til økt sikkerhet og terrorberedskap i de delene av havnen som ikke omfattes av ISPS-koden og forordning 725/2004. Direktivet pålegger imidlertid ikke nye bestemmelser for de delene av havnen som allerede er omfattet av ISPS-koden og forordning 725/2004. Det forventes at direktivet vedtas rundt årsskiftet 2004/2005, og at ikrafttredelse vil skje i 2006.

Direktivet bygger på samme strukturer som forordning 725/2004. Havnene pålegges utvidede sårbarhetsanalyser, sikkerhetsplaner og fysiske tiltak som alle er kostnadskrevennde.

Fordi havnene ikke finansieres over statsbudsjettet men er i kommunal eller privat eie, gir ikke direktivet direkte budsjettmessige konsekvenser i form av statlige investeringer. For Kystverket vil imidlertid en implementering av direktivet gi betydelige administrative og økonomiske konsekvenser. Dette vil først og fremst være knyttet til oppgaver med godkjenning og kontroll av implementerte sikkerhetsplaner.

Kostnader knyttet til implementering av forordning 725/2004 har blitt beregnet til å ligge et sted mellom 3 og 10 mill. kroner i større havner og mellom 200 000 kroner og 1 mill. kroner i mindre havner. Kystverket har per 1. september 2004 godkjent sårbarhetsvurderinger og sikkerhetsplaner for 336 havneterminaler som er omfattet av forordningen.

Ny havnestruktur og organisering

St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 fastsetter en havnestruktur i to nivå, hvor de nasjonale havnene utgjør stammen av havner som har stor betydning for norsk import og eksport. Den nasjonale havnestrukturen viderefø-

res med ti nasjonale havner og øvrige havner. Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide videre med ulike former for havnesamarbeid, og for bedre landverts og sjøverts tilgjengelighet til viktige havner. Departementet vil også følge utviklingen i nasjonalhavnene.

EU arbeider med etablering av "Motorways of the Seas". Disse skal inngå i det transeuropeiske transportnettverket TEN-T. Konseptet "Motorways of the Seas" er et viktig tiltak fra EU for å øke sjøtransportens andel av transportarbeidet i Europa.

Fiskeri- og kystdepartementet vil følge med på EUs arbeide med "Motorways of the Seas" som ledd i å styrke sjøtransporten.

Navigasjonspolitikk

Tradisjonelt har fysiske navigasjonsinstallasjoner som fyr, lykter, faste merker, lysbøyer og staker spilt en viktig rolle for navigasjon langs kysten. Denne infrastrukturen er utbygd langs hele kysten, og det finnes i dag om lag 20 000 slike installasjoner i Kystverkets regi. I de siste årene har det skjedd en betydelig utvikling av elektroniske navigasjonssystemer. I dag er satellittnavigasjon i kombinasjon med elektroniske sjøkart vanlig for moderne skipsfart. Det eneste operative globale satellittnavigasjonssystemet i dag er det amerikanske Global Positioning System (GPS).

EU har vurdert sårbarheten ved bare å holde seg til GPS, og funnet at det er ønskelig å etablere et eget uavhengig europeisk satellittnavigasjonssystem, Galileo. Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA og EU samarbeider om utviklingen av satellittnavigasjonssystemet Galileo. Programmet er nå i en test- og utviklingsfase, og den daglige administreringen av prosjektet er delegert til et foretak – Galileo Joint Undertaking – på vegne av EU og Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA. Norge deltar i utviklingen av Galileo gjennom medlemskapet i ESA.

I St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 ble Stortinget orientert om at det er gjennomført samtaler med EU og Galileo Joint Undertaking om eventuell norsk deltakelse direkte i Galileo Joint Undertaking. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om saken.

Loran-C er et radionavigasjonssystem som i dag har få brukere, da GPS er mer nøyaktig og har global dekning. Imidlertid har det kommet fram at satellittnavigasjonssystemer kan være sårbart for å bli satt ut av funksjon. I forbindelse med etableringen av Galileo vurderer EU derfor mulige tilleggs-systemer, men har ennå ikke definert hvilket system som er ønskelig.

Som tilleggssystem innen navigasjon til sjøs har Loran-C få brukere, og den fysiske og visuelle maritime infrastrukturen som fyr og merker, vil fungere som backup-system i kystnære farvann. Dette kommer i tillegg til ordinære navigasjonshjelpemidler på skip, som f. eks radar. Loran-C vil bli lagt ned med virkning fra 1. januar 2006. Driften vil fortsette som normalt fram til dette. Det vil fortsatt være mulig fram til sommeren 2005 å vurdere nasjonal drift av Loran-C-stasjonene dersom det skulle vise seg at EU velger Loran-C som et backup-system. Det er så langt ikke mottatt signaler som tyder på at Loran-C har utpekt seg som et backup-system.

I tillegg til utvikling av elektroniske systemer for posisjonering, skjer det en utvikling av meldingstjenester som omfatter informasjon av betydning for navigasjon. Eksempler på slike meldingstjenester er navigasjonsvarsler, ismelding og strøm- og bølgevarsling.

En effektiv navigasjonspolitikk innebærer at den til enhver tid tilgjengelige teknologi utnyttes optimalt i kombinasjon med den allerede utbygde maritime infrastrukturen. Dette innebærer en dynamisk utvikling hvor nye navigasjonshjelpemidler erstatter eksisterende hjelpemidler der dette er hensiktsmessig. Det er imidlertid mye som tilsier at den fysiske og visuelle maritime infrastrukturen langs kysten fortsatt vil ha en sentral betydning for kystnavigasjonen i mange år fremover. Drift og vedlikehold av denne infrastrukturen vil derfor fortsatt være viktig, samtidig som det arbeides videre med utvikling av elektroniske navigasjonshjelpemidler.

Barentsregionen

I Stortingsmelding nr. 12 (2001- 2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) foreslår Regjeringen at det skal utarbeides en helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet. Erfaringene fra dette arbeidet skal nyttes til et videre arbeid med helhetlige forvaltningsplaner for andre norske kyst- og havområder. For å følge opp arbeidet er det nedsatt en interdepartemental styringsgruppe under ledelse av Miljøverndepartementet.

Fiskeri- og kystdepartementet har det overordnede ansvaret for utredningene på områdene fiskeri og skipstrafikk. Arbeidsgruppen for skipstrafikk ledes av Kystdirektoratet. Utredningen om skipstrafikk ble sendt på høring i juni 2004 med høringsfrist 1. november. Forvaltningsplanen forventes ferdigstilt i 2006.

Det sårbare økosystemet i Barentshavet må beskyttes både gjennom nasjonalt og internasjonalt arbeid. I 2003 innledet departementet et sam-

arbeid med russiske myndigheter om å etablere et russisk norsk samarbeid for maritim sikkerhet og oljevernberedskap i Barentsregionen.

Det samarbeides om å utvikle et felles overvåkings-, meldings- og informasjonssystem for olje-transport og slepeoperasjoner i Barentsområdet. Arbeidet vil også på sikt omfatte taubåtsamarbeid, samt samarbeidsområder for regionale og lokale myndigheter i Barentsområdet.

Det samarbeides også om oljevernberedskap. Innenfor samarbeidet er det blant annet utarbeidet en beredskapsplan for Murmanskområdet. Det arbeides med tilsvarende planverk for Arkhangelsk, samt med opplæringstiltak for russisk oljevernberedskap. Det skal også fokuseres på utvikling av nytt og bedre oljevernutstyr, samt informasjonsutveksling.

Samarbeidet med Russland vil kunne bety en betydelig styrking av både det forebyggende arbeidet for å hindre at ulykker skjer, så vel som en mer effektiv oljevernberedskap på russisk og norsk side dersom en hendelse eller ulykke skulle inntruffe.

Stad skipstunnel

I St.prp. nr. 1 (2002-2003) for Fiskeridepartementet omtales Stad skipstunnel. Det vises til at bygging av en skipstunnel gjennom Stad vil være et omfattende samferdselsprosjekt og at prosjektet derfor bør vurderes i Nasjonal transportplan (NTP) 2006-2015.

I St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 gis det en nærmere beskrivelse av prosjektet Stad skipstunnel. Selv om prosjektet ikke fremstår som samfunnsøkonomisk lønnsomt etter de beregninger som foreligger i dag, anser Regjeringen at farvannet rundt Stad er vanskelig, og at skipstunnelen kan bidra til bedre sjøsikkerhet. Den kan også legge til rette for økt transporteffektivitet for både person- og godstransport, og gi mulig positiv virkning for regional utvikling av næringsliv, særlig fiskerinæringen, og bosetting. Regjeringen anser derfor at prosjektet bør vurde-

res nærmere og ses i sammenheng med den framtidige samlede transportstrukturen i regionen.

Under Stortingets behandling av St.meld. nr. 24 (2003-2004), jf. Innst. S. nr. 240 (2003-2004) ble det gitt tilslutning til et videre arbeid med Stad skipstunnel. Fiskeridepartementet har på denne bakgrunn bedt Kystdirektoratet foreta en nærmere vurdering av Stad skipstunnel i tråd med NTP 2006-2015.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til saken.

Alternativ farled til Bergen havn

Da Askøybrua ble bygd innebar det en begrensning i seilingshøyden og dermed for hvor høye fartøyer som kan gå til og fra Bergen indre havn via Byfjorden. Forutsetningen den gang var at en alternativ farled skulle etableres inn Herdlefjorden via Det Naue og Herdlaflaket. Dette alternativet er ikke realisert av hensyn til miljøet i det vernede området på Herdlaflaket.

Det er nå utredet et annet alternativ via Skjelangersundet. Kostnadene er beregnet til 180 mill. kroner. Kystverket vil vurdere dette prosjektet opp mot andre prosjekter i forbindelse med utarbeidelsen av Kystverkets handlingsprogram for oppfølging av Nasjonal Transportplan 2006-2015.

Nasjonal database for farvannsdata og samarbeid med Sjøkartverket.

Kystverket skal fortsette arbeidet med utvikling av en nasjonal database for farvannsdata som knyttes opp til programverktøy for behandling av geografiske data. I nært samarbeid med Sjøkartverket skal farvannsdata og andre geografiske data sikres riktig kvalitet og langt raskere tilgjengelighet for kartproduksjon, og gjøres tilgjengelig via webbaserte løsninger for Kystverkets tjenesteutøvelse og saksbehandling. Etter pilotprosjekt i 2004 skal dette systemet tas i bruk i all farvannsforvaltning i Kystverket i 2005. Verktøy for andre virksomhetsområder vil bli realisert i 2006-2007.

Boks 6.8 Dok. nr. 8:82 (2003-04) Om salg av Østre Bolærne

I tilknytning til Stortingets behandling av Dok. nr. 8:82 (2003-2004) Om salg av Østre Bolærne er Regjeringen gjennom anmodningsvedtak nr. 539 (2003-2004) bl.a. bedt om å foreta en gjennomgang av statens eiendommer som skal avhendes. I den anledning er det lagt opp til at hvert enkelte berørte departement gir en omtale av sin oppfølging av anmodningsvedtaket i respektive faproposisjoner. For en mer fyllestgjørende omtale av hvordan allemannsretten og/eller vern av eiendommer som er interessante i forhold til allmennhetens muligheter til friluftsliv og/eller kulturhistorie best ivaretas, vises det til St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Forsvarsdepartementet.

For avhending av fyrstasjoner og fiskerihavner legger Fiskeri- og kystdepartementet til grunn den praksis som er nedfelt i St.meld. nr. 28 (2000-2001) Fyrstasjonene – posisjon og betydning i en moderne navigasjonsinfrastruktur, der bl.a. bestemmelser for avhending er nærmere omtalt.

Følgende prioriteringsrekkefølge vil bli fulgt:

1. Statlige institusjoner
2. Kommunale eller fylkeskommunale institusjoner
3. Foreninger med allmennyttige formål
4. Private.

Kap. 1062 Kystverket, jf. kap. 4062

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	820 031	801 180	810 000
21	Spesielle driftsutgifter	11 762	3 400	3 510
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	223 496	218 300	222 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	27 757	43 800	40 080
46	Trafikksentral Nord-Norge, <i>kan overføres</i>		2 500	54 340
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	21 086	27 400	28 300
70	Tilskudd Redningsselskapet	56 000	57 500	60 100
	Sum kap. 1062	1 160 132	1 154 080	1 218 530

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning og samferdsel til sjøs. Kystverkets visjon er å trygge, utvikle og beskytte kysten for alle. Kystverket skal arbeide aktivt for en effektiv sjøtransport gjennom å ivareta transportnæringens behov for framkommelighet og velfungerende havner. Kystverket skal forebygge og begrense skadeeffektene ved akutt forurensning og medvirke til en bærekraftig utvikling av kystsonen.

Hovedmålene for Kystverket er:

- bidra til sikker ferdsel og god framkommelighet langs kysten
- tilpasse farledene til endringer i trafikkmønsteret
- akseptabel statlig beredskap i forhold til risiko for akutt forurensning

- knytte havnene effektivt til det øvrige transportnettet.

Satsingsområdene for Kystverket er:

- utvikle god beredskap og sikkerhet i forhold til økt trafikk i Nord-Norge og Skagerrak.
- tilpasse hovedledene langs kysten og innseilingen til de viktigste havnene til endringer i brukernes behov og trafikkmønster
- forenkle administrative rutiner, regelverk og forskrifter
- ledelses- og kompetanseutvikling.

Kystverket består av Kystdirektoratet, Kystverket Produksjon i Kabelvåg, Kystverket Rederi i Ålesund, beredskapsavdelingen i Horten og fem dis-

triktskontorer som er lokalisert i Arendal, Hauge-sund, Ålesund, Kabelvåg og Honningsvåg.

Det arbeides med sikte på å skille ut og etablere Kystverket Produksjon som statlig aksjeselskap. Regjeringen vil komme tilbake til dette som egen sak.

Kystverkets styringsmodell er basert på følgende virksomhetsområder:

- maritim infrastruktur
- maritime tjenester
- transportplanlegging
- kystforvaltning
- interne oppdrag (administrasjon)
- statens beredskap mot akutt forurensning.

Maritim infrastruktur omfatter utbygging, drift og vedlikehold av fiskerihavner, farleder og navigasjonsinstallasjoner (herunder fyr, lykter, faste og flytende merker og radarsvarere). Maritime tjenester omfatter los, trafikksentraler, elektroniske navigasjonshjelpemidler herunder DGPS (differensiell globalt posisjoneringssystem), AIS (automatisk identifikasjonssystem) og meldingstjenester (herunder bølgevarsling, navigasjonsvarsler og drift og håndtering av EU-direktiv om varsling av fartøysbevegelser). Transportplanlegging omfatter blant

annet arbeidet med Nasjonal transportplan og Kystverkets handlingsprogram. Kystforvaltning omfatter regelverksutforming og myndighetsutøvelse spesielt knyttet til havne- og farvannsloven, losloven og forurensningsloven. Statlig beredskap mot akutt forurensning omfatter beredskap mot og aksjoner ved akutt forurensning, samt myndighetsutøvelse ved aksjoner.

Kystdirektoratet skal rapportere om oppnådde resultater i henhold til følgende overordnede mål:

- sikkerhet
- framkommelighet
- miljø
- distrikts- og næringsutvikling.

Aktivitetene på de ulike virksomhetsområdene skal bidra til måloppnåelse på Kystverkets overordnede resultatområder. De resultater som Kystverkets ulike aktiviteter produserer, kan i de fleste tilfeller ikke knyttes til bare ett av de overordnede resultatområdene. Tabell 6.8 gir en indikasjon på hvordan den totale aktiviteten innenfor et virksomhetsområde har effekt på resultatområdene sikkerhet, framkommelighet, miljø og distrikts- og næringsutvikling.

Tabell 6.8 Prosentvis fordeling av antatt effekt på resultatområder¹

Virksomhetsområde/ resultatområde	Sikkerhet	Framkommelighet	Miljø	Distrikts- og næringsutvikling	Sum
Maritim infrastruktur	45	15	5	35	100
Maritime tjenester	40	20	40	0	100
Transportplanlegging	50	30	10	10	100
Kystforvaltning	35	40	10	15	100
Interne oppdrag	35	35	15	15	100
Beredskap	30	0	70	0	100

¹ Tabellen viser fordeling av antatte effekter på ulike resultatområder. For eksempel viser tabellen at ressurser satt av til maritim infrastruktur antas å bidra mest til sikkerhet (45 pst.), deretter til distrikts- og næringsutvikling (35 pst.) osv.

I St.meld. nr. 47 (1998-99) Om evaluering av losplikt- og losgebyrsystemet ble det foreslått opprettet et rådgivende utvalg for Kystdirektoratet. Et slikt utvalg skulle vurdere ulike sider av lostjenesten og forslag til gebyrsatser. Videre skulle det legges til rette for et forum som sikret løpende dialog mellom berørte aktører også på andre arbeidsområder til Kystverket, særlig farledssikkerhet. Utvalget ble opprettet våren 2002 og funksjonstiden for utvalgets medlemmer utløp våren 2004. Kystdirektøren og utvalgets leder foreslo på bakgrunn av erfaringer etter to års virksomhet at utvalget burde

avvikles etter at medlemmenes funksjonstid utløp. De viste blant annet til at få saker ble tatt opp av utvalgets medlemmer, da disse har prioritert andre fora for å fremme sine saker. Departementet har sluttet seg til anbefalingen fra kystdirektøren og utvalgslederen om å avvikle utvalget, og utvalget ble derfor nedlagt sommeren 2004.

Flyttingen av Kystdirektoratet

Flyttingen av Kystdirektoratet til Ålesund ble fullført i 2003. Leiekontrakten for lokalene i Oslo løper

ut juni 2006. Det vanskelige markedet for næringslokaler i Oslo har medført at det til nå ikke har lyktes å få avviklet leiekontrakten eller få til framleie. Opplysningsvesenets fond har nå kjøpt eiendommen. Kystverket har inngått en intensjonsavtale med ny eier hvor bl.a. begge parter forplikter seg til å gjøre det som er mulig for å få framleiet lokalene. Det er lagt inn husleiedekning for 1. halvår 2005 i bevilgningen på kap. 1062 post 01. Eventuelt behov for husleiedekning for 2. halvår 2005 vil bli vurdert i forbindelse med revidert budsjett 2005.

Av de vel 80 arbeidstakerne i Kystdirektoratet før utflyttingen tok til våren 2002, er det per 1. juni 2004 i alt 11 arbeidstakere som er på ventelønn. Det er tatt høyde for ventelønnskostnader innenfor bevilgningen på kap. 1062 post 01.

Kystverkets arbeid med kystkultur

Departementet har satt ned en arbeidsgruppe for etablering av et etatsmuseum for Kystverket. Arbeidsgruppen bygger bl.a. på de utredninger som tidligere er gjort av Kystdirektoratet og arbeidsgruppen for etablering av norsk fyrmuseum. I 2004 er det over departementets bevilgning til kystkultur gitt midler til oppstart av Lindesnes fyrmuseum, til prosjektet "En kjede av fyr" i Rogaland, til videreføring av dokumentasjonsarbeidet i tilknytning til fyrbyggermuseet i Dalsfjord og til drift av fyrmuseumsnettverket.

Kystverket viderefører sitt arbeid med sikte på en best mulig forvaltning av de avbemannede fyrstasjonene. Det er en målsetting at fyrstasjonene skal være tilgjengelige for allmennheten, enten stasjonene leies ut eller avhendes.

Kystverket arbeider videre med en bevaringsplan for fiskerihavner. Dette arbeidet vil skje i nær dialog med Riksantikvaren og de lokale vernemyndighetene.

Mål, status og utfordringer

Virksomhetsområdet Maritim infrastruktur

Maritim infrastruktur omfatter utbygging, drift og vedlikehold av fiskerihavner, farleder og navigasjonsinstallasjoner. Satsing på utbygging og utbedring av maritim infrastruktur skal bidra til bedre sikkerhet, framkommelighet og reduserte kostnader forbundet med sjøtransport, og slik legge til rette for næringslivet i distriktene. Slik satsning reduserer også faren for skipsulykker som kan få store miljømessige konsekvenser. Det kan være vanskelig å isolere effekten av Kystverkets innsats fra andre påvirkningsfaktorer. Andre etaters og næringslivets innsats, konjunktursvingninger, kunnskaper hos skipsførere, kvaliteten på skipene,

klimatekniske forhold med mer påvirker effektene. Vedlikehold av maritim infrastruktur i havner og i skipsleder er også bidrag til kulturvernet på kysten.

Som et ledd i Regjeringens strategi for bruk og vern av kystsonen, arbeides det med sikte på å avhende fyrstasjoner og fiskerihavner. Ved avhending av slike eiendommer kan det legges til rette for allmennhetens tilgang og aktiv bruk av eiendommene, samtidig som det skal legges til rette for at viktige kulturminner holdes i god stand.

Retningslinjer, vurderinger og prioriteringer som er trukket opp i St.meld. nr. 46 (1999-2000) Nasjonal transportplan 2002-2011 og den årlige budsjetttrammen danner grunnlaget for Kystverkets arbeid innenfor maritim infrastruktur.

Fiskerihavner - utbygging og vedlikehold

Kystverket planlegger og gjennomfører utdyping i innseilingen til og i fiskerihavner, molobygging for skjerming mot vind og bølger samt utbygging av grunnleggende infrastruktur i fiskerihavner.

Effektive og trygge fiskerihavner er en viktig forutsetning for verdiskapingen i fiskerinæringen, og dermed også for bosettingen langs kysten. Norge har en værhard kyst, og hensynet til sikkerhet krever et godt tilrettelagt havnemønster med nærhet til fiskefelt langs kysten. Fiskerinæringen har imidlertid gjennomgått strukturendringer, og bosettingen i distriktene har også endret seg. Det får konsekvenser for fiskerihavnestrukturen. Staten har i dag vedlikeholdsansvar for havner som ikke lenger har noen betydning for fiskerinæringen. Det er en målsetting å avhende havner som ikke lenger har noen slik betydning, blant annet for å spare staten for vedlikeholdskostnader.

Stortinget har samtykket i at ikke næringsaktive fiskerihavner skal avhendes. Noen av disse havnene har i dag annen virksomhet, men staten har fortsatt ansvaret for vedlikeholdet. Som følge av dette ble det fra og med budsjettet for 2003 gitt fullmakt til at inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner kan benyttes til å dekke salgsomkostninger, nødvendig rehabilitering av fiskerihavner før overdragelse til andre eiere samt vedlikehold av andre fiskerihavner.

Mål

- gjennomføre utbygging av fiskerihavner etter prioriteringene i Nasjonal transportplan i henhold til planlagt omfang, kvalitet, kostnad og ferdig-tidspunkt

- utføre nødvendige reparasjoner og vedlikehold av moloer og andre installasjoner i fiskerihavner
- om mulig avhende fiskerihavner som ikke lenger benyttes, eller som utelukkende benyttes av fritidsflåten.

Resultatmål

- gjennomførte utbyggingsprosjekter i henhold til årlig disponeringsplan
- gjennomførte reparasjons- og vedlikeholdsarbeider i henhold til årlig plan.

Resultater 2003

I 2003 var tolv fiskerihavner under arbeid, og fem ble fullført i løpet av året. Fire bunnkjettingsanlegg ble tatt opp i løpet av 2003.

Tabell 6.9 Oversikt over fiskerihavneanlegg 2003

Anlegg i arbeid med oppstart før 2003	12
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2003	2
Antall planlagt ferdigstilt i 2003	7
Antall ferdige i 2003	5

Tabell 6.10 Oversikt over fiskerihavneanlegg 2004

Anlegg i arbeid med oppstart før 2004	8
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2004	0
Antall planlagt ferdigstilt i 2004	5

I 2004 utføres det arbeid i åtte fiskerihavner og fem anlegg planlegges fullført i år. Flere utdypingsprosjekter har medført behov for miljømudring. Forurensede sedimenter er fjernet fra utdypingsområdene og lagt i kontrollert deponi på land eller tildekket i sjøen. Alle havne- og farledstiltak som medfører mudring/utdyping og deponering av masser er utført i samsvar med mudrings- og deponeringstillatelse fra fylkesmennene.

Ingen fiskerihavner ble avhendet i 2003. Ett anlegg forsøkes avhendet i 2004.

Avvikling av Kystverkets ansvar for bunnkjettinger i Nordland, Troms og Finnmark er igangsatt for gjennomføring innen utgangen av 2005. Bunnkjettingsanleggene vil bli tatt opp, avhendet eller eventuelt ivaretatt av andre gjennom lokale avtaler. Kommuner, lokale fiskarlag og andre interesserte brukere av bunnkjettingsanlegg er kontaktet og gitt tilbud om overtagelse av anleggene. Opptaking av bunnkjettinger utføres innenfor rammene for vedlikehold.

I Nordland er det registrert 42 bunnkjettingsanlegg. 11 anlegg er avhendet til ny privat eier. Fire anlegg er tatt opp i løpet av 2003. Av totalt 69 anlegg i Troms og Finnmark vil ytterligere 17 anlegg bli overdratt til nye eiere og 11 anlegg fjernet i 2004. De resterende anleggene vil bli forsøkt avviklet innen utgangen av 2005.

I desember 2003, etter avslutning av havneutbyggingen, gjorde uvær store skader på moloen i Laukvik i Vågan. For å unngå gjennombrudd ble det umiddelbart foretatt en midlertidig reparasjon. Skaden overvåkes, og om nødvendig omprioriteres midler til utbedring. Det er utarbeidet et forprosjekt for permanent utbedring av moloen ved å anlegge skulder på utsiden av moloen. Kostnadsoverslaget er på ca. 40 mill. kroner.

Tilstandsbeskrivelse

Vedlikehold av fiskerihavner har de siste årene vært nedprioritert til fordel for ombygging og nyanlegg. I mange havneanlegg er moloer og dekningsverk tydelig utsatt for nedbryting og behovet for vedlikehold av anlegg er økende. De største skadene repareres, men omfattende tiltak for å vedlikeholde anleggene vil kreve vesentlige investeringer.

I Kystverkets handlingsprogram for 2002 – 2005 er det 16 navngitte havnetiltak til nær 600 mill. kroner som ikke vil være gjennomført ved periodens utløp. Noe av årsaken til dette er at gjennomførte havneanlegg i samme periode har stor kostnadsøkning fra opprinnelige kostnadsoverslag blant annet som følge av endrede miljøkrav ved fjerning av forurensede bunnsedimenter og ved sprenging under vann nær oppdrettsanlegg. I tillegg kommer at bevilgningene til formålet har vært lavere enn det som er lagt til grunn i handlingsprogrammet.

Prioriteringer 2005

I 2005 vil Kystverket prioritere ferdigstillelse av tre anlegg under arbeid.

Utenom ferdigstilling av større prosjekter arbeides det videre med avvikling/opptak av bunnkjettinger, prosjekter for avhending av fiskerihavner samt vedlikehold av moloer mv. For nærmere omtale av anleggene vises det til uttrykt vedlegg.

Det legges opp til avhending av flere fyrstasjoner i 2005. Dette skal bidra til aktiv bruk av eiendommene. Det budsjetteres med om lag 10 mill. kroner i inntekter til staten fra salg av fireiendommer i 2005.

Tilskudd til fiskerihavneanlegg

Kystverket forvalter tilskuddsordningen for utbygging av og infrastruktur i kommunale fiskerihavner som bevilges over kap. 1062 Kystverket, post 60 Tilskudd fiskerihavner. Ubyggingen må være i regi av kommunene, og det er kommunen som har ansvar for bruk og framtidig vedlikehold av anleggene. Midlene over kap. 1062 post 60 dekker en andel av de totale kostnadene for prosjektene.

Kystverket bidrar med faglig kompetanse og ressurser i planprosessene lokalt og regionalt. Kystdirektoratet utarbeider deretter et forslag basert på en helhetlig vurdering av bruken av midlene på området, og fremmer en samlet innstilling til departementet i tilknytning til de årlige budsjettprosessene. Fylkeskommunenes tilrådinger til prioriteringer tillegges stor vekt når det gis tilsagn om tilskudd.

Arbeidene med fiskerihavneanlegg som har fått tilskudd forutsettes startet opp innen ett år fra tilsagnet, hvis ikke bortfaller tilskuddet. Det stilles også krav til framdrift og fullføring for at tilsagnet ikke helt eller delvis skal falle bort.

Resultater 2003 - 2004

Det ble i 2003 gitt tilsagn om statlig tilskudd til 16 kommunale utbyggingsprosjekter, hvorav 8 av disse ble gitt innenfor tilsagnsfullmakten på 20 mill. kroner.

Tabell 6.11 Oversikt over tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg 2003

Anlegg i arbeid med oppstart før 2003	30
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2003	16
Antall planlagt ferdigstilt i 2003	38
Antall ferdige i 2003	7

Som det framkommer i tabellen ble bare 7 av 38 planlagte anlegg ferdigstilt i 2003. Kystverket vil derfor stille strengere krav til kommunene om framdrift i prosjektene. Dette innebærer blant annet at Kystverket vil be om statusrapporten for

prosjekter som ikke følger godkjent framdriftsplan. Hvis statusrapport ikke er tilfredsstillende, vil det bli sendt ut varsel om mulig tilbaketrekking av tilskuddet. I 2003 ble ett tilsagn om tilskudd trukket tilbake, og de frigjorte midlene ble fordelt til nye anlegg i 2004.

Tabell 6.12 Oversikt over tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg 2004

Anlegg i arbeid med oppstart før 2004	38
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2004	22
Antall planlagt ferdigstilt i 2004	48

Det er i løpet av første kvartal 2004 sluttført åtte anlegg. Det forventes at det vil bli ferdigstilt flere anlegg i løpet av året, samt at noen tilskudd blir trukket tilbake pga at anleggsarbeidene ikke er startet opp innen de gitte frister.

Prioriteringer 2005

Det foreslås at tilsagnsfullmakten på posten videreføres på samme nivå som i 2004 (20 mill. kroner), jf. forslag til romertallsvedtak. For nærmere omtale av de enkelte prosjektene som vil bli videreført eller gitt tilsagn i 2005 vises det til uttrykt vedlegg.

Farleder

Farledene utgjør en sentral del av transportinfrastrukturen, og er en forutsetning for fremme av sjøtransporten. Tilstrekkelig dybde, bredde og manøvreringsrom er nødvendig for tilfredsstillende framkommelighet og sikkerhet til sjøs.

Mål

– *Tilpasse farledene i takt med behovene.*

Resultater 2003 - 2004

I 2003 var det arbeid i seks farleder, og tre anlegg ble fullført i løpet av året.

Tabell 6.13 Oversikt over farledsanlegg 2003

Anlegg i arbeid med oppstart før 2003	6
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2003	3
Antall planlagt ferdigstilt i 2003	4
Antall ferdige i 2003	3

Tabell 6.14 Oversikt over farledsanlegg 2004

Anlegg i arbeid med oppstart før 2004	5
Planlagt oppstart av nye anlegg i 2004	1
Antall planlagt ferdigstilt i 2004	2

Tilstandsbeskrivelse

Kystverket arbeider med de farledsprosjektene som ble identifisert og innarbeidet i virksomhetens handlingsprogram for perioden 2002-2005. Dette handlingsprogrammet bygger på behandlingen av St.meld. nr. 46 (1999-2000) Nasjonal transportplan 2002-2011. Parallelt arbeides det med å revidere standardene for de ulike typene av farleder med hensyn til fri seilingshøyde, seilingsdybde, bredde og kurvatur i forhold til nåværende og kommende trafikk i leden. På grunnlag av dette standardiseringsarbeidet vil det bli identifisert nye prosjekter for utbedring av deler av farledene slik at de møter kravene i standardene. Standardene vil bli samlet i en såkalt farledsnormal og utbedringsbehovene vil bli innarbeidet i Kystverkets handlingsprogram for planperioden 2006-2009.

Som en konsekvens av utviklingen mot større og mer dyptgående fartøyer er det et stort investeringsbehov i utdyping av farleder. På kort sikt er det anslått et utbedringsbehov av farleder på 300 – 400 mill. kroner. På lengre sikt er behovet vesentlig større. Dette gjelder i hovedsak modernisering og opprusting av eksisterende seilingsleder og innseilingen til fiskerihavner.

Prioriteringer 2005

Videreføring og/eller ferdigstilling av prosjekter prioriteres i 2005. For nærmere omtale vises det til uttrykt vedlegg.

Navigasjonsinstallasjoner

Navigasjonsinstallasjonene er viktig for veiledning av sjøtrafikken i farledene og kystfarvannet slik at denne kan foregå på en sikker og effektiv måte og med begrenset risiko for skade på det marine miljøet. Tilrettelegging for trafikk i farledene langs

kysten bidrar også til å skape grunnlag for distrikts- og næringsaktivitet.

Navigasjonsinstallasjonene omfatter en rekke innretninger for navigasjonsveiledning som fyr, lykter, lanterner, flomlys, faste merker, lysbøyer, staker og radarsvarere. Det er i alt om lag 20 000 installasjoner, hvorav om lag 4 700 aktivt sender ut lyssignal eller signal som vises på radar, mens de øvrige er passive i sin virkemåte. I tillegg kommer en del innretninger eid av havnevesen og private.

Det pågår en stadig utvikling innen fagområdet. Et eksempel på dette er bruk av lysdioder som lyskilde. Disse gir et større lysutbytte i forhold til energiforbruk og har lang levetid. Videre utvikles det systemer for drifts- og tilstandskontroll av installasjonene.

Navigasjon i farledene og kystfarvannet innebærer ved vanlig brukte metoder hyppig eller kontinuerlig bestemmelse av posisjon eller posisjonslinje relativt til navigasjonsinstallasjoner eller landkonturen. Til dette brukes instrumenter for optiske peilinger, radar, sjøkart med mer. I de siste årene har det også blitt en vanlig metode å bruke globale satellittnavigasjonssystemer i kombinasjon med elektroniske kart.

Det er påkrevd å vurdere behovet for hvilken type navigasjonsinstallasjoner som er mest hensiktsmessig ut fra det forhold at utviklingen går i retning av fartøyer som er mer hurtiggående, stikker dypere og er generelt større, samtidig som det kommer nye elektroniske navigasjonshjelpemidler.

Mål

- utføre nyanlegg av navigasjonsinstallasjoner tilpasset hurtiggående fartøyer
- legge til rette for effektiv fornyelse, drift og vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner, innføring av forvaltnings-, vedlikeholds- og driftssystem
- tilpasse tilbudet av navigasjonsinstallasjoner til endring av behov, både med hensyn til omfang og standard
- fortsette avbemanningen av fyrstasjonene
- søke å avhende og finne annen bruk av fyrstasjoner hvor bygningsmassen er ledig.

Resultatmål

- det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende navigasjonsinstallasjoner eller mangelfull navigasjonsveiledning i oppmerkede leder langs kysten
- opprettholde tilgjengelighet i samsvar med krav
- gjennomførte nyanlegg i henhold til årlig plan

- gjennomført fornyelse, vedlikehold og drift i henhold til planer og rutiner
- avbemanne fyrstasjoner i henhold til plan for avbemanning.

Tilgjengelighet

Tabell 6.15 Krav til tilgjengelighet for navigasjonsinstallasjoner

Type navigasjonsinstallasjon	Mål for tilgjengelighet
Kategori 1: Installasjoner av primær betydning	Minst 99,8 pst.
Kategori 2: Installasjoner av betydning	Minst 99 pst.
Kategori 3: Installasjoner med mindre betydning enn kategori 1 og 2	Minst 97 pst.

Kravene for tilgjengelighet er i samsvar med anbefalinger gitt av den internasjonale organisasjonen for navigasjonshjelpemidler IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities). Tilgjengelighet beregnes for installasjoner som gir lyssignal eller signal som vises på radar. Foreløpig er det lagt til grunn at disse installasjonene er av kategori 1.

Resultater 2003 - 2004

Det er ikke registrert ulykker relatert til sviktende navigasjonshjelpemidler eller mangelfull navigasjonsveiledning i oppmerkede leder i 2003.

For 4 665 installasjoner ble det oppnådd en tilgjengelighet på 99,87 pst., noe som betyr at målet om tilgjengelighet er oppfylt. Det var i alt 604 slukninger med til sammen 2 217 slukkedøgn.

Tabell 6.16 Oversikt over nyanlegg navigasjonsinstallasjoner

Anlegg påbegynt i 2002	4
Anlegg påbegynt i 2003	8
Anlegg fullført i 2003	2
Anlegg planlagt fullført i 2004	8
Anlegg planlagt fullført i 2005 og senere	2

Sju fyr ble avbemannet i 2003; Lindesnes, Lista, Utsira, Slåtterøy, Ytterholmen, Litløy og Fugløykalven. Avbemanningen av fyr følger oppsatt plan.

Tilstandsbeskrivelse

Navigasjonsinstallasjonene er utsatt for slitasje og store påkjenninger, og krever regelmessig tilsyn og vedlikehold. Vedlikeholdet har enkelte steder vært mangelfullt slik at bygningsmessig standard på installasjonene ikke har blitt opprettholdt.

Bakgrunnen for dette er blant annet at det i perioden 1990-1995 gikk med betydelige ressurser til gjennomføring av moderniseringsprosjekter som elektrifisering av innretninger drevet med olje og gass og senere til nyanlegg av navigasjonsinstallasjoner som er sterkt etterspurt. Samtidig er driften av navigasjonsinstallasjonene prioritert for å opprettholde sikkerheten til sjøs.

Fra midten av 1990-tallet og fram til i dag har vedlikeholdsarbeidet blitt styrket. Nye vedlikeholdsmetoder som gir økt produktivitet er prøvd ut og tatt i bruk. Dette gjelder særlig for lykter/lanterner. Situasjonen angående vedlikehold for noen av fyrstasjonene er fortsatt vanskelig, og Kystverket forsøker å avbøte dette ved fortsatt avhending av stasjoner og utleie med forpliktelse om å vedlikeholde bygningsmassen.

I 2004 er det planlagt arbeid med nyanlegg i ulike prosjektområder fra Oslo til Nordland.

Det er planlagt å avbemanne ti fyr i 2004. Dette gjelder Oksøy, Torungen, Lyngør, Utvær, Ytterøyane, Sklinna, Halten, Nordøyane, Hebbingene og Helnes.

Kystgebyret ble fra 2004 utvidet til også å omfatte fartøy i innenriks fart. Det ble ikke lagt opp til at den totale inntekten skal øke, men at flere fartøy skal være med å betale gebyret som til og med 2004 har finansiert 30 pst. av kostnadene til fyr- og merketjenesten. Endringen er gjennomført som et resultat av at EFTAs overvåkingsorgan ESA reiste spørsmål om alminnelig kystgebyr var i overensstemmelse med EØS-avtalens bestemmelser om likebehandling, jf. St.prp. nr. 1 (2001-2002) og St.prp. nr. 1 (2003-2004) for Fiskeridepartementet.

Prioriteringer 2005

Navigasjonsinstallasjoner er utsatt for stadig slitasje og store påkjenninger med påfølgende behov for vedlikehold av eksisterende installasjoner. Ved-

likehold vil derfor bli prioritert i 2005. Avbeman-
ning av fyr vil fortsette.

Det foreslås at kystgebyret fra og med 2005 skal dekke 34 pst. av kostnadene til fyr- og merke-
tjenesten, mot nåværende 30 pst. I 2005 vil dette
innebære en reell inntektsøkning på 10 mill. kro-
ner fra Kystgebyret.

Virksomhetsområdet Maritime tjenester

Maritime tjenester omfatter lostjenesten, trafikk
overvåking, trafikkkontroll, elektroniske naviga-
sjonshjelpemidler (herunder AIS og DGPS) og
meldingstjenester (bølge-, strøm-, og vindvars-
ling). Virksomhetsområdet skal bidra til høy sik-
kerhet og god framkommelighet i norske farvann
og beskyttelse av det marine miljøet.

Lostjenesten og driften av trafikksentralene
(VTS) skal være selvfinansierende.

Lostjenesten

Mål

- *bidra til høy sikkerhet og god framkommelighet i norske farvann, ved å tilføre fartøyets mannskap nødvendig farvannskunnskap*

- *tilby lostjenester som er tilpasset transportmønste-
ret og kravene til sikkerhet*
- *arbeide for høy kvalitet gjennom opplæring, etter-
utdanning og trening av personell*
- *det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som
kan føres tilbake til sviktende eller mangelfull los-
tjeneste*
- *97 pst. av losoppdragene som er etterspurt innen-
for de fastlagte bestillingsfrister, skal ha en vente-
tid på under en time. Sikkerhetsmessige hensyn er
imidlertid viktigere enn kravet om kort ventetid.*

Resultatmål

- antall skipperbevis, losoppdrag, farledsbevis og dispensasjoner
- antall ulykker med skip hvor årsaken kan tilskri-
ves enten losen om bord eller navigator med far-
ledsbevis eller det er gitt dispensasjon fra los-
plikten
- antall ganger ventetiden overstiger en time for-
utsatt at bestillingsfristen for los overholdes, i
prosent av totale losoppdrag som er etterspurt
innenfor fastlagte bestillingsfrister (skal være
mindre eller lik 3 pst.)

Resultater 2003 - 2004

Tabell 6.17 Oversikt over utviklingen innenfor lostjenesten

Trafikkstatistikk	Pr. 31.12.2003	Pr. 31.12.2002	Endring i pst.	Endring i antall
Årsavgift ¹	315	355	- 11,2 pst.	- 40
Skipperbevis totalt ²	56 992	52 838	+ 7,9 pst.	4 154
Losinger	43 789	41 229	+ 6,2 pst.	2 560
Dispensasjoner	939	1 061	- 11,5 pst.	- 122
Seilas på farledsbevis ³	12 264	10 548	+ 16,3 pst.	1 716

¹. Årsavgiften dekker et ubegrenset antall gebyrpliktige seilaser i løpet av et kalenderår, og ordningen kan brukes av alle losge-
byrpliktige fartøyer.

². Skipperbevis er et dokument som viser utført betalingspliktig seilas uavhengig av om los benyttes eller ikke.

³. Med farledsbevis kan en ellers lospliktig seilas foregå uten los om bord. Farledsbevis er knyttet opp til person, fartøy og farled
og utstedes som tegn på godkjenning av visse kvalifikasjoner hos navigatører.

Det ble registrert tre uhell med los om bord i
2003. I to av tilfellene er det konkludert med at
uhellet ikke kan tilskrives losen. I tillegg er det
registrert 12 uhell med navigator med farledsbevis
(seiling uten los om bord). Over 97 pst. av de los-
oppdragene som har vært etterspurt innenfor den
fastlagte bestillingsfristen har hatt ventetid på
under en time.

Lostjenesten hadde i 2003 et økonomisk over-
skudd på om lag 18,5 mill. kroner. Det betyr at
underskuddet fra 2001 nå er dekket inn. Årsaken

til overskuddet i 2003 er en økning i den gebyrplik-
tigg trafikk som har ført til netto økte merinntek-
ter, samt effektiviseringstiltak innen lostjenesten.
Økningen i trafikken kan delvis forklares med flere
anløp av cruisefartøy.

Tilstandsbeskrivelse

Ved utgangen av 2003 var det ansatt 267 losere.
Dette er fire færre enn året før. En nedgang i antall
loser kombinert med en økning i antall losoppdrag

har ført til økt bruk av overtid for å innfri resultatkravet om maksimal ventetid på å få los om bord. Det vil bli tatt inn nye losaspiranter i 2005.

Lostjenesten må i framtiden tilstrebe en riktig dimensjonering i forhold til antall losoppdrag for at gebyrene skal holdes på et lavest mulig nivå innenfor gitt servicenivå. Kystverket vil videreføre arbeidet med å vurdere kostnadsreduserende tiltak innen lostransport, losformidling, administrasjon og ved selve losingen.

Prioriteringer 2005

Det skal opprettholdes et forsvarlig nivå på lostjenesten. Kostnadsnivået skal tilpasses den lospliktige trafikken, og holdes så lavt som mulig samtidig som kravene til sikker seilas og navigasjon langs kysten ivaretas.

For å sikre en nødvendig fornyelse av losfartøyene må utskifting av fartøyer gjenopptas. I den forbindelse fremmes det forslag om en bestillingsfullmakt på 20 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Trafikksentraler (VTS)

Det sentrale verktøyet for koordinering av trafikkovervåking og trafikk kontroll er trafikksentralene. Trafikksentraltjenester (Vessel Traffic Services – VTS), skal bedre sikkerheten for sjøtrafikken. Tjenesten skal ha mulighet for å samvirke med trafikken og respondere på trafikksituasjoner som utvikler seg i området.

Resultater 2003 - 2004

Tabell 6.18 Tabell 6.18 Aktivitet ved trafikksentralene 2003

	Horten VTS	Brevik VTS	Kvitsøy VTS	Fedje VTS
Totalt antall utstedte seilingsklareringer	44 940	9 440		45 716
Herav tankskip	3 545	2 040	1 300	5 998
Herav ferjer	23 614	0		19 000

Fedje VTS har i tillegg organisert helikoptertransport for 1 252 losoppdrag. For 2003 er statistikkgrunnlaget basert på manuelle registreringer. Innen utgangen av 2004 planlegger Kystverket å etablere elektronisk registrering av aktiviteten. Det vil gi en mer presis og omfattende statistikk.

I 2003 var det sju ulykker og åtte nestenulykker innenfor trafikksentralenes virkeområde. Kystverket har i 2004 innført et HMS (helse, miljø og sikkerhet) regime for hele los- og trafikksentraltjenesten.

Tjenesten bygger på informasjon blant annet fra radar, AIS-kjeden, Ship Reporting System, kamera og meteorologiske stasjoner og andre datakilder.

I samsvar med internasjonale anbefalinger deles VTS-tjenestene inn i følgende kategorier:

- Informasjonstjenester
- Navigasjonsveiledning
- Trafikkregulering
- Beredskapsfunksjoner.

Mål

- *Fremme effektivitet og sikkerhet i farleder og havner samt beskytte det marine miljø gjennom å tilby kvalitetsmessig gode og behovsmessig tilpassede VTS-tjenester.*
- *Bidra til å redusere omfang og konsekvens av inntrufne hendelser/ulykker gjennom samhandling med Kystverkets øvrige beredskapsorganisasjon.*
- *Ingen uhell eller ulykker skal kunne føres tilbake til feil eller svikt ved trafikksentralene.*

Resultatmål

- Antall inngripelser fra trafikksentralene for å avklare trafikk situasjoner eller kurs og/eller hastighet på fartøy.
- Antall ulykker med skip i VTS-området.
- Antall ulykker med skip i VTS-området som skyldes enten svikt i VTS-tjenesten eller manglende håndhevelse av regelverk.
- Antall rapporterte avvik/brudd på gjeldende seilingsregler og lospliktbestemmelser.

Kystverket vil med utgangspunkt i dette arbeide med å bedre rapporterings- og evalueringsrutinene for ulykker og uønskede hendelser i VTS-områdene.

Driften av trafikksentralene finansieres ved at brukerne betaler sikkerhetsgebyr. Driftsregnskapet for trafikksentralene viste i 2003 et underskudd på i alt 9,6 mill. kroner, jf. omtale i St.prp. nr. 63 (2003-2004) Om prioriteringer og tilleggsbevilgninger i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004.

Underskuddet fra 2003 vil bli dekket inn innenfor budsjettet for VTS over en treårsperiode.

Tilstandsbeskrivelse

Kystverket har følgende fire trafikksentraler i operativ drift; Horten, Brevik, Fedje og Kvitsøy. Det er planlagt driftsstart av en ny trafikksentral i Vardø i 2007. Arbeidet med å etablere Vardø trafikksentral startet i 2004, med en anslått kostnadsramme på 134 mill. kroner (2003-kroner), jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) for Fiskeridepartementet.

Prioriteringer 2005

Kostnadsnivået skal tilpasses og holdes så lavt som mulig, samtidig som kravene til sikker seilas og et forsvarlig nivå på trafikksentraltjenestene skal ivaretas.

Arbeidet med å etablere en trafikksentral i Vardø fortsetter, med sikte på operativ drift fra 2007.

Elektroniske navigasjonshjelpemidler

Elektroniske navigasjonshjelpemidler omfatter DGPS (Differential Global Positioning System) og AIS (Automatic Identification System).

DGPS-tjenesten leverer korreksjonssignaler til det satellittbaserte GPS navigasjonsutstyret som brukes innen en rekke områder på skip, offshore og på land. Brukerne får større nøyaktighet på posisjonen og økt integritet (bedre signalkvalitet) på systemet. Systemet består av 12 DGPS basestasjoner som er plassert langs kysten.

Kystverket har ansvaret for etableringen av AIS (automatisk identifikasjonssystem) for overvåking av skip, spesielt med farlig og forurensende last, langs hele kysten.

AIS er primært et system til bruk fra skip til skip for kollisjonsavverging. Internasjonalt innføres det krav om at alle skip i løpet av perioden 2002-2008 skal være utrustet med slikt utstyr. IMO vedtok i desember 2002 at alle skip i internasjonal fart skal ha AIS-utstyr installert innen 31. desember 2004. AIS er også et hjelpemiddel for å identifisere og overvåke skip og dermed bedre sjøsikkerheten gjennom å kunne følge trafikken.

For at myndighetene skal kunne bruke systemet og ha oversikt over trafikken langs kysten, må kysten være dekket av AIS-basestasjoner. Disse må igjen knyttes opp i et nettverk. Systemet krever at så vel skip som trafikksentraler og andre anlegg har installert utstyr som muliggjør slik overvåking. Det vil da være mulig å overvåke områder hvor

radardekningen ikke er fullstendig og f.eks. formidle trafikkbildet til skip som har et slikt system. Denne løsningen vil også dekke trafikken til og fra Russland i nordområdene når fartøyene har AIS ombord.

AIS-systemet vil være et svært godt hjelpemiddel for trafikkontroll og trafikkveiledning, enten alene eller supplert med informasjon innhentet ved hjelp av radar. Andre myndigheter med et relevant behov vil kunne innhente eller få tilsendt AIS-informasjon, noe som vil gi investeringen økt verdi i forhold til den primære anvendelsen i Kystverket.

Mål

- *Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende elektroniske navigasjonshjelpemidler eller mangelfull navigasjonsveiledning i oppmerkede leder langs kysten.*
- *Andre etater med behov for AIS-informasjon skal få tilgang til denne.*

Resultatmål

- 99,5 pst. tilgjengelighet for elektroniske navigasjonshjelpemidler (DGPS) i kystfarvann og innskjærs farvann med liten risikograd.
- 99,8 pst. tilgjengelighet i kystfarvann og innskjærs farvann med stor risikograd.
- Krav til opptid for AIS-systemet når dette er i drift.

Dette er i samsvar med kravene som er fastsatt i overensstemmelse med anbefalinger gitt av den internasjonale organisasjonen for navigasjonshjelpemidler IALA.

Resultater 2003 - 2004

Det er ikke registrert uhell som kan føres tilbake til mangler eller svikt i elektroniske navigasjonshjelpemidler i 2003. Målene for tilgjengelighet er i hovedsak nådd, med unntak av problemer med enkelte stasjoner.

Det landbaserte AIS-systemet bygges ut i løpet av 2004, og vil bedre overvåkingen langs kysten.

Tilstandsbeskrivelse

DGPS-tjenesten ble satt i operativ drift i 2003, etter flere års prøvedrift. Tilbakemeldingene og erfaringene så langt er gode. Tilgjengelighetsgraden for noen av de tolv stasjonene har i 2003 vært lavere enn resultatkravet. Det er iverksatt tiltak på disse stasjonene for å øke tilgjengelighetsgraden.

Prioriteringer 2005

- Opprettholde kvaliteten på DGPS-tjenesten.
- Ferdigstille utbygging av AIS-systemet og sette systemet i drift.

Meldingstjenester

Meldingstjenester omfatter skipsrelatert informasjon om blant annet farlig eller forurensende last (HAZMAT), farledsvarsler (NAVCO), ismeldingstjenesten samt bølge- og strømvarsling.

Mål

- *Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker hvor årsaken kan tilskrives mangelfull meldingstjeneste på kysten om navigasjonsvarsler, farlig og forurensende last eller bølge- og strømvarsler.*

Resultatmål

- Ingen ulykker hvor årsaken er svikt i meldingstjenesten.

Resultater 2003 - 2004

Det er ikke registrert uhell eller ulykker som kan føres tilbake til mangelfulle meldingstjenester i farleder på kysten.

Tilstandsbeskrivelse

For at hurtigbåter og andre fartøyer skal kunne seile sikrere er det nødvendig med bølgevarsling med tilhørende bølgemåling og – beregning på en del utsatte åpne områder på kysten hvor det blant annet forekommer brytende bølger under bestemte forhold.

I forbindelse med evaluering etter hurtigbåulykken ved Ryvarden i 1999 er det lagt frem en utredning, NOU 2000:31 Hurtigbåten MS Sleipners forlis 26. november 1999. Her er blant annet bølgevarsling omtalt i pkt. 12.9.2 som et tiltak for å øke sikkerheten. Her sies det:

”Alle hurtigbåter får tildelt en operasjonsbegrensning angitt i signifikant bølgehøyde. Det finnes i dag bare i liten grad bølgebøyer som presist kan angi hvor høye bølgene er, og navigatører må ellers basere seg på øyemål. Det kan være vanskelig å angi korrekt bølgehøyde, ikke minst når man befinner seg på et fartøy. Av denne grunn vil kommisjonen anbefale at det plasseres ut bølgevarsler på utsatte steder langs kysten med stor hurtigbåttrafikk”.

I løpet av 2004 skal det etableres bølge- og strømvarsling for strekningen Trondheim-Kristiansund. Fra før er det etablert bølge- og strømvarsling for Stad.

For å sikre utveksling av informasjon som skal rapporteres mellom alle kyststatene i EU/EØS er det utviklet et felles europeisk elektronisk informasjonssystem kalt ”Safe Sea Net”. Safe Sea Net drives som en del av Kystverkets VTS-tjeneste. Det tidligere HAZMAT-direktivet inngår i det nye systemet og dette ble harmonisert i 2004.

Prioritering 2005

EU-direktiv 2002/59 om etablering av et overvåkings- og informasjonssystem for maritim trafikk er et felles europeisk regelverk for å ivareta behovet for elektronisk informasjon om skipstrafikk på vei til eller i EU-farvann. Direktivet gjelder for alle fartøyer med bruttotonnasje på minst 300 og fartøyer, uansett størrelse, som transporterer farlig eller forurensende last. Eier, agent eller fører av et skip er forpliktet til å gi nødvendige opplysninger senest 24 timer før ankomst til eller avgang fra havn innen EØS-området. EU-direktivet er implementert i Norge bl.a. ved utvidelse av forskrift av 16. juni 1999 vedrørende melding om fartøyers transport av farlig eller forurensende last.

For å øke servicenivået og effektivisere denne meldingstjenesten er det nødvendig med en videreutvikling av de elektroniske meldingssystemene. Det er også nødvendig for å møte nye EU-standarder.

Virksomhetsområdet Transportplanlegging

Virksomhetsområdet omfatter overordnet planlegging for utbygging, drift og vedlikehold av maritim infrastruktur for økt sikkerhet og framkommelighet til sjøs. I trafikkplanleggingen skal det tas hensyn til mål for miljø, distrikts- og næringsutvikling. I tillegg omfatter området forvaltningsoppgaver i tilknytning til havner og farleder.

Mål

- *å synliggjøre etatens bidrag og budsjettmessige virkninger i forhold til å nå de overordnede mål*
- *å synliggjøre sjøtrafikkens rolle i transportsystemet gjennom deltakelse i det tverretatlige arbeidet med Nasjonal Transportplan.*

Resultatmål

- Oppfølging av St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015.

Resultater 2003 - 2004

Kystverket har bidratt som en av fire transportetater i arbeidet med Nasjonal transportplan. Etatenes arbeid har som formål å styrke det faglige beslutningsgrunnlaget til Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet.

I utredningsarbeidet fram mot Nasjonal transportplan 2006-2015 har havner og sjøtransport blitt særlig vektlagt, og det har vært en overordnet målsetting å vurdere tiltak for mer transport på sjø. Dette innbefatter tiltak for å sikre viktige havner som knutepunkt mellom land- og sjøtransport. I tillegg har sjøsikkerhet vært et prioritert område for etatens arbeid.

De oppgaver og utredninger som er gjennomført har hovedsakelig fokusert på å styrke det faglige beslutningsgrunnlaget innenfor temaene sikkerhet, miljø og framkommelighet. Det er satt i gang arbeid med å forbedre statistikkgrunnlaget for sjøtransport, utvikle bedre modellverktøy for person- og godstransporter, vurdere en havnestruktur som bidrar til god tilknytning mellom land og sjø samt andre fagutredninger som har fokus på næringslivets behov for transport.

Tilstandsbeskrivelse

Arbeidet med bidrag til Nasjonal transportplan har ytterligere bekreftet behovet for bedre trafikkstatistikk for sjøtrafikk og bedre metoder for nyttevurderinger av utbygging av maritim infrastruktur.

Prioriteringer 2005

Som en oppfølging av St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 skal Kystverket utarbeide handlingsprogram for planperioden 2006-2015.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at Kystverket fortsatt skal prioritere transportfaglig arbeid med spesiell vekt på statistikk, sjøsikkerhet, beredskap og modellutvikling.

Virksomhetsområdet Kystforvaltning

Kystverket er ansvarlig for myndighetsutøvelsen etter havne- og farvannsloven, losloven med underliggende forskrifter og deler av forurensningsloven. Hovedtyngden av saker etter havne- og farvannsloven består av behandling av søknader om tiltak i kystsonen. Kystverket deltar også i arbeidet med verneplaner i kystsonen. I dette arbeidet er det viktig å ivareta sjøtransportens behov for areal.

Mål

- God kvalitet i myndighetsutøvelsen og en effektiv saksbehandling.
- God kvalitet på forvaltningsvedtakene.

Resultatmål

- Andel saker der foreløpig svar/tilbakemelding er gitt innen tre uker, jf. Kystverkets serviceerklæring.
- Saksbehandlingstid for saker som er ferdigbehandlet i perioden.
- Antall omgjøringer etter klage på vedtak gjort ved førstegangs behandling.
- Antall innspill og innsigelser til arealplaner fra kommuner og hvor mange som blir tatt til følge.
- Antall innspill til andre planleggingsinstanser om marine knutepunkter og hvor mange som blir tatt til følge.

Resultater 2003 - 2004

Flere forskrifter er utarbeidet og arbeid med nye iverksatt, blant annet:

- forskrift om påbudte seilingsleder i territorialfarvannet
- forskrift om kystgebyr (revisjon av forskrift om alminnelig kystgebyr)
- forskrift om sikker lasting og lossing av bulk-skip
- diverse forskrifter og forskriftsendringer vedrørende bruk av og orden i havner
- diverse forskrifter om fastsettelse av havne-distriktsgrenser.

Kystverket har forberedt innføringen av Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2002/6 om meldeformiteter for skip som anløper eller forlater fellesskapets havner, og innføring av EU-direktiv 2002/59 om etablering av et overvåkings- og informasjonssystem for maritim trafikk (MIM).

Innføringen av ISPS-koden har lagt beslag på store ressurser for virksomhetsområdet Kystforvaltning. Dette er et komplisert og tidkrevende prosjekt.

Kystverket har bidratt i arbeidet med implementering av EUs rammedirektiv for vann.

Tilstandsbeskrivelse

På grunn av knappe ressurser har det vært nødvendig å nedprioritere arbeidet med Kystverkets handlingsprogram og kontakten mot og veiledningen av kommunene.

Prioriteringer 2005

Oppfølgingen av ISPS-arbeidet vil bli prioritert. Det vil også være en viktig oppgave å heve kompetansen innen myndighetsutøvelsen gjennom internopplæring og utarbeiding av standarder og veiledere.

Forvaltningsplanen for Barentshavet skal etter planen være ferdigstilt første halvår 2006. Kystverket vil bidra i dette arbeidet.

Kystverket skal delta i arbeidet med arealplaner og verneplaner som berører sjøområder. Implementering av EUs rammedirektiv for vann vil kreve oppfølging fra Kystverket også i 2005.

Det er også et mål at Kystverket engasjerer seg mer aktivt internasjonalt i regelverksarbeid som senere skal integreres i norsk rett på Kystverkets ansvarsområde.

Virksomhetsområdet Interne oppdrag

Interne oppdrag omfatter i tillegg til administrasjon de interne resultatenhetene Kystverket Rederi, Kystverket Produksjon (til og med 2004) og Kystverkets sentrallager.

Mål

- Effektivisere intern administrasjon ved å forenkle administrative rutiner og prosesser.
- Innføre elektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem.

Resultatmål

- Reduserte kostnader til administrasjon.

Resultater 2003 - 2004

Arbeidet med å innføre et elektronisk system for saksbehandling og arkiv er startet opp. Det er innhentet anbud på levering av teknisk løsning. Arbeidet fortsetter i 2004 med valg av leverandør, kontraktsinngåelse og innføring av systemet. Full innføring av systemet vil først være gjennomført i 2005.

Oppstart av arbeidet med å innføre et system for elektronisk behandling av innkommende fakturaer er utsatt inntil videre. Årsaken er at avsatte midler måtte omdisponeres til andre og høyere prioriterte oppgaver.

Det arbeides målrettet med å gjennomføre tiltak som både skal effektivisere og øke kvaliteten. Effekten av dette arbeidet vil komme på sikt.

Tilstandsbeskrivelse

Kystverket har en desentralisert organisasjon som skal løse svært ulike og komplekse oppgaver. Det stiller store krav til å ha gode og effektive planleggings-, rapporterings- og styringssystemer.

Kystverket er også en virksomhet som krever personell med høy og spesialisert kompetanse på de ulike fagfeltene. Det er en utfordring å vedlikeholde og utvikle denne kompetansen i takt med den tekniske utviklingen som skjer på virksomhetens område.

Samtidig som det ble besluttet å flytte Kystdirektoratet ut av Oslo, ble det også gjennomført en omorganisering av virksomheten hvor deler av oppgaveløsningen ble flyttet fra direktoratsnivået og ut på distriktskontornivå. Denne omorganiseringen evalueres i 2004. På grunnlag av de resultatene som framkommer av evalueringen kan det bli foretatt justeringer av organisasjonen.

Prioriteringer 2005

I 2005 vil følgende oppgaver bli prioritert:

- fullføre innføringen av et elektronisk saksbehandlings- og arkivsystem
- forbedring av rapporterings- og styringssystemene med sikte på mindre ressursbruk
- tiltak for å heve kompetansenivået generelt, inkludert lederutvikling
- følge opp resultatene av evalueringen av Kystverkets organisasjon.

Virksomhetsområdet Statens beredskap mot akutt forurensning

Kystverket har ansvaret for drift og utvikling av statlig beredskap mot akutt forurensning. Dette omfatter følgende oppgaver:

- drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning
- drift og utvikling av statens aksjonsorganisasjon mot akutt forurensning
- statens bistandsplikt ovenfor kommuner ved akutt forurensning
- tilsyn med aksjoner ledet av kommuner og andre
- internasjonalt beredskapsarbeid
- utrednings- og analysearbeid
- tiltak overfor skipsvrak som representerer en miljørisiko.

Mål

- akseptabel statlig beredskap i forhold til risiko for akutt forurensning.

Dette innebærer å arbeide for:

- å utvikle den statlige beredskapen i forhold til miljørisiko
- redusert risiko for miljøskade på grunn av oljeutslipp fra skip og vrak
- velfungerende nasjonal bekjempelse av akutt forurensning på sjø og land
- å utvikle og anvende internasjonale avtaler innen akutt forurensning om gjensidig bistand og samarbeid
- å finne og realisere mulige koordineringsgevinster mht lokalisering av lagre
- å bedre utnyttelsen og samordningen av private og statlige ressurser innenfor statlig beredskap mot akutt forurensning
- å videreutvikle slepebåtberedskapen, særlig i Nord-Norge.

Resultatmål

- effekten av gjennomførte aksjoner
- antall gjennomførte kurs, øvelser og orienteringer med egen beredskapsorganisasjon og eksterne samarbeidspartnere i forhold til årlig plan
- antall meldinger til beredskapsvakten
- antall innspill om endret risiko som innvirker på beredskapsanalysen
- fullføringsgrad av anbefalte tiltak
- antall deltakere/antall møter og øvelser avdelingen har deltatt i internasjonalt
- antall norske forslag som har bidratt til endringer av internasjonale avtaler innen akutt forurensning.

Resultater 2003 - 2004

I 2003 mottok Kystverkets beredskapstelefon 865 meldinger.

Følgende tiltak er gjennomført for å utvikle den statlige beredskapen i forhold til miljørisiko:

- Kystverket har gjennomført en analyse av beredskapsbehovet i nordområdene som følge av økt utskiping av petroleumsprodukter fra Russland.
- Analyse av slepekraftbehovet i den nordlige landsdelen ut fra den samme problemstillingen er avsluttet. Det er inngått avtale om leie av slepebåten "Skandi Beta" i Nord-Norge og det er etablert et samarbeid med Forsvaret og Kystvakten om ytterligere slepebåtberedskap.
- I august 2003 ble det inngått en intensjonsavtale mellom Fiskeridepartementet og Fiskebåtredernes forbund om et mulig samarbeid for å bedre slepebåtberedskapen i Nord-Norge. Det

er utarbeidet et forprosjekt som nå er til vurdering i departementet.

- Den nordlige landsdelen er gitt prioritet i etableringen av mindre depoter geografisk plassert mellom de statlige hoveddepotene. Av ti planlagte mellomdepoter (unntatt Fedje) er fire etablert per 31. desember 2003. Det tas sikte på at de resterende seks mellomdepotene blir etablert i løpet av 2004.
- Det er inngått ny avtale om nødlosseberedskapstjeneste som er en videreføring av tidligere avtale. I tillegg er slepebåten "Skandi Beta" oppsatt med nødlosseutstyr for å styrke beredskapen på dette området i Troms og Finnmark. Antallet nødlossedepot er økt fra tre til fire.
- Det er foretatt et utvidet utredningsarbeid om nødhavner og strandsettingsplasser langs norskekysten, samt helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet og petroleumsvirksomhet i kystnære områder.
- I henhold til EU-direktiv 2002/59 er det også utarbeidet forslag til prosedyre for nødhavn og strandsetting. Hensikten med prosedyren er å sikre at de beslutninger som fattes og de handlinger som iverksettes av Kystverket i samarbeid med andre myndigheter for eventuelt å ta i bruk nødhavn eller strandsettingsplass, er best mulig tilpasset den gitte situasjonen.

Følgende tiltak er gjennomført for å redusere risiko for miljøskade grunnet oljeutslipp fra skip og vrak:

- Den 4. juli 2004 var Gudrun Gisladdottir tømt for olje. Vraket holdes nå under oppsikt. Det er observert enkelte mindre utslipp av diesellole. Slike utslipp er vanlige også etter at vraket er tømt for olje og medfører ikke negativ påvirkning på miljøet av betydning. Kun helt lokalt rundt vraket forventes det å kunne oppstå målbare endringer i vannkvaliteten.
- Etter Rocknes-ulykken har det vært gjennomført en oljevernaksjon og en etterfølgende strandrensing.
- Det er gjennomført undersøkelser av påstander om store kvikksølvmengder i ubåten U-864 som ble senket utenfor Fedje i 1945. Arbeidet med dette vraket fortsetter i 2004 med sikte på å finne ut hvor stor forurensningsfare ubåten representerer og hvordan en i tilfelle kan begrense risikoen for miljøskade.
- Det er gjennomført rutinemessig overvåkning av de skipsvrakene som representerer en forurensningsfare langs norskekysten.
- Informasjon om vrakene i Skagerrak og varslingsprosedyre for fiskere vil bli utarbeidet i 2004 i tråd med ny OSPAR¹-veileder. Statens for-

urensningstilsyn har foreslått tiltak i forhold til Skagerrak-vrakene som er til vurdering i Kystverket og disse tiltakene vil bli vurdert i sammenheng med OSPAR-veilederen.

Internasjonalt arbeid

Kystverket forvalter en rekke regionale og internasjonale avtaler om gjensidig bistand ved forurensning.

I etterkant av forliset av oljetankeren "Prestige" utenfor spanskekysten har Kystverket bistått både spanske og franske myndigheter med utstyr og kompetanse.

Aksjonen knyttet til "Prestige" har tilført norsk oljevern betydelig erfaring. Av de viktigste momentene kan nevnes bekreftelse av betydningen av å ta skadde skip inn i smult farvann, utfordringene ved langtidsoperasjoner av komplisert oljevernutstyr, omfanget av strandaksjonen og behovet for forberedelser av mottak av store mengder forurenset materiale og organiseringen av et stort antall frivillige mannskaper. Erfaringer fra aksjoner mot akutt forurensning i andre land har stor nytte i det arbeidet som gjøres i Norge. Norske myndigheter er derfor positive til å bistå i denne type aksjoner også i framtiden.

Kystverket har, etter anmodning fra FNs sjøfartsorganisasjon IMO, bistått pakistanske myndigheter etter grunnstøtingen av M/T "Tasmin Spirit" utenfor havna i Karachi.

Det er iverksatt tiltak for å styrke den forebyggende og skadebegrensende beredskapen i nordområdene. Tre prosjekter er startet opp i 2003: Etablering av strandberedskapsplaner for Kolahalvøya og Arkhangelsk-området inklusive Kvitsjøen, opplæring i oljevernberedskap og forvittringsstudie av russiske oljetyper. I tillegg er det gjennomført rutinemessig øvelse og erfaringsutveksling med russiske samarbeidspartnere i Murmansk og Moskva.

Kystverket deltar i SFT-prosjektet "Environment Management Project" som gjelder utarbeidelse av beredskapsplan og database for den sørlige delen av Vietnam for det statlige oljevernsselskapet PetroVietnam. Prosjektet forventes å være avsluttet i 2005.

Satellittovervåking

Norsk Romsenter har etablert et eget nasjonalt program, SatHav, som skal stimulere til og koordinere en nasjonal innsats for å sikre offentlige brukere muligheten til å utnytte satellittdata for maritime tjenester på en kostnadseffektiv måte. Kyst-

verket har deltatt aktivt i SatHav-prosjektet siden 2003. Første pilotprosjekt for oljedeteksjon ble gjennomført fra september til desember 2003. Evalueringen av pilotprosjektet viser at satellittovervåking kan være et godt supplement til den samlede overvåking av norske kyst- og havområder når det gjelder oljeforurensning. Satellittovervåking kombinert med flyovervåking gir også en mer effektiv totalovervåking. I forbindelse med SatHav-prosjektet i 2004 har Kystverket fra juni og ut året intensivert bruk av satellittovervåking, og totalovervåkingen (fly og satellitt) dekker nå hele kysten samt Svalbard ukentlig. Innføring av AIS på skip og oppbygging av infrastruktur langs kysten for å motta AIS-data vil kunne bidra til en enda mer effektiv og målrettet bruk av satellittdata. I 2004 vil prosjektet prøve ut kombinasjon av AIS-data og satellittdata. I 2005 er målet å utvide dette til et totalsystem for operativ bruk ved kombinasjon av flyovervåking, satellittovervåking og AIS-data.

"Aksjon Rocknes":

Mye av arbeidet innenfor virksomhetsområdet i 2004 er preget av forliset av MT "Rocknes" i Vatlestraumen 19. januar 2004. Det ble satt i gang en statlig oljevernaksjon under ledelse av Kystverket. Beredskapspersonell fra de statlige oljeverndepotene Bergen, Fedje, Solund, Horten og Stavanger ble mobilisert. Sjøaksjonen pågikk i 11 dager med en betydelig innsats av personell og fartøyer. Arbeidet med å rense strandområdene under lokal ledelse av Bergen med bistand fra Kystverket ble avsluttet 1. juni 2004. Det har vært etablert en beredskapsordning for å dekke etterarbeidsfasen gjennom sommeren 2004. Beredskapen har bestått av en aksjonsorganisasjon med utgangspunkt i Bergen og omland havnevesen, som har fulgt opp henvendelser fra publikum og rensede områder som tidligere ikke er blitt observert.

Evalueringen av oljevernaksjonen etter Rocknes-ulykken vil bli nærmere omtalt i den varslede stortingsmeldingen om sjøsikkerhet og oljevernberedskap.

"Gudrun Gisladdottir"

Regjeringen besluttet den 28. mai 2004 at vraket av den islandske tråleren "Gudrun Gisladdottir" ikke skulle heves, men tømmes for olje. Den 4. juli 2004 var vraket tomt for olje. Kystverket holder i samarbeid med lokale myndigheter kontinuerlig oppsyn med vraket. Det er observert noen mindre utslipp av dieselolje. Slike utslipp er vanlig også etter at vrak er tomt, men vil avta med tiden. Mindre utslipp av dieselolje fordampes raskt og medfører

¹ Oslo-Paris-konvensjonen

ikke negativ påvirkning på miljøet av betydning. På bakgrunn av Stortingets behandling av St.prp. nr. 63 (2003-2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer på statsbudsjettet inkludert folketrygden 2004, har Kystdirektoratet på oppdrag fra Fiskeridepartementet foretatt en ny vurdering av forhold knyttet til vraket.

Dersom vraket blir liggende er det etter Kystdirektoratets vurdering ikke noe som skulle tilsi at store deler av lasten vil komme ut samtidig. Det sannsynlige er derfor at lasten vil sive ut sakte over tid. På grunn av den store vannutskiftingen i området vil belastningen på havmiljøet etter Kystdirektoratets vurdering være akseptabel, og merkbare endringer i vannkvaliteten forventes da bare periodvis helt lokalt rundt vraket. Plastemballasje vil kunne flyte opp og drive i land. Dette vil kunne medføre en visuell forurensning av strendene, men heller ikke dette forventes å få stort omfang ut i fra at prosessen vil skje gradvis over tid. Det er etablert et samarbeid med det lokale interkommunale utvalg mot akutt forurensning om opprydding.

En hevingsprosess vil etter Kystdirektoratets vurdering medføre at last kommer ut fra de skadede lasterommene. Selv om man skulle iverksette tiltak for å forhindre utlekking, eksempelvis ved hjelp av not i skadeområdet, vil en ikke kunne forhindre at oppløst fiskelast lekker ut. Større utslipp av fiskelast vil kunne medføre luktproblemer og kortvarig redusert vannkvalitet lokalt. De negative miljøkonsekvensene totalt anses imidlertid som små.

Kystdirektoratet har anslått kostnader forbundet med en eventuell heving. Anslagene er basert på en løftemetode som benytter kran på overflaten. Kostnadene anslås på nåværende tidspunkt og på det foreliggende grunnlaget opp mot 40 mill. kroner.

På bakgrunn av den nye vurderingen anbefaler Kystdirektoratet fortsatt at vraket blir liggende, men at det holdes under oppsikt. Etter Kystdirektoratets vurdering vil ikke kostnadene ved å heve vraket stå i forhold til miljøgevinsten/nytteverdien av en slik operasjon. Departementet slutter seg til Kystdirektoratets faglige anbefaling.

Langs norskekysten finnes det 2 325 registrerte skipsvrak. Fra lokalt og privat hold er det foreslått å benytte vraket av "Gudrun Gisladdottir" til å gjennomføre et forsøksprosjekt for kommersialisering av en metode basert på såkalt proaktive fiskehus. Dette innebærer i korte trekk å benytte vraket der det nå ligger som skjulested for fisk. I tillegg tenkes det å sette ut fisk i vraket og føre denne. Prosjektet innebærer også bruk av teknologi som øker nedbrytningen av og begroingen på vraket. Det kan være behov for å gjøre noen endringer på vra-

ket for å forbedre bl.a. vanngjennomstrømningen. Tiltak for overvåking og sikring av miljøet rundt vraket inngår også i prosjektskissen.

Fiskehuskonseptet brukes i andre land som Japan og Thailand, og har her i Norge vært vurdert bl.a. i forbindelse med gjenbruk av utrangerte oljeinstallasjoner. I forbindelse med vurderingen av mulig bruk av "Brent Spar" som fiskehus ble området hvor vraket av "Gudrun Gisladdottir" ligger vurdert som mulig lokalitet.

For å bedre kunnskapen om lokale effekter på det marine økosystem som følge av skipsvrak har Havforskningsinstituttet foreslått at det etableres et prosjekt for kontinuerlig og detaljert overvåking av vraket av "Gudrun Gisladdottir" over tid (anslagsvis 5-10 år). I tillegg til selve kartleggingen av miljøvirkninger, er det foreslått at prosjektet skal utvikle teknologi for og kunnskap om denne type undervanns observatorium. Prosjektet er tenkt å benytte moderne teknologi for kontinuerlig overvåking av vraket av "Gudrun Gisladdottir" og miljøet rundt vraket. Det vil være behov for å utvikle sensor- og kommunikasjonsteknologi tilpasset langtidsobservasjon av selve vraket samt biotop, fauna og flora i tilknytning til vraket og referanselokaliteter. I tillegg til overvåking av vrakområdet er det i prosjektforslaget vist til at det er behov for å gjennomføre basisundersøkelse og oppfølgingsundersøkelse av sammenlignbar referanselokalitet med forskningsfartøy. Dette gjør at en kan skille normale trender i miljø- og ressursutviklingen fra de som er påvirket av vraket. Gjennom bruk av sann-tids overvåking og publisering via Internett er det mulig å bruke prosjektet i f.eks. undervisningsøyemed. Ved å benytte en instrumentert automatisk overvåking gir prosjektet også mulighet for utvidede faglige og næringsrettede undersøkelser etter behov.

Fiskeri- og kystdepartementet har prosjektene til vurdering.

Tilstandsbeskrivelse

Utviklingen i oljerelaterte aktiviteter i Barentsregionen har ført til behov for styrket beredskap i regionen. Blant de forebyggende tiltak som er gjennomført er styrking av slepebåtbereidskapen i Nord-Norge, utvidelse av territorialfarvannet til 12 nautiske mil, innføring av AIS (Automatisk skipsidentifikasjon) og innføring av seilingsleder i nord. Det er satt i gang arbeid med trafikkentral i Vardø, som skal være operativ fra 2007. Departementet har etablert et samarbeid med russiske myndigheter om skipstrafikken fra Nordvest-Russland som passerer norskekysten, og har styrket samarbeidet om oljevernberedskap.

Den 1.-9. september 2005 planlegges det avholdt en større rednings- og beredskapsøvelse for berørte land i Barentsregionen, kalt "Barents Rescue 2005". Denne øvelsen blir sett på som en oppfølging av "Barents Rescue 2001" i Sverige. Øvelsen planlegges avholdt på Porsangermoen i Finnmark og blir den største sivil-militære øvelsen under sivil ledelse som noen gang er avholdt i Norge. Beredskap mot akutt forurensning vil være ett av øvelsesmomentene. Kystverket er med i planleggingen, og vil også være med i selve gjennomføringen av øvelsen.

Kystverket skal utvikle et felles beredskapsplanverk som skal beskrive ansvarsforholdene og det sett av tiltak som Kystverket iverksetter for å hindre eller redusere konsekvensene av uønskede hendelser.

Oljeverndepotene langs kysten er under oppbygging. Samtidig vil det være behov for å fornye deler av allerede anskaffet utstyr i årene som kommer.

Det er 2 325 registrerte vrak langs kysten. Hittil er det fokusert på forurensningsfaren fra olje, og det er gjennomført vrakundersøkelse av 36 vrak som kunne representere en forurensningsfare. Det er behov for å vurdere tiltak for å hindre forurensning også fra annen last i disse vrakene.

I Skagerrak er 15 av 36 kjente skip med giftgass funnet og undersøkt. Hovedkonklusjonen er at det er minst risiko for mennesker og miljø hvis skipsvrakene blir liggende i ro. Kystverket vil ta initiativ til å få etablert en bedre oversikt over vrakenes posisjon for senere undersøkelse. Vrak med giftgass vil bli varslet og merket spesielt i sjøkartene og i nautiske publikasjoner. Kystverket vil sørge for informasjon til risikogruppene og etablering av offentlige etaters rutiner ved personskade eller forurensning av kjemiske stridsmidler.

Kystverket har kartlagt og analysert risikoen for akutt kjemikalieforurensning fra skip i norske farvann. Hovedkonklusjonen er at risikoen er liten. I enkelte områder har imidlertid skipstransport av

miljøfarlige kjemikalier økt, og i slike områder bør tiltak vurderes.

Regjeringen tar sikte på å legge fram en egen stortingsmelding om sjøsikkerhet og oljevernberedskap innen utgangen av 2004. Stortingsmeldingen vil inneholde miljørisikovurderinger for hele kysten og presentere forslag til risikoreduserende tiltak.

Prioriteringer 2005

Innsatsen konsentreres om fire hovedområder:

- Oppbygging av nødvendig beredskap mot akutt forurensning i tråd med gjennomførte utredninger og analyser.
- Øke beredskapen som følge av rask endring i risikobildet (Barentsregionen).
- Fornying av utstyr for å holde den etablerte beredskapen på definert nivå.
- Videreføre den operative beredskapen (drift og kompetanseutvikling av beredskapsorganisasjonen).

Prioriteringer 2005

Kystverket har følgende hovedutfordringer:

- Hente ut synergieffekter etter integrering av Statens beredskap mot akutt forurensning i Kystverket.
- Iverksette tiltak i los- og trafikksentralvirksomhetene for å sikre kostnads- og inntektskontroll, slik at tjenesten tilfredsstiller kravet om å være selvfinansierende.
- Konkurransetsetting av Kystverket Produksjon.
- Videreutvikle Kystverket som en havneetat.
- Trafikkontroll og overvåking av skipsfarten, med spesiell vekt på Nord-Norge.
- Optimalt vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner.
- Forenkle administrative rutiner og saksbehandlingsprosesser.

Tabell 6.19 Sammenligning av planrammeen i Nasjonal transportplan 2002-2011 (NTP) og forslag til budsjett 2005 (alle tall i 2005-kroner, 1000 kroner)

	Kystverkets handlingsprogram ¹		Saldert budsjett 2004		Budsjettforslag 2005	
	Bruker- fin.	Statligfin.	Bruker- fin.	Statligfin.	Bruker- fin.	Statligfin.
<i>Maritim infrastruktur</i>						
Fiskerihavner		161 865		98 430		80 521
Farleder		67 065		80 534		98 414
Tilskudd fiskerihavner		25 549		28 291		28 300
<i>Navigasjonsinstallasjoner</i>						
Navigasjonsinstallasjoner – drift og ordinært vedlikehold	68 867	157 121	60 467	139 090	67 892	131 791
Navigasjonsinstallasjoner – investeringer og ekstraordinært vedlikehold ²	16 832	39 271	16 145	35 171	17 447	33 868
<i>Statens beredskap mot akutt forurensning</i>						
Investering				4 787		4 873
Drift			7 200	103 406	7 200	76 353
<i>Maritime tjenester</i>						
Los – drift	364 434		383 902		383 677	
Los – investering	15 575		15 577		15 577	
Traffikkovervåking – drift	56 685		37 300		43 795	4 200
Traffikkovervåking – investering ³		5 475		8 258		55 549
Navigasjonshjelpemidler og meldingstjenester				4 500		4 500
<i>Transportplanlegging, kystforvaltning og administrasjon</i>						
Drift og investering ⁴		99 207		97 261		99 273
Flyttekostnader ⁵				9 000		5 200
Sum	522 394	555 554	520 591	608 813	535 589	622 841
Flyttekostnader justert ut				- 9 000		
Statens beredskap mot akutt forurensning justert ut ⁶				-115 479		
Samlet ramme etter justering		1 046 241		1 004 925		1 064 804
Avvik i forhold til handlingsprogram				-41 316		18 563

¹ Kystverkets handlingsprogram for oppfølging av NTP 2002-2011. Gjennomsnittlig årlig ramme (2004-kroner).

² Posten omfatter investeringer i og ekstraordinært vedlikehold av fyr og merker med anskaffelsesverdi over 200 000 kroner og levetid over tre år.

³ Statlig finansiering av trafikkovervåking omfatter utbygging av trafikksentraler og utbygging av AIS. Brukerfinansiering omfatter drift og vedlikeholdsinvesteringer av trafikksentraler. Utbygging av AIS slutføres i 2004. Investeringer i 2005 omfatter utbygging av trafikksentral Nord-Norge.

⁴ Posten omfatter driftsutgifter og investeringer (anskaffelsesverdi over 200 000 kroner og levetid over tre år).

⁵ Posten omfatter kostnader vedrørende flytting av Kystdirektoratet til Ålesund. Disse kostnadene omfattes ikke av planrammene i NTP.

⁶ Kystverkets overtagelse av statens beredskap mot akutt forurensning omfattes ikke av planrammene i NTP.

Ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 46 (1999-2000) Nasjonal transportplan 2002-2011 ble det lagt til grunn en statlig planramme for Kystverket på om lag 2,23 mrd. kroner for perioden 2002-

2005. Budsjettforslaget for 2005 og saldert budsjett for perioden 2002-2004 gir samlet en statlig bevilgning på om lag 2,08 mrd. kroner. Dette tilsvarer en oppfølgingsprosent på om lag 93 pst.

Tabell 6.20 Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på virksomhetsområder(2005-kroner, 1000 kroner)

Virksomhetsområde/poster ¹	Post 01	Post 21	Post 30	Post 45	Post 46	Post 60	Sum
Maritim infrastruktur:							
- Fiskerihavner			80 521			28 300	108 820
- Farleder			98 414				98 414
- Navigasjonsinstallasjoner	199 683		43 265	8 050			250 998
Maritime tjenester:							
- Los	383 677			15 577			399 254
- Trafikkovervåking	47 995			1 209	54 340		103 544
- Navigasjon og meldingstjenester	2 000			2 500			
- Kystforvaltning og transportplanlegging	34 607						
- Administrasjon	61 995			7 871			69 866
- Beredskap mot akutt forurensning	80 043	3 510		4 873			88 426
Sum	810 000	3 510	222 200	40 080	54 340	28 300	1 158 430

¹ Det vil kunne bli foretatt noen mindre justeringer av fordelingen mellom de ikke gebyrfinansierte virksomhetsområdene. Fordelingen mellom poster vil imidlertid ligge fast. Stikkordet "kan nyttes under post 01/45" er knyttet til hhv. postene 01 og 45.

NSSR - Redningsselskapet (jf. post 70)

Mål

Redningsselskapets primære formål er å redde liv og verdier på sjøen og å opprettholde og utføre rednings- og hjelpetjenester langs norskekysten og i tilgrensende havområder hvor det måtte oppstå behov for Redningsselskapets tjenester.

Redningsselskapet skal:

- ha redningsskøyene i kontinuerlig beredskap
- drive opplysende og forebyggende arbeid for å bedre sikkerheten for sjøfarende.

Redningsselskapet er en viktig partner i sjøsikkerhetsarbeidet. Med sine fartøy og mannskaper langs hele kysten er NSSR en avgjørende redningsressurs. Departementet, Kystverket og NSSR vurderer områder hvor samarbeidet kan utvides, og vil videreutvikle dette. I 2004 deltok for eksempel Kystverket i Redningsselskapets forebyggende sjø-

sikkerhetsarbeid rettet direkte mot publikum. Det vil videre bli utviklet områder hvor NSSRs operative ressurser kan være en ressurs for Kystverket, slik at de samlede ressursene innen sjøsikkerhets- og beredskapsarbeidet brukes kostnadseffektivt.

Resultater 2003-2004

Redningsselskapet mottok i 2003 et statlig tilskudd på 56 mill. kroner, mens tilskuddet i 2004 er 57,5 mill. kroner. Et utdrag av Redningsselskapets redningsstatistikk for 2002, 2003 og pr. 30. august 2004 framgår av tabellen under.

28 redningsskøyter har vært i drift og bemanning i 24 timer i døgnet gjennom hele året i 2003, mens 3 fartøyer har vært i reserve. NSSR har også 12 operative sjøredningskorps hvor medlemmene har bemannet fartøyene.

Tabell 6.21 Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk

	2002	2003	Pr. 30. august 2004
Reddede personer	41	47	33
Bergede fartøy	108	92	71
Assisterte personer	12 544	11 836	9 000
Assisterte fartøy	4 010	4 493	3 911
Dykkeroppdrag	1 736	1 441	1 101
Slep	1 728	1 837	1 234
Søk	126	130	95

Prioriteringer for 2005

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket vil fortsette samarbeidet med NSSR, herunder foreta en gjennomgang av dagens samarbeid mellom frivillig og offentlig innsats. Ett av formålene vil være å vurdere selskapets rolle i den totale ressursbruken knyttet til ressurs- og kystforvaltningen.

Tilskuddet til NSSR skal dekke en andel av driftsutgiftene forbundet med søk- og redningsaksjoner, samt et gitt beredskapsnivå.

Budsjettforslag 2005**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45**

Posten omfatter drift av navigasjonsinstallasjoner, losing, trafikkovervåking og kontroll, transportplanlegging, kystforvaltning, drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning og Kystverkets administrasjon. Innenfor bevilgningen er det avsatt 21,4 mill. kroner knyttet til innleie av slepefartøy i 2005.

Det fremmes forslag om å bevilge 810 mill. kroner på posten i 2005.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning, jf. resultatområde 04 Akutt forurensning. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt bli behov for midler til aksjoner som staten setter i gang, eller for garantier for kommuner som setter i gang aksjoner med vesentlige utgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Det fremmes et eget forslag til romertallsvedtak om at Fiskeri- og kystdepartementet gis fullmakt til å utgiftsføre inn-til 15 mill. kroner utover bevilgningen dersom det

er nødvendig å iverksette tiltak uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

Det fremmes forslag om å bevilge 3,51 mill. kroner på posten.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Post 30 omfatter utbygging av havner, farleder og navigasjonsinstallasjoner.

Det fremmes forslag om å bevilge 222,2 mill. kroner på posten i 2005.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Post 45 omfatter Kystverkets investeringer i bedriftsøkonomisk forstand som overstiger 200 000 kroner. Det fremmes forslag om å bevilge 40,08 mill. kroner på posten i 2005. Reduksjonen skyldes utfasing av investering knyttet til AIS på 4,5 mill. kroner.

Post 46 Trafikksentral Nord-Norge, kan overføres

Posten gjelder bevilgning til etablering av trafikksentral for Nord-Norge i Vardø. Det fremmes forslag om å bevilge 54,34 mill. kroner på posten. Dette er i tråd med fastsatt investeringsramme.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Posten omfatter tilskudd til fiskerihavneanlegg, som går til delfinansiering av kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad.

Det fremmes forslag om å bevilge 28,3 mill. kroner på posten i 2005. Det fremmes også forslag om en tilsagnsfullmakt på 20 mill. kroner knyttet til posten, jf. eget forslag til romertallsvedtak.

Post 70 Tilskudd til Redningsselskapet

Det fremmes forslag om å bevilge 60,1 mill. kroner i tilskudd til Redningsselskapet i 2005.

Kap. 4062 Kystverket, jf. kap. 1062

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Gebyrinntekter	502 040	502 825	532 390
02	Andre inntekter	12 959	7 600	7 860
03	Inntekter salg av fyreiendommer			10 000
	Sum kap. 4062	514 999	510 425	550 250

Post 01 Gebyrinntekter

Posten omfatter losberedskapsgebyr, losgebyr, sikkerhetsgebyr og kystgebyr. Losvirksomheten er 100 pst. gebyrfinansiert. Sikkerhetsgebyret skal dekke driftskostnadene for trafikkentralenes trafikkovervåking- og kontroll. Det foreslås kystgebyret fra og med 2005 skal dekke 34 pst. av kostnadene ved navigasjonsinstallasjoner, mot 30 pst. i 2004. Dette gir en økt brukerfinansiering på 10 mill. kroner i 2005. Pga. økte kostnader knyttet til trafikkentraler er det foretatt en lik oppjustering av inntekts- og utgiftssiden knyttet til drift av trafikkentraler på 7,4 mill. kroner.

Det fremmes forslag om at inntektskravet settes til 532,39 mill. kroner i 2005.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter refusjoner og inntekter fra eksterne, samt inntekter knyttet til statens beredskap mot akutt forurensing.

Det fremmes forslag om at inntektskravet settes til 7,86 mill. kroner i 2005.

Post 03 Inntekter salg av fyreiendommer

Det legges opp til å avhende fyreiendommer for om lag 10 mill. kroner. Inntekter fra salg av fyreiendommer posteres på posten. Det fremmes forslag om å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2005.

Kap. 1070 Loran-C, jf. kap. 4070

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	24 848	27 300	27 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		6 500	
70	Tilskudd til utbygging og drift av Loran-C, <i>kan overføres</i>	1 291		
	Sum kap. 1070	26 139	33 800	27 400

Innledning

Kap. 1070 omfatter driftsutgifter for navigasjonssystemer og investeringer knyttet til Loran-C syste-

met, som er et sivil radionavigasjonssystem for bruk i Nord-Europa.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for å samordne budsjettet for driften av Jan Mayen,

mens Det norske meteorologiske institutt og Telenor Nett A/S refunderer Fiskeri- og kystdepartementet for sine deler av felleskostnadene. Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) driver de norske Loran-C-stasjonene på vegne av Fiskeri- og kystdepartementet.

Mål, utfordringer og status

Fiskeri- og kystdepartementet skal sørge for at det i norske farvann er tilgjengelig elektroniske navigasjonstjenester som bidrar til sikker navigasjon for skipsfarten.

I St.prp. nr. 1 (2003-2004) ble det gitt en oppdatert redegjørelse for status i saken. Den tidligere konklusjonen om at Norge skal trekke seg ut av Loran-C-samarbeidet ble fastholdt. Stortinget tok dette til etterretning.

På bakgrunn av dette har Regjeringen sagt opp NELS-avtalen med virkning fra 1. januar 2006.

Resultater 2003-2004

De norske Loran-C-stasjonene Bø, Jan Mayen, Værlandet og Berlevåg har i hele perioden sendt ut signaler i samsvar med de operative kravene til NELS.

Prioriteringer 2005

Loran-C vil bli lagt ned med virkning fra 1. januar 2006. Driften vil fortsette som normalt fram til dette. Det vil fortsatt være mulig fram til sommeren 2005 å vurdere nasjonal drift av Loran-C-stasjonene dersom det skulle vise seg at EU velger Loran-C som et backup-system. Det er så langt ikke mottatt signaler som tyder på at Loran-C har utpekt seg som backup-system. Det vises til omtalen av Loran-C i St.prp. nr. 1 (2003-2004) for Fiskeridepartementet der det var en særskilt redegjørelse for saken.

I St.prp. nr. 1 (2003-2004) ble det varslet at Regjeringen ville komme tilbake til spørsmålet om norsk tilstedeværelse på Jan Mayen ved en avvikling av Loran-C.

Norge ved Fiskeridepartementet overtok ansvaret for finansieringen av Loran-C-stasjonen på Jan Mayen fra den amerikanske kystvakten ved årsskiftet 1994/95. I en rapport som ble lagt fram av en interdepartemental arbeidsgruppe våren 1994 ble framtidig bemanning og finansiering vurdert og anbefalt. I rapporten ble begrepet Samfunnet Jan Mayen innført. Begrepet omfatter all infrastruktur på øya og det personell som driver dette. Samfunnet Jan Mayen yter tjenester i tillegg til Loran-C også til Værvarslings i Nord-Norge, Kyst-

radioen og eventuelt andre som har virksomhet på øya. I praksis foregår driften ved at Fiskeri- og kystdepartementet kjøper tjenester fra Forsvarets logistikkorganisasjon, som også er tildelt driftsoppgaven av Loran-C-stasjonene på fastlandet.

Regjeringens vurdering er at norsk tilstedeværelse på Jan Mayen bør videreføres uansett bortfall av Loran-C/NELS-avtalen. Norsk tilstedeværelse på Jan Mayen har en egenverdi. Øya ligger sentralt i forhold til norske fiskeriaktiviteter i Norskehavet. Videre vil det fortsatt være behov for de andre tjenestene som utøves etter at Loran-C legges ned fra 1. januar 2006. Driften av den meteorologiske stasjonen bør fortsette, og den fjernstyrte kystradiostasjonen bør opprettholde sin drift. Vedlikehold på kystradiostasjonen foretas av personell på øya. Seismiske målestasjoner på øya inngår i overvåkingen av prøvesprengingsavtalen. Videre vil Jan Mayen spille en rolle ved å være stasjon for reserverlager for drivstoff til fly og helikoptre. I forbindelse med etablering av det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo er det reist spørsmål om det bør etableres en stasjon på Jan Mayen. Etableringen av en stasjon vil kunne være et bidrag til å sikre god dekning på de nordlige breddegrader. Dette spørsmålet er ikke avklart, og Fiskeri- og kystdepartementet vil følge denne saken videre.

Ved en avvikling av Loran-C ved utløpet av 2005 vil det være naturlig å vurdere behov for infrastruktur og bemanning av Samfunnet Jan Mayen til de aktivitetene som blir igjen på øya. Bygningsmassen er av eldre dato, og det er et generelt behov for modernisering og utskifting av utstyr på øya. Disse forholdene vil bli nærmere omtalt i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til drift av de norske Loran-C-stasjonene og fellesfunksjonene på Jan Mayen. I og med at driften av Loran-C skal videreføres ut 2005, fremmes det forslag til nødvendig bevilgning til dette formålet. Arbeidet med avvikling av Loran-C vil starte i 2005. På grunn av avviklingskostnader mv. vil det likevel være behov for bevilgninger på posten i 2006.

Det fremmes forslag om å bevilge 27,4 mill. kroner på posten i 2005.

Post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

I 2003 og 2004 er det bevilget til sammen 13,5 mill. kroner på denne posten til nytt anlegg for ilandfø-

ring og lagring av drivstoff på Jan Mayen. Dette anlegget er nå fullfinansiert, og det foreslås ikke bevilgning på posten i 2005.

Post 70 Tilskudd til utbygging og drift av Loran-C, kan overføres

Det fremmes ikke forslag om bevilgning på posten i 2005. Behov som tidligere er dekket over posten foreslås i 2005 dekket innenfor post 01.

Kap. 4070 Loran-C, jf. kap. 1070

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
07	Refusjoner	3 133	3 250	3 362
	Sum kap. 4070	3 133	3 250	3 362

Post 07 Refusjoner

Posten omfatter refusjoner fra Det norske meteorologiske institutt og Telenor for deler av felleskostnadene knyttet til Samfunnet Jan Mayen.

Det fremmes forslag om å bevilge 3,362 mill. kroner på posten i 2004.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
2540	Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn	39 700	40 000	40 000	0,0
	Sum kategori 33.40	39 700	40 000	40 000	0,0

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
70-89	Overføringer til private	39 700	40 000	40 000	0,0
	Sum kategori 33.40	39 700	40 000	40 000	0,0

Kap. 2540 Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn administreres for Fiskeri- og kystdepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift blant annet som følge av sykdom, havari og ishindringer, og ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskarmanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer på seks

meter lengste lengde og over. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Utviklingen med hensyn til utbetalinger av a-trygd har blant annet sammenheng med utviklingen i den totale ledigheten i landet. Dagpengesatsen er 315 kroner pr. dag.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	39 700	40 000	40 000
	Sum kap. 2540	39 700	40 000	40 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det fremmes forslag om å bevilge 40 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2005.

Fiskeri- og kystdepartementet

tilrår:

I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2005 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a	Sum utgifter under kap 1000-1070, 2415 og 2540	kr	2 700 870 000
b	Sum inntekter under kap 4000-4070	kr	878 462 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitlene 1000-1070, 2415, 2540, 4000-4070

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
1000	Fiskeridepartementet, jf. kap. 4000		
	01 Driftsutgifter	79 600 000	
	70 Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	500 000	
	71 Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	1 550 000	81 650 000
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner		
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	6 870 000	6 870 000
	Sum Administrasjon		88 520 000
Forskning og utvikling			
1020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020		
	01 Driftsutgifter	224 500 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	134 930 000	359 430 000
1021	Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 4021		
	01 Driftsutgifter	98 700 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	82 500 000	181 200 000
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023		
	01 Driftsutgifter	38 600 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	9 100 000	
	50 Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	238 000 000	
	51 Tilskudd Veterinærinstituttet	31 300 000	
	70 Tilskudd Fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	48 200 000	
	71 Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	31 100 000	396 300 000
	Sum Forskning og utvikling		936 930 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning			
1030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030		
	01 Driftsutgifter	253 000 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 620 000	254 620 000
1050		Diverse fiskeriformål		
	71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	500 000	
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 140 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	50 000 000	
	76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassning, <i>kan overføres</i>	70 000 000	
	78	DNA-register for vågehval, <i>kan overføres</i>	650 000	
	79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 550 000	124 840 000
2415		Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak		
	73	Rentestøtte stønadslån	30 000	
	75	Marint innovasjonsprogram, <i>kan overføres</i>	10 000 000	10 030 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning		389 490 000
Kystforvaltning				
1062		Kystverket, jf. kap. 4062		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	810 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	3 510 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	222 200 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	40 080 000	
	46	Trafikksentral Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	54 340 000	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	28 300 000	
	70	Tilskudd Redningsselskapet	60 100 000	1 218 530 000
1070		Loran-C, jf. kap. 4070		
	01	Driftsutgifter	27 400 000	27 400 000
		Sum Kystforvaltning		1 245 930 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Arbeidsliv				
2540		Stønad under arbeidsløyse til fiskere og fangstmenn		
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	40 000 000	40 000 000
		Sum Arbeidsliv		40 000 000
		Sum departementets utgifter		2 700 870 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Administrasjon				
4000		Fiskeridepartementet, jf. kap. 1000		
	01	Refusjoner	10 000	10 000
		Sum Administrasjon		10 000
Forskning og utvikling				
4020		Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020		
	03	Oppdragsinntekter	134 930 000	134 930 000
4021		Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 1021		
	01	Oppdragsinntekter	82 500 000	82 500 000
4023		Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 1023		
	01	Inntekter NIFES	9 100 000	
	02	Laboratorieinntekter	660 000	9 760 000
		Sum Forskning og utvikling		227 190 000

Fiskeri- og havbruksforvaltning

4030		Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030		
	01	Oppdragsinntekter	10 000	
	02	Salg av registre, diverse tjenester	80 000	
	04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	10 000	
	05	Gebyr kjøperregistrering	440 000	
	06	Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet	670 000	
	08	Gebyr havbruk	18 910 000	
	09	Gebyr Merkeregisteret	19 650 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	12	Gebyr ervervstillatelse	2 860 000
	14	Refusjoner	10 000
	20	Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten	10 000
	21	Kontrollavgift fiskeflåten	20 000 000
4050		Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050	62 650 000
	01	Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten	35 000 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning	97 650 000
Kystforvaltning			
4062		Kystverket, jf. kap. 1062	
	01	Gebyrinntekter	532 390 000
	02	Andre inntekter	7 860 000
	03	Inntekter salg av fyreiendommer	10 000 000
4070		Loran-C, jf. kap. 1070	550 250 000
	07	Refusjoner	3 362 000
		Sum Kystforvaltning	3 362 000
		Sum departementets inntekter	553 612 000
			878 462 000

Fiskeri- og kystdepartementet

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2005 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap. 1020 postene 01 og 21	Kap. 4020 post 03
Kap. 1021 postene 01 og 21	Kap. 4021 post 01
Kap. 1023 postene 01 og 21	Kap. 4023 post 01
Kap. 1050 post 76	Kap. 4050 post 01
Kap. 1062 postene 01 og 45	Kap. 4062 postene 01 og 02

2. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner under kap. 4062 post 02 til følgende formål under kap. 1062 post 30:

- a) dekning av salgsomkostninger forbundet med salget.
- b) oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner.

III

Fullmakt til overskridelser

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2005 kan overskride bevilgningen under kap. 1062 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgif-

ter, med inntil 15 mill. kroner dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2005 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye

bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1062		Kystverket	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	23 mil. kroner

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2005 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for

nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1050		Diverse fiskeriformål	
	76	Tilskudd til strukturiltak for kapasitetstilpasning	6 mill. kroner
1062		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	20 mill. kroner

Andre fullmakter

VI

Strukturavgift

Stortinget samtykker i at strukturavgiften på førstehåndsomsetning av fisk i 2005 settes til 0,35 pst. av førstehandsverdi av landet fisk i 2005.

Vedlegg 1

Evaluering av driftsordningen for kystflåten

Driftsordningen for kystflåten ble innført som en prøveordning i 2004 i fylkene Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane. Den 16. april 2004 ble prøveordningen utvidet til å omfatte hele landet.

Prøveordningen er begrunnet på følgende måte i stortingsmeldingen om strukturtiltak i kystfiskeflåten, St.meld. nr. 20 (2002-2003), kapittel 10.5:

”Som påpekt foran, vil driftsordningene åpne for større utnyttelse av tildelte kvoter, uten at en samtidig får kompensert for dette ved en permanent kapasitetsreduksjon. En bør først konsentrere seg om ordninger som har en slik permanent effekt, og deretter på ny vurdere behovet for driftsordninger ut fra situasjonen som den fremstår når strukturkvoteordningen og Strukturfondet har fått virket en stund.

Det er også et moment at driftsordningene vil være kompliserte å administrere, og by på kontrollmessige utfordringer. Skal driftsordningene kunne fungere etter hensikten, må en kunne tilby ordninger med stor fleksibilitet.

Departementet mener derfor at strukturkvoteordningen og Strukturfondet bør etableres først, og disse ordningene bør virke en tid før det kan være aktuelt å innføre driftsordningene. Det gir tid til å arbeide videre med ordningene og legge til rette for disse, administrativt og kontrollmessig. Som en del av dette videre arbeidet, vil departementet imidlertid sette i gang et forsøk med slike ordninger. Et praktisk forsøk vil gi verdifull erfaring med hvordan driftsordningene virker, i seg selv og i samspill med strukturordningene, og dermed gi et sikrere beslutningsgrunnlag.

Fiskeridepartementet vil starte et slikt forsøk, for fartøy under 28 meter, i Finnmark i 2004. Både Finnmark fylkeskommune og Finnmark fiskarlag ønsker selv å være prøvefylke for driftsordninger. Dersom dette blir vellykket, tas det sikte på å innføre driftsordninger permanent fra 2005.”

Prøveordningen ble iverksatt i de tre fylkene fra 01.01.04. Ordningen ble deretter utvidet til å omfatte hele landet den 16.04.04.

Evalueringstema

På bakgrunn av St.meld. nr. 20 (2002-2003) og merknadene fra Næringskomiteen ble Fiskeridirektoratet i brev 1. mars 2004 bedt om å belyse følgende problemstillinger i evalueringsrapporten:

1. I hvilken grad strukturkvoteordningen har blitt nyttet i fylker med og uten driftsordning, i forhold til fartøymassen i de ulike fylkene,
2. I hvilken grad kondemneringsordningen har blitt nyttet i fylker med og uten driftsordning, i forhold til fartøymassen i de ulike fylkene. Særlig kan det her være av interesse å se om noen av dem som faktisk fikk tilbud om kondemneringstilskudd, valgte å takke nei og i stedet utvekslet kvote gjennom driftsordningen.
3. Ved det opprinnelige utvalget av fylker i prøveordningen var det et moment at man ønsket å prøve driftsordningen i fylker med forskjellig flåtestruktur. Evalueringen må derfor også inneholde en sammenligning mellom de tre prøvefylkene, for å se om driftsordningen har blitt nyttet i ulik grad i fylkene og eventuelt på ulike måter, for eksempel ved større grad av spesialisering av driften i fylker med gjennomgående flere deltakeradganger pr fartøy.
4. Næringskomiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra SV, påpekte at driftsordningen vil kunne gi fartøyene anledning til bedre å utnytte lokale variasjoner i tilgjengeligheten av fisk langs kysten. En mulig tilnærming for å vurdere i hvilken grad dette har slått til, kan være å sammenligne driftsmønster, i betydningen registrerte fangster, for fartøy som har mottatt eller avgitt kvote gjennom driftsordningen i 2004 og i 2003.
5. Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra SV og Sp, så det som en fordel at driftsordningen legger til rette for en omfordeling av det samlede kvotegrunnlaget innenfor kystflåten, for å gi muligheter for en arbeidsdeling innen kystflåten som den tradisjonelt har hatt og for en spesialisering av fartøy, redskap og kunnskap. Dette kan man også se nærmere på ved å undersøke fangstmønster for fartøy som har avgitt kvote. Har disse blitt lagt i opplag, eller har de drevet andre fiskerier?

6. Et tredje flertall, medlemmene fra Ap, H og KrF, pekte på at en geografisk spredning av kystflåten, en variert fiskeflåte av større og mindre fartøy samt å unngå en utvikling mot regulært omsettelige kvoter, var en helt grunnleggende forutsetning for forslagene. Spørsmålet om geografisk spredning kan undersøkes ved å se på i hvilken grad driftsordningen har blitt nyttet over fylkesgrensene i de fiskeriene hvor det ikke er fylkesbinding, og i hvilken grad man kan se et mønster av konsentrasjon innad i fylkene – har kvoter blitt tilført fartøy i enkelte distrikter i påfallende grad. Når det gjelder spørsmålet om ”varierte fiskeflåter”, så må det tas utgangspunkt i delingen i lengdegrupper etter hjemmelslengde. Det er ikke gjort noen unntak fra dette, heller ikke for fartøy registrert i samme kommune eller tilhørende samme eier. Det kan likevel være av interesse å undersøke om noen av dem som har mottatt kvote gjennom driftsordningen, etter det har skiftet ut til større fartøy. Det kan også være av interesse å se på om kvote gjennomgående har blitt tilført fartøy som har fysisk lengde større enn hjemmelslengden, og

om kvote har blitt tilført fartøy som har fysisk lengde større enn avgivende fartøys fysiske lengde. Når det gjelder forbeholdet om å unngå en utvikling mot regulært omsettelige kvoter, vil det være av interesse å se nærmere på i hvilken grad kvoter er utvekslet mellom fartøy med ulike eiere, og om det i så fall er utvekslet ulike kvoter begge veier (torskekvote fra det ene til andre, nvg-kvote fra det andre til det ene).

Fiskeridirektoratets vurderinger

Når det gjelder de konkrete spørsmålene listet opp ovenfor har Fiskeridirektoratet gitt følgende svar:

I hvilken grad strukturkvoteordningen har blitt nyttet i fylker med og uten driftsordning, i forhold til fartøymassen i de ulike fylker.

Pr 15. april var i alt 31 fartøy på landsbasis tatt ut av fiske gjennom strukturkvoteordningen. Fordelingen på fylker fremgår av tabell 1.1 nedenfor.

Tabell 1.1 Antall fartøy rettigheter involvert i strukturkvoteordningen 1. januar - 15. april 2004 fordelt på fylke, rettighetstype og størrelsesgruppe (hjemmelslengde)

Fylke	Antall fartøy	Hjemmelslengde	Konv. fartøy <28m	NVG kystnot	Rettighetstype			
					Sei nord	Kystmakrell 12-21,35 m	Kystreke-trål	Nordsjø-sild
Finnmark	2	15-20,99 m	1					
		21-27,99 m	1	1				
		15-20,99 m	2	1	1			
Troms	2	21-27,99 m		1				
		15-20,99 m	5	1	1			
Nordland	13	21-27,99 m	4	12	1			
		15-20,99 m	1	1				
		21-27,99 m	1	2				
Nord-Trøndelag	3	15-20,99 m	1	1			1	
		21-27,99 m						
		15-20,99 m	2			1		
Sør-Trøndelag	1	21-27,99 m			1			
		15-20,99 m	2			1		
		21-27,99 m	2	8	1	2	2	1
Møre og Romsdal	8	15-20,99 m	1					
		21-27,99 m		2				
Sogn og Fjordane	2	21-27,99 m		2				
Totalt	31		21	30	5	4	2	1

Tabellen viser at det er tatt ut 2 fartøy i Finnmark, 2 i Troms og 2 i Sogn og Fjordane, mot 13 i

Nordland og 8 i Møre og Romsdal. Sett i relasjon til fartøymasse (antall fartøy med en eller flere delta-

keradganger) pr 31. desember 2003 er andelen fartøy tatt ut i medhold av strukturkvoteordningen mindre enn 1 pst. for Finnmark, Troms og Sør-Trøndelag, mens den for de andre fylkene er mellom 1 og 2 pst. (Nordland og Sogn og Fjordane) og høyere enn 2 pst. (Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal).

I hvilken grad kondemneringsordningen (Strukturfondet) har blitt nyttet i fylker med og uten driftsordning, og særlig om noen av dem som fikk tilbud om tilskudd takket nei og i stedet utvekslet kvote gjennom driftsordningen.

Strukturfondet ble etablert medio 2003 og forvaltes av Innovasjon Norge. En runde med kondemnering ble igangsatt høsten 2003. Deltakerregisteret viser imidlertid at deltakeradganger har blitt ført som "utgått" med bakgrunn i kondemneringsordningen langt inn i 2004.

Pr. 15. april var i alt 85 fartøy på landsbasis ført som utgått gjennom kondemneringsordningen. Fordelingen på fylker framgår av tabell 1.2.

Tabell 1.2 Antall fartøy kondemnert og deltakeradganger/konsesjoner inndratt i perioden 1. juli 2003-15. april 2004

Fylke	Antall fartøy	Konv. >28 m		NVG-sild Kyst-not	Nordsj. sild kyst-not	Makrell not		Makrell konv.		Kyst-reke	
		Torsk/hyse/sei	Kongekrabbe			< 13 m	13-21,35m	< 13 m	13-21,35m	sør	Annet
Finnmark	22	22	4								1
Troms	16	16	1								
Nordland	23	23									
Nord-Trøndelag	3	3									
Sør-Trøndelag											
Møre og Romsdal	2	2									
Sogn og Fjordane											
Hordaland	9			2	1	6		1		2	1
Rogaland	9			1	1	1		2	2	5	
Agder/Skagerrak	1	1									1
Totalt	85	67	5	3	2	7	0	3	2	7	3

Tabellen viser at det er tatt ut 22 fartøy i Finnmark, 16 i Troms og 0 i Sogn og Fjordane, mot 23 i Nordland og 2 i Møre og Romsdal. Fiskeridirektoratet har følgende kommentar. Materialet fra Innovasjon Norge viser at totalt 19 fartøy fra prøvefylkene Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane valgte ikke å ta mot tilbudet om kondemnering eller har pr dato ikke gitt Innovasjon Norge et svar på tilbudet. 4 av disse 19 fartøyene har i stedet valgt å leie ut kvoterettighetene i medhold av driftsordningen.

Om driftsordningen har blitt nyttet i ulik grad i de tre prøvefylkene, og eventuelt på ulike måter, for eksempel ved større grad av spesialisering av driften.

Pr. 15. april var det utvekslet til sammen 126 kvoter gjennom driftsordningen. Den fylkesvise fordelingen av ulike kvoter fremgår av tabell 1.3.

Tabell 1.3 Antall rettigheter involvert i driftsordningen 1. januar-15. april 2004 fordelt på fylke, rettighets-type og størrelsesgruppe

Fylke	Hjemmelslengde	Konv. fartøy < 28 m	Rettighetstype			
			NVG kystnot	Sei Nord	Kystmakrell 13 - 21,35 m	Nordsjøsild
Finnmark	< 10 m	2				
	10 – 14,99 m	34				
	15 – 20,99 m	7	3	1		
	21 – 27,99 m	2	4	1		
	< 10 m	10				
Troms	10 – 14,99 m	14				
	15 – 20,99 m	10	1	2		
	21 – 27,99 m	3	7	2		
	< 10 m					
	10 – 14,99 m	1				
Sogn og Fjordane	15 – 20,99 m	1	2	1	5	1
	21 – 27,99 m	3	5	1	2	1
Totalt		87	22	8	7	2

Tabellen viser at fartøy fra Finnmark og Troms hovedsakelig har leid ut kvoter i de konvensjonelle fiskerier, mens fartøy fra Sogn og Fjordane i større grad har leid ut kvoter i pelagiske fiskerier.

Når det gjelder spørsmålet om spesialisering av driften, har Fiskeridirektoratet undersøkt i hvilken

grad fartøy både har leid ut og leid inn kvote, og sortert resultatene i henholdsvis spesialisering og ren utleie (fordelt på bunnfisk og pelagisk/sildefiskerier). Resultatene fremgår av tabell 1.4.

Tabell 1.4 Spesialisering/utveksling av driftskvoter

Fylke	Driftstype	Totalt
Finnmark	Spesialisering bunnfisk	4
	Spesialisering sildefiskerier	1
	Utteksling bunnfisk	31
	Utteksling sildefiskerier	4
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	2
Totalt Finnmark		42
Sogn og Fjordane	Spesialisering sildefiskerier	3
	Utteksling bunnfisk	4
	Utteksling sildefiskerier	7
Totalt Sogn og Fjordane		14

Tabell 1.4 Spesialisering/utveksling av driftskvoter

Fylke	Driftstype	Totalt
	Spesialisering bunnfisk	1
	Utteksling bunnfisk	32
	Utteksling sildefiskerier	2
Troms	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	5
Totalt Troms		40
Totalt		96

Tabellen indikerer at fartøyene som har valgt å leie inn ekstrakvoter i perioden 01.01.-15.04.2004 bare i liten grad kan sies å ha spesialisert driften. En klar majoritet av fartøyene har kun sett på driftsordningen som en mulighet for å styrke driftsgrunnlaget i forhold til de kvoterettigheter de allerede disponerer.

Om driftsordningen har gitt fartøyene mulighet til bedre å utnytte lokale variasjoner i tilgjengelighet av fisk langs kysten

Direktoratet påpeker at en sammenligning av driftsmønster i 2003 og 2004 for avgivende og mot-takende fartøy, i praksis er svært vanskelig særlig på grunn av utskiftninger av fartøy og eierendringer. Direktoratet peker på at tabellen indikerer at fiskerne i svært liten grad har valgt å leie inn eller leie ut kvoter for å spesialisere driften (reduere kostnadene). Et klart flertall har valgt å leie inn kvoter for å styrke driftsgrunnlaget (øke inntektene). De konkluderer derfor med at fartøyene som har valgt å leie inn ekstrakvoter fra andre far-

tøy ikke har gjort dette for å utnytte lokale variasjoner langs kysten, men for å styrke driftsgrunnlaget.

Om driftsordningen har blitt utnyttet til å legge fartøy i opplag, eller har fartøy som utveksler kvote drevet andre fiskerier.

Det er komplisert å sammenligne driftsmønster for enkeltfartøy fra et år til det neste. Direktoratet har derfor bare foretatt noen enklere beregninger for fartøy som har hatt samme registreringsmerke i 2003 og 2004. Disse beregningene indikerer at et flertall av de fartøy som har avgitt kvote i 2004 ikke er registrert med fangst i tiden januar til april 2004.

I hvilken grad driftsordningen har blitt nyttet over fylkesgrensene.

Tabell 1.5 viser en oversikt over i hvilken grad driftsordningen har medført flytting av kvoter over grensene mellom de tre prøvefylkene i perioden 1. januar-15. april.

Tabell 1.5 Utveksling av faktorer mellom fylker i medhold av driftsordningen 1. januar-15. april 2004

Fra fylke	Til fylke	Faktortype	Antall faktorer
Finnmark	Finnmark	Torsk nord, konvensjonelt redskap	161,76
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	165,28
		Sei nord, konvensjonelt redskap	164,83
		Sei nord, seinot	3,53
		NVG-sild	80,5
	Sogn og Fjordane	NVG-sild	13,5
		Torsk nord, konvensjonelt redskap	2,09
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	2,09
	Troms	Sei nord, konvensjonelt redskap	2,09
Sogn og Fjordane	Finnmark	Torsk nord, konvensjonelt redskap	8,21
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	7,5
		Sei nord, konvensjonelt redskap	8,21

Tabell 1.5 Utveksling av faktorer mellom fylker i medhold av driftsordningen 1. januar-15. april 2004

Fra fylke	Til fylke	Faktortype	Antall faktorer
Troms	Sogn og Fjordane	Torsk nord, konvensjonelt redskap	25,16
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	24,59
		Sei nord, konvensjonelt redskap	27,77
		Sei nord, seinot	0,75
		NVG-sild	93,5
		Makrell, notfartøy, 13 – 21,35 m.	60,26
		Nordsjøsild, notfartøy, <21,35 m.	31
	Troms	Sei nord, seinot	2,82
	Finnmark	Torsk nord, konvensjonelt redskap	7,34
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	7,5
		Sei nord, konvensjonelt redskap	7,34
		Sei nord, seinot	1,5
		NVG-sild	19,5
	Sogn og Fjordane	Nordsjøsild, ringnot (SUK)	210
	Troms	Torsk nord, konvensjonelt redskap	135,28
		Hyse nord, konvensjonelt redskap	144,13
		Sei nord, konvensjonelt redskap	139,85
		Sei nord, seinot	9,2
		NVG-sild	113,5

Tallene viser at driftsordningen i liten grad har blitt benyttet over fylkesgrensene. Tabellen indikerer imidlertid at i den grad kvoter er blitt leid ut/leid inn over fylkesgrensene er dette mer fremtredende for deltakeradganger hvor det ikke er fylkesbinding.

I hvilken grad driftsordningen har ført til utskiftninger til større fartøy.

Fiskeridirektoratet anser at det er for tidlig å påvise eventuelle slike sammenhenger. Kun ett far-

tøy som har gått inn i driftsordningen er skiftet ut etter at kvote var leid inn, og i dette tilfellet ble det skiftet ut til et mindre fartøy.

I hvilken grad kvoter er leid inn av fartøy med større fysisk lengde enn det fartøyet som leier ut. Tabell 1.6 viser en oppstilling over dette.

Tabell 1.6 Bevegelser mellom fartøystørrelser. Driftsordningen 1. januar-15. april 2004

Type deltakeradgang	Redusert størrelse						Økt størrelse	
	3 m og over	-1 – 3 m	-0 – 1 m	0 – 1 m	1 – 2 m	2 – 3 m	3 – 5 m	5 m og over
<i>Konvensjonelle redskap</i>								
Torsk/hyse/sei nord for 62 ^x	7	4	6	14	14	10	20	14
Seinot								
Sei nord for 62 ^x	1	1	2	1			1	3
NVG-sild								
Kystnot	1		1	4	4	3	3	7

Tabellen viser at fartøy som har leid ekstrakvoter gjennomgående er fysisk større enn fartøyet som leier ut kvoten. Kun en liten andel av disse kvotene er overført til et fartøy som er fysisk mindre enn avgivende fartøy. Tabellen viser også at bevegelsene fra utleiende til innleiende fartøy til en viss grad medfører at kvoter blir overført til fartøy som er betydelig større.

I sin oppsummering påpeker Fiskeridirektoratet at drifts- og strukturordningene har blitt møtt med stor interesse i næringen. På bakgrunn av den korte tiden ordningene har virket, er det viktig å være forsiktig med å trekke bastante konklusjoner. Direktoratet mener imidlertid det kan slås fast at de fastsatte vilkårene knyttet til driftsordningen oppfattes som vesentlig mer attraktivt enn strukturkvoteordningen og at statistikkgrunnlaget tyder på at driftsordningen i første rekke benyttes til å styrke driftsgrunnlaget og ikke i særlig grad til spesialisering av driften.

Fiskeridirektoratet peker også på at det er indikasjoner på at flere rettigheter er blitt aktivisert som følge av drifts- og strukturkvoteordningene og at kvoter utnyttes i større grad i år enn i tidligere år.

Fiskeridirektoratets konklusjon er at driftsordningen bremser, eller i beste fall utsetter, den reduksjon i fangstkapasitet som var målet med strukturkvoteordningen. På bakgrunn av sitt synspunkt om at overkapasitetsproblemet er fangstledets største utfordring både for å få økt lønnsomheten i flåten og for å oppnå en mer bærekraftig forvaltning av ressursene, går direktoratet derfor inn for at driftsordningen avvikles fra og med 2005.

Fiskeri- og kystdepartementets vurderinger

Fiskeri- og kystdepartementet er enig i de delkonklusjoner fra direktoratets side som er referert i

det foregående. Tallmaterialet viser at driftsordningen i det alt vesentlige er brukt for å styrke driftsgrunnlaget for fartøyene. Dette innebærer at driftsordningen nyttes i direkte konkurranse med strukturkvoteordningen.

Selv om det dreier seg om små tall, så indikerer også sammenligningen av bruken av strukturkvoteordningen i fylker med og uten tilbud om driftsordning fra årets begynnelse, at driftsordningen har blitt foretrukket. Fiskeri- og kystdepartementet er derfor enig med direktoratet i at driftsordningen bremser eller i beste fall utsetter den permanente struktureffekten som skulle oppnås gjennom strukturkvoteordningen.

Denne vurderingen underbygges også av at Fiskeridirektoratet observerte at bruken av strukturkvoteordningen "bremset opp" da driftsordningen ble innført i hele landet.

Fiskeri- og kystdepartementet legger avgjørende vekt på å legge til rette for permanent struktureffekt. Som Fiskeridirektoratet påpeker, er overkapasitet fangstledets største utfordring. Når det også tas i betraktning at driftsordningen i svært liten grad har blitt nytt til spesialisering av driften eller på andre av de måtene man hadde forventning om, jf. oversikten foran over evaluerings tema, tilsier dette isolert sett at ordningen burde avvikles.

Fiskeri- og kystdepartementet mener imidlertid at driftsordningen kan nyttes på måter som er positive for utviklingen av kysten. Siden erfaringene så langt ikke gir grunnlag for å konkludere med at ordningen gir de ønskede fordeler med hensyn til fleksibilitet mv., har departementet kommet til at driftsordningen blir videreført som en prøveordning også i 2005 for å skaffe tilstrekkelig erfaringsgrunnlag. For denne begrunnelsen er det lagt særlig vekt på at ordningen har hatt kort virkeperiode før evalueringen.

Det er videre påpekt fra næringen at kombinasjonen av drifts- og strukturordninger for flåten

over 15 meter gir en uheldig konkurransevidning for fartøyeiere i gruppen under 15 meter som ønsker å styrke sitt driftsgrunnlag, men som på individuelt nivå bare har tilgang til driftsordning.

- Tendensen er at strukturvoteordningen har blitt nyttet i mindre grad i fylker som hadde driftsordning fra årets begynnelse enn i andre fylker.
- Driftsordningen videreføres som prøveordning i sin nåværende form i 2005.

Oppsummering

- Driftsordningen har blitt knyttet til styrking av driftsgrunnlaget, ikke til spesialisering.

Vedlegg 2

Rekrutteringskvoter og opplæringsfartøy

Rekrutteringskvoter

I Næringskomiteens innstilling til Dok 8:88 (2002-2003) jf. Innst. S. nr. 262 (2002-2003) ble Regjeringen bedt om å utrede konsekvensene av en eventuell rekrutteringskvote for ungdom.

Det er foretatt en gjennomgang av spørsmålet med særlig vekt på de forhold som Næringskomiteen nevnte i innstillingen:

- effekten av tidligere ordninger
- konsekvensene i forhold til eksisterende bestemmelser
- spørsmål om tidsavgrensning av en rekrutteringskvote
- kvalifiseringskrav for å få en eventuell rekrutteringskvote
- øvre aldersgrense.

Nedenfor følger en redegjørelse om mulige konsekvenser av en rekrutteringskvoteordning. Fiskeri- og kystdepartementet vil komme tilbake til spørsmålet om videre oppfølging i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges fram våren 2005.

Innledning

En konsekvens av å regulere adgangen til delta i torskefisket er at de som faller utenfor bare kan oppnå adgang til å delta i gruppe I gjennom erverv av fartøy med deltakeradgang. Kystflåten torskefiske nord for 62°N har vært adgangsbegrenset siden 1990. Fra 2003 ble denne adgangsbegrensningen utvidet til også å gjelde hyse og sei. De langt fleste kommersielle fiskerier er for øvrig også adgangsbegrenset, enten gjennom konsesjonsordninger (havfiskeflåten) eller årlige deltakerreguleringer (kystflåten).

Bakgrunnen for deltakerregulering er erkjennelsen av kvoteknapphet. Skal man inn i et adgangsregulert fiske, må som hovedregel en annen ut Dersom adgangen til å delta ikke begrenses, vil lønnsomheten pr. fartøy kunne bli svært dårlig. Det vil også være vanskelig å avvikle fisket på en forsvarlig måte dersom samlet fangstkapasitet er svært mye større enn det tilgjengelige ressursgrunnlaget. Det er derfor en utfordring å utforme rekrutteringskvoteordninger som ikke vil

undergrave adgangsbegrensningene og drifts- og strukturordningene som er introdusert for å øke lønnsomheten i flåten. Det er ikke lenger kvoter som kan tilegnes rekrutteringsformål som resultat av årlige bortfall av deltakeradganger pga. at aktivitetskravet er fjernet.

Redegjørelsen retter seg mot adgang til å delta i det deltakerregulerte fisket etter torsk, hyse og sei i gruppe I.

Ut over selve adgangsbegrensningen ble det tidlig på 1990-tallet innført tiltak i torskefisket som hadde en viss struktureffekt. Fra 1994 ble det innført et aktivitetskrav i torskefisket i gruppe I, for å sørge for at det bare var aktive fiskere som hadde deltakeradgang. Struktureffekten ble imidlertid motvirket av at det i enkelte år ble gjennomført såkalte rekrutteringsrunder med utgangspunkt i kvotene som ble frigitt gjennom aktivitetskravet, samt særskilte avsatte kvantum. Målet med rekrutteringsrundene var dels for å styrke driftsgrunnlaget for fiskere som ikke hadde deltakeradgang i gruppe I og dels for å rekruttere yngre fiskere inn i gruppe I.

Effekten av tidligere rekrutteringsordninger.

Fisket etter torsk for fartøy som fisker med konsesjonelle redskaper ble lukket i 1990. Ved rekrutteringsordningene i årene 1990-1992 var formålet hovedsakelig å rette opp skjevheter som oppsto i forbindelse med lukkingen av fisket. Effekten av rekrutteringsordningene fra disse årene er derfor ikke så relevante i denne sammenhengen, selv om det fra og med 1991 ble lagt vekt på at yngre fiskere skulle få delta dersom torskefisket var en naturlig del av fartøyets samlede driftsgrunnlag. Deltakeradgangene som ble tildelt gjennom rekrutteringsordningene fram til og med 1992 var utelukkende tilveiebrakt gjennom en årlig avsetning til formålet.

I 1993 ble det ikke gjennomført noen rekrutteringsordning, mens det i årene 1994-1997 ble gjennomført rekrutteringsordninger dels for å styrke driftsgrunnlaget til allerede etablerte fiskere, og dels for å rekruttere ungdom inn i gruppe I. Gjennomgangen nedenfor tar utgangspunkt i årene 1994-1997.

I 1994 ble det innført krav til aktivitet for å opprettholde deltakeradgangen. Grunnlaget for rekrutteringsordningen i 1994 var en kombinasjon av inntrukne deltakeradganger og en egen avsetning på 1000 tonn. Fra og med 1995 er rekrutteringsordningene utelukkende basert på inntrukne deltakeradganger som følge av manglende aktivitet. 1997 var det siste året med rekrutteringsordning. Aktivitetskravet ble opprettholdt fram til og med 2001, men det ble ikke trukket inn tilstrekkelig med kvoter på grunn av manglende aktivitet til at rekrutteringsordninger ble gjennomført. I årene 1998-2001 kom således det begrensede inntrukne kvantum de øvrige fiskerne i gruppe I til gode ved at gruppekvoten ble fordelt på eksisterende deltakeradganger.

En ulempe med aktivitetskravet er at utøvere som ellers ville hatt et lavere aktivitetsnivå, motiveres til å drive fiske ut fra ønsket om å beholde deltakeradgangen. En kan derfor få et aktivitetsnivå som er kunstig høyt og som reduserer driftsgrunnlaget for de øvrige fartøyene i gruppen. Ordningen med aktivitetskrav ble derfor avvirket i 2002. Innføringen av drifts- og strukturordningen i 2003 ga ytterligere argumenter for ikke å stille aktivitetskrav, i det ordningen legger opp til at fartøy med liten aktivitet eller liten inntjening skal kunne

utveksle kvoter, foreta strukturering eller benytte kondemneringsordningen.

Inntrukne deltakeradganger som ble tildelt gjennom rekrutteringsordningene ble delt ut innenfor de fylker hvor de opprinnelig hørte hjemme. Dette skulle sikre at vedtakene ble truffet med grunnlag i best mulig lokalkunnskap, samtidig som den distriktsmessige balansen i form av fylkesbinding ble opprettholdt.

I vurderingen er det sett på hver enkelt deltakeradgang som er tildelt under rekrutteringsordningen og hva som er skjedd med denne de påfølgende årene. Det er skilt mellom fartøy som er solgt i løpet av fire år etter at rekrutteringskvoten er tildelt og der selger samtidig fraskriver seg retten til å få delta med eget erstatningsfartøy og fartøy hvor kvoten er inndratt som følge av manglende aktivitet i løpet av fire år etter at rekrutteringskvoten er tildelt. Totalt ble 26 pst. av rekrutteringskvotene i perioden 1994-1997 overført til ny eier i forbindelse med salg av fartøyet i løpet av en fireårsperiode etter tildeling, mens 19 pst. av rekrutteringskvotene ble inndratt som følge av manglende aktivitet. 55 pst. av fiskere som ble tildelt rekrutteringskvoter i perioden 1994-1997 var således fortsatt i fiske etter fire år.

Tabell 2.1 Status for rekrutteringskvoter, fordelt etter år (prosent)

	1994	1995	1996	1997	1994-1997
Overført til ny fartøyeier	22	26	33	40	26
Inndratt pga. manglende aktivitet	22	24	7	5	19
Fortsatt drift på rekruttens hånd	56	50	60	55	55
Sum	100	100	100	100	100

Kilde: Fiskeridirektoratets kvoteregister

Andelen rekrutteringskvoter som ble overført ny fartøyeier i løpet av en fireårsperiode etter tildeling var økende i perioden 1994 -1997; 22 pst. i 1994, 26 pst. i 1995, 33 pst. i 1996 og 40 pst. i 1997. Andelen som ble inndratt som følge av manglende aktivitet var imidlertid synkende i perioden.

Tabell 2.2 viser en fylkesfordelt oversikt. Finnmark og Møre og Romsdal som har flest rekrutteringskvoter som fortsatt er i drift på rekrutter etter fire år (67 pst.), mens Nordland har færrest rekrutteringskvoter som fortsatt er i drift (43 pst.).

Tabell 2.2 Bruk av rekrutteringskvoter, fordelt etter fylke (prosent)

	Finnmark	Troms	Nordland	Trøndelag	Møre og Romsdal	Andre fylker
Overført til ny fartøyeier	15	26	38	22	19	17
Inndratt pga. manglende aktivitet	18	24	19	22	15	0
Fortsatt drift på rekruttens hånd	67	51	43	57	67	83
Sum	100	100	100	100	100	100

Kilde: Fiskeridirektoratets kvoteregister

I overkant av 10 pst. av de tildelte rekrutteringskvotene er blitt overført ny fartøyeier i løpet av første eller andre år etter tildeling. Disse fiskerne realiserte således relativt raskt verdien av rekrutteringskvoten ved at salg av fartøy med fraskrivelse av rett til deltakeradgang oppnår høyere pris enn salg av fartøy uten fraskrivelse av rett til deltakeradgang.

Konsekvenser i forhold til eksisterende deltaker- og reguleringsbestemmelser.

Det er vurdert forskjellige varianter av rekrutteringskvoteordninger som gir forskjellige konsekvenser i forhold til eksisterende deltaker- og reguleringsbestemmelser.

1. Det avsettes et eget kvantum av gruppeknoten til rekrutteringsformål.

Avsetning av et kvantum av gruppeknoten til rekruttering innebærer at fiskerne som allerede er i gruppe I kommer dårligere ut; det første året fordi de skal dele en mindre gruppekvote og i påfølgende år som følge av at summen av antall kvotefaktorer vil øke. Dette alternativet vil føre til økt deltakelse i gruppen, og dermed større fangstkapasitet. En slik avsetning vil undergrave formålet med drifts- og strukturordningene all den tid lønnsomheten vil gå ned for de som allerede er i gruppe I dersom kvotegrunnlaget reduseres. Det er også usikkert om fiskerne vil være villig til å investere i økt kvotegrunnlag gjennom drifts- og strukturordningene dersom de ikke har sikkerhet for verdien av det de investerer i.

2. Inntrukne deltakeradganger benyttes til rekrutteringsformål.

Ved å benytte inntrukne kvoter til rekrutteringsformål vil fiskerne som allerede er i gruppe I komme litt dårligere ut enn om kvotene ikke var blitt inntrukket. Det er grunn til å tro at nye deltakere vil

ha en større grad av kvoteutnytting enn de som fikk sine kvoter inntrukket. Det vil dermed være mindre behov for refordeling, alternativt en lavere grad av overregulering ved årets begynnelse. Det beste for de fiskerne som allerede er i gruppe I ville selvsagt være om de inntrukne kvotene gikk til å styrke driftsgrunnlaget for fiskerne som var igjen i gruppe I.

En utfordring ved å benytte inntrukne kvoter til rekrutteringsformål ligger i å ha tilstrekkelig mengde inntrukne kvoter slik at en rekrutteringsordning lar seg rettferdiggjøre, spesielt i forhold til den geografiske dimensjonen dersom kvotene skal deles ut i samme fylke som de ble trukket inn. Det inndras ikke store mengder kvoter. En rekrutteringsordning vil også skape forventninger i næringen. Dersom det er svært lite kvantum til disposisjon hvert år kan det være grunn for å heller samle i et kvotefond. Det vil imidlertid trolig ta svært lang tid før et slikt fond vil ha en størrelse som gjør at igangsetting av rekrutteringsordningen kan bli målrettet og praktikabel.

Aktivitetskrav for å trekke inn flere kvoter anses ikke å være hensiktsmessig siden drifts- og strukturordningene legger opp til at fartøy med liten aktivitet eller liten inntjening skal kunne utveksle kvoter eller foreta strukturering.

Mulige alternative kilder i forhold til inntrekking av kvoter er:

- avgang pga. alder: Ved fylte 70 år vil fisker ikke lenger stå på blad B i fiskermanntallet, som er et krav for å beholde deltakeradgangen.
- 20 pst. avkorting ved strukturkvote
- kondemneringsordningen for fartøy under 15 meter
- aktivitetskravet i deltakerloven; plikten til å nytte fartøyet til ervervsmessig fiske i tre år av hver femårsperiode.

Dersom det som inntrekkes gjennom kondemneringsordningen for fartøy under 15 meter og kvoteavkortningen på 20 pst. i strukturkvoteordningen benyttes til rekrutteringsformål, vil dette bryte

med intensjonen bak drifts- og strukturordningene. Fartøyene i gruppe I vil komme dårligere ut dersom denne kapasiteten reaktiveres ved å bli tildelt til nye deltakere. Intensjonen bak drifts- og strukturordningen var at dette var strukturtiltak som skulle komme fellesskapet til gode ved at den enkelte fikk styrket sitt driftsgrunnlag. Det må også tas i betraktning at hele fiskeflåten bidrar med avgiftsbetaling til Strukturfondet, med det som utgangspunkt at strukturtilpasningene i den minste kystflåten faktisk bidrar til å stabilisere kapasiteten i hele fiskeflåten og dermed indirekte kommer alle til gode.

Et kvotefond vil kunne være vanskelig å fylle fordi fiskerne vil tilpasse seg vilkårene. En deltakeradgang representerer i realiteten en økonomisk verdi ut over selve fartøyet den er knyttet til. Denne verdien kommer til uttrykk ved salg av fartøyet. Ut fra erfaring er det kjent at deltakere som ser at adgangen vil kunne falle bort, for eksempel ved at vilkåret om å være ført på blad B i fiskermanntallet ikke lenger er oppfylt, vil søke å realisere verdien av deltakeradgangen fremfor å vente til den faller bort. Dette kan blant annet leses ut fra tabell 1 hvor andelen deltakeradganger som inn-dras synker vesentlig i perioden 1994-1997. Selv om det hadde vært aktivitetskrav i dag ville trolig tallet på inntrukne deltakeradganger være tilnærmet lik null.

Det er viktig å være oppmerksom på at kvotegrunnlaget naturlig vil variere over tid og at nye deltakere som slippes inn i en periode med forholdsvis høye totalkvoter også vil være berettiget kvote når totalkvotene senere svinger i negativ retning. Dette vil ramme de som allerede er i gruppe I.

Både det å avsette et eget kvantum til rekruttering og det å basere seg på inntrukne kvoter vil innebære økt deltakelse som igjen vil føre til økt press på andre ikke adgangsbegrensede fiskerier for å sikre et tilstrekkelig godt driftsgrunnlag.

3. Offentlig kjøp eller finansiell bistand til fiskere som vil kjøpe seg inn i gruppe I

Det kan tenkes alternativ som innebærer at det offentlige (stat, fylke eller kommune) enten kjøper tilbake deltakeradganger og benytter disse til rekrutteringsformål og/eller yter finansiell bistand til unge fiskere som ønsker å kjøpe et fartøy med en deltakeradgang. Disse variantene vil ikke ha tilsvarende konsekvenser i forhold til eksisterende deltaker- og reguleringsbestemmelser.

Imidlertid kan det også reises innvendinger av forskjellig art mot offentlig engasjement som finansaktør. Offentlig støtte til yngre fiskere bidrar

til at øvrige fiskere i gruppe I må konkurrere med den subsidierte kapitalen, og bidrar til å undergrave det nasjonaløkonomiske prinsippet om at kapitalen skal tilflyte den sektor der den gir best avkastning.

Vurdering av hensiktsmessigheten av tidsavgrensning ved tildeling av rekrutteringskvoter samt tidsavgrensningens eventuelle varighet.

Det heter i Dok 8:88 (2002-2003): "For å unngå at det legges ytterligere press på det øvrige kvotesystemet, må en rekrutteringskvote være tidsavgrenset for de ungdommene som tildeles kvoter."

Fiskeri- og kystdepartementet stiller spørsmål ved om dette kan fungere på en hensiktsmessig måte. For det første vil det være vanskelig å opprettholde ervervsloyve dersom fartøyet ikke har et tilstrekkelig driftsgrunnlag. Dersom rekrutteringskvoten er tidsavgrenset vil også ervervsloyve kunne tilbakekalles når driftsgrunnlaget faller bort. Videre er det sannsynlig at det vil være vanskelig å få finansiert kjøp av fartøy dersom dette bare har et tidsavgrenset driftsgrunnlag.

En slik tidsavgrensning vil kunne skape usikkerhet både for eventuelle låneinstitusjoner og for fiskeren selv, og kan neppe sies å gjøre det lettere å være fisker.

Kvalifiseringskrav for å få en eventuell rekrutteringskvote.

I alle rekrutteringsordningene i 1994-1997 ble det stilt krav om å dokumentere tidligere deltakelse i torskefisket. I alle årene unntatt 1994 var det krav om at fartøyet måtte være mellom 8 og 28 meter. I Nord-Troms og Finnmark kunne fartøyet være under 8 meter. I 1994 skulle minst halvparten av rekrutteringskvantumet gå til yngre fartøyeiere, mens det i 1995 og 1996 var lagt til grunn at rekrutteringskvotene skulle gå til yngre eiere. I 1997 ble dette endret til fortrinnsvis yngre eiere.

I en eventuell rekrutteringsordning vil det være naturlig at det stilles krav om dokumentasjon av tidligere deltakelse i fisket etter torsk, hyse eller sei. Det bør også være et krav om alder. Hvilket driftsmiddel fiskeren ønsker å benytte er det trolig ikke nødvendig å legge føring på, bortsett fra at det må fylle vilkårene til deltakelse i gruppe I.

Hensiktsmessigheten av en øvre aldersgrense på 25 år.

Det kan argumenteres for å ha en høyere aldersgrense enn 25 år dersom det stilles krav om fag-

brev og tidligere deltakelse i fisket etter torsk, hyse eller sei. Det er naturlig at yngre fiskere starter sin yrkeskarriere som mannskap på fartøy som fisker i gruppe I eller med eget fartøy i gruppe II. Det vil være naturlig å skaffe seg erfaring både i forhold til fangstprosessen og i forhold til behandling av fangsten med sikte på å oppnå best mulig kvalitet og således høyest mulig pris. På denne bakgrunn kan en øvre aldersgrense noe høyere enn 25 år være rimelig.

Foreløpig konklusjon

Fiskeri- og kystdepartementet skal vurdere om og på hvilken måte det kan etableres en form for rekrutteringskvote som kan kombineres med strukturering og behov for økt driftsgrunnlag for de enkelte fartøyene.

Departementet har signalisert at det skal legges til rette for en form for rekrutteringskvoter, for eksempel ved at kommuner/fylker gis adgang til å kjøpe ledige fartøy som videreføres til fisker(e). Dette vil også gi mulighet for en sterkere lokal binding av deltakeradgangen, jf. forslag som er lansert om regionaliserte kvoter. Fiskeri- og kystdepartementet vil komme nærmere tilbake til spørsmålet om det er mulig å finne hensiktsmessige måter å tilordne offentlige ordninger for rekrutteringsformål i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges frem våren 2005.

Opplæringsfartøy

I Næringskomiteens innstilling til Statsbudsjettet 2004, jf. Budsj.-Innst. S. nr. 8 (2003-2004) viser komiteens flertall til at det i Nord-Norge i lengre tid har vært arbeidet med å få etablert et eget moderne opplæringsfartøy for unge som vil inn i fiskeryrket, og ber Regjeringen om å vurdere dette prosjektet som et tiltak for å bedre rekrutteringen til fiske- og fangststyrkene.

Fiskeri- og kystdepartementet er enig i at det er positivt at ungdom blir kjent med forholdene om bord på fiskefartøy og lærer næringen å kjenne. Departementet mener imidlertid at det er grunn til å nyansere noe når det gjelder premissene for anmodningen. Det er undervisningsmyndighetene som har ansvaret for opplæring innenfor så vel fiskerinæringen som opplæring på andre samfunnsområder. Fiskerimyndighetene har på sin side tilrettelagt for slik opplæring gjennom en ordning med undervisningskvoter. Denne ordningen administreres av Fiskeridirektoratet, og omfatter bl.a. undervisningskvoter for fiske og fangst for kurs i Grunnkurs naturbruk og VK Fiske og fangst. Formålet er å bidra til at videregående sko-

ler skal kunne gjennomføre en tilfredsstillende undervisning i praktiske fiskerifag.

På bakgrunn av dette har Fiskeridirektoratet etter søknader tildelt undervisningskvoter til videregående skoler som har opplæring i fagområdet fiske og fangst. I tillegg har Prosjekt båten, havet og folket på Valderøy som et unntak også fått tildelt undervisningskvote. På landsbasis behandles det mellom 15 og 20 søknader om undervisningskvote hvert år, og det søkes fra de fleste kystfylker i landet. Noen av skolene gjennomfører fiske med egne skolefartøy, mens andre inngår avtaler med redere om utplassering av elever på kommersielle fiskefartøy.

Kvotene tildeles per skoleår. For 2003 - 2004 ble det til sammen gitt kvoter på 160 tonn bunnfisk nord for 62°N, 1 650 tonn norsk vårgytende sild, 1 100 tonn makrell og 1 100 tonn nordsjøsild. For 2004 - 2005 vil det bli tildelt 160 tonn bunnfisk nord for 62°N, 1 000 tonn norsk vårgytende sild, 1 000 tonn makrell og 1 000 tonn nordsjøsild. Kvotene som tilstås, tildeles med hjemmel i lov om saltvannsfiske § 2 fjerde ledd. Saltvannsfiskeloven § 2 siste ledd er i utgangspunktet en skjønnsregel, men av likhetshensyn er det utarbeidet og vedtatt en mal for tildelingen. Malen inneholder totalkvoter for de forskjellige fiskeslag som fastsettes hvert år, samt en fordelingsnøkkel som angir en kvoteenhets for beregning av den enkelte skoles undervisningskvote.

Det er på det rene at skolekvoter/undervisningskvoter tas fra det totale ressursgrunnlaget. Samtidig er det gitt adgangsbegrensninger til fisket med utgangspunkt i at det skal være mulig for fiskere å utøve yrket på hensiktsmessig måte og med en realistisk inntekt. Det må derfor foretas en avveining når det tas stilling til hvor store skolekvoter/undervisningskvoter som skal settes av hvert år. Spørsmålet om hvor store kvoter som skulle avsettes til undervisningsformål ble tatt opp i Reguleringsrådet i forbindelse med behandling av reguleringene for 2004. Det ble der gitt signaler om at det var en stor økning i etterspørsel etter undervisningskvotene. Det ble stilt spørsmål ved om ikke undervisningskvotene var i ferd med å bli etterspurt som følge av sin økonomiske verdi, og ikke utelukkende som følge av et reelt opplæringsbehov. Det ble konkludert med at det trolig burde strammes noe inn i forhold til tidligere praksis.

I tillegg til dette administrerer departementet også en ungdomsfiskeordning der ungdom mellom 12 og 25 år har adgang til å delta i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N og å fiske rognkjeks i Nordland, Troms og Finnmark.

Departementet har således etablert systemer for å fange opp søknader om skolekvote/undervis-

ningskvote. Utgangspunktet er at kvoter tildeles skolene, og departementet anser fortsatt at dette er den beste ordningen. Dette er imidlertid ikke til hinder for at en eller flere skoler bestemmer seg for å nytte et fartøy som det som er omtalt i prosjektet Næringskomiteen viser til.

Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor ikke kunne anbefale at norske opplæringsfartøy som foreslått i realiteten skal (del)finansieres av kvoter som tilstås fra departementet direkte til fartøyet.

Vedlegg 3**Ressurskontroll****Oppfølging av Fiskeriministerens redegjørelse til Stortinget i 2001 om ulovligheter kontroll og tiltak i fiskerinæringen**

En rekke tiltak ble presentert i Fiskeriministerens redegjørelse til Stortinget i 2001. Det vil i det følgende bli redegjort for status i forhold til hvert enkelt tiltak.

Omfanget av ulovligheter

I redegjørelsen for Stortinget i 2001 ble omfanget av ulovligheter av Fiskeridirektoratet anslått til å

ligge et sted mellom 0 og 20 pst. av bokført fangst varierende fra fiskeri til fiskeri, og over tid. Det ligger i sakens natur at det er umulig å ha sikre fakta om disse størrelsene. Det avdekkes fortsatt regelbrudd av samme typer som før, det vil primært si knyttet til unnlatt føring av fangstdagbøker og spesielt sedler. Uregistrerte kvantum avdekkes i samme størrelsesorden som tidligere. Dette indikerer at omfanget av ulovligheter fortsatt synes å ligge innenfor samme område som ble presentert i 2001.

Tabell 3.1 Kystvaktens inspeksjonsstatistikk

År	Inspek- sjoner	Anmel- delse/opp- bringing	A/O pst.	Advarsel	Advarsel pst.	Total reaksjon	Total reak- sjon pst.
1999	2 644	75	2,8 pst.	274	10,4 pst.	349	13,2 pst.
2000	2 339	67	2,9 pst.	224	9,6 pst.	291	12,5 pst.
2001	2 416	59	2,5 pst.	250	10,4 pst.	309	12,8 pst.
2002	2 221	57	2,6 pst.	193	8,7 pst.	250	11,2 pst.
2003	2 053	38	1,9 pst.	158	7,7 pst.	174	8,5 pst.

Statistikken representerer Kystvaktens kontroller i Norges Økonomiske Sone og Fiskerisone ved Jan Mayen. Kystvaktens kontroller viser at

antall anmeldelser og oppbringelser har variert mellom 1,9 – 2,9 pst. av antall kontroller. Andelen anmeldelser gikk ned i 2003.

Tabell 3.2 Fiskeridirektoratets inspeksjonsstatistikk

År	Inspek- sjoner	Anmeldelse	Anmeld. pst.	Advarsel	Advarsel pst.	Total reaksjon	Total reak- sjon pst.
1999	5 193	65	1,3 pst.	270	5,2 pst.	335	6,5 pst.
2000	4 718	111	2,4 pst.	157	3,3 pst.	268	5,7 pst.
2001	5 548	167	3,0 pst.	158	2,8 pst.	325	5,9 pst.
2002	7 455	205	2,7 pst.	331	4,4 pst.	536	7,2 pst.
2003	6 769	130	1,9 pst.	256	3,8 pst.	386	5,7 pst.

Fiskeridirektoratets kontroller viser at den samlede reaksjonsprosenten regnet på bakgrunn av antall advarsler og anmeldelser sank fra 7,19

pst. i 2002 til 5,7 pst. i 2003. Samtidig sank andelen anmeldelser.

Samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten og salgslagene

Samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet og Kystvakten har siden 2001 blitt forsterket. Samarbeidet er utvidet betydelig i det daglige arbeidet knyttet til inspeksjoner/landingskontroller og ved oppfølgingen av saker. Dette gjelder enten saken avdekkes på sjøen eller ved landing. Flere av de siste tre års større saker er avdekket som følge av samarbeidet.

Arbeidet med å kartlegge russiske fartøyers aktivitet i Barentshavet gjennomføres også i et tett samarbeid mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten og russiske myndigheter. Her har russiske fartøyers omlasting av fangst hatt et særlig fokus i perioden som har gått.

Samarbeidet med de største salgslagene har siden 2001 blitt forbedret når det gjelder ressurskontroll. Tilgang til opplysninger er kraftig forbedret og det samarbeides konkret om daglige kontroller. Kontrollvirksomheten i Nordland, Troms og Finnmark samordnes gjennom Ressurskontrollgruppe Nord, der Fiskeridirektoratet, Kystvakten, Norges Sildesalgslag og Norges Råfisklag deltar.

De store salgslagene, Kystvakten og Fiskeridirektoratet har samarbeidet om å utvikle et system for strategisk og operasjonell risikovurdering som skal omfatte alle virksomhetene og deres samlede arbeid med ressurskontroll. Prosjektet er ferdigstilt og systemet er besluttet innført i Fiskeridirektoratet med delvis innfasing fra høsten 2004. En forutsetning for å oppnå effekt er at det satses ressurser på opplæring og innføring av nødvendig dataverktøy.

Fagsystemer

Fiskeridirektoratet har etablert en rekke registre og fagsystemer som ledd i sin forvaltningsvirksomhet. Flere er viktige som verktøy og datakilder i ressurskontrollarbeidet, og informasjonsbearbeiding og kommunikasjon mellom kontrollinstansene har blitt styrket.

Fartøyregisteret er nyutviklet i de senere år og inneholder moduler med opplysninger om det fysiske fartøy, dets eiere, konsesjons- og deltakerrettigheter, samt en modul som generer det enkelte fartøys kvoter for inneværende år. Registeret oppdateres løpende og er tilgjengelig på Fiskeridirektoratets hjemmeside.

Landings- og sluttseddelregisteret inneholder data fra samtlige salgslag over det enkelte fartøys landinger. Det er under tilrettelegging og utvikling en modul med automatisk kobling mot fartøyet kvoter. Løpende kvoteavregning for det enkelte fartøy skal etter planen kunne legges ut på Internett i

2005. Å legge disse opplysningene ut på Internett vil gi en betydelig indirekte kontrolleffekt.

Fiskermanntallet er tilgjengelig på Internett. Kjøperregisteret inneholder opplysninger om registrerte førstehåndskjøpere av fisk. Satellittsporsingsregisteret inneholder sporsingsdata om alle norske fartøy over 24 meter i alle farvann og utenlandske fartøy når de fisker i norske farvann.

Aktivitets- og fangstrapporteringsregisteret inneholder innmeldinger fra havet fra utenlandske og norske fartøyer. Meldingene kommer i dag per telefaks. Systemet blir tilrettelagt med adgang til elektronisk innrapportering fra og med 2005. Selve registeret vil dessuten bli konvertert til ny teknologisk plattform i løpet av 2005.

Det er etablert en analyseenhet på tre personer som blant annet har arbeidet med et prosjekt knyttet til risikovurdering.

Reaksjoner på avdekkede lovbrudd og endringer i sanksjonsbestemmelsene

Klare og entydige signaler i form av reaksjoner på avdekkede lovbrudd er et vesentlig virkemiddel enten reaksjonen er administrativ eller strafferettslig fastsatt. Siden fiskeriministerens redegjørelse i 2001 er administrative sanksjoner benyttet slik at to førstehåndskjøpere midlertidig ble fratatt kjøperregistreringen og fire fartøy fratatt ervervstillelsen som følge av avdekkede lovbrudd.

I mange saker har Fiskeridirektoratet valgt å politianmelde forholdet i stedet for å benytte administrative sanksjoner. ØKOKRIM har vært involvert i en del større saker, hovedsakelig på etterforskningsstadiet. Denne medvirkningen har vært sentral for disse sakenes fremdrift og resultat. I de store fiskerisakene har påtalemyndigheten tatt i bruk straffeloven.

Det er innført strengere strafferammer i råfiskloven og saltvannsfiskeloven. Overtredelser kan nå straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder og med fengsel inntil 2 år dersom det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter.

Landings- og sluttseddel

Det ble i januar 2003 innført opplysningsplikt ved landing av fisk. Fangstene skal nå registreres ved landing uavhengig av om de omsettes samtidig eller ikke. Landingssedlene kommer da som et supplement til dagens sluttseddel som skrives ut ved omsetning av fangsten. Gjennom å etablere et system med landingssedler får man informasjon om ressursuttaket på et tidligere tidspunkt og ordningen er et viktig bidrag i arbeidet med å sikre ressurskontrollen. Gjennom en raskere fangstav-

regning bedres kontrollen med avviklingen av fisket.

Det er lagt til rette for å sende alle data elektronisk og Fiskeridirektoratet arbeider med å utvikle fangstdatabasen med sikte på løpende fangstavregning. Data fra de nye sedlene skal danne grunnlaget for denne sammen med den allerede etablerte kvotedatabasen. Etter planen skal dette være på plass for fangståret 2005.

Utvidet adgang til kontroll

Fiskeridirektoratets kontrollhjemmel i saltvannsfiskelovens § 45 er utvidet. Kontroll av utenlandske fangster som landes direkte i Norge er nå mulig. Det kan nå foretas kontroll av transportmidler ellers. Opplysninger kan også hentes hos aktører som ikke er i besittelse av selve fisken, men av dokumenter eller opplysninger om slik fisk. Dette har klart bedret kontrollmulighetene og kontroller er gjennomført. I forhold til transportmidler på land skjer slik kontroll i samarbeid med Tollvesenet og politiet.

Plikt for norske fartøyer til å seile via kontrollpunkt ved passering av 62°N er ikke innført. En rapporteringsplikt for norske fartøyer ved passering av denne grensen har på samme måte som meldepunkt ved landing fra større fartøyer, vært delvis utredet. Arbeidet med begge deler er stilt i bero i påvente av resultatet av et pågående arbeid med harmonisering av rapporteringsforpliktelser og innføring av felles standarder for elektronisk rapportering med henholdsvis EU, Russland og NEAFC. Det har imidlertid vist seg vanskelig å få tilstrekkelig prioritet og fremdrift i dette internasjonale harmoniserings- og standardiseringsarbeidet, og fra 2005 vil det derfor ensidig bli gitt adgang til elektronisk rapportering fra norske fartøyer.

Styrking av Fiskeridirektoratet

Et av de mest sentrale tiltakene som ble foreslått i 2001 var en styrking av Fiskeridirektoratet. Målsettingen var at direktoratet skulle bli i stand til å utøve kontroll på landsiden som hadde reell preventiv effekt.

På landsiden ble direktoratet tilført 18 stillinger. 14 av disse ble plassert som inspektører i ytre etat. Tre gikk med til etableringen av en analysegruppe. Her ble det tilsatt en statsautorisert revisor, en spesialkompetanse som har vist seg svært nyttig både i forhold til kompetanseutvikling og saksbehandling.

I 2002 ble det utført 18,6 årsverk mer i direktoratet til oppgaver innen ressurskontroll og kvali-

tetskontroll enn året før. De tilførte stillingene ble øremerket for å drive oppgaver relatert til ren ressurskontroll. Samtidig var det i perioden 2001-2003 et særlig påtrykk og behov for å prioritere og øke innsatsen på kvalitetsområdet, blant annet på grunn av implementering av EU-regelverk og forberedelser til etablering av Mattilsynet. Dette medførte en dreining i bruken av tidligere ansatte inspektører med kvalitetsbakgrunn, til fordel for arbeid med kvalitet.

Den totale økningen i kontrollinnsatsen fra 2001 til 2002 på 18,6 årsverk ble dermed i praksis fordelt med 9,4 årsverk til ressurskontroll og 9,2 årsverk til kvalitetskontroll. I 2003 og 2004 har Fiskeridirektoratet fått budsjettkutt, noe som har medført en reduksjon i antall årsverk og mindre ressursinnsats på alle virksomhetsområder. Ved overføring av oppgaver og personell til Mattilsynet ble det beregnet et syngitap på grunn av skille mellom kvalitetskontroll og ressurskontroll. Fiskeridirektoratet beholdt som følge av dette budsjettmidler som sammen med et fokus på ressurskontroll, medfører at innsatsen i 2004 antas å kunne ligge på om lag samme nivå som i 2002. Overføringen av arbeidsoppgaver til Mattilsynet vil imidlertid gi muligheter for å spisse kompetansen mot ressurskontroll.

Fiskeridirektoratet har endret sin sentrale organisering fra 1. mars 2003. Ansvaret for ressurskontrollen er lagt til Ressursavdelingen som dermed har det faglige ansvaret for ressurskontrollen i alle regioner. Endringen er så ny at erfaringene så langt er begrensede.

Fiskeridirektoratet disponerer fortsatt bare tre stillinger til inspeksjonsvirksomhet på sjøen.

Overvåkingstjenesten for fiskefelt sine innsamlende data overføres i sin helhet elektronisk til Havforskningsinstituttet. Dette gjelder også innsamlende data fra inspektører på sjøen.

Omfanget av kontroller

Registrerte statistikkopplysninger viser at det ikke har vært en særlig økning av kontrollnivået i forhold til antall landinger fra 2001 til 2003. I første halvår i 2004 er det kontrollert flere landinger fysisk enn tidligere, noe som er en målsetting. Etterfølgende kontroll i form av dokumentkontroll i bedrifter har ikke blitt gjennomført i ønsket omfang.

Fiskeridirektoratet har gjennom Overvåkingstjenesten for fiskefelt leid inn to hurtiggående fartøyer på langsiktige kontrakter til bruk i ressurskontrollen. Dette er et viktig bidrag i ressurskontrollen som øker mobilitet og aksjonsradius.

Kystvaktens innsats

Kystvakten utfører et betydelig og viktig arbeid i forhold til ressurskontroll. Sentralt av de tiltakene som ble foreslått i 2001, var at Kystvaktens aktivitet skulle opprettholdes på 2001 nivå. Aktiviteten i dag er redusert. Antall fartøyer og antall patruljedøgn på de helikopterbærende fartøyene har blitt redusert.

Helikopter er ofte avgjørende for at Kystvakten skal kunne avdekke utkast mens det skjer. Bruk av helikopter er et svært verdifullt bidrag i den generelle ressurskontrollen i forhold til å øke mobilitet og rekkevidde. En fullt utnyttet seilingskapasitet er også av sentral betydning.

Styrking av samarbeidet mellom Kystvakten og Fiskeridirektoratet har bidratt til en bedre kontroll både på sjøen og ved landing av fangst. Kystvakten har i samarbeid med Overvåkingstjenesten hatt særlig fokus på småfiskområder. Det er i samarbeid med Fiskeridirektoratet siden 2002 foretatt en analyse av det russiske fiske i Barentshavet, som viser at det kan ha foregått et betydelig overfiske av de russiske kvotene.

Salgslagenes arbeid med ressurskontroll

Salgslagene har de senere årene i sterkere grad enn tidligere blitt involvert i kontrollarbeidet. Dette er særlig synliggjort gjennom den utvidede opplysningsplikten ved landing av fisk. Fire av seks salgslag har fått godkjent nye seddelformularer i tråd med dette.

I enkelte av salgslagene utføres det et omfattende arbeid med ressurskontroll som holder et høyt nivå, mens det i andre salgslag ikke er like tilfredsstillende. Det kan nevnes at Norges Råfisklag har opprettet en egen kontrollavdeling som organisatorisk har fått en svært selvstendig stilling. For de minste salgslagene er det kvotekontroll gjennom kontroll av dokumenter som utgjør hoveddelen av kontrollarbeidet, mens de største salgslagene også utfører omfattende fysiske kontroller ved landing, ofte i samarbeid med Fiskeridirektoratet.

Innføringen av strengere reguleringer i Nord-sjøen gjør det nødvendig med en evaluering av lagenes roller på dette området.

Fiskeriministeren anmodet i 2001 salgslagene om å legge til rette for offentliggjøring av alle landinger. Offentliggjøring av landet fangst er ikke innført fullt ut i alle salgslagene selv om slik åpenhet klart vil virke preventivt. Departementet vil vurdere om salgslagene nå skal pålegges å legge til rette for offentliggjøring av alle landinger og om

hjemmelsgrunnlag eventuelt må endres for å kunne gjøre dette.

Salgslagene inndrar hvert år til dels betydelige summer. Inndragning av verdi av ulovlige fangster kan foretas på ulike måter etter bestemmelser i saltvannsfiskeloven. Vedtak etter § 7 omfatter inndragning av verdi av fangst utover kvote mens § 11 gjelder inndragning av verdi i situasjoner der fangst på annen måte er tatt i strid med bestemmelsene i saltvannsfiskeloven eller forskrifter gitt i medhold av loven. Vedtak etter § 7 fattes av salgslagene mens vedtak etter § 11 fattes av Fiskeridirektoratets regionkontorer. Det er store variasjoner mellom salgslagene mht hvor store beløp som inndras.

Storparten av de inndratte midler er gjort av Norges Sildesalgslag i medhold av § 7. Dette har først og fremst sammenheng med at ringnotfartøy på siste tur ikke alltid klarer å ta akkurat det gjenstående kvantum av kvoten og det vil derfor gjerne bli landet større kvanta enn det de enkelte fartøy har gjenstående på kvoten. Basert på dette har forvaltningen ikke fordelt hele den totale kvoten slik at denne ikke overfiskes. Det kvantum som salgslaget har inndratt verdien av, kan derfor sies å være en del av fiskernes kvote som skulle vært fordelt på flåtegruppen. Det er derfor ikke unaturlig at disse midlene blir tilbakeført til flåten gjennom prisutjevning eller pristilskudd og frakttilskudd i ettertid. Denne reguleringsordningen bidrar for øvrig til å redusere insentivet til dumping av fangst over kvote på siste tur og er et av mange tiltak for å motvirke utkast.

Vurdering av observatørordning

Fiskeridirektoratet har vurdert om det kan være formålstjenlig å supplere Kystvaktens og Fiskeridirektoratets innsats ved at det innføres en egen observatørordning på fiskefartøy. Samlede erfaringer tilsier at det vil være en mer formålstjenlig løsning å styrke eksisterende kontrollorganer enn å opprette nye.

Utvidet satellittsporing

Satellittsporing av fiskefartøy ble iverksatt for norske fartøy over 24 meter fra 1. juli 2000. Det er innført tilsvarende satellittsporing for utenlandske fartøyer som har adgang til å fiske i norske farvann og i fiskevernsonen ved Svalbard. Grensen for sporingspliktige fartøyer ble 9. juli senket til 18 meter for norske fartøyer i EU-sonen, samt for fartøyer fra EU i norske farvann. Fra 1. januar 2005 senkes denne grensen til 15 meter. Dette er en følge av at EU generelt har senket metergrensen for krav til

sporing, noe som er fulgt opp i den nye satellittsporingssavtalen mellom Norge og EU som trådte i kraft 1. juli. Opplysningene benyttes i dag til kontrollformål i stor utstrekning og er sentrale i planlegging og gjennomføring av alle typer kontrolltiltak.

Regelverksforenkling

Arbeidet med regelverksforenkling og harmonisering av regelverk er en kontinuerlig prosess med høy prioritet i Departementet.

Regelverket på ressursforvaltningsområdet preges av at man i stor grad har årlige og separate reguleringsforskrifter for hvert fiskesalg. Disse forskriftene bygges nå opp på en så lik måte som mulig, slik at det blir enklere for næringen å kunne sette seg inn i regelverket som gjelder på alle områder.

Det er innført samlekvoter for hele kystflåten under 15 meter. Dette er en betydelig forenkling av reglene som blant annet innebærer at problemer knyttet til bifangst er betydelig redusert og at grunnlaget for kappfiske er fjernet. Det er innført fartøyskvoter i fisket etter torsk for flåten mellom 15-28 meter som innebærer at fiskerne kan ta fisken hele året og gir bedre mulighet for tilpasning av egen drift samtidig som det sprer råstofftilgangen til landanleggene og markedet bedre gjennom året.

Det er innført nye regler om landings- og sluttседler som gir grunnlag for en forbedret og raske kvotekontroll.

Veiling og vanntrekk

Gjennom den bilaterale kvoteavtalen mellom Norge og EU for 2004 ble partene enige om å innføre obligatorisk veiling og maksimum 2 pst. vanntrekk for alle pelagiske landinger fra 1. februar 2004. Tiltaket har betydning både i form av like konkurransevilkår for utøverne, samt en forbedret kontroll med uttaket av makrell og sild. Norge og EU har i fellesskap utført inspeksjoner i prosessen med implementering av avtalen.

Utredninger

Departementet nedsatte i februar/mars 2004 en kommisjon som skulle bidra til å styrke regjeringens arbeid mot ulovlig utkast av fisk. Kommisjonen skulle vurdere hvordan kunnskapstilgangen om ulovlig utkast kan styrkes, evaluere dagens tiltak og gi en vurdering av hvilke tiltak som bør settes inn for å styrke innsatsen mot ulovlig utkast ytterligere. Kommisjonen anslår at det foregår et

betydelig utkast av fisk og at dette innebærer sløsing med ressurser, undergraving av bestander og vanskeliggjøring av en rasjonell ressursforvaltning fra myndighetenes side.

Kommisjonen tilrår en betydelig økning av antallet inspektører på havet fra dagens 3 til minst 40 stillinger, tilsvarende foreslår en styrking av landingskontrollen med minimum 31 stillinger, samt 8 saksbehandlerstillinger regionalt og sentralt. Kommisjonen foreslår en innføring av en overvåknings-tjeneste i Nordsjøen og at Kystvakten må tilføres midler. Det tilrås videre en endring av organiseringen av kontrollarbeidet i Fiskeridirektoratet, samt tekniske regulerings tiltak.

Departementet ga i april 2003 Fiskeridirektoratet i oppdrag å nedsette en arbeidsgruppe bestående av representanter fra næringen og forvaltning for å vurdere tiltak som kan sikre en pålitelig ressurskontroll og dermed bidra til et godt renommé for fabrikktrålergruppen. Arbeidsgruppen oversendte i august 2003 sin rapport til Fiskeridepartementet. Det foreslås flere konkrete tiltak for å styrke ressurskontrollen for denne gruppen.

Det konkluderes i rapporten med at utformingen av regelverket om omregningsfaktorer ikke er presist nok på alle punkter og at det må utarbeides kontrollmetoder som fokuserer mer på kontroll av det ferdige produktet i forhold til standardbeskrivelser av dette. Det arbeides i Fiskeridirektoratet med å gjennomføre de foreslåtte tiltak.

Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet ble fremlagt i vår og gir en bred gjennomgang av tiltak mot økonomisk kriminalitet. Fiskeri- og havbruksnæringen er omtalt i et eget kapittel i planen og som de viktigste tiltakene nevnes effektiv kontroll samt samarbeid og informasjonsutveksling mellom kontrollatene og politiet.

Tipstelefonen

Tipstelefonen for henvendelser om ulovligheter i fiskerinæringen ble etablert 1. januar 2001 og forvaltet av Fiskeridirektoratet i om lag 10 måneder. Det kom i denne perioden inn 140 tips. 15 av tipsene førte til kontroller med påfølgende reaksjoner. Ordningen ble så overført til ØKOKRIM, der den ble satt i drift i februar 2002. I perioden fra overføringen til ØKOKRIM og frem til juni 2004 er det mottatt 13 tips, fordelt på 11 i 2002, 1 i 2003 og 1 så langt i 2004. Ingen av disse tipsene har avdekket saker som har ført til reaksjoner.

Fiskeridirektoratet har mottatt 12 av disse tipsene fra ØKOKRIM siden februar 2002¹. Fiskeridi-

¹ Ett av tipsene til ØKOKRIM er ikke oversendt Fiskeridirektoratet ettersom det gjelder et 8 år gammelt forhold.

rektoratet har på samme måte som ved tips til Fiskeridirektoratets telefon fulgt opp med formidling av tipsene til berørte regionkontor. I 7 av disse tipstilfellene er det gjennomført kontroll, mens ett tips er ansett uhensiktsmessig for videre oppfølging.

Statistikken ovenfor viser at antall mottatte tips har sunket betydelig fra tipstelefonens etablering og frem til i dag. Da tipstelefonen ble opprettet, var oppmerksomheten rundt både problemstillinger knyttet til økonomisk kriminalitet i fiskerinæringen og rundt selve tipstelefonen betydelig. I løpet av de årene som har gått, har dette normalisert seg, og antall tips sunket. Det kan antas at både den særlige oppmerksomhet som var rettet mot dette området og et "oppdemmet" informasjonsønske fra publikum ga det høye tallet i startfasen, mens antall tips nå er kommet ned til et mer varig nivå.

Samtlige tips som kom inn til Fiskeridirektoratets tipstelefon er formidlet til de aktuelle regioner etter en nærmere vurdering av hvert enkelt tips. Tipsene er blitt fulgt opp i den løpende ressurskontrollen.

I saker der det har foreligget gode opplysninger som har gitt grunnlag for en rask inngripen, har kontrollen vært utført ved regionkontorene. Det er gjennomført kontroller med bakgrunn i tips uten at det er funnet noe straffbart under disse kontrollene. Andre tips er fulgt opp selv om de etter en videre behandling ikke har ført til en reaksjon fra kontrollmyndighetene sin side.

Av totalt 140 mottatte tips til Fiskeridirektoratets tipstelefon er 83 konkret fulgt opp ved regionkontorene i form av kontroller. De øvrige 57 tips kan ha blitt fulgt opp, uten at det er registrert ved regionkontorene, mens andre av grunner redegjort for over, kan være henlagt uten videre tiltak. Det medfører en betydelig ressursbruk i direktoratet å sjekke alle tips, ressurser som i dag med et lavere og jevnere tipsnivå nyttes i mer systematisk kontrollaktivitet.

ØKOKRIM sin vurdering er at denne type tips bør rutes til den aktuelle forvaltningsmyndighet ved dets kontrollorgan, med bakgrunn i den aktuelle kontrollmyndighets spesielle innsikt i saksforholdene. Det antas videre fra ØKOKRIM side at det er en langt høyere barriere for å kontakte politiet i Oslo, enn til den aktuelle kontrollmyndighet som på en bredere faglig måte kan skape en dialog med innringer.

Fiskeridirektoratets oppfatning er at tipstelefonen verken var eller er et "være eller ikke være" for direktoratets virksomhet på kontrollområdet, men at tipstelefon kan være et nyttig hjelpemiddel. Videre har Fiskeridirektoratet ingen spesiell oppfatning om hvor tipstelefonen bør ligge. I samsvar

med dette er tipsene fra ØKOKRIM sin tipstelefon fulgt opp på akkurat samme måte som tipsene til telefonen som var plassert i Fiskeridirektoratet.

Departementet mener at en tipstelefon kan være et nyttig hjelpemiddel for innsatsen på kontrollområdet. En slik telefon er imidlertid kun ett av flere virkemidler for å komme ulovligheter i næringen til livs. Departementet mener som tidligere at en slik ordning ikke må bidra til å stigmatisere en hel næring gjennom en særskilt tipstelefon for fiskerisaker. Departementet er derfor av den oppfatning at de beste grunner taler for at ordningen forblir i ØKOKRIM slik det er i dag. Det viktige er at de tips som kommer inn blir fulgt opp både konkret og generelt ved vurdering av hvordan kontrollen med næringen på dette området kan bli best mulig. Departementet mener i så henseende at tipstelefonen slik den er i dag fungerer etter intensjonen.

Departementet vil understreke at andre tiltak, som samarbeid mellom næringen og kontrollstatene, samarbeid mellom kontrollstatene og forenkling av regelverk er langt viktigere virkemidler enn tipstelefonen for et målrettet og effektivt kontrollarbeid for å forhindre og avdekke ulovligheter i næringen.

Slik departementet oppfatter det, innebærer dette ikke at antallet tips er avgjørende ved vurderingen av hva som er en hensiktsmessig plassering av telefonen, men at myndighetene blir gjort oppmerksom på antatt alvorlige forhold.

Oppsummering

Ressurskontrollen har samlet sett ikke oppnådd den forbedringen det ble lagt opp til i redegjørelsen for Stortinget i 2001. Innenfor de ressursene Fiskeridirektoratet er blitt tilført, har en allikevel oppnådd gode resultater.

Som eksempler på viktige forbedringer i kontrollarbeidet kan særlig nevnes innføring av veiplikt og plikt til å utstede landingsseddel, innføring av en systematisert bruk av risikovurdering, et klart forbedret samarbeid mellom kontrollinstansene, innføringen av elektroniske registre og generell regelverksforenkling.

I forhold til den daglige ressurskontrollen har det langt tettere samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten og salgslagene så langt gitt en betydelig positiv effekt. Innføring av risikovurdering som arbeidsverktøy forventes å gi positiv effekt spesielt når det blir innført i alle samarbeidende organisasjoner. I tillegg er det viktig for den daglige ressurskontrollen at Overvåkingstjenesten for fiskefelt opprettholder aktiviteten på dagens nivå.

Tiltak som planlegges iverksatt

Det er viktig å styrke og effektivisere arbeidet med ressurskontroll ytterligere. Formålet er å redusere den samlede uregistrerte dødeligheten av fisk. Tiltakene som foreslås omfatter organiseringen av ressurskontrollen, økt kontrollinnsats, automatisk informasjonsinnsamling og tekniske regulerings tiltak. Tiltakene bygger blant annet på forslagene fra Utkastkommisjonen og arbeidsgruppen som vurderte behov for tiltak knyttet til fabrikktrålguppen.

Organisering av arbeidet med ressurskontroll i Fiskeridirektoratet

Uavhengig av organiseringen av arbeidet med ressurskontroll i Fiskeridirektoratet, vil det være nødvendig å videreutvikle samarbeidet mellom regionene, og mellom regionene og direktoratet sentralt for å styrke ressurskontrollen.

Alle regioner i Fiskeridirektoratet har ansvar innen arbeidet med ressurskontroll. Fra 2004 er organiseringen av arbeidet med ressurskontroll endret ved at det er innført formalisert samarbeid mellom enkelte regioner. For å utnytte tilgjengelige ressurser og kompetanse på en god måte er det hensiktsmessig å videreutvikle samarbeidet på tvers av regiongrenser, for eksempel ved prosjektorganisering av ressurskontrollen.

Det vil bli igangsatt en prosjektorganisering av ressurskontrollen, der to regioner (Troms og Møre og Romsdal) får regionovergripende ansvar og myndighet for den operative delen. Gjennom denne organiseringen vil det dessuten være mulig å ta ut synergieffekter mellom Overvåkingstjenesten og det øvrige ressurskontrollarbeidet. Det vil også føre til en bedring i kompetanseflyten mellom regionene.

Prosjektorganisering og videreutvikling av samarbeidet mellom regionene vil gi fleksibilitet og dynamikk i arbeidet med ressurskontroll. Innføring av risikovurdering som verktøy i ressurskontrollarbeidet vil medvirke til bedre system for felles planlegging og gjennomføring av den samlede virksomheten slik at tilgjengelige ressurser kan utnyttes optimalt.

Fiskeridirektoratets sentrale organisering ble endret med virkning fra 1. mars 2003. Den nye organiseringen skal etter planen evalueres i første kvartal 2005. Målet er å gjennomføre en samlet evaluering der ressurskontrollen inngår som et element.

Utvikling av elektroniske fagsystemer

Datateknologien åpner muligheter for å videreutvikle ressurskontrollen. I forhold til ressurskontroll er det mulighetene til å kommunisere effektivt, innehente, systematisere og presentere informasjon og gjøre oppdatert informasjon tilgjengelig for inspektører mens kontroller pågår, som er det vesentlige.

En felles inspeksjonsdatabase for Fiskeridirektoratet og Kystvakten må tilrettelegges innen ressurskontrollen. En slik felles inspeksjonsdatabase vil være et bærende element i den fremtidige utviklingen av ressurskontrollen, herunder risikovurderinger og analysearbeid. Skisser til en slik database foreligger. Databasen vil legge til rette for kommunikasjon og systematisering av informasjon. Utviklingen må skje trinnvis. En slik database planlegges ferdigstilt i løpet av 2005.

Regelverksforenkling

Fiskeridirektoratet har gjennomgått det tekniske regelverket for utøvelsen av fisket som i dag omfatter 21 forskrifter. Dette er foreslått samlet i en forskrift der regelverket er forenklet, harmonisert og oppdatert. Tekniske bestemmelser som i dag står i de årlige reguleringsforskriftene, tas også inn i den nye forskriften. Forslaget er sendt på høring og departementet vil fastsette ny forskrift innen årets utløp.

Prosjekt salgslag

Fiskeridirektoratet har etablert et eget prosjekt rettet mot salgslagene. Formålet med arbeidet er å få en bedre oversikt over deres virksomhet for gjennom dette å skape en bedre og mer rasjonell samhandling mellom salgslagene og Fiskeridirektoratet innen ressurskontroll. Det tas sikte på at prosjektet ferdigstilles i løpet av 2005.

Inndratte midler

Departementet vil i 2005 foreta en gjennomgang av flere problemstillinger knyttet til bruken av inndratte midler. I lys av Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av fiskeressursene skal både hjemmelsgrunnlag, anvendelse av midlene og kontroll med salgslagenes anvendelse av inndratte midler gjennomgås. Bruken av inndratte midler er også et tema i prosjekt salgslag.

Risikovurdering

Med risikovurdering forstås en systematisk bruk av opplysninger fra ulike kilder i strategisk og operativt analysearbeid for å kunne planlegge og gjennomføre en best mulig og kostnadseffektiv ressurskontroll.

Fiskeridirektoratet har sammen med Kystvakten og salgslagene høsten 2003 og våren 2004 gjennomført et prosjekt for bruk av risikovurdering innen ressurskontroll. Fiskeridirektoratet skal implementere et slikt opplegg og risikovurdering vil bli aktivt brukt innen ressurskontroll i 2005. Høsten 2004 brukes til opplæring og innfasing av risikovurdering både sentralt og i regionene.

Tiltak som skal utredes

Utkastkommisjonen foreslår en rekke reguleringer og tiltak av teknisk karakter for å forhindre at det fanges fisk som det er økonomisk fristende å kaste ut. Departementet vil be Fiskeridirektoratet legge frem en helhetlig vurdering av hvilke tiltak og reguleringer som bør gjennomføres der blant annet vurdering av følgende punkter inngår:

Tekniske tiltak for innsamling av data som skal vurderes.

På land:

- krav til bruk av gradere (størrelsessortering og veiing).

På sjøen:

- oversikt over tilgjengelige opplysninger som finnes om bord i fartøyer og hvordan de kan benyttes i kontrollsammenheng
- plikt til å føre størrelsessammensetning i fangst-dagbok
- nye krav til lasteromstegninger
- krav til stuingsoversikt.

Reguleringer/tiltak for å forhindre utkast som ble foreslått av Utkastkommisjonen skal utredes med tanke på å få frem konsekvenser og mulige løsninger knyttet til de enkelte forslagene.

Utredningen skal gjennomføres slik at forslag fra Fiskeridirektoratet legges frem for departementet i løpet av 2005.

Holdninger og etikk

Det generelle inntrykket er at det finnes stor vilje blant næringsutøverne til å følge regelverket. Like-

vel skjer ulovligheter i et for stort omfang. Dette er først og fremst den enkelte næringsaktørs ansvar og et spørsmål om den enkeltes holdninger og etikk. Det er likevel grunn til å fremheve at næringen selv også har et ansvar i forhold til dette. Ansvarlige holdninger må signaliseres tydelig fra næringsorganisasjonene til de enkelte yrkesutøvere og gjennom dette vise at næringen er i stand til å ta nødvendige grep i større grad enn det som er gjort til nå.

I forhold til holdninger og etikk må det legges vekt på at fiskerne er gitt eksklusive rettigheter til å høste av våre felles ressurser. Kontrollens positive side må vektlegges i forhold til at tiltak er nødvendige for å vise samfunnet at næringsorganisasjonene har rett dersom de sier at det ikke er behov for tiltak. En slik tilnærming vil også fordre en bedre dialog mellom myndighetene og organisasjonene. Departementet vil legge opp til mer åpenhet rundt kontrollvirksomheten og resultatene.

Oppsummering

Ressurskontroll er en ung disiplin både nasjonalt og internasjonalt. Behovet har økt og kontrollen har utviklet seg etter hvert som overkapasiteten i fangst- og industrileddet er blitt større. På landsiden påvirker næringens økonomiske situasjon til en viss grad kontrollbehovet. Konkurransesvridene effekter er synlige som følge av forskjellige regelverk og ulik kontrollpraksis mellom landene innen pelagisk sektor samt hvitfisksektoren.

Lite tyder på at kontrollbehovet vil bli mindre i fremtiden. Arbeid knyttet til russiske fartøyers omlastingsaktivitet i Barentshavet har avdekket at ressurskontroll egentlig omfatter langt mer enn det en tradisjonelt har lagt i begrepet. Det samme har arbeidet knyttet til pelagisk sektor rundt Nord-sjøen. Norge har totalt sett et godt forvaltningsregime og har så langt vært langt fremme også i forhold til ressurskontroll. Hvis en nå ikke øker innsatsen, vil Norge ikke lenger være ledende på dette området.

Det er viktig å legge til rette for at ressurskontrollen kan utvikle seg på en målrettet og systematisk måte for at den i fremtiden fortsatt skal være en sentral del av den totale fiskeriforvaltningen.

Vedlegg 4**Forkortelser**

<i>CBD</i>	<i>Convention on Biological Diversity</i> Konvensjonen om biologisk mangfold (Biodiversitetskonvensjonen). Konvensjon som ble vedtatt under Rio-konferansen i 1992 (UNCED). Gjennom denne konvensjonen har landene forpliktet seg til å arbeide for vern og bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet. Under konvensjonen er det opprettet en vitenskapskomite (SBSTTA), som gir råd til parts-møtene (COP).
<i>CCAMLR</i>	<i>Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources</i> Konvensjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis. Konvensjonen ble vedtatt i 1980 og trådte i kraft 1982.
<i>CITES</i>	<i>Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora</i> Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter. Konvensjonen ble vedtatt 3. mars 1973 og trådte i kraft 1. juli 1975. Konvensjonen omfatter kun få, sjeldne fiskearter. Interessen for å liste marine arter er imidlertid økende.
<i>EFARO</i>	<i>European Fisheries and Agriculture Research Organisation</i>
<i>EFF</i>	<i>Eksportutvalget for fisk</i>
<i>EFSA</i>	<i>European Food Safety Authority</i> Den europeiske organisasjonen for mattrygghet.
<i>EMSA</i>	<i>European Maritime Safety Authority</i> EUs ekspertorgan innen sikkerhet til sjøs.
<i>ESA</i>	<i>European Space Authority</i> Den europeiske romfartsorganisasjonen
<i>FAO</i>	<i>Food and Agricultural Organization</i> FNs matvareorganisasjon. FAO ble etablert i 1945 og arbeider aktivt bl.a. med å utvikle internasjonale regler innen alle deler av fiskerinæringen.
<i>FHF</i>	<i>Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond</i>
<i>IAHP</i>	Den internasjonale havnevesenorganisasjonen. Virksomheten er særlig rettet mot utvikling og effektivisering av havneorganisasjon, havneadministrasjon og sikkerhetsspørsmål i havnene.
<i>IALA</i>	Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen, som i hovedsak er rettet mot utvikling av utstyr, systemer og anbefalinger om presisjonsnivå for navigasjonsrettledning.
<i>ICCAT</i>	<i>International Convention for the Conservation of Atlantic Tunas</i> Den internasjonale konvensjonen for bevaring av atlantisk tunfisk. Konvensjonen ble vedtatt i 1966 og trådte i kraft i 1969.
<i>ICES</i>	<i>International Council for the Exploration of the Sea</i> Det internasjonale havforskningsrådet. ICES er en uavhengig, vitenskapelig organisasjon som gir regionale fiskeriorganisasjoner, EU og nasjonalstatene langs Nord-Atlanteren råd om forvaltningen av det marine miljøet og de marine ressursene. ICES har en rådgivende komité for fiskeriforvaltning, ACFM - Advisory Committee on Fisheries Management, for havmiljø, ACME – Advisory Committee on Marine Environment og for økosystemer, ACE - Advisory Committee on Ecosystems.
<i>IMO</i>	<i>International Maritime Organisation</i> FNs organisasjon for maritime spørsmål.

<i>IUCN</i>	<i>International Union for Conservation of Nature (The World Conservation Union)</i> Verdens naturvernunion. Naturbeskyttelse som eneste formål.
<i>MBIT</i>	<i>Marin bioteknologi i Tromsø</i> Et program som er opprettet for å styrke forskning på marin bioteknologi med utgangspunkt i Tromsø-miljøet, samt legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater.
<i>MAR-ECO</i>	Mar-Eco er et internasjonalt prosjekt som skal forske på dyphavsområdene i den nordlige del av Atlanterhavsryggen (undersjøisk fjellkjede midt i Atlanterhavet). Prosjektet har som hovedmål å finne ut hvilke organismer som finnes på havdyp ned mot 4-5000 meter og hvilke livsprosesser og betingelser for liv er det på havdypene.
<i>NAFO</i>	<i>Northwest Atlantic Fisheries Organization</i> Den nordvest-atlantiske fiskeriorganisasjonen. Norge, Island, Færøyene, Grønland, Russland, Canada, USA og EU mfl. deltar. NAFO har egen vitenskapelig komité som gir råd vedrørende fiskeressursene innen området ved Vest-Grønland og sørover. NAFO fastsetter kvoter i internasjonalt område mellom Grønland, Canada og USA, i samråd med nasjonalstatene for vandrende bestander.
<i>NAMMCO</i>	<i>North Atlantic Marine Mammal Commission</i> Den nord-atlantiske sjøpattedyrkommisjonen. Avtalen om samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr i Nordatlanten ble inngått av Færøyene, Grønland, Island og Norge i 1992. Avtalen ivaretas av en kommisjon, NAMMCO. Formålet er å sikre forskning og en bærekraftig utnyttelse og utvikling av arter og bestander av sjøpattedyr (hval, sel, hvalross) i Nord-Atlanten.
<i>NEAFC</i>	<i>Northeast Atlantic Fisheries Commission</i> Kommisjonen for fiske i Det nordøstlige Atlanterhavet. NEAFCs myndighetsområde er avgrenset til området utenfor 200-milssonene. Når det gjelder reguleringer av fisket på bestander som vandrer både innenfor og utenfor 200 n. mil, har kommisjonen i første rekke en samordnende funksjon. NEAFC drøfter tekniske reguleringstiltak for bestander i Nordøst-Atlanten.
<i>NELS</i>	<i>Northwest European Loran-C System</i> Avtale som ble mellom Danmark, Tyskland, Nederland, Irland, Frankrike og Norge i 1992. Formålet med avtalen var å etablere og drive et landbasert, sivilt elektronisk navigasjonshjelpemiddel (Loran-C). Norge har sagt opp NELS-avtalen, noe som innebærer at Loran-C-systemet legges ned fra 1. januar 2006.
<i>NIFES</i>	<i>Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning</i>
<i>NILF</i>	<i>Norsk institutt for landbruksforskning</i>
<i>OECD</i>	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, er et forum der industriland fra hele verden drøfter saker av felles interesse, med vekt på økonomiske og handelsmessige aspekter. Medlemslandene forplikter seg til stor grad av økonomisk og politisk åpenhet. I OECD er det en egen fiskerikomité med halvårlige møtesesjoner.
<i>OSPAR</i>	<i>The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic</i> Konvensjonen om beskyttelse av havmiljøet i Det Nordøstlige Atlanterhavsområdet som trådte i kraft 25. mars 1998.
<i>PIANC</i>	De faste internasjonale navigasjonskongressene. Organisasjonen forestår utredninger og formidling av kunnskap om planlegging, utbygging og drift av havner, farleder og off-shoreinstallasjoner.

SCAN	EUs vitenskapskomité for dyreernæring.
SEAFO	<i>South East Atlantic Fisheries Organization</i> Den sørøst-atlantiske fiskeriorganisasjon er en regional fiskeriorganisasjon, som ble etablert 20. april 2001.
SPIN	<i>Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien</i> Senteret eies av Fiskeriforskning, Norconserv og Matforsk med 1/3 hver
UNICPOLOS (ICP)	<i>UN Open-ended Informal Consultative Process on Oceans and the Law of the Sea</i> En uformell konsultasjonsprosess for å tilrettelegge den årlige havrettsdebatten i Generalforsamlingen i FN. Denne prosessen skal munne ut i forslag om konkrete saker som bør behandles under havrettsdebatten i Generalforsamlingen med vekt på å identifisere områder der økt koordinering og samarbeid både på det mellomstatlige nivå og mellom de ulike institusjoner og organisasjoner, bør utbedres.
WTO	<i>World Trade Organisation</i> Verdens handelsorganisasjon arbeider for et åpent og ikke-diskriminerende handelssystem samtidig som miljøhensyn skal ivaretas. Norge arbeider for at rammebetingelsene for handel og miljø innenfor WTO bidrar til en bærekraftig utvikling. Dette arbeidet fremmes gjennom arbeidet innen CTE (Committee on Trade and Environment) - WTOs komite for handel og miljø og CTD (Committee on Trade and Development) - WTOs komite for handel og utvikling. Avtalene om veterinære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen) og om tekniske handelsbarrierer (TBT-avtalen) er sentrale avtaler i arbeidet med trygg sjømat av god kvalitet og helse og velferd hos akvatiske dyr.
